HULLÓ VIRÁGOK.

A HON

LELKES LEÁNYAINAK

AJÁNLJA

FAY ANDRÁSTÓL.

HULLÓ VIRÁGOK.

A HON LELKES LEÁNYAINAK

AJÁNLVA

FÁY ANDRÁSTÓL.

PEST, 1861.

NYOMATOTT BEIMEL J. és KOZMA VAZULNÁL.

Hazám lelkes leányai!

Rajos kitüntetésekhez sem vágyam, sem érdemem, sem szerencsém nem volt; de részesültem csekély fáradalmaimért azon szebb jutalmazásokban, miket lelkes honfiak és leányok meleg rokonszenve és szíves méltatása nyújtanak a híven fáradozott honfitársnak. Ezek közt különösebben ti, hazám lelkes leányai voltatok azok, kik két izben adtátok jelét irántami kegyetöknek, s borostyán-koszorúval tiszteltétek meg az aggastyán bajnokot, nem ugyan homlokát, de szivét illetővel, mely honáért dobogott untalan.

Fogadjátok hálámul ezért, késő őszöm „hulló virágait" mellyek nemsokára síromra fognak hullani; s legyetek meggyőződve a felől, hogy oda is magammal viendem kedves emléktöket!

Fáy András.

A
MÁTRAI VADÁSZAT.

VIGJÁTÉK HÁROM FELVONÁSBAN.

Személyek:

Gróf KERÉNYI AURÉL.

CAMILLA, neje.

MATHILD, húga.

Báró ROHÁNYI LAJOS, Mathild vőlegénye.

BOKROS KELEMEN, mátrai kőszedő.

PORCIUNCULA, neje.

BOKROS FERENCZ, fia.

LENKE, szobaleány a grófnénál.

SZERVÁCZ, AURÉL gróf vadásza.

Színhely: Mátra tövében, a gróf birtoka.

Első felvonás.

(Gróf kastélya Avaron.)

Első jelenet.

(Terem a grófné szobái előtt)

LENKE (maga, a grófné főkötőjét rendezgeti).)

Ma megint vadászat! e héten már harmadszor! A szegény vadaknak jobb volna kiköltözniök a gróf erdős uradalmából, ha szülőföldjök nekik is oly kedves nem volna. — Olcsó ezeknek a nagy uraknak az idő! de hiszen ám vadásznának, csak a tilalomfákat tisztelnék kissé jobban! de vadnak vélik a szelid szobaleányt is, és hajtó-vadászatot tartnak rája! Bizony, ha olly gyülöletes nem volna az az örökös párta, nem is hederítnék azokra a gonosz férfiakra. De mit tegyünk! mintsem szomjan haljunk el, megiszszuk az iszapos vizet is!

Második jelenet.

ELŐBBI és SZERVÁCZ (ez benyitja halkkal az ajtót, lábhegyen Lenke háta mögé lopódzik, s egy rózsát ejt elébe.)

LENKE (hátra riad.) Ki az?

SZERVÁCZ. Én vagyok, angyalom! Haranglábi Szerváczius!

LENKE. Gondoltam: valami több. Kár volt egyszerűen Haranglábnak nem maradnia; úgy legalább nem kegyedet, hanem kegyedre akasztották volna fel a kötelet.

SZERVÁCZ. De nagyobbra törekedtem ám, galambom! és most nagyságos grófomnak udvari vadásza, kegyencze, fontos dolgaiban megbizottja, mondhatnám: titoknokos ügyvivője vagyok, kire nagy hihetőséggel néz az avari, kislaki és bálnosi egyesült főerdőszi hivatal is. Ez a hivatal, kedves leányasszonykám, eltartja a maga emberét egyenes úton is; hát még csavargóson mit nem hajt be? Ezért a nagyságos úr így szóla hozzám az imént, a mint Lantos nevű derék kopónkat, mely a harmadik határból is visszatériti a nyulat, megszerzém számára: hallod-e Haranglábi Szervácius szolgám! te furfangos egy ficzkó vagy, hű hozzám mint fához a felfutóka, és pontos, mint a negyed napos hideglelés; mihelyt meghal avari öreg erdőszöm, ki súlyos beteg, tiéd hivatala. Ekkor hozzád adom a csinos Lenkét; takaros egy erdőszné lesz belőle, ha hozzád megyen.

LENKE. Jó, hogy ezt hozzá vetette ő nagysága. ondolnám Szervácius uram, a Lantos kopó árában, mégis kissé olcsó fognék lenni.

SZERV. Nem tesz semmit; én mégis nagy kincsűl fognám tartani. Lássa angyalkám: először a roppant fizetés, másodszor: vad az asztalunkra a mennyi kell, sőt még a piaczra is jut belőle; harmadszor: szép rókás vagy hörcsökös bunda és muff; jut ám a bőrökből szintén a mester-embereknek is; továbbá: vad alma, vad körte, vad cseresznye, som, berkenye, eper, szamócza, minden urasági ölfából két-három félretett hasáb, vessző, fa-ágak, fa-derekak, miket az erdőszi számadásból kifelejteni az én mesterségemhez fog tartozni; mindezekhez nem számítván azon nem épen megvetendő borra-valókat, miket azoktól fogok kapni, kik engedély nélkül labodáznak fáért az erdőben.

LENKE. Szép! erdőszné asszonyom pedig játsza az orgazdáné szerepét, nem-e?

SZERV. Ő csak szemet húnyjon és szedje az epret. Minden hivatalnak, galambom, megvan a maga hulladéka; csak rázni kell tudni a fát. A nagy uraknak azért adott a szerencse sokat, hogy a szegényebb, ki hozzájok férhet, okkal móddal csippenthessen fölöslegökből. És a rang! a tekintély, angyali Lenke! Az avari erdőszné fölötte áll rangban minden cselédi nőknek, az egy ispányné asszonyomat kivéve; sőt hivatal-fejés dolgában fölötte áll ennek is.

LENKE. Isten őrizz îly magas állástól, mellynél már csak az akasztófáé lehet magasabb! Nem akarok irígységet költeni.

SZERV. Nem tesz semmit; hadd irígykedjenek! Inkább száz irígy, mint egy szánakozó! Azonban majd elintézzük, ha erdősz leszek. Addig azon reménynyel táplálgatom forró keblemet, hogy az okos Lenke tudni fogja: mitől vesz a légy?

LENKE. Földiekkel játszó csalfa vak remény!

SZERV. De más szavam is volna. Tudja, rózsám, hogy egész napi vadászatra megyünk ki, és ha grófunk bele izeledik a vadászatba, késő estve vet bennünket haza. Ekkor nem gondol esővel, viharral; a többinek pedig úgy kell járni, mint ő fújja. Az a korty pálinka és falatka szalonna, csak éhség-ámításra való. Nem kaphatnék, angyali Lenke, valami jobbacskát, valami maradékocskát az uraság villásreggelijéből?

LENKE. Az a belső inas hulladékaihoz tartozik.

SZERV. A peczér pedig sajtot és kenyeret kér az ebek számára. A sajtból aztán csenhetnék egy darabot táskámba is.

LENKE. Az meg a gazdasszony hulladékaihoz tartozik.

SZERV. Be sok hulladékos van egy nagyúri háznál! — No tehát ollyannal fordulok kegyedhez, mi végett nem utasíthat máshoz. Azért a keskeny zöld szalagocskáért esedezem, melly szép leányasszonykám mellén csügg; kegye jeléül hadd tűzném

vadász-táskámra. Tudom oly szerencsét hozna nekem mára, hogy rakásra lőném a nagy vadakat. —

LENKE. Még pedig a bakokat!

SZERV. Szolgálnék aztán szarvas-hájjal, melly szív-fájásra igen hasznos.

LENKE. Nekem nincsenek szív-fájásaim.

SZERV. Tudom — tudom — az az átkozott Notárius Ferkó gyógyítgatja! De kerüljön csak puskám végére —

LENKE. Megállná, ha az ő puskája végén meg kegyed állana; mert hallom, remekül lő.

SZERV. Talál, mint mondják, helylyel-helylyel. — Láttam már egypárszor ólálkodni itt a kastély körül; de majd bevágom az útját.

LENKE. Rokona van a faluban, azt látogatja. — Hallja Szerváoz uram! ha felfogadja, hogy Notárius Ferkót, sem előttem, sem más előtt soha sem említi, ám legyen kegyedé a zöld szalag!

SZERV. Fogadom, szép Lenke! dehogy említem a gaz ficzkót, (átveszi a szalagot, félre:) Ember tesz fogadást, eb a ki megállja!

Harmadik jelenet.

BÁRÓ ÉS ELŐBBIEK.

BÁRÓ (jő). Servus Servacie! — A propos! hol a gutában vetted ezt a szerzetes keresztnevet? Már kedvesed, hogy fog abból nyájas parányitót képezni?

SZERV. Hiszen nagyságos uram, a macska sem szép név, mégis hizelegve cziczuskának szólítjuk.

LENKE. Tehát: Szerváciuskám! hu!

SZERV. Egyébiránt keresztnevemet nem én adtam magamnak, nagyságos uram! Nagybátyám, ki klastrom kapusa volt, észrevette születésemkor, hogy vastag szemöldököm és hosszú vont arczom van; azonnal megmondta, hogy tekintélyes és magas állásu személy lesz belőlem; kit ennélfogva nem mindennapi keresztnév illet meg. Igy lettem Servácius! — No, mi a tekintélyességet illeti; az való, hogy respectábilis a kinézésem, szemre főre csak mutatok valamit; a magas állás pedig — még megjőhet.

BÁRÓ. Majd megadja a bakó, Szerváci barátom! mit egy részről hajló volnék — kivánni neked ; mert pokoli zajlásoddal elrontottad hajnali álmomat.

SZERV. Vadász tempó, nagyságos uram! (hajlongásokkal el.)

Negyedik jelenet.

BÁRÓ és LENKE.

BÁRÓ. (halk hangon:) Édes Lenkém! adja ezt a levelkét asszonyának a grófnénak által.

LENKE. Ismét, nagyságos úr? Inkább óhajtnék Jób postája, mint illyen dologban lenni posta. Úgy ver szívem mintha orgazdává akarnának avatni.

BÁRÓ. Nyugtassa magát, jó Lenke! Becsületemre fogadom, hogy ez utolsó levelem a grófnéhoz.

LENKE. Már ily biztosításra, ám legyen! (átveszi a levelet.) De csak később, csak akkor adhatom át

a levelkét, ha a grófnők pongyoláikból kivetkőznek; mert a gróf-kisasszony untalan körülte van.

BÁRÓ. Helyes! de a gróf, Lenke, ne tudjon semmit!

LENKE. (titok-teljesen fölemelve ujját) St! St!

Ötödik jelenet.

(melly alatt Lenke öltöny-darabokat visz be és hoz ki, azokat rendezgeti.)

BÁRÓ és GRÓF.

GRÓF. Csakhogy megjöttél utadból, Lajos barátom! Már aggódni kezdtem, hogy kimaradsz mai vadászatunkból.

BÁRÓ. Bizony majd éjfélkor értem Avarra vissza. Rendezni-való dolgaim tovább tartóztattak, mint számitottam. Alig is aludtam ez éjjel pár órát; mert az a te Szerváciusod gonoszabb a kopogó léleknél. Már hajnal-szürkületkor borzasztó zsibajt támasztott ablakom alatt puskásaival, vadász-ebeivel, régi töltéseket sütögetett ki, s végre olly harsányan fútta meg a vadász-kürtöt, mellynek kopó-ugatás és vonítás acompagnirozott, mintha Jeriko falait akarta volna halomba dönteni. Pokolba kergette jóízű hajnali álmomat. Ha neked volnék, pokolba kergetném őt magát is, a rőt ördögöt! Ollyan antipathiás még mosolygása is, mint az ugorka-saláta tejföllel.

GRÓF. De barátom, ügyes a gaz ficzkó, ármányos és hű. Kedvemért felgyujtná a falut is. Legjobb vadász-ebeimet okkal móddal mind ő szerzé meg

számomra; és a jövő héten, születésem napján, a szederjesi pusztán tartandó nagy róka-vadászatra, mellyre több megye urait hívám meg, tudja a manó: miként ejtette szerét? annyi rókát fogatott már öszsze, hogy nála csak Sámson többet, midőn azokkal a philisteusok vetéseit felégette. Ez, barátom, nem csekély szolgálat; mert tartottam attól, hogy szederjesi pusztám meddő talál rókákban lenni, és úgy járunk róka-vadászatunkkal, mint egyik vándor szinész-csapatunk, melly Hamletet adta, Hamlet nélkül.

BÁRÓ. E szerint szederjesi róka-vadászatod igen nagyszerű leend.

GRÓF. Barátom, még Angliában is korszakot alkotna a vadászat történelmében. Hej! van, mint tudod, egy nagy bibéje ezen korszaknak! Ugrató lovam nincs! egész ménesemben, ólamban, nincs biztos ugrató lovam! pedig versenyző lóval kettővel is ollyannal bírok, miket ki merném állítni a nev-marketi vagy epsómi gyepre is. És attól a vén átalkodott gróf Szendeytől semmi áron sem birom megszerezni almásszürke ugratóját. Annyit igértem már érte, hogy maga sem ér többet! füle botját sem hajtja alkudozásimra. Az már ló, Szendey almás-szürkéje, Lajos barátom! tüskén, bokron, árkon, keritésen csak úgy repül át, mint a madár. És az a megfeneklett Szendey —

BÁRÓ. Hja! Aurél barátom, azt ne csodáld: érte nincs okod neheztelni. A szenvedélyes kedvtelésnek

ára nincs. Od'adnád-e te Caesár csődörödet, vagy a grófné a maga két szép póniját, bár mi áron is?

GRÓF. Igen; de Szendey már jóval idősebb nálam, s keveset használja almás-szürke ugratóját. Megpókosodik nála, s megládd: pár év múlva, Pesten, mint fiacker-lovon kocsizunk rajta!

BÁRÓ. Meglehet; de hiszen a jóra-való ember is kivénül!

GRÓF. Most készülj te is Lajos! nemsokára indulunk. Csak estve eszszük az egyesült ebéd-vacsorát.

BÁRÓ. Igazad van; mindjárt itt termek! (el.)

Hatodik jelenet.

GRÓF és LENKE.

GRÓF. Szép Lenke! egész hosszú nap nem foglak láthatni.

LENKE. Az még nem nagy baj: nagyobb az, hogy még megázhatnak nagyságtok. Tegnap estve borulatban ment le a nap, és borulatban kelt ma fel, talán a férfi-hűséget gyászolja! a fecske pedig közel szállldosott a földhöz; hihető szerelmi hűséget keresett és nem talált rajta! Ezek esőre mutatnak.

GRÓF. Pajzán idő-jósló, csintalan és kitérő vagy. Tehetek én róla, hogy olly kedvesnek, bájolónak talállak?

LENKE. Nagynéném egykor föltette orrára pápaszemét, és így szólott hozzám: (náthás hangon, mintha pápaszem volna orrán.)

Hogyha nagy úr játszik a szegény leánynyal,
Úgy vedd, mintha farkas játsznék a báránynyal!

máskor pedig ekként szólott:

Körmetlen lévén ne mászsz nagy fára,
Mert visszaesel a fejed lágygyára!

GRÓF. Nagynénéd derék asszony lehetett, és nem roszúl szólt; de nálam más az eset. Én tisztességesen ki akarlak házasítni, s ellátni minden kényelemmel. Szervácz hű emberemnek szántalak Lenke, kit olly állapotba helyezek, hogy rajtam kívül senkitől mástól függeni nem fog.

LENKE. Ő egy urat fogna ismerni, én meg kettőt! nem-e nagyságos úr? Nagynéném így szólott hozzám: (ismét náthás hangon.)

Leány! inkább tormát egyél paprikával,
Mint figét, ananászt, jó neved kárával!

Aztán az a Szerváczi, nagyságos uram, valódi recept a szerelem ellen.

GRÓF. Tán hogy rőt? megbarnítjuk egypár ezer forinttal. Ez úttal nem szólok többet! fontolgasd a dolgot, szép Lenke, majd megérik. — És most vadász-szerencsémre adj egy csókocskát!

LENKE. Isten őrizz, nagyságos uram! Nagynéném így szólott hozzám:

GRÓF. Üsse a patvar nagynénédet, és minden clapántiáit! A csókot nem hagyom elverseltetni magamtól, (megöleli és csókolja.)

LENKE. No, itt van ni! egészen összegyűrte nagysád, a nagyságos grófné főkötője szalagát! Majd kapok ezért ismét szidást, mint a minap jó adagban

kaptam volt, midőn nagysád miatt kedves szélkéjét eltörtem.

GRÓF. Már a kettős szidás csakugyan kárpótlást érdemel. Tarts számot egy borjas tehénre.

LENKE. Köszönöm alásan, nagyságos uram! A tehén kárpótlásul mehet! a borjú mindenesetre rebak. (kiigazgatja a főkötőt, és a többi ruhákkal beviszi a grófné szobájába.)

Hetedik jelenet.

A GRÓF (maga.)

Csinos egy cziczuska! de olly daczos és ármányos, mintha a franczia vígjátékok szobaleánya volna! — Ugyan soká készülnek asszonyaink! Előbb be lehet egy erődöt venni, mint reggel egy női szobát. — De ím jőnek mégis!

Nyolczadik jelenet.

GRÓFNÉ, MATHILD és GRÓF.

GRÓF (megcsókolja a delnőket.) Hogy aludtatok kedvesim?

MATHILD. Mintha lehetne alvásról szó, mikor az urak vadászni készűlnek. Azok a férfiak olly zajjal tesznek mindent —

GRÓFNÉ. És olly bátor lábdobogással lépdelnek, mintha mindig egyenes úton járnának!

GRÓF. A nők pedig lábhegyen kerülnek meg bennünket, és görbe vonalokon is előbb érnek czélt, mint mi.

GRÓFNÉ. Rendesen; mert nem botlanak annyit.

GRÓF. Az én Camillám olly megjegyzéseket tesz ellenünkben, mintha tapasztalásból szólna.

GRÓFNÉ. Nem; megjegyzéseim csak átalános szójárások, mikben azonban sok igaz szokott lenni. Az én Aurélom csak kissé könnyelmű. —

GRÓF. Majd megállapodom a korral, kedves Camillám, s megjő a nehéz-elműség is! — Hát az én jó Mathildom mi szépekről álmodozik, arai rózsa- és hajnal piros állapotában?

GRÓFNÉ. Mellyre majd a nős élet jó vaskos árnyéklatokat fog vonogatni.

MATHILD. Megesnék!

GRÓF. Ismét megjegyzés, mellynek egy kis éle is van. A házasság, gondolnám, csak azt a szív-ürt tölti be, mellyet az ara érez, s teljessé teszi azt a boldogságot, mellyet amaz csak sejt.

GRÓFNÉ. Meglehet; de gyakran bukkan a házasságban ollyanra is, mit ara-korában nem is sejtett; például hogy a jó férj, ki szevedélyei üzését az aránál háttérbe szorította volt, a nőnél előtérbe rántja, s a szegény nő marad háttérben; hogy ez nyugodt birtokká válik, s a férj változatosság után eseng, csapong.

GRÓF. A madár sem ül szeretett fészkében mindig; de elégűltebben tér meg fészkébe ismét.

GRÓFNÉ. Csakhogy ollykor addig vagy maga hül el, vagy fészke! — No de a mi Mathildunk illyesmi-

től nem tarthat. Az ő lovagja, Lajos báró, telivér jó férjet igér.

MATHILD. Magam is reménylem. Ugy látom kedélyeink, lelkületeink és szenvedélyeink egyeznek. Lajos jellemben, nyelvben, olvasmányban, házi életben, testestűl lelkestűl magyar, így jó magyar férjet is várhatok belőle.

GRÓFNÉ. Régi korból való tulajdonokról beszélsz jó Mathild!

MATHILD. Nem, Camillám! a magyar, ha apróságokban változik is, alapjában hű marad jelleméhez.

Kilenczedik jelenet.

ELŐBBIEK és a BÁRÓ.

BÁRÓ (jő és kezet csókol a grófnéknak.) Jó reggelt, nagyságoskáim!

GRÓFNÉ. No itt a gyökeres magyar mágnás!

BÁRÓ. Az vagyok, hál' istennek! s reménylem kedves arám is magyar mágnásné leend!

MATHILD. Igyekszem rajta, báró úr!—De csak meglátogatjuk egypárszor a külföldet is?

BÁRÓ. Kétségen kívül, ha csak azért is, hogy haza térve elmondhassuk: mégis jobb itthon! Azonban azt kikötöm, hogy a mézes heteket honn töltsük. Jó hazámban ohajtnám anticipálni a menynyei boldogságot. Mindig ellenszenvem volt azzal az újabb divattal, miszerint eskető után, rögtön kocsira ül a boldog pár, s kalandoz a világban!

GRÓFNÉ. Ennek is van haszna báró úr! Az uta-

zás változatos tárgyai, gyakrabban vonják el, sőt osztják meg, az összekelt pár egymás iránti figyelmét, és csillapítják, hűtik a szerelem lobogó lángjait, minélfogva tartósabb lesz annak parázsa. Aztán visszatérés után, a kiürült erszény is, szép csendes nyugalomra inti a boldog párt itthon. — Mi szépen itthon élveztük a mézes heteket, úgy-e kedves Aurélom?

GRÓF. Ó igen! — De ideje hogy induljunk **(kikiált az ablakon)** Szerváczi, fújjad! **(oda lenn vadászkürt hangzik.)**

MATHILD. Minek olly igen sietni? hiszen hosszú nyári napunk van.

BÁRÓ. Hiában! Aurél barátomban nyugtalankodik a nimródi vér!

GRÓFNÉK. Tehát urak, sok szerencsét! nem vén asszonyok kívánják!

GRÓF és BÁRÓ. Köszönjük! **(köszönések után, a grófnők szobáikba vonulnak; a férfiak pedig kifelé indulnak, a mint velök szemközt jő Szervácz, ki a grófot visszainti.)**

Tizedik jelenet.

GRÓF és SZERVÁCZ.

GRÓF. No, mi bajod szolga?

SZERV. Nagyságos uram, egy idő óta valamit veszek észre. Egy vásott ficzkó gyakran ólálkodik, ha vadászatra megyünk ki, a kastély és kert körül Nem gondolnám, hogy lopni akarna, mert cseléd marad az udvarban elég; hanem úgy sejtem, tán tudom is,

sziv-lopó lehet. Alapos gyanúm van, hogy Lenke szobaleányunk után vetette magát, és Lenke — no tudja nagyságod — gyarló vászon-cseléd, mint a többi!

GRÓF (félre). Ahá! innen a daczosság! (fennen) Pokolba! azt meg nem szenvedem, hogy belső leány-cseléd, hát mögött, udvaron-kivülivel nyalakodjék!

SZERV. Tudtam én ezt, nagyságos uram! a becsületes ember járjon egyenes úton. Ezért intézkedtem, hogy elmenjen kedve a ficzkónak az itteni ólálkodástól.

GRÓF. Jól tetted szolga! te naponkint ügyesebb; ármányosabb kezdesz lenni a vén rókánál, melly csavargásával kijátsza a legjobb kopó-csapatot is. Már typusos alakod is arra mutat. No jutalmad ficzkó nem marad el! (elmegy.)

SZERV. Typhusos alakom? Nincs bizony nekem semmi bajom! — Tehát megboszúlhatom magamat, még pedig felsőbb jóváhagyás mellett, minden felelet terhe nélkül, Notárius Ferkó uramon, ki Lenkét akarja orrom elől elkoppintani. Ho hó, ficzkó! Haranglábi Szerváczius nem szokta elejteni a jó falatokat. — Furcsa bogarak ezek a nagy urak. Ők csak eredményt kivánnak tőlünk; az eszközöket számba sem veszik. Ha sikerül teljesitnünk parancsaikat, kielégitnünk szenvedélyeiket, érdemül, ha pedig sikert vesztünk, bűnül róvják fel nekünk! Jól van! (csalfa vigyorgással.) Én befogattam a rókákat, megszereztem Lantost, a vidék leghíresebb kopóját neki —

persze kézből és kéz alatt az ő busás költségén — s az érdem enyém! mellyért az avari erdősz-hivatal, csak bliktri-jutalom fog lenni. Magában értetik, hogy a csinos Lenke, kedves nyomtaték az erdőszi hivatalra. — No, édes grófom! typhusos alakomat, nem mondom, hogy el nem cserélném valami jobbacskával; de (homlokára kopogtat) eszet, Harangláb Szerváczius, a klastromi derék kapus unoka-öccse, nem minden bolond ember fiával cserél! (el.)

Tizenegyedik jelenet.

FERI és LENKE.

(Lenke szobája.)

LENKE (maga.) Csakhogy elmentek már! asszonyaim is bevégezték toilettjeiket. Most már nekem is jut egy kis idő szív-vadászatra.

FERI. (Kémlődve benyitja az ajtót, s megöleli Lenkét.)

LENKE. Isten hozott Feri! Majd nagyon is korán jöttél, könnyen egymás lábára tapodhattatok volna az urakkal és Szerváczczal.

FERI. Már az erdő-szélből láttam jőni őket; tehát most nem a kertkerítésen át, mint máskor szoktam, hanem kikerűlve őket, a falu-szélen jöttem be. — De mondd meg jó lyánka: meddig kell még így lappangnom, kígyódznom körűlted, sajátom körül?

LENKE. Tűrés, béketűrés, kedves barátom! A balkai jegyzőségre és az avari erdőszségre, még csak kilátásaid vannak, mikből meg nem élünk. Az-

tán feleded, hogy a gróf és ármányos vadásza szemet vetettek rám, kik nem csak kártyádat ronthatják meg, de magát a kártya-asztalt is fejedre boríthatják.

FERI. Szervácz uramtól nem igen tartanék; ő, mint előttem leírád, rőt, kissé kancsal, kissé siket, tehát nem igen vadra-való, nem igen veszélyes vetélytárs; de a gróf, megvallom, aggódtat, Lenkém! Mikor olly hatalmas sas kering a galamb felett —

LENKE. A galamb addig kavarog, míg biztos menedékre talál. Vagy tán nem bizol becsületes szilárd hűségemben?

FERI. Föltétlenül bizom, kedves Lenkém; noha minden várnak szokott egy-egy gyöngébb oldala vagy bástyája lenni, melly nem igen állja ki a hoszszas ostromot. De hát örökké tartson-e ez az én lappangó incognitóm, mikor én csak azon jogommal élek, mellyet a szerelem ad nekem? Hiszen már hat hónapja múlt a falumbeli lagzinak, mellyben megismertük, megszerettük egymást, és folyvást lappangva kell járnom körűlted, mintha álmodat akarnám meglopni. Hat egész hónap óta, egyikét sem láthattam vetély-társaimnak is, sem a grófot, sem vadászát; azt sem tudom; hordnak-e bajuszt, vagy sem? mégis remegnem kell tőlök. Ezt ki nem állom, kedves Lenkém; tudod: én kipattanó nyiltszívű vagyok; és nincs is okom rejtőzni becsületes szándékommal. Ezért föltettem magamban, hogy most egyenesen Ő nagyságához, a grófnéhoz me-

gyek, előadom neki: mi járatban vagyok? mit akarok én? mit akarsz te? és mit akar a gróf? hogy kutya jár a kertben, hogy a gróf ő nagysága tökéletlenkedik s vadászni akar a tilalmasban is. —

LENKE. Isten őrizz, Feri! hol jár az eszed? nem ismered te a nagy urakat. Ők ha bakot ütnek is, igen ovatosak a ház becsületére nézve. Átalják, hogy azt megtudja a világ, legalább szivesen hitetik el magokkal, hogy nem tudja. Ezért ha lehet köpenyt, ha nem lehet, fátyolt vetnek rája, vagy legalább séta-botjokat tartják elébe, vélvén, hogy attól meg nem látja a világ szeme a legnagyobb, a legvaskosabb bakot is. — Azonban ne búsulj! (halkan) ejtettem már én egypár szót a nagyságos asszony előtt, miből jóformán megértette: hol szorít a czipője?

FERI. Igen Lenkém? hát hogy vette Ő nagysága a drága fölfedezést?

LENKE. Olly képet vágott, mintha a legerősebb boreczetből kóstolt volna. De tudod, a nagy delnők mindent öntagadó illemmel szoktak fogadni. Bohóság! tréfa! mondá fogfájásos hangon, s én sem mentem tovább, gondolván: elég csak elvetni az efféle sulykot. Azonban nagyságos asszonyomat, bár igen szeretem, egyrészről nem birom sajnálni. Neki csak a kölcsönt adják vissza. (súgó hangon) Gondold el édes Ferim, — de nem hallgatódzik-e valaki? (az ajtóhoz megy, kinyitja s nézi: nem hallgatódzik e valaki, s meg visszajő) gondold-el — a Mathild contesse je-

gyese, az a báró Rohányi, ki mint grófunk lelki s testi barátja nálunk tartózkodik, harmadnap óta általam már két titkos levelet küldött a grófnénak, és szintén kettőt kapott ettől vissza, szoros meghagyásokkal, hogy a gróf ne tudjon ezen gyönyörű szövetkezésről semmit.

FERI. Mondhatom: szép barátság! szép vőlegényi hűség!

LENKE. Tudná csak ezt a gróf, tudom felfordúlna a ház eleje! Mert Ő nagysága nem kis adagban féltékeny; és ha maga kalandoz, azt rendén találja; de otthon a fészket tisztának szereti.

FERI. Furcsa váltó gazdaság biz az, Lenkém be jó, hogy nem vagyunk nagy urak!

LENKE Jó bizony, édes Ferim! csak pénzünk volna több. Én csak Mathild contesset, azt a jó lelket sajnálom; végre is az iszsza meg a levit.

FERI. Majd betanul idővel ő is a kölcsönbe. — De hát az erdőszi álláshoz mutatkozik-e valami kilátás Lenkém?

LENKE. Kevés, vagy semmi. A grófné ugyan részünkön van, mert viszonyunkból nem csináltam titkot előtte, s ő inkább ma szeretne szabadúlni tőlem, mint holnap; de ő e részben csak ötödik kerék a hintóban. A gróf pedig Szervácznak szánta a hivatalt. Eddig nem mertem sarkalni a grófot, nehogy idő előtt eláruljam viszonyunkat előtte, tartottam a ravasz Szervácztól is, ki mint gonosz lélek szállta meg a grófot. — De halld csak Feri, miként játszod-

tattam meg ma ezt a gaz ficzkót? Míg a vadászok künn az udvaron zsibongtak, és a kutyákat czárkázták, én belopództam a cselédszobába, kivettem Szervácz táskájából, mellyen zöld szalagom lógott, a lőporos tülköt, kiöntöttem belőle a lőport, és balatoni porzóval töltöttem meg azt. Nem lő ma egy verebet sem. Lesz méreg-boszúsága! mert vadászi ügyességére és szerencséjére sokat tart.

FERI. Tréfának megjárja édes Lenkém; de rajtunk nem segít.

LENKE. No légy türelemmel! föltettem magamban, hogy pár nap alatt, törik, szakad, elvetem a koczkát.

FERI. No, annyi mint az! egy hetet még bevárok; de aztán én látok a dologhoz. — Most isten veled, kedvesem! sietnem kell, mert Balkának kerülve megyek haza, hogy megtudhassam: miként állnak ott dolgaim? (kitekintve az ablakon.) Pedig verődnek össze a fellegek, alig ha érek szárazon Kislakra.

LENKE. Ugy nem tartóztatlak.— Tedd a táskádba ezt a kis harapnivalót, mit az uraság villásreggelijéből tettem számodra félre. Efféle szobalyányi járuléknál még nem kopog az ember lelkismérete, mert úgy is cselédnek ment volna; (az alatt berakta táskájába az enni-valót.) Ha erdősz leszesz, enynyit sem engedünk meg magunknak.

FERI. Nem, Lenkém! a becsületesség, ha gyalog jár is, tovább halad a lóhátas gazságnál (megcsókolják egymást, és Feri elsiet.)

Tizenkettedik jelenet.

LENKE (maga.)

Jó fiú! kár hogy a becsületesség olly olcsó, sőt áruba sem bocsátható, különben tán verhetnénk egy kis tőkepénzecskét össze magunknak. — De kissé tüzes, fel- és kipattanó! össze sem merem hozni a kastélybeliekkel. Azonban azt mondják: jó bort igér az olly must, melly a hordó fenekét és palaczk dugóját kiütögeti.

Tizenharmadik jelenet.

MATHILD és LENKE.

MATHILD (sebten berohan s megragadja Lenke kezét.) Lenke! nézz a szemembe!

LENKE. Szivesen, nagysád! egypár szép kék szemet látok.

MATHILD. Nincs kedvem enyelegni veled, leány! valót szólj! Az imént, hogy hajamat rendezgettem, vettem a tükörből észre, hogy levelet nyújtottál asszonyodnak által. Ne tagadd!

LENKE (ijedten.) Nem, nagysád! — no hiszen — talán —

MATHILD. Nem árullak el Lenke; de nyiltságot kivánok. Igen? vagy nem?

LENKE. No igen! nagyságos kisasszony!

MATHILD. Később asszonyod megfeledkezve himző asztalkájára dobta a levelet, és én ráismertem Lajos báró irására.

LENKE. Ugy van, nagyságos kisasszony! Én semminek sem vagyok oka! Nem én fecségtem ki a titkot, hanem az ég nem akarta elnézni a botrányos dolgot. Olvasta nagysád a levelet?

MATHILD. Hová gondolsz Lenke? hiszen nem nekem szólt az.

LENKE. Igaz biz az! mégis kár, hogy nem tudjuk: mi van benne?

MATHILD (magát összeszedve, és közönyt tettetve.) Alkalmasint valami bohóság, valami tréfa, enyelgés. Csak azt neheztelem: miért titkolództak előttem. — Ahá! tréfájokkal alkalmasint engem akarnak megjátszodtatni! — Bizonyosan úgy lesz! Hát te mit gondolsz Lenke?

LENKE (félre.) Mit mondjak? megcsaljam-e ezt a jó lelket? (rövid tünődés után.) Ha el nem árulna nagyságod —

MATHILD. Nem Lenke! becsület-szavamat adom—

LENKE. Ha értelmesen összevetem a dolog állását, nagyságos kisasszony, én csak az valló vagyok, hogy a levél szerelmes levélke a maga formájában; mert egy az: általam kettő ment oda és kettő vissza; más az: mindkét részről erősen rám volt parancsolva, hogy a gróf ő nagysága ne tudjon ezen levelező viszonyról semmit.

MATHILD (félre.) Tehát sejtésem valósúl! Lajos egykor szintén udvarlója volt Camillának, s a régi szerelem, mint mondják, nem hamvad el. (fenn.) Nem, Lenke, a báró illyesmire nem képes!

LENKE. Ó a férfiak, nagyságos kisasszony, sokra képesek !

MATHILD (félre.) Igazad van jó leány! a férfiaknak, világ ezen urainak sziveik, két kapus vendégfogadók! de a csendes biztos szállásért esengő Mathild, csakugyan kihajtat belőle! S a ház becsülete cseléd száján! (fennen) Lenke! gyanúdnak semmi alapja; tehát minden további fecsegésnek békesség adassék! (el.)

Tizennegyedik jelenet.

LENKE (maga.)

Csakhogy kipattant fecsegésemen kívül a titok, melly mázsás kő gyanánt nyomta szívemet! Egészen megkönnyebbültem utána! De most már a mázsás kő, bár mint titkolja, szegény jó Mathild grófné szivére gördült! Kitört a vihar; adja isten, hogy mennykőcsapás nélkül vonúljon el kastélyunk fölött!

Második felvonás.

(Sötét est, ömlő zápor, sürü villámlás és erős mennydörgés.)
(Bokros Kelemen háza Kislak-falu szélén.)

....

Első jelenet.

(Szegényes szoba egy oldal-ajtóval. Bokrosné egyedül van a szobában; annak közepén, avit selyem esernyő alatt, kopott fekete selyem szalupban ül, ajkai imára mozognak, s rémedezve takarja el minden villámlásra szemeit.)

BOKROSNÉ. Borzasztó scéna! Csak már férjem vetődnék haza! egész musculatúrámat borzongató remegésem, és szívemet vaczogtató aggodalmam enyhítésére! Fiam sem érkezik; ki tudja: hol bolyong a távolban szegény, mint hajdan Ulysses, megfürösztve mint egy uszkár! — De zörejt hallok! nem valami kóbor száraz villám coquettirozik-e házunkkal?

Második jelenet.

BOKROS és neje.

BOKROS. (Belép görnyedezve; két kővel terhelt iszákot hozva két oldalt.) Átkozom a lelke! be pogány egy idő! Tán minden tömlői kiszakadtak az égnek! az úristen tisztára akarja öblíteni a sok gaztól a világot.

BOKROSNÉ. Csak minket is ki ne öblitsen közte, jámbor Kelemen!

BOKROS. Hogy is ne? Talál ő felsége gazt eleget, mi előtt magyarra kerülne a sor. — Hát te Porciunculám ismét csirke-borító alatt ülsz? Jól teszed, nehogy valami kóbor mennykő engem özvegységre juttasson. Most van is okod rá; egyre dörög, mintha Antverpet ostromolnák! (nagyot csattan. Bokrosnénak kiesik az esernyő kezéből.)

BOKROSNÉ. Uram segíts! nem házunkba ütött-e be, Kelemenkém?

BOKROS. Hová gondolsz? a mennykő és gond a magas tetőket járják.

BOKROSNÉ (ismét fentartja esernyőjét.) Aggodalmak tengerében úszom Feri fiunk végett!

BOKROS. Ne féltsd, nem ázik el. Fiunk; tehát jó masszából készült. — Ugyan megviselt az a két súlyos általvető! De hoztam is kincset haza Porciunculám; tudom majd vigyorog rája a parádi szelenczés, mint czigány a fejér czipóra. Nézd kincsem ezt a derék calcedont, meg ezt a szép jászpist! (kirak néhány darabot az asztalra.)

BOKROSNÉ. Angyalok és cherubinok! vége a pápa-szememnek! Kelemen! jámbor Kelemen! hol a szemed?

BOKROS. Se baj, Porciunculám! van itt kincs elég! majd veszünk az árán más üveget. Ugy sem vagyok nagy barátja pápa-szemednek; egészen elfogja tőlem lángoló tüzét szemeidnek!

BOKROSNÉ. Csapodár Kelemenkém! Bizony csak nem tudja feledni a régit. Hiszen jámbor férfiú! már

házasulandó fiunk van! Igen! hajdan a szinpadon, prima, secunda és tertia donna koromban!

BOKROS. Vagy még előbb, nem-e? mikor, mint diákok, anyádnál kosztoztunk. No akkor valamivel gömbölyübb tagu voltál. De nem tesz semmit! A szerelem, jó férjnél, ollyan mint az árvaleány-haj, nem hervad el. — De kedves Porciunculám, már harapnék is valamit.

BOKROSNÉ. Egy félsajt van még a szekrényben birtokunkban, hogy ha megelégled, gyomrodnak némi nemű kibékéltetésére.

BOKROS. Az is jó, ha más nincs, (kiveszi a sajtot és falatozni kezd; azonban kopogtatnak.) Szabad!

Harmadik jelenet.

(GRÓF, BÁRÓ és az előbbiek.)

(A gróf és báró belépnek vadász-öltönyőkben.)

GRÓF. Áldás e ház urának, asszonyának!

BOKROS. És így jó kedv! nem-e vadász uraimék!

GRÓF. Kegyed, a mint sejtem, nagy barátja a jó kedvnek.

BOKROS. Lelki s testi barátja. Őrzöm is jó kedvemet, mint szemem fényét. Lássa kegyed: nem vagyok sem hitelező, sem nagy úr. Már ezek búsulhatnak! a költő nagy úr mig pénzt kap a hitelezőtől, azután, mint illik, ezt hagyja búsulni. Az emberek jó étvágyat szoktak egymásnak kivánni. Elég helytelenűl! Gyakran jobb volna ha étvágyhoz-valót kivánnának. Aztán, lássa kegyed; a nagy étvágy,

mohó falást, utána emésztetlenséget, ezután gyomor-nyomást, főfájást, egyszóval egész légióját szülheti a nyavalyáknak, holott soha sem hallottam, hogy valaki jó kedvben megbetegedett volna. Továbbá: a halál egyformán fizet jó kedvért és búsulásért; de a jó kedvvel magam fizettem meg magamat. A világ sem fizet a búsulásért. Csak a régi rómaiakról hallottam azt a bohóságot, hogy temetéseiknél, síró asszonyokat fizettek a búsulásért. Tehát jó kedvet uraim! — No isten hozta kegyeteket hozzám, ámbár azt hiszem a zápor is!

BÁRÓ. Zápor bizony, kedves úr! de úgy látom, itt is csepeg, ha nem csorog a ház teteje; mert asszonysága esernyőt tart feje fölött.

BOKROS. Csalatkoznak, vadász uraim; házam jó, csak tavaly vettem, s akkor megtataroztattam. Hanem nőm kissé delnős idegzetű lévén, igen remeg a villámos és mennydörgős viharokban, és miután egyik tanár-rokonától azt hallotta, hogy a mennykő antipathiában áll a selyemmel, nem nyughattam tőle, míg Pesten egy avit-árusnál, egy kopott selyem vihari apparátust nem vettem számára. Most szintén biztositó-intézeti ülését tartja.

BOKROSNÉ. Ugy van uraim! Az elementumok czikázó csatázásaik ellenében is, az isteni bölcs kegyelem, a természet rejtélyes méhébe burkozott homályos óvszereket rendelt, miket a gyarló emberi elme ezen méhből, buvárlatos mély bölcseséggel fejteget ki. Illy parányiság szemérmes öltönyébe öl-

tözött eszköz, a villámok csapásos czikázásai ellen a — selyem, már ha kopott is.

GRÓF. Bölcsen! Azonban tisztelt asszonysága, már bízvást kikelhet selyem apparátusából; mert biztosíthatom, hogy a vihar egészen elvonúlt tájékunkról.

BOKROSNÉ. Ugyan úgy-e? Ezen szivemet örvendeztető biztosításra, emancipálom rettegéseimből magamat. (leteszi az esernyőt és szalupot.)

BOKROS. No, vadász urak! mondják meg: kikhez van szerencsém?

GRÓF (félre a báróhoz.) Nem ismer bennünket; tréfáljuk meg az öreget, (fennen.) Én Kerényi gróf vadásza vagyok, (a báróra mutat) ez meg a báró Rohányié. Vadászatra mentünk ki; de egy őz hajtása mélyen becsalt bennünket a hegyekbe, úgy hogy ránk borúlt az est sötéte s nyakunkba szakadt a zápor; igy e faluszélen kényszerűltünk kegyednél keresni menedéket, és kérni egy éjjeli hálást.

BOKROS. Szívesen vadász uraim! tessék lerakni motyóikat. (lerakják fegyvereiket, táskájokat.)

BOKROSNÉ (félre férjéhez.) Kelemen, az istenért! hátha szegény legények?

BOKROS (szintén félre nejéhez.) Hagyd el! mi sem vagyunk gazdagok. Nagy urakat szolgálnak, hogy volnának szegények? Aztán, kivált az a gróf vadásza, nekem már első látásra tetszik; olly jó arcza van, hogy ha volna, pénzemet is rá merném bízni.

BOKROSNÉ. Az igaz, hogy jó physiológiája van; nekem is tetszik, még pedig mind a kettő.

BOKROS. No vadász uraim! tessék ide ülni ehhez a sovány sajthoz! Szegény háztól ösztövér bárány!

BOKROSNÉ (férjéhez, félre.) Figyelmeztetlek, jámbor Kelemen, hogy e félsajt jelenleg házunknál az utólsó falat.

BOKROS (nejéhez, szintén félre.) A falat utólsó lehet; de a vendég első. Ne aggódjál Porciunculám! Meleg szelet ad isten, ha a juhok megnyirettek! (fenn) No, vadász uraim! tessék a sajtocskából! Persze, borocska illenék hozzá, mert zsirja nem igen csusztató! de bizony fínánciám lapos gutában agonizál; pedig olykor-olykor örömest meginnám, a haza és magam egészségeért egy-egy pohár borocskát. Hja! ne nyujtózzunk az után, mit el nem érhetünk! Igaz, hogy forrásunk szivességéből olly jó vizünk van, mint a tej; de hiában! a legjobb víznél is jobb a legrosszabb bor is.

GRÓF. Se baj, uram! akad nálam egy árva bankó!

BÁRÓ. Nálam is egy másik. Tán csak kaphatunk bort a faluban?

BOKROS. Ollyan ecsegit mér szomszédomban Mózses, hogy megkeresztelve is úgy tüzel a gyomorban, mint a spiritus vini rectificatissimus. — Futok, repűlök; mindjárt itt termek az angyalok italával! (félre nejéhez.) Ládd Porciunculám, mint szüli egyik szivesség a másikat (fennen.) Mig oda járok, mulat-

tasd Poroiunculám kedves vendégeimet! (két kannát fog kezébe, s elsiet azokkal.)

Negyedik jelenet.

ELŐBBIEK, BOKROSON kivül

BÁRÓ. Kegyetek, úgy látom, szép egyértésben és elégültségben élnek itt a falu magányában.

BOKROSNÉ. Ugy van, vadász uram, mint iker-tojásból kelt pár galambok. Ha az ember azon ritka szerencsében részesűl, hogy sympathiás rokon lelkek, a világ tomb-piacza zsibajában, az ármányok és kajánságok veszély-teljes tömkelegében feltalálják egymást, akkor az elyziumi boldogságnak zamatos elő-érzetét élvezik azok, e nyomorúságos élet szálkás töviseinek közepette. Az én Kelemenem maga a bútól meddő öröm és jó kedv; ő az ágon gondtalanul hangicsáló madárka; ollyan ő, mint a vihar által nem ostromlott, szelid halakkal hömpölygő folyam, vagy csendes tó, mellyen szelid hattyúk uszkálnak és kényelmes békák kedvtelésesen kuruttyolnak.

BÁRÓ. Kegyed, tisztelt asszonyság, magáról nem is szól.

BOKROSNÉ. Én pedig leszakított virág vagyok, jámbor Kelemenem poharában, melly szivesen feledi, hogy most csak szobának illatozik, holott egykor künn a szabadban, maga szárán, a tág világba hintette fűszeres illatát.

Ötödik jelenet.

ELŐBBIEK és BOKROS.

BOKROS (visszatérve a borral.) Itt vagyok cum sufficientibus! — A propos — jártak-e kegyetek oskolákat?

BÁRÓ. Ez a barátom hetet; mióta megházasodott, járja a nyolczadikat.

BOKROS. Szép! magam is lemorzsoltam néhányat; és mindig szerettem magamnál okosabbakkal mulatni, noha magunknál okosabbat nem igen ismerünk el. — Tehát sajtocskát, bor a többi! Tán mindjárt italon kezdjük a dolgot! (bort töltöget.)

GRÓF. A mint tetszik! De házi asszonyunkat is kérjük fel a compániába.!

BOKROSNÉ. Szerencsémnek fogom tartani, illy deli ifjú nimródok társaságában újíthatni meg, elmúlt társalgási jó napjaim verő-fényes emlékeit! (esznek és isznak.)

GRÓF. (Bokroshoz.) Meg kell vallani, hogy tisztelt neje, válogatott szavakkal tudja kifejezni magát.

BOKROS. Hja, kedves vadász urak! szinésznő volt egykor Csalfay szinigazgató társaságánál; előbb pedig anyja diákoknak adott kosztot. Már, tudják kegyetek, hogy a mely nő, szinész- és diák-kezeken ment által, ki van az tanítva. Úgy is beszél, ágál, declamál, intonál a lelkem, és olly fellengősen jár a szavak magas régióiban, hogy Kölcsey, Vörösmarty

is hozzá járhatnának stylisticai leczkékre. Sokszor magam sem értem.

BÁRÓ. Tehát szinésznő volt asszonysága?

BOKROS. Igen, vadász uram! Ha megszorúltak, prima donna; ha jobb nem akadt, secunda donna; különben tertia, quarta, a mint jött.

BÁRÓ. Szabad kérdeznem: mi szerepekben lépett fel asszonysága?

BOKROSNÉ. A „pajkos juristában" Minka szerepében; „Don Carlosban" a királyné apródját adtam; „Ármány és szerelemben" a komornát; „Romeo és Juliában" a dajkát; „Coriolánban" római nemes hölgy voltam; de legjobb szerepem „Waschblau herczegnő halála" czímű szomorú játékban a czímszerep volt, mellyben, mint mások tartották — mert magamnak tartanom, a szerénység tiltotta — valóban remekeltem.

BOKROS. Ah Waschblau! Waschblau! abban látva tégedet, lettem én szívemmel schach matt! Declamáld el csak angyalom, ezeknek az uraknak, azt a waschblaui remek monológot!

BOKROSNÉ. Szívesen megkísértem, ha a művészet geniusza még hátat nem fordított nekem, (meghajtja magát.) Kegyes elnézésért esdeklem!

GRÓF. Csodáló szem és fül leszünk.

BOKROSNÉ. (ünnepélyes léptekkel lép ki a szoba közepére; megáll, előre teszi egyik lábát, nyakát hátra szegzi; jobbját pedig kinyújtja.)

BOKROS, (a grófhoz súgva.) Ezt az állást, maga Kántorné is irigylette tőle.

GRÓF (javallást int.)

BOKROSNÉ. (páthoszszal declamál.) „Élet! világi hitvány élet! mi vagy te, hogy a vaksággal ütött emberiség, úgy tapad hozzád, mint teknős-béka a maga teknőjéhez? Előszó vagy, mellynek könyve a szerző tollában maradt! félkesztyű, mellynek párját a más világon találjuk meg! szövevényes kép-talány egy szépirodalmi lapban, mellyet végre is maga a szerkesztő kénytelen megfejteni! forró fövenyű sivatag, apró oázokkal! szindarab, mellyben szerencse kergeti a gazt, és szerencsétlenség üldözi a jámbort, mig nem az utolsó felvonásban, mindketten a temetőbe retirálnak! oskola, mellyben halálunk órájáig tanulunk, mégis bután költözünk ki belőle! elhangolt zongora, melly csak egy jobb világban fog felhangoltatni! Egy szóval: élet! hangverseny vagy te, közel-járó a macska-zenéhez, mellynek harmoniáját, csak a cherubinok zenéjénél értjük meg! — Ez vagy te élet! és még több! elvetlek, eldoblak, mint egy lyukas diót, mint egy gombot, mellynek kiszakadt füle! mint arszlán a szivart, — melly nem szelel!"

„És olly borzasztó-e a halál, melly rám várakozik? ez a szelid dajka, melly dal, mese, ámítgatás és bábozás közt, olly csendesen altat el minden bánatinkkal, fájdalmainkkal együtt, hogy még csak — tyúkszemünk sem fáj többé? Es nincs-e a halálnak is jó oldala? Csak holtunk után eszmél a világ;

milly nagyok valánk! miként kidöntött élőfa nagysága, csak ledőltével tűn fel; a fölöttünk gyászbeszédét tartó, hosszú jegyzékét adandja azon számos érdemeknek, miket szerzeni akaránk, de feledénk. A halál csendes birodalmában, béke és áldott egyenlőség uralkodik. Szeliden nyugosznak egymás mellett szerző és recensens, adós és hitelező és váló-peres házasok! A halál egyformán méri ki a szállást, úgy a teremes csarnokú úrnak, mint a kunyhós zsellérnek számára, olly szűken mindkettőnek, hogy meg sem fordúlhatnak benne!“

„Jer, ó jer, vérző szívemnek orvosa, halál! én nem irtózom rettentő kaszádtól; sőt szívszakadva várlak, mint rosz szindarabban a nézők, az utólsó felvonás végkép legördülő függönyét!“

(Bokrosné meghajtván magát, helyére lép vissza; a gróf, Báró és bokros maga is, tapsolnak.)

BOKROSNÉ. Köszönöm önök tetszésének tapsait, vadász uraim! de lettek volna csak nézőim, midőn a szinpadon debutiroztam ezen szerepben! azt gondolták volna, hogy a galléria nyakába szakad a parterre-nek. Pedig uraim, akkor még csak bájaim és művészetem toborzottak részemre tapsonczokat; nem lévén még akkor divatban a tapsoncz-fogadás. Akkoron még rózsa és liliom virítottak arczaimon, és tagjaim művész vésője alá valók valának. (a gróf hoz) Hej, ha akkor ismert volna vadász uram grófja, ki, mint hallom, nagy szoknyahős, nehezen hagyott volna meg Bokrosnénak.

BOKRÓS. Jó, hogy nem ismert Porciunculám!

GRÓF. Hm — hm! tehát azt mondják felő — a gróf felől?

BOKROS. Mondják! de ki tudja: igaz-e?

BÁRÓ (mosolygva.) De lehet a dologban valami!

GRÓF. Rágalom!

BOKROS. Bizonyosan! Porciunculámnak ollykor eljár a szája. Én tisztelem a grófot, mert hallom: talpig derék egy fiatal ember, jószivű, nagylelkű, úri házát pedig már csak azért is nagyra becsülöm, hogy, a mint tudom, annak még házi nyelve is magyar. — Igyunk az egésségeért! Éljen gróf Kerényi Aurél! (összeütik poharaikat és isznak.)

BÁRÓ. Éljen! de érje be a maga befogott madárkájával; ne lépezgessen mások után is! szép derék neje van!

BOKROS. Az egész vidék magasztalja.

BÁRÓ. Angyal biz az, uram!

GRÓF. De tudóm, hogy grófom is tiszteli, szereti.

BOKROS. Csakhogy nagy uriásan több tál ételhez szokott, úgy-e? No, éljen gróf Kerényiné ő nagysága is! (koczintnak és isznak.)

GRÓF. De igyunk szives házi gazdánkért is!

BOKROS. Megálljunk! előbbvalónk is van. Előbb a hazáért, uram!

GRÓF és BÁRÓ. Helyes! (isznak.) Most a házi gazdáért, és kedves nejéért! (isznak.)

BOKROSNÉ (meghajtja magát.) Gratias!

BOKROS. Köszönöm! és kedves vendégeimért! (isznak.)

GRÓF. De mi még mindeddig nem tudjuk: tulajdonképen kihez van házi gazdánkban szerencsénk?

BOKROS. (felállva meghajtja magát.) Én Bokros Kelemen exnotárius vagyok. Resignáltam; mert biráim számadásaikban ollyasmiket akartak tollam alá diktálni, mikre tollam sehogy sem akart fogni. Egy év előtt ezt a házacskát vettem meg, melly ki is merítette minden vagyonkámat; miért is becses kövek liferánssává lettem.

GRÓF. A kereskedés ezen nemét nem értem.

BOKROS. Mindjárt kifejtem, kedves vadász úr! Vannak szép Mátra-hegyeinknek olly kincseik, mik mérnöki ductus és urasági biralom alá nem esnek, valóságos res nullius vagy nemonis. Ezek azon becses kövek, mellyek ollyformán tartoznak a drága kövekhez, mint jegyszedők a szinészi személyzethez. Illyenek: a calcedon, jászpis, carniol, onix, agát-nemek, sat. Én tehát ezekre nézve mátrai mineralogus vagyok. Az emberek kincs szomja átlyukasztgatja a hegyeket, mint kukacz a sajtot; én csak földszint maradok kincseim végett. Kirándulásokat teszek a hegyekbe, táskámba szedem ama becses köveket, s átszolgáltatom a parádi szelenczésnek, ki azokat simítja, köszörüli, esztergályozza, és belőlök burnót-szelenczéket, nyeleket, gombokat s más egyebeket készit, és nekem is juttat anyagaimért valamit. Igy csak megélek holtig, s ha meghalok, tudom nem

hagynak a föld szinén. A halál mindnyájunkat földesurakká tesz.

GRÓF. Ó de ezen kereset méltatlan olly férfiakhoz, mint Exnotárius úr?

BOKROS. Gondoltam én is illyesmit, kedves vadász uram; de a tudomány megnyugtatott. (Közelebb mozditja székét a grófhoz, s a szenvedély kedvtelésével beszél) Lássa vadász úr: földgömbünk testének husát, a földrészek: agyag, mész, homok sat. teszik, haj- és szőr-szálait az erdők képezik, vérfolyását a tengerek, nedveit a folyók és források, hát-girinczeit a hegyek ormai, és csontjait — a kövek! pedig csontokban a velő, és velőben az erő. Tehát a kövek legfontosabb alkat-részei földünknek. És mit mond az élet és történelem? Nem emlitem, hogy kövekből épült híres Babylon, Róma, Páris, Pest és legközelebb gróf Kerényinek, mint hallom, pompás kastélya; elhallgatom, hogy az emberiség sokkal tartozik a köveknek, a geletneki malom-kőtől szinte a káposztás hordó köveig; csak a történelem után mondom, hogy Jákób párnája kő volt, midőn az égig érő lajtorját látta; Móses kő-táblákba vésve hozta meg népének az isten törvényeit, Dávid kővel kommantotta agyon a tetemes Goliáthot sat. E szerint a kövek, eleitől fogva nagy szerepet játszottak a világi eseményekben, és hogy voltak köztök tekintélyesek is, bizonyitják a meteor-kövek és bölcsek köve — mikről azonban semmit sem tudok — és ha-

talmasok is, mutatják a csattanó, romboló menny-kövek!

BOKROSNÉ. Kifeleded, jámbor Kelemen, a drága-köveket, a briliántokat, rubinokat, zafirokat, mik koronákban ékeskednek. Ah nekem csak látásból volt hozzájok szerencsém; mert korombau még nem volt divatban, mint most, efélékkel tisztelni meg a szép művésznőket. Hiában, megfordúlt a világ! Hajdan nehezen újult valami; most könnyen kiavúl minden!

BOKROS. Ej Porciunculám, a drága-kövek sok egyéb drágával járnak.

GRÓF. No, kész vagyok diszesnek ismerni a kereskedést; de szerfölött szűk erűnek gondolom azt.

BOKROS. Már abban igazat kell adnom vadász uramnak. Szegény egy kereset biz az! csak épen hogy éhen nem hagyja elhalni családomat. Ezért Ferkó fiamnak valami jobbacska állomást ohajtnék. — Hm (félre) Megbízzam-e ezt a legényt? Jó pofája van; van valami rajta, mi vonz; mi bizalmat gerjeszt; egyszerre megszerettem. Isten neki! megkisértem; neki hajtok! (fenten, a grófhoz) Vadász uram! a kit én első látásra megszeretek, nem lehet hitvány ember. Ez áll! nekem e részben olly jó orrom van, mint vadra a jó vizslának. Kegyedben van valami, a mi engem vonz. Nem akarná elfogadni barátságomat?

GRÓF. Szivesen, illy becsületes férfiúét (kezét nyújtja) Tehát örök barátság!

BOKROS (kezet fog.) Ásó, kapa elválasztásaig! Igyunk az uj barátságra! (isznak.)

BÁRÓ. Neheztelnem kellene, hogy engem kihagynak kegyetek a szövetségből.

BOKROS. Kegyed is, talpra esett egy fiúnak látszik nekem, vadász úr; de lássa: a literátusok csak jobban egyeznek egymással, tudnillik míg literátorokká nem lesznek; mert már ekkor nem olly szoros a barátság. Azonban (a grófhoz) tán őt is felvehetnők harmadik levélnek a fűherébe?

GRÓF. Sőt állok érte, hogy megérdemli.

BOKROS. Tehát triple alliance! Igyunk rája (isznak) Hej szegénység! Már úgy illenék, hogy valami baráti emlékkel szolgálnék kegyeteknek; de — Hó! most jut eszembe! (feláll, és a szekrényből egy kis szelenczét vesz ki; a grófhoz) Fogadja el kegyed emlékűl tőlem ezen jáspis-szelenczét, mellyet kövemből rebakúl készitett a parádi szelenczés (a báróhoz) Kegyed pedig ezt a szép calcedon-darabot, melly, ha brilliánt volna, többet érne egy országnál — de Magyarországot akkor sem adnám érte! — Hiában, nagy urak szolgálnak kincscsel, szegények nincscsel!

GRÓF és BÁRÓ. Köszönjük! köszönjük! (a gróf tárczájába nyúl és pénzt nyújtani készűl) Nekünk is illő viszonozni egy kis enyhitővel, a gazdai ritka szivességet!

BÁRÓ. (szintén tárczájába nyúl) Ugy van, egy kis házi enyhitővel!

BOKROS. Hopp, uraim! abból semmi sem lesz! Barátságomat nem szoktam megfizettetni; sokszor nem, még nagyobb szolgálataimat is; hanem a baráti

jóakaratot szivesen fogadom. És — és — ha illetlen nem volna, olly rögtön venni igénybe ezen jóakaratot — meg is kérném kegyedet egy kis szivességre.

GRÓF. No, csak ki vele Bokros úr! barátok közt nyiltság a jelszó.

BOKROS. Ám legyen! hiszen kéz kezet mos. Jöhet alkalom, mellyben én is szolgálhatok. Ha valamikor instántiája lenne uraságához, vagy, minthogy hallom házas kegyed — elválás végett a vármegyéhez: megírom én, uram, úgy hogy nyomtatásban is kiadhatja kegyed. Notárius koromban olly gyakorlatába jöttem én ennek, hogy egypár íves instantiát megirnom, nekem csak annyi volt, mint gavallérnak, adós-levél vagy váltó alá firkantani nevét. — Tehát, vadász uram, nekem egy fiam van, egyetlen sarjadéka a Bokros-családnak. Nem azért mondom, hogy testemből való test, és csontomból való csont; de helyre egy ficzkó. Nem hasgat ugyan eget a tudományával, mert pár oskolát kivéve, nem volt módom tanittatásában; de gazdasági gyakorlaton egy egész évig volt báró Sándorházy gazdaságában, s csak hét hónap előtt tért vissza; mert gróf Kerényinél, hol inkább szerettem volna, isten őrizz, gazdaságot tanúlni!

GRÓF. Hogy, hogy?

BOKROS. Reggeltől estig vadász, lovaz, nem lát semmi után. Van ott drága dolog! Csakhogy a széket ki nem lopják szegény alól. Csáky szalmája, mindene. Tisztjei beszámítják neki még az ajtó-nyikor-

gást is. Szerencse, hogy jó grófunknak sokja van; tehát neki is jut a magáéból valami.

GRÓF. Bizony — mond valamit Bokros úr!

BOKROS. De úgy van, vadász uram! a fiam, ki többet forog itt-ott az uradalomban, többet tudna erről mondani. — A fiam, mondom, jól olvas, számol, és nem épen köszvényes betűket ír; e mellett józan eszű és a becsület maga; különben fiamnak sem mondanám. E mellett a mátrai erdőket, azoknak fa-nemeit úgy ismeri, mint tyúk a maga csirkéit, vagy szakácsné a maga fazekait. Héjáról, leveléről megmondja: ez cser-, tőlgy-, amaz ihar- vagy gyertyánfa; végignéz a fán, uraim, és megmondja egy hasábig: hány ölet ad ki? vagy mellyik való dongának, gerendának, horogfának vagy szerszámnak? Ismeri a kubik- és erdei öleket, miknek kettejéből fakereskedőink hármat csinálnak. Egy szóval: a szatócs nem olly jártas a maga boltjában, mint Ferkó fiam Mátra erdeiben!

BOKROSNÉ. E mellett, vadász uraim! jó puskás, jó tánczos, jó füttyös.

GRÓF. Derék egy ifju lehet.

BOKROS. Ollykor kipattanó biz ő, tüzes és nem igen válogatja a szavakat; de ki nem rúg a hámból soha.

BOKROSNÉ. Tudja az illedelmeknek, világi viszonyokhoz alkalmazott, túl nem hágható szabályait.

BÁRÓ. Hogy kipattanó, nem baj. Ollyan szokott

lenni az olly ember, ki egyenes úton jár, és nem szenvedheti, ki körében görbén csavarog.

BOKROS. Helyesen mondja vadász uram! Látom, hogy ha oskolákat nem járt is; de még sem bagoly-fészekből került ki. — Csak már érkeznék meg Ferkó fiam, szeretném bemutatni kegyeteknek. Csak a szomszéd faluba rándúlt el; de a zivatar, gondolom, elverte valahová.

GRÓF. Tehát ezen fiúnak ohajtna Bokros úr valami ellátást?

BOKROS. Igen, vadász uram! mert nem is szeretem, hogy a fiú naphosszat itthon csapkodja a legyet. Lássa: a tétlen fiatal ember, félig-meddig sátán rekrutája! Az avari erdőszi hivatal, mint tudom, megürűlt. Ezt szeretném megnyerni számára, ha barátom uram egy jó szót ejtene mellette a gróf ő nagyságánál. Hiszen van rá példa, hogy ollykor komornyik tesz meg urat.

GRÓF. Hm — — hm! csak az a baj, hogy, a mint tudom, a grófom ezt az állást már vadász-collegámnak, Haranglábi Szerváczнak igérte el.

BOKROS. Mit? annak a kalmuk-fejű rőt Szerváczнak? (a gróf vállára teszi kezét) Uram! nem szokásom megszólni valakit, s magának a grófnak nem is mondanám, mert érdekbőli árúlkodásnak vehetné — de ez a Szervácz egy körmön font, farkas- és rókamájon nevelt gaz ficzkó! ki még a macskát is szőr ellenében simogatja; olly hitvány ember, hogy a mészáros csak nyomtatékúl adná a húsra; a tiz pa-

rancsolatból tizenkettőt nem tart meg. Ha becsületességemhez férne, és több borra-való telnék tőlem, több fáczán-sültet enném én a gróf fáczanosából, több őz-pecsenyét vadas-kertjéből, mint maga a gróf; mert eleget kinálgat ezekkel, midőn kirándulásaimban összeakadok vele. És Kislakon, uram, nem történik lakoma, mellyen Szervácz uram vadja ne paradéroznék a tálban.

GRÓF. Mi a tatár?

BÁRÓ. Gazember!

BOKROS. Ugy van, uraim, a mint mondom; egész Kislak bizonyságom. No, ha ő lesz az erdősz, tudom: úgy összeasznak a gróf ölfái, mint a beteg, ki esztendő óta fekszik hecticában; megritkúl a gróf erdeje, mint a vén hajadon fején a haj, mellyből a szürkülő szálakat ki-kihúzogatja!

GRÓF. Már ez nem igen fogna inyére lenni grófomnak, mert ha kissé hanyag is az után-látásban, megkivánja embereitől a hűséget.

BOKROS. Szerváczban ugyan el nem éri. Azonban, ha már neki van szánva, legyen övé a koncz. Egy szót se erről a grófnak! A szegénység nekem kenyeres pajtásom; jobban egymáshoz szoktunk már, mintsem könnyedén válhatnánk meg. Kő-kereskedésem, az igaz szűken táplál; maga Mózes is csak vizet tudott ütni a maga sziklájából, nem bort; de azért csak elélünk holtig! — Igyunk rá, barát-uraimék. (isznak, Bokros fölemeli jobbját, és jovialitással szavalja):

Ha mára van jó napom,
Az üstökét megkapom;
Gondom továbbra nincsen;
Gazdag, kegyes az isten!

Most már úgy illenék: dalolnánk egyet! az ivó torok szivesen keres lélek-lyukat magának. — Szoktak kegyetek, vadász uraim, ollykor dalolni?

GRÓF és BÁRÓ. Nem bizony mi; nem tartozunk az éneklő madarak közé.

BOKROS. Nagy kár! Én ifjabb és jobb éveimben dúdolgattam néha; de most már recseg a hangom; félek megereszteni, nehogy visszaidézzem a már elvonúlt viharos fellegeket.

BÁRÓ. De tán tisztelt asszonysága —

BOKROS. He, he, he! nem hangicsál, uraim! mert egyszer a szinpadon belesült bravour-áriájába.

BOKROSNÉ. Nem sültem belé, jámbor Kelemen! A kifejczés udvariatlan, illedelmetlen és nemkevésbbé pórias! Az esemény menete, vadász urak, ez vala: Az „arany idő“ czímű operát adtuk; de künn a téli hideg, kemény „vas időt“ játszott. Akkoriban még a vándor szinészek, szinésznők öltöző-szobáit, inkább a művészet lángjával, mint fával fűtögették. Én tehát egészen átfázva léptem ki bravour-áriámmal. De alig adtam két tisztességes hangot, már a harmadikban csuklottam, más két jó hang után prüsszentettem; ismét jó hang, újra csuklás, majd meg prüszszentés, akként váltogatták nálam egymást, hogy magam egy személyében, terzettet énekeltem, vadász

urak! A nézők kissé hangosan méltóztattak terzettemen mosolyogni; én tehát meghajtva magamat, retiráltam, be sem végezve áriámat, a coulissák mögé. Azóta abba hagytam a kornyikálást, és a nemes szavaló művészethez szegődtem.

BÁRÓ. Bizony, meg kell vallani: boszantó kis accompagnirozással avatkozott a véletlen, asszonysága bravour-áriájába!

BOKROS. Miatta, nőm mellett, elnémúltam magam is! — De, mintha zörejt hallanék! tán a fiam jő!

Hatodik jelenet.

ELŐBBIEK és FERI.

FERI (belép, meghajtja magát a vadászoknak, leteszi fegyverét, táskáját; aztán anyjának kezet csókol, atyját megöleli.)

BOKROS. Csakhogy megjöttél fiam! anyád már aggódott miattad.

BOKROSNÉ. Remegésemnek nem volt határa, édes fiam!

BOKROS (bemutatva) Ferencz fiam, vadász-uraim! (Ferihez) Im, gróf Kerényi ő nagyságának vadásza! és itt báró Rohányi, ő nagyságaé!

FERI (futólag meghajtja magát; félre) Gróf Kerényié? mi a guta? hiszen Lenke azt nekem úgy irta le, mint rőt, váltott gyerkőczét, és ez — mondhatom, deli egy ficzkó! Megcsalt volna-e? vagy csak féltést akart kerűltetni velem? Illyenek a nők! ritkán jár-

nak a jobbak is egyenes úton! (a grófhoz) Hát ön gróf Kerényi vadásza, uram?

GRÓF. Az vagyok, barátom uram!

FERI (félre) barátja a belzebúbnak! Megállj! csepegésből csorgás alá kerűltél hozzánk! Majd meglocsolom a borodat! (fenten) Lőtt-e ma valamit vadász uram?

GRÓF. Nem biz én ma egy ürgét is!

FERI. Én szerencsésebb voltam önnél. Jöttömben önök kopói elől egy nyulat lőttem; künn hagytam a pitvarban.

BOKROS. Nyulat, fiam? ennek ugyan jó házhoz esett szerencsés halála.

BOKROSNÉ (félre) Ez esetleges, de egyszersmind örvendetes káron kivűli helyezés, a Kelemenem által feláldoztatott sajtocskáért.

FERI (a grófhoz) Ön tehát, úgy látszik, szintolly szerencsétlen a szabadbani, mint az otthoni vadászatban?

GRÓF. Hogy érti ezt, barátom?

FERI. Csak úgy, hogy, a mint tudom, ön a csinos Lenke szobaleány körűl tapodja a főldet; de nem igen sokra megy nála.

GRÓF (ütközten, félre) Ördög és pokol! honnan tudja ez ezt? — Rám ismert a ficzkó! (fenten) Rágalom!

BÁRÓ (kaczagva) De lehet a dologban valami! Úgy látszik collega uram, ez az úr jól van informálva; szerelmi titoknok lehet!

FERI (félre) Ez gúny! megállj csak! mindjárt juttatok én neked is (fenten a báróhoz) Jól találja ön; én a vidék szerelmi titoknoka vagyok; tudok mindent, mi szakomba vág, és igy azt is, hogy vadász uram bárója sem kóser, levelkéket irogat titkon, a gróf tudta nélkűl, a nagyságos grófnénak, és viszont levelkéket kapogat ettől.

GRÓF. (zavarodással) Hogy hogy? mi ez?

BÁRÓ (ütközten, félre) Ennek a fiúnak ördöge van! (fenten) Rágalom!

GRÓF (hevülten) Illyesmit a grófom, mint tudom, nem igen tűrne el.

FERI. Tűrne, nem tűrne! nem tartozik a dologra. De vadász uram! egyik szavam sem rágalom; mindkettő igaz.

GRÓF. (tusakodik magával, félre) Nem lehetetlen! Lajos szintén udvarlója volt Camillának — kőbe! ez több, mint tréfa! De nem szólok Lajosnak semmit, míg otthon hitelesen nem járok végére a dolognak! (fenten Ferihez) S honnan tudja ön mindezeket?

FERI. Az az én titkom, vadász uram! Csak annyit mondok, hogy ha fel nem hagy ön Lenkével, eljáratom önnel a kállói kettőst!

BÁRÓ (félre) Úgy-e? tehát Lenke fecsegett?

GRÓF. (félre) Átkozott leány! tehát ezzel áll szövetségben? innen a daczosság!

BOKROS. (ki szorongások közt hallotta ezeket, félre Ferihez) Szerencsétlen! egyre hányod tűzre a rosz fát! Ne légy goromba, mint valami ajándékokat zsa-

rolgató tisztviselő! Hiszen ezeket már barátimul nyertem. Most már majd bevágják utadat a grófnál; erdő-csősz sem leszesz, nem hogy erdősz!

FERI. (atyjához félre) Barátokul ezeket a bitangokat! Már megtörtént apám! ki kelle pattannom; különben az oldalamat ütötte volna ki!

BOKROSNÉ. (Ferihez félre) Ferkó! méhemnek szeretett gyümölcse! most ollyasmit követtél el, mit a magyar, kissé vaskos kifejezéssel, bak-ütésnek nevez.

BOKROS. (félreszólítja a grófot) Vadász uram! ért-e kegyed diákúl?

GRÓF. Sejtek valamit.

BOKROS. No tehát: juventus, ventus, az ifjuság széllel bélelt! A rosz fiú, ajtót szakítva, rohant be a szobába. Kérem: ereszsze szavait egyik fülén be, másikon ki. Restelném, ha a mende-monda, általok a gróf fülébe menne.

GRÓF. Pedig bizonyosan fülébe megy.

BOKROS. No de kérem, barátságunkra kérem vadász uramat! A báró, ha kissé megsiklott is, egy kis félrebicczenésre nem esik ki a világ feneke! És mi a nagyságos grófnét illeti: mondják, hogy még az iránytű is elhajlik ollykor, és hűtlen lesz északhoz; de visszahajlik ismét.

GRÓF. Hasztalan, Bokros úr! becsűlöm szives vendégszerctő házát; de grófomat úgy szeretem, mint saját magamat; hozzám mások felett bizalma van, érdeke az enyém is; lehetlen eltitkolnom a dolgot előtte.

BOKROS. Hogy, hogy? ez tehát a barátság? (félre) Tányérnyaló a sohonnai! jó falatokért elárúlná édesapját is!

BÁRÓ. (félre szólítja Ferit) Im egy kis jóakarat tőlem! (pénzt nyújt neki) Restelem uram részéről azt a levél-históriát; nem szeretném: ha fülébe menne neki vagy a grófnak, pedig collegám, a gazfi fecsegni fog. Mondja ön, barátom, hogy csak tréfált a levélirással, s egy szó sem igaz benne.

FERI. (visszautasítja a pénzt) Mit uram? becsületem rovására hazug rágalmazónak valljam magamat? Becsületem nem volt eladó soha. A mit mondtam, megvan mondva. Ámbár magam is bánom már hirtelenkedésemet; mert a grófról, grófnéról és ön bárójáról minden jót hallok. Azonban szólok ezzel a rókával! (a grófhoz félre) Vadász uram! az imént egy pár vigyázatlan szót ejtettem volt, a báró és grófné levelezéséről. A dolog ugyan való, és urát is adhatom; de mégis restelném, ha a titok eszközlésem által pattanna ki a grófiháznál, mellyet igen tisztelek. A báró, tudom, eszére tér később, és a grófné is, kit minden száj dicsér. A bárónak olly takaros menyasszonya van, hogy mindenkor beérheti vele; sugár mint a budai Mátyás-torony, és jó mint egy angyal. Ha kegyed hallgat, úgy én is hallgatok, mint a hal, kegyednek egész litániát képző csempészeteiről, miket kegyed az uraság vadjaival, tilalom-törőkkeli orgazdaságaival egykor-máskor elkövetett, s mikre tanút birok előállitni eleget.

GRÓF. (félre) Mégis nem ismer; Szervácznak tart! (fenten) Nagyon is sokat tud már kegyed, Ferencz uram!

FERI. Eleget arra, hogy nyakát törjem kegyednek; mert azt is tudom, hogy az erdőszi hivatal megnyerése esetére kegyed, bor- és hús-hitelének kiegyenlitéseül, szekér-fákat igért az uraság erdejéből, az avari kocsmárosnak és mészárosnak.

GRÓF. (megfeledkezve) Láncz-hordtát! ezeket Szervácz tette volna?

FERI. Ha, ha, ha! (félre) Maga is hüledez a maga gonoszságaira! (fenten) Kegyed bizony vadász uram! bizonyságokkal állhatok elő.

GRÓF. No, én becsületemre fogadom, hogy Szervácz nem szól a grófnak; de ha mástól megtudja, róla nem tehetek.

FERI. (félre) Becsületére fogadja! mintha a leberetvált ember, a szakállára esküdnék.

Hetedik jelenet.

ELŐBBIEK és SZERVÁCZ.

SZERVÁCZ. (bekopogtat és belép) Csakhogy ráakadtunk a nagyságos grófra és nagyságos báróra! (kezeket csókol ezeknél.)

(Bokros, Bokrosné rémült zavarba jőnek, Feri leszegzi nyakát.)

BOKROS. Maga a gróf, a báró? (félre) Oda vagyunk falustúl!

BOKROSNÉ. (félre) Nyilj meg föld! nyelj el enge-

met! hogy ne lássam gyászos következményeit azon ostobaságoknak, miket házunknak két férfia elkövetett!

GRÓF. No Szerváoz! hol veszed itt magad?

FERI. (félre) Tehát ez Szervácz, nem amaz! Lenkének még is igaza van! Ez csakugyan rőt, váltott ficzkó!

SZERVÁCZ. A mint haza-menőben a csősz-háznál összejöttünk, láttuk, hogy nagyságtok hiányoznak. Engemet a tartozó hűség azonnal arra indított, hogy a rettentő viharban, harmadmagammal, nagyságtok fölkeresésére indúljak. Favágók utasitásából, kiket egy szikla alá kergetett a zivatar, Kislakra jöttünk, hol befordúlván a kocsmába, értesűltünk, hogy onnan Bokros uram bort vitt, vadász-vendégei számára. Én hát, kisérőimet ott hagyva, ide jöttem.

BOKROS. (tisztelettel hajtván meg magát a gróf és báró előtt) Nagyságos gróf és báró urak! Azok, miket mondogattam, és egész komázásom, a barátságos fűherének leveleit illette; esedezem: úgy vétetni azokat!

GRÓF. (kezét nyújtja) Úgy is veszem, kedves Bokros úr!

BÁRÓ. (szintén kezét nyújtja) Nemkülönben én is, kedves úr!

FERI. (tisztelettel hajtja meg magát a gróf előtt) Nagyságos úr! előbbi faragatlan szavaim, Szervácznak valának mondva.

SZERVÁCZ. Nekem? hiszen én itt sem voltam!

FERI. Tehát bocsánatot kérve esedezem —

GRÓF. Épen nem veszem azokat bántalmaknak.

FERI. (félre) De már a báriónál mivel mentsem magamat? Neki ostobaságommal beborsoltam amúgy isten igazában! A gróf már most tudja az egész levelezést. Lesz a grófi háznál hadd el-hadd! — Sajnálom, de már nem segíthetek rajta!

BOKROSNÉ. (felállva meghajtván magát) Idvezlem azt a szerencsétlenséges szerencsét, melly nagyságtokat szegény házunk falai közé hozta! Ezen való örömömnek nem volna határa, hossza, széle és mélysége, ha házunk két férfiának, mint megannyi bagoly-fiúnak, hallatlan botorsága, ürömmel nem keveri fel mézét örömömnek. Biztat azonban nagyságtok kegyessége, hogy a nagylelkű feledésnek sűrű fátyolát vetendik ama botorságokra.

GRÓF és BÁRÓ. Szivesen teszszük, tisztelt asszonyság!

GRÓF. Szerváez! lőttetek-e valamit?

SZERVÁCZ. A nagyságos báró úr vadásza egy rókát, és egyik puskásunk egy nyulat. Ebből áll az egész nap szerencséje! Nagy hiányunk volt, hogy derék Lantosunk, történetesen otthon maradt; az bizonyosan ránk fordította volna az utóbbi őzet a harmadik határból is. Engemet, nem tudom: mi babonázott meg ma? Négyszer csappantottam vadra fegyveremet s köztök őzre is, lobbot is vetettek gyutacsaim; de lőporom egyszer sem sült, pedig épen nem ázhatott meg. Egy verebet sem lőttem ma!

BOKROS. (félre) Valljon vadjai közé számított-e engem is?

SZERVÁCZ. (vigyorgva) No, egyrészről jól adta isten, hogy nem sült fegyverem; mert most aligha láthatnók színről színre Bokros uramat. A beomlott bánya-lyuknál észrevettem, hogy valami mozog, robog a bokrok közt. Nagy vadat vélve, oda irányzottam fegyveremet és csappantottam is; s csak akkor borzadtam el, mikor Bokros úr fölemelkedvén, felém fordúlt. Rémültömben reszkettem, mint nyárlevél, és lábamhoz ejtettem puskámat!

BOKROS. (félre) Milly szemtelenül hazud a gazfi! Röhögött, és láttam, hogy nem bánná, ha megsrétezett volna is. Alkalmasint jobban ijedne meg, ha a kocsmában, maga előtt, pohár borát döntené fel!

GRÓF. Bizony szerencse, hogy lőporod okosabb volt magadnál! (Bokroshoz.) Már egypár pihenési órára, kénytelenek vagyunk igénybe venni gazdánk szivességét, mert az éj korom-sötét, és az út víz-mosásos. Hajnalban haza indulunk. — Te Szervácz, menj társaidhoz a kocsmába! Itt számatokra az álompótló! (pénzt ad neki) Tudom a pohár-csengéstől nem jő szemetökre álom. (Szervácz el.)

BOKROS. Egy oldal-szobácskám van, nagyságos uram! kamra volt hajdan; valóságos amphibium szoba és lyuk közt. Csak ezzel szolgálhatok pihenésre; belé egy gyékénynyel és pár száraz zsuppal, mellyet szerencsére a padlásra vetettem fel, a nagy-

ságos tagok némi nyugtatására. Kenyeres pajtásom, a szegénység, igen megnyirbálja kényelmeimet!

GRÓF. Minden jó, mit a szivesség ad. — Holnap, kedves Bokros úr, nálam, Avaron üritgetjük kötött barátságunk poharait. Szivesen elvárom tisztelt nejével és fiával együtt!

BOKROS. Parancsára leszünk nagyságodnak!

GRÓF és BÁRÓ. Most jó éjszakát! **(kölcsönös köszönések közt bemennek az oldal-szobába.)**

Nyolczadik jelenet.

BOKROS, neje és fia.

BOKROSNÉ. Abominable scandál! mondja Párisi Jánosban a Senneschal.

FERI. Bizony, jó apám, úgy látom: későre nő be a fejem lágya! Lenkét bajba kevertem, a grófot fölingereltem, a grófné és báró felett vihart támasztottam, az egész grófi házat felforgattam, és erdőszi kilátásomat szépen elfüstöltem!

BOKROS. Már fiú, befőzted a fekete levest, az való! Vettem észre, hogy a báró levelezésére, úgy összehúzta szemöldökét a gróf, mintha egyszerre lába kis ujjába nyilalt volna a köszvény. Lesz vihar, aligha kisebb, mint a mai volt! Csak nekünk is ne jusson belőle! Átengedném a holnapi vizitet akárkinek! Azonban, ne verjük falba a fejünket! Mit az emberek elvetnek, beszokta boronálni az úristen! — Lásd-el

Porciunculám a magas vendégeket, persze szép alacsonyan! — Jó éjszakát!

BOKROSNÉ. Jó éjszakát! Ah az én szemeimről lefútta az álom jótékony mákjait, botorságtok!

(A függöny legördül.)

Harmadik felvonás.

(A gróf kastélya Avaron.)

Első jelenet.

LENKE (maga; a grófné szobáinak előtermében rámánál hímez.)

Nem tudom: mit szűl a mai nap? de úgy szorong keblem, mintha vasalásnál, grófném drága brüszszeli csipkéit égettem volna össze! Borzasztó egy vihar volt az a tegnapi, estve felé. Ki tudja: hová sodrotta el a nagyságos urakat? és Ferimet? Tán nekik sem volt jobb éjszakájok, mint nekünk a kastélyban. — Szegény Mathild comtesse! egész éjjel sem húnyta be szemét! a nagyságos asszony is nyugtalankodott; és engemet is aggódtatott az az átkos levelezés, melly már nem titok a nagyságos menyasszony előtt! Hiában! mi nem eltitkolni-való, a tyúk is kikaparja azt!

Második jelenet.

GRÓFNÉ, MATHILD és LENKE.

GRÓFNÉ. Lenke! még sem jöttek meg a nagyságos urak?

LENKE. Még nem. A puskások megjöttek késő

éjjel. Mint mondják, Szervácz harmad magával, ő nagyságaik keresésére indúlt.

GRÓFNÉ (Lenkéhez) Rakj el szobámban holmit! (Lenke el.)

GRÓFNÉ. Csak baj ne érné őket! Aurél, vadászi szenvedélyében, könnyen megfeledkezik magáról, elcsapong a társaságtól, eltéved a rengetegben, szakadékba omol, vagy szikláról rohan le, vagy vigyázatlan puskás sebzi meg, vagy farkasok támadják meg! Ó istenem! az a szenvedély! olly nyugtalan vagyok!

MATHILD. (félre) Milly gyöngéd női aggodalom! Azt hinné az ember: él hal a férjeért!

GRÓFNÉ. És nyár lévén, Aurélom csupán nyári könnyü öltönyben ment ki vadászni! Ez kétségen kivűl egészen átázott rajta. Pedig csak most épűlt fel hurutjából, s halálra betegszik az isten-adta!

MATHILD. Hiszen a báró is szintolly könnyen volt öltözve.

GRÓFNÉ. Azt nem féltem; erősebb alkatú, mint Aurél.

MATHILD. (félre) Nem félti a csalfa! Mást szól szája, mást szíve!

GRÓFNÉ. Kedves Mathildom! tudom: téged is aggódtat a bizonytalanság?

MATHILD. Ó igen; de még inkább a bizonyosság!

GRÓFNÉ. Hogy érted ezt kedvesem? Te tegnap egész napon át borongtál, az éjt is, mint vettem ész-

re, álmatlanul töltötted. Neked valami szúr a szivedben!

MATHILD. Semmi bajom; csak álmodozásomban az emberi gyarlóságok fölött elmélkedvén, azon gondolatra jöttem, hogy zárdában, vagy laktalan szigetben élni, nem legnagyobb szerencsétlenség; és alig ha nem jobb, mint a gyarló, botló, vagy épen sülyedt emberiség között!

GRÓFNÉ. Különös és keserű gondolat, kivált egy szerenssés aránál. Tán összekoczódtatok Lajossal?

MATHILD. Ollyformán; alkalmasint örökre!

GRÓFNÉ. Hová gondolsz az istenért Mathild? A férfiak irányában, mindig van egy kis türelemre szükségünk. Lajos ejthetett valami vigyázatlan szót, vagy mellőzhetett irányodban valami csekély figyelmet; de olly ritka tulajdonokkal és nemes lélekkel bíró ifju ő, kinek birását minden hölgy irigyelheti tőled.

MATHILD. (élesen) És tán irígyli is! — No, a mit mások nagyon irígyelnek tőlünk, az olly kincs lehet, mit megőrzenünk alig lehetne. És illy őrködésre, édes Camillám, nem születtem; majd másnak engedem át az őrködést. (bemegyen.)

GRÓFNÉ (maga) Ej, ej! látom nagyban megy a szerelmi neheztelés. A kitörésnek elejét kell vennem, s minden áron kibékéltetnem őket! különben a milly tüzes és határozott Mathild, könnyen kiadhatna a derék bárón. (el.)

Harmadik jelenet.

LENKE, később a gróf.

LENKE (jő ki a grófné szobáiból) Nem szeretem dolgunkat! A viszony grófnéim közt feszűlni kezd. Mathild contesse olly halvány, mint egy gypszszobor!

GRÓF (jő.)

LENKE. Ó csakhogy megjöttek a nagyságos urak!

GRÓF. (megfogja Lenke kezét) Lenke! egyenesen felelj kérdésemre!

LENKE. Parancsára! Ollyan borongósnak látom arczát nagyságodnak.

GRÓF. Semmi gondod rá! Felelj, de valót! ne tétovázz! Hány levelet nyújtottál át a bárótól a grófnénak?

LENKE. (rémülten) Az istenért! hát már tudja nagyságod?

GRÓF. Tudom. — No hányat?

LENKE Kettőt.

GRÓF. És viszont a grófnétól a bárónak?

LENKE. Szintén kettőt.

GRÓF. Sem többet, sem kevesebbet?

LENKE. Egy betűvel sem.

GRÓF. No leány! erről hallgatni fogsz, mint a hal! Nem fecsegsz még Bokros Feri előtt sem, kivel nyalakodol!

LENKE (lesüti szemét, félre) Istenem; mindent tud! jaj nekem!

GRÓF. De most jut eszembe, hogy Notárius-Ferinek már kifecsegtél mindent? Ezért pusztúlni fogsz a háztól! mert a melly cseléd nem tiszteli urasága titkát, jó hírét, becsületét, annak hűségére nem lehet támaszkodni.

LENKE. (könyekre fakadva, kezet csókol) Bocsásson meg nagysága. Bokros Feri annyi, mint vőlegényem; azt hittem: kötelességem nem tartani titkot előtte.

GRÓF. Magad viszonyaiban igen; de nem az uraságéiban. Pusztúlni fogsz! (elsiet.)

Negyedik jelenet.

LENKE (maga.)

Itt van ni! beütött a villám! Vége jó szolgálatomnak! de jó nevemnek is! haszontalan fecsegő leány a czímem! — Vége minden szép kilátásomnak! — Ugyan hogy tudhatta meg a gróf mindezeket? Szervácz árulkodott volna-e? De hiszen ő nem tudott a levelezésről semmit. — Feri! Feri! alkalmasint te vetetted el a sulykot! Látom én, hogy a férfiak csak olly fecsegők, mint mi; még azonfelül szerelmökkel is úton útfélen dicsekesznek; mit mi nem teszünk még férjeinknél is.

Ötödik jelenet.

A GRÓF és BÁRÓ (jönek); előbbi.

GRÓF. Lenke! menj be asszonyodhoz; jelentsd, hogy megérkeztünk! (Lenke bemegy.)

BÁRÓ. Ezzel a vadászattal az ördögnek tartoztunk!

GRÓF. Teszünk ollykor annak gonoszabb szolgálatot is!

Hatodik jelenet.

A grófnék és előbbiek.

GRÓFNÉ. Isten hozott, kedves Aurélom; egész éjjel aggódtam miattad! (megöleli a grófot.)

GRÓF. (hidegen viszonza az ölelést; félre) Gondolom! (fenten) Csak rajtam aggódtál, kedves Camillám?

GRÓFNÉ. De a bárón is; hiszen ő is már félig családunkhoz tartozik.

BÁRÓ. (meghajtva magát, kezet csókol) És ez szerencsém, büszkeségem!

GRÓF. Nem kétkedem benne; mert a házamhozi viszonyt, minden módon igyekszel több-több kapocscsal szoritni magadhoz.

BÁRÓ. Úgy van! ez folytonos iparkodásom.

GRÓF. (félre) Hordjon a manó, minden iparkodásoddal! Majd elejét veszem a továbbinak!

BÁRÓ (Mathildhoz) És nagyságod tán nem is aggódott rajtunk?

MATHILD. Sőt igen; egész üvegekkel fecséreltem el eau de Colognet, mille fleurt, Hoffmann-cseppeket, s több efféle élesztő-szereket, aléltságom enyhitésére; a mint hű lovagomat, olly nagy veszélyekben forogni képzeltem.

BÁRÓ. Gúnynak vegyem-e ezt, vagy tréfának, kedves nagysád?

MATHILD. Gúnynak kevés volna, tréfának sok. Legjobb lesz egy kis mementónak venni.

BÁRÓ. (félre) Mi ez? Ez a szeszélyesség benne, aggódtat! (fenten) Ha látta volna nagysád, mint szakadt nyakunkba a zápor, s nem volt ellene ótalmunk, tudom: megszán vala bennünket.

MATHILD. Meglehet; mert az olly zápor elmossa néha a szerelmet is, kivált ha kissé porhanyó volt.

BÁRÓ. Ó az enyém gránit, nagysád!

MATHILD. Tudom: belőle csinálják a járdát, mellyen mindenki járhat!

BÁRÓ. (félre) Ez a hölgy legalább is változó szeszélyű, ha nem több!

GRÓFNÉ. Nem is tudod, kedves Aurélom: milly kedves ajándékkal lepett meg engemet, tegnap, míg oda jártatok, báró úr. Egypár terebély bokor, és üvegházunkban még hiányzott „Reine Mathilde“ nevű ritka rózsa-fával, tele nyílt és nyiló rózsákkal. Embere, szekeren hozta át számomra. Fogadja érte szives köszönetemet! Már a Mathildunk nevéről tett választás is, szép figyelemre mutat.

MATHILD. (félre) Szembekötés!

GRÓF. (félre) Kárhozat! még megérem, hogy orrom előtt tesznek szerelmi vallomást egymásnak! (fenten) A figyelem szép, kedves báróm! de gondolnám, az inkább Mathildunkat illette volna.

BÁRÓ. Bocsánat! miután otthoni üvegházamban,

még két példányt bírok azon rózsa-fajból, melly imádott arámra vár: az itteni hiányt vágytam tisztelő figyelmemmel kipótolni, melylyel különösen a nagyságos grófné kegyességének tartozom.

MATHILD (félre) No hiszen! van köztök különös figyelem, különös kegyesség, szinte csordúltig elég!

GRÓFNÉ. (megsimogatja a gróf arczát) Reménylem, kedves Aurélom, a szederjesi róka-vadászatig, nem fogsz már többet vadászni?

GRÓF. Nem szándékozom; csak arra fogok felügyelni, hogy tilalmasomban ne vadászszanak. Azonban nem tudom: nem lep-e meg addig újra vadászszenvedélyem?

GRÓFNÉ. Ó hogy ti férfiak nem bírtok ezen szenvedélytöktől megválni, mig az aggkor ki nem avít belőle benneteket!

GRÓF. Úgy vagyunk mi azzal, mint a nők a hódítás vágyával. Tudnék rá felhozni példát.

MATHILD. Ó az édes bátyám, nem menthető ugyan, de még sem olly veszélyes, mint ha a férfiak alig hódítnak meg egy jámbor szívet, már egy másik után vetik ki hálójokat. Tudnék rá mondani példát.

GRÓFNÉ. De én is arra, hogy a becsületes vadat futni hagyják, és ürgére czéloznak.

BÁRÓ. Mire nincs példa a világon? de az csakugyan ritka eset, hogy négy ember társalogjon együtt, és egymást úgy ne értse, mintha chinai nyelven beszélnének Magyarországban.

MATHILD. Alkalmasint kebleinkben hordjuk chinai nyelveinkhez a szótárakat, kedves báró úr!

BÁRÓ. Lehet; de nekem ugyan nincs szótáram hozzá.

GRÓFNÉ. (megfogja a Mathild és báró kezeiket) Ha sejtésem nem csal, a jegyesek közt egy kis félreértés lappang, alkalmasint hibás nyomtatású szótár. Szabad ajánlanom a békéltetői szerepet?

MATHILD. (félre) Még ő ajánlkozik békéltetőnek a csalfa!

BÁRÓ. Szivesen elfogadom a békéltetőt; ámbár neheztelléseinkről semmi tudomásom.

MATHILD. (félre) Nézd az ártatlan csecsemőt!

GRÓF. Szagolt valamit a húgom!

MATHILD. Nem, édes Camillám! a békéltetés elkésett malaszt fogna lenni; ide nem palliativ, hanem gyökeres orvoslás szükséges!

GRÓF. Úgy van! heroica cura!

Hetedik jelenet.

ELŐBBIEK, SZERVÁCZ.

SZERVÁCZ. (nagy sebbel-lobbal jő) Nagyságos uram! rettentő szerencsétlenségünk történt!

GRÓFNÉ (ijedten) Tán a kastély ég?

GRÓF. Tán az eszed ment el?

SZERVÁCZ. Nem épen; de nagyságban hasonló szerencsétlenség ezekhez.

GRÓF. Oktondi! egészen rájok ijesztettél a grófnékra.

SZERVÁCZ. Csak egy pohár vizet méltóztassanak rá inni. — Mindjárt rendelek —

GRÓF. Maradj bagoly-fiú! mondd: mi történt?

SZERVÁCZ. Tehát — emlékezhetik rá nagyságod, miként nekem engedélyt méltóztatott adni arra, hogy itt a kastély körül gyakran ólálkodó gaz ficzkót kézre kaparítsam. Közbeszólva megmondhatom, hogy ez a jó madár nem más, mint Notárius-Ferkó Kislakról, ki Lenke körül sompolyog. Én tehát nagyságod megrendeléséhez híven, a kert-kerítés azon részén, hol rendesen beugrani szokott, kitettem, ügyesen eltakarva, az éles fogú nagy vas csaptatót, mellyet lehetlen lett volna kikerűlnie.

GRÓF. Pelengérre való! emberre tenni ki a róka- és farkas-csaptatót! És erre, a gaz, engedélyemet csalja ki!

GRÓFNÉ. Hasonlíthatlan semmire-kellő!

BÁRÓ. Valóságos Cannibál!

SZERV. (félre) Hannibál? Kántor uramtól hallottam egykor, hogy nagy vitéz volt. No én sem riadok vissza a magam árnyékától. (fentén) Tehettem én róla, nagyságos urak? miért nem jár a ficzkó egyenes úton!

GRÓF. No s tovább!

SZERVÁCZ. Az ármányos fiú tán megszagolta a cselt, ezúttal másfelé kerűlt a kastélynak; mert hitelesen tudom, nagyságos uram, hogy vadászatúnk

alatt itt járt. Helyette — alig merem kimondani — szegény Lantosunk, a koszorúra érdemes kopó —

GRÓF. Tüzes villám!

SZERVÁCZ. Leszabadúlt, nagyságos uram, a czórkáról, mellyre, minthogy nyaka meghozásomból, a kötéltől még sebes volt, csak könnyedén kötöttem, neki kóválygott a kertnek, valami zsír- vagy hússzagot érzett a csappantón, és — odacsapódott lábát a vas fogak egészen összezúzták szegénynek!

GRÓF. Magad érdemelted volna helyette a csappantót, te szivetlen!

SZERVÁCZ. Pedig mennyit fáradtam érte, míg megkaphattam! — De a rókák frissen vannak, nagyságos uram! esznek, czikáznak, acsarkodnak egymásra —

GRÓF. Mint te Notárius-Ferkóra! Zárasd be magadat is rókáid közé; fajukból való vagy!

SZERVÁCZ. Fürge eszemet méltóztatik érteni nagyságod? No ezzel megáldott az ég; de e mellett hűségem, nagyságos uram —

GRÓF. Ismerem azt is. Általad egész Kislak, vadas kertemből és fáczánosomból lakomázik; erdőm fáját, jó borravalókért hordja fű, fa; és az avari kocsmáros, mészáros alig várják erdőszi kinevezésedet, hogy hiteleid törlesztésére, mint megigéréd, szabadon pusztithassák erdeimet.

SZERVÁCZ. (hűledezve) Kárhozat! ugyan nyomomban van! (fenten) Ezek csak Bokrosék rágalmaik, nagyságos uram!

GRÓF. Mellyek végett szoros nyomozásokat teendek. — Aztán megérdemli-e a vadász nevet az, ki olly hanyagúl tartja fegyverét, hogy egész napon át, több izbeni csappantásokra sem sűl el?

SZERVÁCZ. Ó nagyságos úr! e részben olly ártatlan vagyok, mint a szopós gyermek! Az az ármányos Lenke tréfált meg. Kiöntötte titkon tülkömből a lőport, és porzót töltött helyébe. Majd hajamat téptem a sok csötörtökre!

GRÓF. Az sincs helyén! mit dévajkodol olly bizalmasan a nő-cseléddel? Szolgálatban nem szeretem a tréfát. Egyébiránt a gondviselés őrködött feletted, és kezét, lábát csókolhatod a pajzán Lenkének; mert gondoljátok meg, kedvesim, ez a semmire-kellő, hebehurgyaságból, a derék Bokros Kelemenre, tegnapi szives gazdánkra csappantotta fegyverét, s az szerencsére, Lenke porzója miatt nem sült el!

GRÓFNÉK. Az istenért! milly oktalan vigyázatlanság!

GRÓF. Ugy van! most tömlöczben ülne a rőt gazfi! De hiszen, a mi halad, nem marad el! — Pusztúlj!

SZERVÁCZ. (félre) No Hannibál, véged van! Ó szép kilátásaim! ó erdőszségem! ó Lenke! — Csappantót vetettem Bokros Ferkónak, és — magam fogódtam meg benne! (búsan el.)

GRÓF. Édes Camillám! majd feledtem is értesitni bennetöket, hogy ma ebédre meghívtam a Bokros-családot, melly a tegnapi viharban, olly szivesen fo-

gadott házánál bennünket. Tiszta, romlatlan magyar jellemet fogsz találni az öregben, nyers egyenességet fiában, s egy kis ártatlan ódonszerűséget nejében. Lásd szivesen őket; megérdemlik.

GRÓFNÉ. Kész-örömest, kedves Aurélom, már viszonzásúl is. De a romlatlan magyar jellem is, melly mintha ritkúlni kezdene, szivességre buzdit.

GRÓF. Most hagyjuk magokra a nőket, Lajos! Menjünk szobámba; veled még egy kis beszédem volna. (A férfiak meghajtván magokat, el.)

GRÓFNÉ. Kedves Mathild! fogadj el legjobb barátnédtól e világon, egy jó tanácsot!

MATHILD. (félre) E szerint elég szegény vagyok jó barátnék dolgában! (fenten) Meghallgatom!

GRÓFNÉ. Ha epesztő neheztelés fúrja kebleinket, szerelmesünk vagy barátnénk ellenében, legjobb: hajtsunk neki! nyilatkozzunk, és kérjünk nyilatkozatot. A keblünkbe zárt neheztelés, hasonló az elhanyagolt és kötetlen hagyott sebhez, mellyet minden érintés dörzsöl, ingerel, mérgesít. Ki a kígyóval, melly kebledben, drága véreddel táplálkozik!

MATHILD. Megfogadom tanácsodat, Camilla! Ha nyugtot nem is, de elégtételt fog adni! (bemennek.)

Nyolczadik jelenet.

(Gróf szobája.)

GRÓF és BÁRÓ (jönek), később LENKE.

GRÓF. Lajos! te testvér-húgomnak vőlegénye, nekem, mint gyakran mondád, lelki s testi barátom

vagy. E kettős viszony irántam, nyilt egyenes-lelkűséget követel tőled.

BÁRÓ (mosolylyal) Nagyon is ünnepélyes ouverture kis operette-hez!

GRÓF. A mint veszed! lehet belőle nagy opera is!

BÁRÓ. Kiváncsivá teszesz.

GRÓF. Tehát nyiltságot követelek.

BÁRÓ. Mikor tagadtam azt meg tőled, Aurél?

GRÓF. Ezelőtt nem; de párnap-óta, igen. — Te levélkét kaptál Camillától?

BÁRÓ. Tán csak nem mész el Bokros Feri szaván?

GRÓF. A fiú heves, kipattanó, nyers és fecsegő, ha akarod; de becsületes, és épen nem látszik hazugnak, vagy rágalmazónak. Vettem észre, hogy kipattanásával megzavart téged, és ohajtottad volna viszszahuzatni vele a szót.

BÁRÓ. Valld meg, hogy egy kis féltés gyötör, Aurél barátom! Ez pedig nagyitó üvegen át lát mindent.

GRÓF. Szerelemnek, vagy a ház becsületének féltése-e? az rád nézve mindegy. Én csak azt akarom tudni: kaptál-e leveleket Camillától?

BÁRÓ. Tán csak nem kivánod, hogy ha kaptam, hitvány árulója legyek nődnek?

GRÓF (hevesen) Tüzes villám! sőt kivánom; vagy — (enyhülve, s megfogva a báró kezét) Lajos! barátságunkra kényszeritlek, szólj: kaptál-e levelet Camillától?

BÁRÓ. No, ha már arra kérsz, nyiltan felelek: igen, kaptam.

GRÓF. Hányat?

BÁRÓ. Kettőt.

GRÓF. És hányat irtál neki?

BÁRÓ. Szintén kettőt.

GRÓF. Ez helyén van. — Nem közlenéd velem a leveleket?

BÁRÓ. Nem tehetem, Aurél! erre nincs a grófnétól engedélyem.

GRÓF. Úgy-e? eszelősnek tartsam nőmet, hogy képes lehessen engedélyt adni billet-duce-jaira? vagy te tartasz engemet eszelősnek, hogy illy ürügygyel beelégedjem?

BÁRÓ. Ne sarkalj, édes Aurélom! néhány nap múlva megtudsz mindent.

GRÓF. Mit? te csakugyan gyávának, vagy félkegyelműnek tartasz engem, ki képes lehetek bevárni a levelek elcsempészését, napokon át gyanúm által kinoztatni magamat és házamon nyomasztni a becstelenséget? És azalatt tán meg kivánnád tartani, közel eső menyekződet is szegény húgommal, kit elárultatok? (növekedő hévvel) Nem Lajos! a leveleket ide, vagy — pisztolyt!

BÁRÓ. Hová gondolsz Aurél? bár mellyikünk lőné főbe ellenfelét, barátját ölné el, kit fel nem támaszthatna többé?

GRÓF. Milly gyöngéd aggodalom! — No, nem

tudtam, hogy barátság- és szerelem-árulás mellett, gyáva is vagy!

BÁRÓ (fölhevülten) Aurél, megválaszd a szót! (hülve) Emlékeztetlek pozsonyi történetemre, Aurél; hol többek ellenében mutattam meg, hogy gyáva nem vagyok, s hol magad is csodáltad bátorságomat.

GRÓF. Annál bántóbb rám nézve mostani bujkálásod. — Én el nem állok követelésemtől. Levelek, vagy pisztoly!

BÁRÓ. Várj kedves Aurélom, csak születésed napjáig, vagy is a szederjesi vadászatig; aztán ám lőjj főbe, ha kedved fogja tartani.

GRÓF. Gúny ez? — Utóljára kivánom a leveleket!

BÁRÓ (egy kis gondolkozás után) Aurél! a párbaj köztünk, botrányos botorság fogna lenni; melly házad becsületét, világ nyelvének adná martalékúl. Legjobbnak látnám: menjünk fel együtt a grófnéhoz, terjeszszük elébe követelésedet; én engedélyt kérek tőle a közölhetésre, és engedélyt adok neki leveleim közlésére. S igy mindnyájan tudni fogjuk: hányadán vagyunk?

GRÓF. (tanakodik magában; félre) Ez nem épen rossz inditvány! Igy legbiztosabban fogom megtudhatni: hányat ütött nőmnél az óra? S a párbaj, engedély-megtagadás esetében, fenmarad számomra. (fenten) Ám legyen, Lajos! — De nálad a levelek?

BÁRÓ. Keblemnél híven őrzöm mindkettőt!

GRÓFNÉ. Kiváncsi vagyok megtudni okát.

BÁRÓ. Tegnapi gazdánknak, Bokrosnak kissé heves fia, kipattantotta titkunkat — miként jutott hozzá? nem tudom — és elárúlta a köztem és nagyságod közt folyt levelezést.

GRÓFNÉ. Levelezésünket? átkozott fecsegő!

MATHILD. (félre) Derék fiú! hurokra kerítette a madárkákat!

BÁRÓ. Az én Aurélomnak melegedni kezdett feje és szíve; titkos szövetséget vélt lappangni köztünk; és imént zajosan követelte tőlem, nagyságod leveleinek kiadatását.

GRÓFNÉ. Kedves Aurélom, nem gondolnám — mert okot nem adtam rá soha — hogy vétkes szerelmi levelekre vélnél bukanni, a báróhoz irt soraimban.

GRÓF. Mit gondolok? az az én gondom! Ezen túl vagyunk! Mindkettőtök vonakodása, épen nem alkalmas arra, hogy gyanúmat eloszlassa.

BÁRÓ. Én azzal mentém Aurél előtt magamat, hogy titkom nagyságoddal közös; tehát nyilt engedélye nélkül, a leveleket vele nem közölhetem.

GRÓFNÉ. Helyesen! — ej no! — igen sajnálom — szerettem volna —

MATHILD. (félre) Kereszt úton áll a csalfa! valljon mit ármánykodik ki?

GRÓF. (félre) Kárhozat! haboz! már nem ártatlan!

GRÓFNÉ. Nem tagadhatom, kedves Aurélom, hogy a levelekhez némi jogod van; de nem várhatnál-e még néhány napot követeléseddel? csak a

szederjesi róka-vadászatig? ne tovább! Becsületemre fogadom, hogy akkor, parlamenti módon, asztalodra teszem az egész correspondentiát.

GRÓF. (hevülten, félre) Ha! botrányos egyetértés! Lajos épen ezt kivánta tőlem, épen ezen határ-időt tűzte ki nekem. — (fenten) Nem, asszonyom! vagy azonnal közöltetnek velem a levelek, vagy hinnem kell az idvtelen szövetkezést; és ez esetben csak vér moshatja le a szennyet házamról!

GRÓFNÉ. No, báró úr! már e szerint, noha fájdalommal, kénytelenek vagyunk bevallani bűnünket, előtárni leveleinket, és előre megkegyelmezésekért esedezni, férjemnél és jó Mathildomnál. (kiveszi táskájából a leveleket) — Tehát a dologra! Sajnálva hallottam egypárszor tőled, kedves Aurélom, azon panaszt, hogy a szederjesi róka-vadászatra, nincs jelenleg alkalmas paripád, és vágyadat: bírni Szendey gróf almás-szürke ugratóját.

GRÓF. Igaz; de mit tartozik az ide?

GRÓFNÉ. Én tehát föltettem magamban, hogy az almás-szürkét minden áron megszerzem számodra, és születésed napján, mellyre a róka-vadászatot kitűzted, megleplek vele.

GRÓF. (ütközten) Mit?

GRÓFNÉ. A közbenjárási szerepre, titkon, hogy a meglepés gyönyöre füstbe ne menjen, báró urat kértem meg; ki is szives volt, mint szerető barátod, elvállalni a díszes sensáli szerepet, és ki, mint tudod, két ízben odajárt Vadóczra Szendeyhez, azon ürűgy

alatt, hogy otthon van végezni-valója. Erről szól elsőbb levelem. Legyen szíves, báró ur, átnyújtani azt férjemnek! (A báró átnyújtja a levelet.)

MATHILD. (félre) Igy ugyan, alig ha méltatlan nem voltam a báró iránt.

GRÓF. (átfutja a levelet; illetődve) Tovább! tovább!

GRÓFNÉ. A báró sziveskedett engem tudósítni, hogy gróf Szendey semmi más áron nem adja szürkéjét, mint cserében két póni-lovamért. Itt róla az oklevél! (átnyújtja a második levelet a grófnak.)

GRÓF. (indulattal futja át a levelet) Hogy hogy? a te kedves fogatodért? Átkozott csiszár!

GRÓFNÉ. Második levelemben felhatalmaztam báró urat, hogy a cserét tegye meg. Kérem, báró úr! sziveskedjék átnyújtani a levelet! (a báró átnyújtja azt.)

GRÓF. (átfutván a levelet) Jó lélek! értem illy áldozatot!

GRÓFNÉ. Végre a bárótól azt a választ kaptam, hogy a csere megtörtént; a pónik már Vadóczon vannak, és az almás-szürke itt — az avari istállónkban!

GRÓF. (kitörő örömmel) A szürke itt?

BÁRÓ. Késő éjjel jöttem meg vele, és betanitottam a kocsisokat, hogy el ne árúltassunk.

GRÓFNÉ. Itt, kedves Aurélom, a báró második levele! (átnyújtja a grófnak, ki azt eldobja.)

GRÓF. Félre ezekkel, mik szégyenemben föld alá sülyesztnek! (grófné kezére borúl) Egyetlen Camillám, megbocsáthatsz-e a megzúzott bűnösnek, ki téged, angyalt, akkor vett gyanúba, mikor érte szenvedélyed

egyik fő gyönyörét áldozád fel? — A pónik neked igen kedvesek voltak!

GRÓFNÉ. Nem tagadom, édes Aurélom; de meggondolám, hogy ezen lófaj mégis inkább gyermekek, mint nők gyönyörére van alkotva. Szendeynek két növendék fia, nekünk semmi. És igy kedvtelésedért könnyen megválhattam póni-fogatomtól.

GRÓF. Mit hálám nem fog feledni soha!

BÁRÓ. (Mathildhoz) Hát a mi cserénk, nagysád, örökre egyenetlen maradjon-e?

MATHILD. (kezét nyújtja) Teljesen ki van egyenlitve; még én tóldom meg azt szives megkövetésemmel! (a báró megcsókolja a nyújtott kezet.) Camillára ugyan volna egy kis neheztelni-valóm, hogy előttem is titkolódzott.

GRÓFNÉ. Bocsáss meg, kedves Mathildom! nálad kissé nehezen áll meg a szó; bátyádat pedig igen is szereted. Pedig ha ő sejt valamit, nem csak a meglepetésnek vége; de tán gyöngédségből cserénket is meggátolja.

BÁRÓ. (a grófhoz) Vívjunk-e még párbajt, Aurél barátom!

GRÓF. Nem, édes Lajosom! de ha valaki, valamikor ollyasmit találna mondani, hogy nem vagy hű barát, és talpig becsületes ifjú, azzal csakugyan élet-halálra vívnék párbajt! (megölelik egymást.)

GRÓFNÉ. Az egész eseményből az a fő tanulságunk, hogy csak ritka jó hű cseléd birja megőrzeni urasága titkát; mert rendesen akad nálánál biztosabb

meghittje. Ezért maradjunk titkainkkal köreinkben, és az egyenes úton!

GRÓF. (félre) Értem a tanúlságot!

Tizenegyedik jelenet.

Előbbiek és a Bokros-család.

(Bokros hosszú dolmányban, neje divat-hagyott, ódonszerű, de nem carricatúr-öltözetben; Feri csinosabb magyar dolmányban. Bokros bedugja az ajtón fejét.)

BOKROS. Itt vannak **(belép családjával. Bokros és fia kezeket csókolnak a delnőknél; Bokrosné mélyen meghajtja magát.)**

BOKROS **(a grófhoz)** Egész alázatossággal kérünk bocsánatot, nagyságos úr, hogy nem in pontificálibus jelentünk meg. Hiában! nálunk a mindennapi garderobe, egyszersmind vasárnapi is!

GRÓF. Nem tesz barátok közt semmit, kedves Bokros úr!

BOKROS. Tempi passati, nagyságos uram! a barátság, a melly napról datálódott, az nap evaporált is!

GRÓF. Korán sem! szives gazdánknak barátja maradok!

BÁRÓ. A tegnapi hármas fűhere, ma sem hullatja el leveleit.

GRÓFNÉ. Mi pedig nők, köszönetet mondunk, az eltébolygott férfiaink iránt mutatott szivességekért.

BOKROSNÉ. A kész jóakarat, és magyar jellemhez tapadt vendégszeretet, nálunk hajó-törést szen-

ved a szűkölködő szegénység szirtjein, örvényein és szél-töltsérein! De nagyságtok kegyességének máza, bevonta szivességünk számos hiányait!

GRÓF és BÁRÓ. Minden jó volt! rendén volt!

FERI. Kivéve minden esetre az én szeleskedésemet, nagyságos urak! mikről alásan bocsánatot kérek. Szerváczmak véltem nagyságodat; arra pedig egy kis fogam van; mert hajtásomban ellőni tör előlem az őzecskét!

GRÓF. Tudtam, azért szivesen is fogadtam a nem hímezett szavakat. Tudja-e Ferencz uram, hogy nekem azokkal nem csekély szolgálatot tett? Először: nekem szép családi gyönyört készitett elő, mellyet csak imént élveztem. Másodszor: Szerváczban egy gaz ficzkót ismertetett meg velem. Harmadszor: saját személyében pedig, egy jóravaló, nemes keblű fiatal embert, kinek jó hasznát vehetem, s kinek, keresve is, nehezen találtam volna párját.

FERI. Nem vélt kegyesség rám nézve, nagyságos úr!

BOKROS. A fiúnak nagyobb a szerencséje, mint az esze!

BOKROSNÉ. Van esze is, jámbor Kelemen; még tanácsot is adhat magánál ostobábbnak.

GRÓF. Ezért, megürűlvén nálam az avari erdőszi hivatal, melly meglehetősen eltartja emberét, kinevezem önt, ha elfogadja, avari erdőszömnek.

BOKROS. No ez a szerencse magamat is megszédit!

BOKROSNÉ. Örvendetes szörnyűség! nagy szörnyűség! mondja Hamletben a dán király lelke.

FERI. Mély hálával fogadom nagyságod kegyességét! Most már könnyíthetek jó szüléim sanyarú sorsán; és nagyságtok kegyéből, egy csinos erdősznét is repíthetek az erdőszi lakba.

GRÓFNÉ és MATHILD. Csak rajta! csak rajta! erdősz úr! előre ajánlkozunk öröm-anyáknak!

FERI. (meghajtja magát) Nagy kegyesség, nagyságos asszonyaim!

GRÓF. Megjegyeztem magamnak, Bokros úr! Csáky-szalmájú gazdaságomat is. Lesz rá ezentúl gondom, hogy a széket ki ne lopják alólam.

BOKROS. Egy kissé nagyitottam volt a dolgot, nagyságos úr; de maga saját szemének mégis legtöbbet hihet a gazda.

GRÓF. Ezentúl alkalmasint fel fog hagyni Bokros úr a kőliferánssággal?

BOKROS. Nem, nagyságos uram! hanem ezentúl jobban megválogatom köveimet, és nem terhelem meg olly nehezekre táskáimat, hogy alig birjam azokat haza. Én már köveimhez szoktam, s mintegy petrificálódom köztök magam is.

BÁRÓ. Petrificatio esetében, szép egy darab calcedont adna ki Bokros úr!

BOKROS. Nehéz lenne azt már kipallérozni!

GRÓF. A propos! kövekről jut eszembe, ön baráti emlékűl egy szelenczével tisztelt meg engemet; engedje meg, hogy én is egy szelenczével kedves-

kedhessem önnek! (egy csinos ezüst szelenczét nyújt neki által.)

BOKROS (nézegeti a szelenczét) Csínos kis jószág biz ez! (kinyitja) Mit? aranyokkal töltve? Nagy köszönettel fogadom nagyságod kegyét; de az ajándékot nem fogadhatom el. Ez clenodium, ez kincs! nem nekem való! Egyszer egyik nagynénémről pár száz forint örökség esett rám; nem tudtam aludni tőle! Éjjel nappal azon töprönködtem: hová tegyem? hová forditsam? hogy őrizzem meg ezt a roppant összeget? Nem nyughattam, míg nyakára nèm hágtam örökségemnek. Én már egészen kövek embere lettem. Inkább a drága szelencze helyébe, ha meg nem bántanám nagyságodat, egy más, hozzám illőbb emléket instálnék.

GRÓF. Szivesen, s mi lenne az?

BOKROS. Jöttünkkor a cseléd-szoba pitvarában, egy ócska só-darálót pillantottam meg. Ehhez volna kedvem, nagyságos úr. Ez szintén kő-nem, és hiányzik házamnál; miért is csak balta-fokkal törögetvén sónkat, inkább retkes sót, mint sós retket eszünk!

GRÓF. (nevetve) Szivesen szolgálok vele, s melléje egy mázsa sóval is, hogy mindjárt szolgálatba jöhessen.

BOKROS. Alásan köszönöm! a só is némileg kőfaj; és ezentúl lesz is már mit megsóznunk.

Tizenkettedik jelenet.

ELŐBBIEK és LENKE.

LENKE. (bús képpel megy keresztül a termen, a grófné szobája felé.)

GRÓFNÉ. Te nem is köszönsz vendégeinknek! — Miért áll szád olly pityergőre?

LENKE. (megcsókolja a grófné kezét; könyezve) A nagyságos úr kiadott rajtam; azt mondta, hogy pusztúljak!

GRÓF. Igen, rossz leány! pusztúlnod kell a háztól, mert fecsegő voltál! (megfogja kezét és Ferihez dobja) Vigye el a háztól Ferencz uram! mint erdőszné nem fog fecseghetni a fáknak. — No most ugyancsak boszúmat álltam! vízbe fulasztottam a halat!

LENKE. Ó nagyságos úr! nagyságos asszony! ég áldja meg kegyességökért! (félre) Kiugrom a bőrömből!

FERI. Megkisértem, ha képezhetek-e belőle jámbor asszonyt?

BOKROSNÉ. Ha a világ folyamának, a convenientiának és becsületnek, átalánosan bevett, rendes és rendetlen szabályait, a józanság szitkáján átszűrt higgadt elmével fogja fel és követi öcsém asszony: még lehet belőle valami; legalább tisztességes erdőszné, és becsületes Bokros Ferenczné.

GRÓF. (Lenkéhez) Jövendő ipad urad nem fogadta el szelenczémet; fogd azt kiházasitásodra!

LENKE. (nézi, kinyitja) Aranynyal tele! Ó az illy burnóthoz igen jó orrocskám van! — Alásan köszö-

nöm. Ez a megigért borjas tehén fejében van, nem-e, nagyságos úr?

GRÓF. Megkapod azt is rossz leány! összekelésed napján.

LENKE. Ezer köszönet, nagyságos úr! (kezet csókol.)

GRÓFNÉ. Tőlem pedig egy menyasszonyi öltözéket fogsz kapni! (Lenke kezet csókol.)

MATHILD. És tőlem egy sor corallt! (Lenke itt is kezet csókol.)

BÁRÓ. Hogy én se maradjak hátra, a menyasszonyt egypár fülbe-valóval fogom megajándékozni; örök emlékeztetésül, hogy két füle lévén, a melly titkot egyik fülén háll, azt a másikon ereszsze át, ne a száján.

LENKE. (a bárónál is kezet csókolván) Ferim! erdőszné! sok kegy! sok ajándék! Olly boldog vagyok, hogy zene nélkül is tánczra kerekedném!

GRÓF. Aztán, ha felétek vadászok, jó pörkölt hússal fogsz megvendégelni, érted-e?

LENKE. Szivesen, nagyságos úr!

FERI. Csak ez esetben azon esedezem nagyságodnak: méltóztassék előre tudatni velem becses érkezését, hogy otthon tartózkodjam, és kellőleg accommodálhassam magas személyét.

GRÓF. (mosolygva, félre) Ármányos ficzkó! résen áll!

BOKROS. (félre) Bak-ütésünk ugyan jól ütött ki! Igazán, a szerencse költöző madár! előrepül, nem

tudod: honnan? és szárnyra kél, nem tudod: hová? Ezek a nagy urak szeretik ollykor a szabad szót; tán hogy ritkán jutnak hozzá!

GRÓF. Most hagyjuk a nőket magokra, Bokros úr! Nézzük meg az ólban, szeretett nőm kedves ajándékát, almás szürkémet. Aztán ebédnél ürítsük újra a barátsági poharakat!

BOKROS. De csak a gyöngébb termésből, nagyságos uram! mert az örömtől már is félig ittas vagyok!

(A függöny legördül.)

Figyelmeztetés. Ezen darab előadásaikor, különös figyelmet kérek fordíttatni arra, hogy Bokros és Bokrosné szerepeik ne túloztassanak; mi kivált Bokrosné szerepéből, fimtor- vagy ficzam-szerepet (Carricatur) alkotna. Bokrosné, szenvedélyes és kissé hiú exszinésznő, ki szivesen él reminiscentiáiban; s már megszokott páthószaival, örömest kiván másokat emlékeztetni a maga hajdani fénykorára.

AZ IDŐ-JÓS.

VÍGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

Személyek:

LEDNEKY EZÉKIEL, gazdag föld-birtokos.

KLÁRA, neje.

JOLÁNKA, leánya.

KÁVAY GYULA, fiatal közbirtokos, Ledneky szomszédja.

BORSY MIHÁLY, Gyula barátja.

HRUSKAY ANTAL, Jolánkának szánt vőlegény.

Szinhely: Lednek-faluja.

Első jelenet.

(K á v a y h á z a.)

KÁVAY (maga.)

Tehát ma válik el sorsom! Számomra kelne el egy biztos idő-jós, ki megjósolná: derűt hoz-e rám a mai nap vagy vihart, vagy tán épen villám-csapást? — No vak Ámor! legalább mára nyisd ki a szemed! Ha össze tudtad boronálni, posványba ne vezesd a szerelmeseket!

Második jelenet.

KÁVAY és BORSY.

BORSY (betoppan és hevenyen megöleli barátját) Jó napot Gyulám!

KÁVAY. Bár volna! Isten hozott Miskám! Ollyan rám nézve érkezésed, mint eső alkalmas időben. Ma különösen nagy szükségem van rád.

BORSY. Tudtam, hogy válságos napodra viradtál; ezért siettem ki Pestről hozzád, hogy kéznél lehessek, és felfoghassalak benneteket, ha balúl ütő sorsotokban, Jolánkával együtt ájulásoknak találtok eredni.

KÁVAY. Nem tréfa a dolog, Miska barátom! Hruskay Máté és Ledneky Ezékiel, mint egykori lelki s testi barátok, már évek előtt fogadást tettek egymásnak, hogy gyermekeiket összeházasítják, és Ledneky, mint ismerem, makacs és szavatartó. Hruskay Tóni, mint tudod, ma érkezik Lednekre, bemutatni magát a leánynál és szüleinél. Hruskay gazdag ifju és kedv-kereső. E szerint könnyen megeshetik, hogy forró szerelmünk, Jolánkával közös reményeink, kilátásaink, és több mint egy évi kínos ármánykodásom a Ledneky-háznál, ma mind halomba dőlnek!

BORSY. Bajban, válságban a sápítás, jó Gyulám, egy arányban áll a beteg nyögésével; egyik sem segít. Mindjárt nyújtok én sebedre egy kis enyhitő írt. Tudod, hogy engem jóformán falnál felejtett a szerencse, a szegénység úgy hátamhoz tapadt, mint valami vesicátor. Te eleitől fogva tápláló samaritánusom voltál Gyula, s ha Pesten heringgé soványkodva ki-kijövök hozzád felhizlalni magamat, rendesen úgy térek vissza Pestre, hogy contódra, egy rőffel több posztót kér ruhámra a szabó. Ez hálára kötelez Gyulám, és miután már minap, hogy nálad temporizáltam, sejtettem: mint aggódtat téged a mai nap válsága: untalan azon járt eszem: mi jót tehetnék részedre, jó fiú?! Csakugyan bukkantam valamire, ha nem sokra is!

KÁVAY. Ég áldjon meg jó szándékodért is! de mi jót tehetnél te szerelmem dolgában, jó fiú?

BORSY. Igen keveset; de ha a jó szerencse, furfangos tervemnek kissé karja alá kap, épen eleget. Halld csak! Egy délután épen a Zrinyiben ültem néző vendégül, savanyú pillantatokat vetve majd a kávézókra, majd a tekézőkre; egyik csoporthoz sem szegődhetvén lyukas fináncziám miatt. Vendégi jogom fentartása végett, mégis parancsoltam magamnak egy pohár vizet és egy adag czukrot; egyszersmind bizonyosokká kivánván tenni vendég-társaimat, kik gyomrom korgását a kávéházi csörtetésben nem hallhaták, a felől, hogy gyomromat az ebédnél valóban megterheltem, és czukros vízre van szükségem. Úri illedelemmel kevergettem vizemet, a mint nagy örömömre Hruskay Tóni, ki faluról jövén, csak imént szállt meg a Zrinyiben, a kávéházba belépett. Azonnal hozzája szegődtem, asztalomhoz erőtettem, előző szives, sőt tapadó voltam iránta; mi által annyira megnyertem kedvét, hogy uzsonnát, sőt később vacsorát is akart fizetni értem. No tudod természetemet, hogy minden szegénységem mellett is, megválasztom embereimet, s minden silánytól nem fogadok el kegyet. Visszautasitottam jóakaratát, s ez által még inkább vívtam ki bizalmát. Gyúrtam, dagasztottam emberemet, mint szakácsné a tésztát, s kitudtam: először, hogy a mi Tónink most is csak olly bagoly-fiú, mint mikor az oskolában velem együtt nem igen rúgta a hámfát; azonban azóta mégis profitirozott egy kis uracsi szelességet; másodszor: kivettem belőle, hogy gazdagsága újabb időben jó-

formán alászállott; mert atyja példánya a rossz gazdáknak, és gyári vállalatokba vegyült, mik nálunk még inkább reményekkel mint kamatokkal jövedelmeznek, Tóni pedig ugyancsak két kézzel markolgatott az ősi erszénybe; ugy hogy most már nem csak a hitelezők nagy része, hanem maga a család is, alkalmasint szárazon törlik meg szájokat a vagyontömeg zsírjától. Most Tóni, nősülés által akar egy kis zsirocskára tenni szert; harmadszor: kivallá négy szem közt nekem, hogy sem a Ledneky-családot, sem Jolánkát nem ismeri, s maga a lyánka nem fekszik annyira szivén, mint vagyonkája; végre negyedszer mára szándékozván ház-tüzet látni Lednekre, meghitt bizalommal kért utasitásokat tőlem: miként viselje magát a Ledneky-háznál? Egyszerre megvillant agyamban egy jó gondolat javadra, előállt ármányos hajdani jó kedvem, mellyel az oskolákban annyi jó órát szerzettem neked, s feltettem magamban, hogy egy kis füstöt fuvok a fiú szemébe. Ledneky Ezékielről, ki maga a testesült metereológia, ki 30 év óta, nagy buzgalommal visz jegyző-könyvet az idő-járásról, ki szenvedélyébe merűlve szól idő-jóslati tapasztalatairól, azt hitettem el vele, hogy haszontalannak tart minden idő-jóslatot; rá vettem, hogy azon czikket, melly a Jelenkorban az idő-jóslás ellenében jelent meg, s melly Lednekynek olly boszuságot okozott, magáénak vallja; s több efélével ámítgattam. Lednekynéről, ki mint tudod, ifjuságában szenvedélyes és hires magyar tánczosné

volt, s leánya is sok bájjal lejti nemzeti tánczunkat, azt regéltem neki, hogy póriasnak tartja a magyar tánczot, és leányának sem engedi meg azt. Átalában azt vertem fejébe, hogy a Ledneky-háznál a fesztelent és élénk kedvűt játsza; mert ez annak szinezete, jellege. No, ha bevette oktatásimat, mit okom van hinni, majd teend Tóni szökdeléseket, mint kecske a pórázon, üti majd fejét a szegletekbe, s reménylem: elfüstöljük szerencsésen Lednekről. Illő, hogy Fortuna istennő, ránk is mosolyogjon már egyszer, ne csak mindig a banquirokra és pinczérekre, kik a nagy sors-huzásoknál, rendesen a főnyertes számokat kapják.

KÁVAY. Mind jó volna ez, Miska barátom! de nekem úgy tetszik, mintha nem egészen járnánk a becsületesség egyenes útján, midőn Tónit jégre viszszük.

BORSY. Bohóság! szemesnek való a játék, vaknak az alamizsna. Magadat, Jolánkádat, szerelmetöket kivánod-e feláldozni egy hüle ficzkó kedveért, ki csak kötélnek tekinti a házasságot, mellynél fogva a veremből kihúzzák? ki tán kedvtelésből, egy magány-fogó agarat nem adna egész Jolánkádért?

KÁVAY. Igazad van, barátom! Hiszen egyenesebb úton járok-e én magam is? Több egy évnél már, hogy mindenkép ámítom az öreg Lednekyt. Szenvedélyes tüzes tanitványának adom ki magamat az idő-jóslásban. Tettetem, hogy idő-jóslatai után ren dezem gazdálkodási teendőimet, holott rendesen épen

ellenkezőt teszek. Szántatok, vettetek, ha rossz időt jósol, és kukoriczát morzsoltatok, szecskát vágatok, széna-portiókat kötöztetek, ha jó időt jövendöl; s igy a legjobban foly gazdaságom, mig Ledneky ispánja gyakran a haját tépi, az öregnek időjóslásos akadékoskodásai miatt. Együtt teszszük jóslásos vizsgálódásainkat az öreggel, buzgólkodom elvei mellett, csak azért, hogy megkedveljen, és alkalmat nyerjek egypár szót, egypár csókot váltani Jolánkával. Megvallom: ez sincs rendén; de mit tegyek? Imádott Jolánkámért versenyre kelnék magával Belzebúbbal is.

BORSY. És nyernél, ha Belzebúb is olly bagolyfiú, mint Hruskay Tóni. — De hát haladtál-e elmenetelem óta valamit a Ledneky-háznál?

KÁVAY. Annyit, a mennyit. Lednekyné egészen részemen van, de ő, mint tudod, nem zavar vizet a háznál. Az öregnek is kedves, majdnem ohajtott vendége, metereólogiai adeptusa, adjunctusa és laboránsa vagyok, és ha nem kötné Hruskaynak adott szava, és nem kecsegtetné ennek gazdagsága, egy szóval: ha Tóni nem állna útamban, tán lyányát sem tagadná meg tőlem. No hogy Jolánka értem él, és hogy keble neki is szorong a mai nap válságától, nem szükség mondanom.

BORSY. E szerint, Gyula barátom, részeden az igazság, s az igazságos ügy félig meg van nyerve. A szerencse ugyan vak, de tapogatás után, mégis ráakad néha a becsületes emberre!

KÁVAY. Hát te most mi keresetre adtad magad Miska barátom?

BORSY. Nem is gondolnád pajtás! a literatúra uszályába kapaszkodtam. Világ épületére czikkeket irogatok majd egyik majd másik szépirodalmi lapba, és honoráriumocskákat kapok, hol pár forintban, hol igéretben, hol ingyen-példányban.

KÁVAY. Ha, ha, ha! Literatúra és te! ki már az oskolában antipathiában álltál a betűkkel!

BORSY. Hja barátom! a legpompásabb csarnokban is vannak fa-szegek. Én illy fa-szeg vagyok a magyar irodalom csarnokában: nem épen haszonvehetlen; mert hiszen magatok mondogattátok, hogy fürge észszel birok. Az irodalom, Gyula barátom, ollyan mint a selyem kesztyű, ráillik nagy és kis kezekre. — A próza csak megjárja nálam; de a verssel nem tudok boldogúlni; pedig ez most a divat, és jobban is fizet; de tudj' az isten! ha cadentiás verseket akarok írni, mind elbúnak előlem a rímek; a metrumos versek pedig, mind féllábon sántikálnak tollam alatt! Ezért végkép fel is hagytam a verssel.

KÁVAY. No Miska barátom, látom: te megtalálod számvetésedet a magyar irodalomban; lássa ez, miként jő ki veled! — Most már megkefélkedem, és átmegyek Lednekyékhez, bíztatgatni, élesztgetni Jolánkámat!

BORSY. Helyes! (kinéz az ablakon) Mi a tatár? szakad az eső! esernyőt vígy! — Én azalatt elfogadom házadnál Hruskay Tónit; mert abban marad-

tunk, hogy nálad tartja, bemutattatása előtt, uracsi toilette-jét. Tudom: megvette mára Lueff egész illattárát! (elmennek.)

Harmadik jelenet.

Ledneky háza.

Ledneky, neje és leánya.

(Jőnek fel a kertből. Ledneky kosarat boritott a fejére, Lednekyné hamvassal, Jolánka nagy kendőjével takarta be fejét.)

LEDNEKY. Milliom temettét! soha illy ferdeséget! Minden jelenségek derűlt időre mutattak nálam; a barometrum higanya jó fent állott; libáid, réczéid, kedvesem, minden gágogás nélkül mentek a tóra; a verebek vidoran csirípeltek reggel; tegnap estve repdestek a denevérek; a nap derűben nyugodt el és derűben kelt fel; s a hold tegnap olly fényesen sütött, hogy a pesti lámpa-világitók kibérelhették volna. Mindezek derűlt időre mutattak!

LEDNEKYNÉ. Mi bíztunk Ezékielem idő-jóslatában, lementünk a kertbe, leszedni finom spanyolmeggyünket, s jól megáztunk!

LEDNEKY. Hidd el, Klárikám, csak valami hozzánk elkóválygott felhőből kerekedett ez a futó eső. Jóslataim nem csalhatnak.

JOLÁNKA (félre) Nem szeretném, ha annyiszor csalnának reményeim.

LEDNEKYNÉ. Mégis ollykor Ezékielkém! Sok szelet jósoltál, meg is épitetted, ennek reményében

szélmalmodat, melly csaknem folyvást, henye nyugalomban pihen. Minap a szántói meszet is, szép időt jósolván magadnak, esőben hozattad el; a mész meggyúlt, s tőle két szekered!

LEDNEKY. Tehetek én róla, hogy ez az átkozott falu, kívül esik minden becsületes idő-járáson? Hidd el kedvesem, a Bálticumnál és a coromandeli partoknál folyvást zuhog a szél. Ím lásd! (az asztalon kinyitott jó vaskos kéziratát forgatja) harmincz év óta gondosan jegyezgetem naponként az idő-járást. Most 28 esztendeje, a midőn tábla-biróvá lettem, épen olly idő járt, mint most kellene járni, s akkor nagy szelek fúttak. — Az én tapasztalataim bíztosak. Emlékezel-e Klárikám, hogy most 16 éve, midőn egy híres külföldi tűz-játékos Pestre lejött, és nagyszerű mutatványt hirdetett, én harmadnappal előtte megjósoltam neki, hogy nem lesz tűzjátékából semmi. Úgy is lett; a látvány estvéjére olly borzasztó zápor ereszkedett, hogy majd elseprette a nézőket is. — Hát most esztendeje, nem jósoltam-e meg nektek, hogy eső lesz a főispán báljára? Nem hittétek, elmentetek, s még a kocsiban is fenékig áztatok!

JOLÁNKA. Fel sem vettem én azt atyus! Felségesen mulattam abban a bálban; jó magyar-tánczosom volt, az egész bál ránk csodált.

LEDNEKY. Anyád pedig ifjúi éveire gondolt, nem-e? Igaz, úgy pergett lyány-korában a magyar tánczban, mint az orsó.

LEDNEKYNÉ. Az is a szent Dávid táncza! mondja Horváth Ádám.

LEDNEKY. Mondom: idő-jóslataim nem szoktak csalni. — No, majd kitapogatom még én falunk bibéjét is; benne is úgy kell járni az időnek, mint én megmondom.

JOLÁNKA. Kávay Gyula, tudom, híven fog e részben kezére járni kedves apámnak.

LEDNEKY. Derék egy fiatal ember! kit már jóformán betanitottam. Veszi is hasznát; azóta megy jól gazdasága, mióta idő-jóslataimra hallgat.

LEDNEKYNÉ. (félre) És az ellenkezőt követi. (fenten) Ki tudja: Hruskayból formálhatsz-e valamit?

LEDNEKY. Okúlhat, ha feje van! Hruskay, édes Klárikám, gazdag, öt vármegyében bir, oda nem számítva azokat, mikben virtualitásai vannak. Aztán a Hruskay-család már I-ő András alatt virágzott; egy Hruskay egyike volt azoknak, kik szent Gellértet a budai hegyről letaszitották.

LEDNEKYNÉ (félre). Dicső családi ős!

LEDNEKY. De lyányom, te nem készülsz vőlegényed elfogadására? nem piperézed fel magadat? ebben ti kifogyhatlanok szoktatok lenni.

JOLÁNKA. Nem, apám! magamba szeressen, ne ruhámba! ha övé leszek, több hétköznapot, mint ünnepet fogunk együtt érni.

LEDNEKY. Nem rossz elv! (félre) Nem hiában lyányom! de esze van a gonosznak!

Negyedik jelenet.

ELŐBBIEK és KÁVAY GYULA.

LEDNEKY. Jó hogy jő, öcsém uram! már érte akartam küldeni. — Esik-e még?

KÁVAY. Nem, uram bátyám! elvonúlt a felhő, és a nap olly derűlten sütött ki, mint valamelly szerelmes menyasszony. A szomjú föld egészen beitta az esőt.

LEDNEKY. Nem mondtam meg, Klárikám, hogy derűlt napunknak kell lenni? Az a kis futó eső, menyasszonyi könyezés volt, az esküvőre-menés előtt.

LEDNEKYNÉ. Ó a menyasszonyi könyezés, tartós esőzésnek is lehet jelensége!

JOLÁNKA. Melly egész nős életre is kihathat!

LEDNEKY. Miért is ne, kis pipís? — De tudja-e öcsém uram, hogy ma nagy napunk van. Ma tizenegy óra után 48 perczczel, nálunk is jóformán látható napfogyatkozás álland be. Ez olly nevezetes, mondhatnám epochális esemény az idő-jóslati tudományra nézve, mint házasság az ember életére nézve. Ma nagy idő-jóslati tapasztalatokat teendünk; meg kell lesnünk a nap szine minden változásait. Hallgassa csak öcsém uram: mit mond erre nézve kéziratom? (olvas) „Napfogyatkozás után ritkán járnak esőzések; rendesen tartós derűlt napokat várhatsz utána. Azonban ha sűrű fellegek borítják fogyatkozáskor a napot, vihartól tarthatsz. Ha pedig sűrű köd fedi a napkörűli láthatárt, dögleletes lég-vegyü-

letnek jelensége. Ekkor jámbor gazda, fedd be kútadat elöle, és marhádat az nap' ki ne ereszd a legelőre!"

KÁVAY. (félre) Ész-fogyatkozás állt be ennek írójánál is!

LEDNEKY. Ezt öcsém uram! öreg gulyásom, és több mint negyven régi naptár — közte a száz esztendős kalendáriom — utasitásai és tapasztalatai után írtam ki; tehát lehet a dologban valami.

KÁVAY. Tagadni nem lehet: nagy hitelességek!

LEDNEKYNÉ. (félre) Nem adnék pénzt rájok!

LEDNEKY. Bizony öcsém uram, nagy és örökös veszteség fogna lenni az emberiségre nézve, ha ezen jeles és sok gonddal és fáradsággal összeirt kéziratom napvilágot nem láthatna!

KÁVAY. Ej miért ne látna napvilágot, uram bátyám? Igaz, hogy a tudományos munkák, legroszszabb keletű árú-czikkek még hazánkban; de egy részét a naplónak majd versekbe, más részét beszélyekbe, adomákba és hulló csillagokba öntöm által; s majd úgy elkapkodják példányainkat, mint ha ingyen adnók.

LEDNEKY. (örömtelve) Talpig derék egy fiatal ember öcsém uram! méltó tanitvány mesteréhez!

JOLÁNKA. (anyjához, félre) Ugyan kegyébe jött apámnak Gyula!

LEDNEKY. Még azt az átkozott czikket kell megczáfolnunk öcsém uram, melly a múlt hónapban a Jelenkorban jelent meg, s melly botorúl haszonta-

lannak nyilatkoztatja az egész idő-jóslati tudományt. Annak irója fejjel esett le a padlásról!

KÁVAY. Van nekem arra gondom, uram bátyám; már tettem is jegyzéseket rája. Leültetjük a ficzkót!

LEDNEKY. Dicső! Ó bár csak jövendő vőmben nyerhetnék olly buzgóságú tanitványt, mint öcsém uram! — Úgy! nem tudom: mondtam-e már, hogy levele szerint hajdani barátomnak, Hruskay Máté-nak, mára várom fiát, leányom quasi vőlegényét; Hruskay Antalt? Előre ajánlom őt öcsém uram barátságába, és ha kérnem szabad, betanitásaiba.

LEDNEKYNÉ (leányához, félre) Ott a nagy kegy, édes leányom!

JOLÁNKA (félre) Istenem! istenem!

KÁVAY. Ismerem Hruskay Tónit, uram bátyám; tanuló-társam volt.

LEDNEKY. Úgy-e? azon örvendek. Tehát mondjon valamit a fiuról; mert még nem ismerem, sőt atyját sem láttam házasságom óta, minthogy világ szélén lakik.

KÁVAY. Vőlegényekről, menyasszonyokról, mint a hóltakról, vagy csak jót, vagy semmit! Jót keveset mondhatok — tehát —

LEDNEKY (ütközsten) Mi a tatár! — No csak ki vele! Szemre fogjuk a fiút; bizony kinyitjuk mind a két szemünket.

KÁVAY. Csak annyit mondhatok Tóniról, hogy az oskolában, úrfi létére is, rendesen a szamárpadon ült.

LEDNEKY. Ej, ej!

JOLÁNKA. Nó az ostoba férj még nem nagy szerencsétlenség; annál könnyebben foghatjuk papucs alá; kivált ha még türelmes kedélyű is. Hruskay türelmét majd próbára teszem én; egypár óráig czérnát fogok karjairól gombolyitni.

LEDNEKY. Dehogy is né, pintyőke? Papucs elől, ritkán óvhatja meg a nagy ész is a szegény férjet. — De gondolja-e öcsém uram, hogy Tóni capiálni fogja az idő-jóslati theoriát és praxist?

KÁVAY. Miért ne? ha eső esik, megfogja mondhatni, hogy az idő nedves; ha derült nap süt, mindenkinek javasolni fogja, hogy hagyja otthon esernyőjét.

LEDNEKY. Hm, hm! bizony sajnálnám —

JOLÁNKA. Hát alakja millyen, Kávay úr? szép-e?

KÁVAY (félre) Kedvesétől illyet kérdezni! megállj! (fenten) Alakja megjárná, csakhogy egyik bajusza hosszabb mint a másik, szemei aprók mint viskók ablakai, orra behorpadt, mint földünk golyója a sarkoknál, sovány mint egy öreg szárcsa, és hangja gyönge, mint egy aszkóros szúnyogé.

JOLÁNKA. Uram segits! — hát társalgása?

KÁVAY. Épen Lednekre való! Annyi szelet fú, hogy mint reménylem, veszteglő szélmalmunkat is forgásba hozandja.

LEDNEKY. (kedvetlenül) No öcsém uram! szélmalmomról hallgassunk! annak is megjő az ideje. — No,

no, majd szemfül leszek. Lányomat ki nem dobom az ablakon!

JOLÁNKA (kezet csókol) Úgy-e nem, édes jó atyám? (kopogtatnak, Ledneky kiáltja: szabad!)

Ötödik jelenet.

ELŐBBIEK, HRUSKAY és BORSY.

BORSY (bemutatva) Domine spectabilis! Hruskay Antal, de utraque Hruska, assessorsági candidátus!

LEDNEKY. Isten hozta öcsém uramat!

HRUSKAY (uracsosan öltözve) Örűlök, hogy szerencsém van, megtisztelni óhajtott látogatásommal ezen úri házat.

LEDNEKYNÉ (félre) Ugyan megválogatja a szavakat!

JOLÁNKA. (félre) Tán kihozta magával Pestről, az egész múzeumi virág-kiállitást.

LEDNEKYNÉ (szintén félre) Az igaz; szinte bűzös a jó illattól!

LEDNEKY. Tessék leülni öcsém uram!

HRUSKAY. Nem vagyok ugyan fáradt, (a nők felé hajlongva) de hogy el ne vegyem nagyságtok álmát — (leül.)

JOLÁNKA (félre) Banka-faj; ugyan hajlong!

LEDNEKY. Hogy hagyta öcsém uram, édes atyját, Máté barátomat?

HRUSKAY. Jól, igen jól; kivévén, hogy nem alhatik láb-fájdalmai miatt; mert ez előtt néhány évvel kitörte volt lábát.

LEDNEKYNÉ. Miben? tán a tánczban?

HRUSKAY. Ó dehogy! a jámbor menuetten és nemesesen kivűl, nem tánczolt egyebet soha. És ezen mérséklést magam is elörököltem tőle. Magam sem tánczolok semmi hopp-czuppot! és a lábficzamító póriás magyar tánczot épen nem!

LEDNEKY (félre) No ezzel ugyancsak bevágta magának az utat a nők előtt!

LEDNEKYNÉ. Tán kissé nehéz járatuak a lábai Hruskay úrnak?

JOLÁNKA. Vagy tán valamellyik bálban elvágódott a magyar tánczban?

HRUSKAY (Jolánhoz) Szép nagysád eltalálta a dolgot. Egy bálban, mikor legjobban bokáztam, megakadt sarkantyúm tánczosném ruhájának csipkéjében, végig repesztettem azt, magam pedig olly hoszszatt terűltem a terem padozatán, mint a millyen vagyok. Azóta nem szenvedhetem a magyar tánczot. Csárdába való! nőmnek, lyányomnak sem engedném tánczolni soha!

JOLÁNKA (félre) Tehát zsarnok is!

LEDNEKYNÉ. De a nemzetiség, öcsém uram!

HRUSKAY. Szép szó; én sem vetem meg. Magyarúl beszélek, gulyás-húst eszem, és somlyai, villányi bort iszom.

LEDNEKYNÉ. És magyarúl olvas?

HRUSKAY. He, he, he! már azt semmi nyelven sem teszem. Vidékünkben az a szokás, hogy casinót tartunk. Ez meghozat egypár magyar regényt, mi

által a tagok fel vannak mentve a külön-könyvvételtől; a tagok sorba olvassák ezen könyveket, míg szétrongyollanak, vagy valamellyik tag el nem felejti visszaküldeni a casinónak. Haza vittem belőlök egy-kettőt magam is; de tudja isten, a betűk nem voltak soha barátim!

LEDNEKYNÉ (Jolánkához, félre) Ezek szép kilátások, lyányom!

JOLÁNKA. (félre) Fél hottentott ez, ha nem egész!

KÁVAY (Borsyhoz, félre) Ezt ugyan betanitottad fiú!

BORSY (szintén félre) Jó anyagra találtam nála.

LEDNEKY. (félre) Ezt legalább két esztendeig szoptatta az anyja; bután maradt a jámbor! (fenten) De még sem tudom öosém uram: miben tört ki Máté barátom lába?

HRUSKAY. Abban biz az, hogy a kertészünk jeentette, miként nyúl eszi a káposztánkat. Atyám felszaladt a puskáért, sebtében leszaladt vele a lépcsőn, siettében egy helyett kettőt lépett, megcsúszott, leesett, és kitörte lábát! Mi igen örűltünk rajta.

LEDNEKY. Mi? hogy? azon, hogy kitörte lábát a jámbor?

HRUSKAY. Nem; hanem hogy atyám, estében elsült fegyverével nem magát lőtte meg, hanem a vele épen szembe jött kertésznek bal czombjából szakított ki egy darabot.

LEDNEKYNÉ és JOLÁNKA. (nevetnek). Valóban örvendetes esemény!

LEDNEKY (félre) Ez a fiú Simplicius napján, ködös időben született!

HRUSKAY. Azóta jó atyám, lába fájdalmával, minden idő-változást megérez.

LEDNEKY. No ennek, öcsém uram, megvan a jó oldala. Ez nevezetes idő-jóslati tulajdonság. Máté barátom kész barometrumot nyert a lábában!

HRUSKAY. Csak az a baj, hogy atyám, és vele együtt én is, szint' olly esküdt ellenségei vagyunk minden idő-jóslásnak, mint a magyar táncznak.

LEDNEKY (hüledezve) Mit? ellensége? — milliom —

HRUSKAY. Úgy van, uram bátyám! (fontoskodva) Mikor magamban, csak egyedűl elmélkedem —

KÁVAY. (félre) Akkor ugyancsak ostoba társaságban vagy!

HRUSKAY. Arra a gondolatra jövök: mit tudnának nap, hold, csillagok, állatok és madarak földünkről és annak változásiról, mikről magunk is, kik rajta lakunk és okossággal bírunk, olly keveset tudunk? Az égi testek igen is magasan állnak, az állatok pedig igen is alant, orrukkal érintkeznek a földdel; a légkör, melly fészke, tanyája minden idő-változásnak, közepett terűl el, amazoknak lábuk alatt, ezeknek fejök felett; miként jósolhatnák meg tehát az idő-járást?

LEDNEKY (félre) Tüzes menykő! ez a fiú még most is szamár-padon ül!

BORSY (félre Hruskayhoz) Szorítsd Tóni!

HRUSKAY. Aztán: egy helyen esik, más helyen

ugyanakkor nap süt; egy naptár lágy telet jósol, a másik keményet; a barometrum minden lépten hazud, minden esztendő más-más idő-járást fejt ki; egyszóval: bohóság az egész idő-jóslati tudomány! — Nem tudom: olvassa-e uram bátyám a Jelenkort? Ebben van egy körmön font czikk; melly kimutatja minden idő-jóslás botorságát, s az egész metereológia haszontalan voltát. (súgva) Ezt a czikket én irtam!

LEDNEKY. (szemet meresztve) Mit? jól hallok-e? öcsém uram írta?

HRUSKAY. (büszkeséggel) Én biz azt! Ebben jóformán leültettem ezt a légből szedett tudományt; és most készitem a második czikket, melly, hiszem, a vég döfést adandja neki!

LEDNEKY (fellobbanva pattan fel ültéből) Fergeteg és jég-eső! otthonról jő-e öcsém uram, vagy a ficzamodott eszüek valamellyik intézetéből szökött boszantásomra ki? Nézze el az ember! még az oskolai port sem rázta le sarúiról, már egy ép kéz-lábú tudományt akar felforgatni? Hát gondolja-e öcsém uram, hogy József az ujjából szopta Faraó álmának megfejtését, a hét kövér, és hét sovány esztendőt? Nem; előre megtette idő-járási vizsgálódásait. Hát Noe odahagyta-e bárkáját, mielőtt hollója és galambjai által az idő-változást recognoscirozta volna? Hát a tengerészeknek nem olly szükséges-e az idő-jóslati tudomány, mint a falat-kenyér? — De nem hányom falra a borsót! hogy volna barátja valamelly tudománynak ollyan, ki a betűnek sem barátja? — Tánczoljon

öcsém uram, ha tetszik, nem bánom szamojed-, irokész- és eskimo-tánczokat; de azt, mihez nem ért, ne feszegesse!

HRUSKAY (hüledezve) Mi ez? az öreg csupa lángban?

BORSY (Hruskayhoz, félre) Ne tágíts! szorítsd!

HRUSKAY (Borsyhoz, félre) Érzem a szagát; jégre vittél gaz kölyök!

JOLÁNKA (Kávayhoz, félre) Jól megy, Gyulám!

KÁVAY (Jolánkához, félre) Dicsően! az öreg úr mérges, mint a kónyi gyökér!

HRUSKAY (tanakodik magában, félre) Mit tegyek most? Ha Borsy ármányával mentőzöm, együgyűnek fog tartani a család, és csak úgy nem kapom meg a lyányt. Már csak hű maradok szerepemhez, és jó képet vágok a rosz játékhoz.

LEDNEKY. Vendégül, már csak atyjáért is, szivesen látom házamnál öcsém uramat; de azzal vége!

BORSY (félre) Punctum! porzót rá! ez jól sikerült!

LEDNEKYNÉ (félre Jolánkához) Ez kérés előtt meg kapta a kosarat. Ismerem atyádat; mint a búb-kemencze, nehezen fűlik, de megtartja a meleget.

KÁVAY (Jolánkához, félre) Ennek befizetett a metereólogia!

JOLÁNKA (Kávayhoz, félre) Szépen elfüstölték önök vőlegényemet! Nem bánom; de lesz-e más helyébe?

KÁVAY (Jolánkához, félre) Lesz, ha isten úgy akarja! ismét éledek!

HRUSKHY. Igen sajnálom a dolgot, uram bátyám, — de mindenki bír saját elvekkel —

LEDNEKY. Mellyek rendesen ollyanok, millyen az ember maga. Öcsém uram elveiért nem adnék egy törött pipát! — Ne többet erről! (óráját nézi; Kávayhoz) Öcsém uram! néhány percz múlva beáll a napfogyatkozás. Menjünk mi le a kertbe; ott a felső szegvényről szépen ki fogjuk vehetni a természeti ritka tüneményt. — Im elkészitettem a fekete üvegeket, miken át nézünk majd a napba. Fogja a magáét öcsém uram! (átad egy üveget neki.)

JOLÁNKA. Édes atyus! hadd menjek le én is! Soha sem láttam még napfogyatkozást; szeretnék látni egyet.

LEDNEKY. Nem bánom lyányom! Nesze neked is egy fekete üveg! (félre Kávayhoz) Apja lyána, öcsém uram! szeret buvárkodni a természetben. — Menjünk! (nejéhez) Ti majd, ha tetszik, jöjjetek utánunk! (hárman elmennek.)

Hatodik jelenet.

LEDNEKYNÉ, HRUSKAY, BORSY.

HRUSKAY. (félre) Legalább a kikosaraztatásnak szinét kell vennem! (fenten Lednekynéhez) Sajnálom, igen sajnálom, tisztelt uram bátyám véletlen felindulását; mert egy különös kegyért ohajtottam volna esedezni nála.

LEDNEKYNÉ. Mi lenne az, öcsém uram?

HRUSKAY. Egy hónap múlva menyekzőmet tartandom Ekléry Amália kisasszonynyal Nyitrából. Meg akartam kérni uram bátyámat, hogy úri családjával szerencséltetné —

LEDNEKYNÉ. Tehát vőlegény öcsém uram? — örvendek — idvezlem —

BORSY (félre) Vőlegény a manót! Ekléry Málit már két hónap előtt férjhez vitték. Értem a fogást!

LEDNEKYNÉ. Nehezen lehet megjelenésünkből valami; mert férjem, mint kályhája, nehezen mozdúl helyéből, s én nem szakadhatok messze ápolásától. Lyányom pedig, kedves öcsém uram, nem tánczol egyebet magyarnál.

HRUSKAY. Annyi mint az! kedveért magam is eljárok egy-két csárdást. (félre) Hiszen egyéb tánczot sem tudok, mint magyart! — No ez jó fogás volt tőlem! Tudják meg, hogy nem lyánynézőbe jöttem ide! (elmennek.)

Hetedik jelenet.

LEDNEKY, JOLÁNKA, KÁVAY.

(Ledneky a kert szegvényén áll, háta megett Jolánka és Kávay. Mindnyájan üvegeiken át nézik a napot.)

LEDNEKY. Mindjárt kezdődik a fogyatkozás. Kár, hogy nem teljes fogyatkozás ez a mai; noha a nagyobbak közé sorozható. — Semmi felhőt sem látok a nap közelében; szépen ki fogjuk vehetni a tüneményt.

JOLÁNKA. Igaz; minden felhő eloszlott.

KÁVAY. Nem hittem, hogy a reggeli ború után, illy derűlt napot érjünk. (halkan Jolánkához) Csak új ború ne érje még napunkat!

JOLÁNKA (szintén halkan) Miért is ne? nem áll már útunkban semmi! (Kávay megöleli; hol arczát, hol kezét megcsókolja.)

LEDNEKY. No vigyázzunk! már érinti a nap czipkáját a fogyatkozás!

JOLÁNKA. Csakugyan már éri hegyecskéjét!

LEDNEKY. Fölebb hág a sötétedés!

JOLÁNKA. Szinte dobog a szívem e nagyszerű látványra!

KÁVAY (Jolánkához félre) Nekem is, angyal!

LEDNEKY. Még egypár percz van hátra a fogyatkozás fő fokozatától! szépen sötétűl.

KÁVAY (Jolánkához, félre) Csak a mi napunk is el ne sötétednék, kedves lyánka!

JOLÁNKA (szintén félre) Ne tartson semmitől, Gyulám! én minden viszonyok közt öné maradok!

KÁVAY (félre) Kedves egyetlenem! (megöleli.)

LEDNEKY. No itt a fő fogyatkozási fok! és sötétűlt valamit láthatárunk is! (leveszi üvegét, és széttekintvén, megpillantja az ölelkezőket; hátra hökkenve) Mi ez? tüzes villám! — Öcsém uram, micsoda nyalakodás ez?

KÁVAY. Bocsánat, uram bátyám! én egyszerre három napba néztem, s a kettőben, fogyatkozás nél-

küli boldogságot láttam, mi miatt feledtem a harmadik napot!

LEDNEKY. Üres fecsegés! — Kőhordtát! hátam mögött illy botrány!

KÁVAY. Előtte uram bátyámnak nem illett volna állanunk.

JOLÁNKA. Édes atyus! mindennek a metereológia az oka; mi nem tehetünk róla. Gyula megszerette az idő-jóslati tudományt, ezért őt atyám szerette meg, én meg ezért, mint hű leány Gyulát, Gyula pedig kettős hűségemért engemet. Higyje meg, édes atyám, szerelmünk alapja, egyedűl az idő-jóslati szép tudomány volt!

LEDNEKY. Arczátlan leány! hiában szépited a dolgot!

JOLÁNKA. Szivem, eszem, olly derűlt jövendőt villogtattak szemembe! Gyula ismeri, szereti jó atyám kedvtelését; mívelt, tanúlt ifjú, ki atyám idő-jóslati tapasztalatait folytatni, gyarapitni, rendszerezni fogja; e mellett jó családú, nem épen vagyontalan, és szomszéd —

LEDNEKY. (tanakodik magában; félre) Némileg igaza van a rossz lyánnak; Gyula egészen más, mint ama szélkelep ott fenn. Azután olly metereologus, hogy innettova még fejemre is nőhet — Isten neki! árán kérik lyányomat, biz én od'adom! (fenten) Nem hagyom ugyan helyben öcsém uram, hogy mintegy becsempészte magát családomba. De legyen feledve! Öcsém uram derék egy ifjú, és szomszédom is: a

ıagyar példabeszéd pedig azt tartja, hogy a szomzédnak leányát, fiát, egypár hibájaért nem kell ıegvetni. Már pedig öcsém uramban egyéb hibát em tudok, mint hogy a spinótot nem eszi!

KÁVAY. De arról is leeszem a rátottát, vagy zalonna-szeletet.

LEDNEKY (nevetve) Az is a legjobb benne!

LEDNEKY. Itt a rossz leány! legyen öcsém uramé! Tudom: ér vele szeles, borús napot eleget; mert jóormán szeszélyes.

JOLÁNKA (kezet csókol) De szerelem-fogyatkozásunk nem lesz soha, kedves atyus!

KÁVAY (szintén kezet csókol) Ezer köszönet és háıa, kedves uram bátyám! Szerelem, türelem és kedvkeresés, majd eloszlatják nős életünk egén a borúkat!

LEDNEKY. No gyermekek! bohóságtok miatt elszalasztottam a napfogyatkozási tető-pontot: pedig az illy nagyszerű tünemény, nem mindennapi. Azonban a leány-kiadás is epochális esemény ám; sok apa, anya imádkozik ezért!

Nyolczadik jelenet.

ELŐBBIEK, LEDNEKYNÉ, HRUSKAY és BORSY.

LEDNEKY. No ti ugyan jókor jöttök! hiszen vége már a napfogyatkozásnak!

HRUSKAY. Hát ha még egyszer megtenné kedvünként a nap?

BORSY. Meg is tenné, ha tőled tanúlt volna udvariasságot.

LEDNEKY (nejéhez) Jelentem neked, kedvesem, hogy ma házunknál is fogyatkozás állt be. Im lyányodat adtam ki házunkból; Gyula lesz szives ezentúl bajlakodni vele. E példa is mutatja, hogy czéhmester leánya nem marad otthon; rendesen fiatal czéhbeli veszi el.

LEDNEKYNÉ (örvendve) Mi a tatár! olly hirtelen? olly rögtön?

LEDNEKY. Azt az a dicső tudomány, a metereológia okozta; úgy-e lyányom? Most már kétszeres tűzzel fogjuk űzni az idő-jóslati nyomozásokat; Lednekre szóló helyiségi metereologiát készitünk, naplónkat kinyomatjuk, és kellőleg megczáfoljuk Hruskay öcsém születlen czikkét.

HRUSKAY (félre) Ha már író ollyanért is szenved, mit nem írt, ne panaszkodjék, ha ollyanért verik, mit írt! Már csak tartom a hátamat!

KÁVAY. Úgy van; kinyomtatjuk a naplót uram bátyám! a végire azt ragasztom, hogy a szerelem adja a legderűltebb napokat, és ha a pár kerűli a szeszélyességeket, mik szeleket hoznak, a féltést, melly viharral fenyeget, és hűtlenséget, melly villámmal csap le — a legszebb időjárásnak fog örvendeni a nős élet.

LEDNEKY. Bravo! tehát morális metereologia!

LEDNEKYNÉ. Tegye azt is bele öcsém uram, hogy az idő-jósló ne csak égi testeket és természeti tüne-

ményeket vizsgálgasson; hanem nézzen alá néha a családi jelenségekre is; mert könnyen viharos napokat érhet.

LEDNEKY. Bravo! ez domestica metereológia! (félre) de alig ha nem nekem szól!

JOLÁNKA. Én meg azt ohajtnám érintetni a naplóban, hogy a fogyatkozó nap néha fogyatkozás nélküli boldogságot is okozhat.

LEDNEKY. Ábrándos metereológia!

HRUSKAY. Én pedig azt a tanácsot tétetném naplódba Gyula, hogy az ember ne rókától szedje az időjóslati jelenségeket.

LEDNEKY. Élet-bölcsességi metereológia! Szépen terjednek tudományom határai!

KÁVAY. Tóni barátom tanácsát azzal fogom enyhítni, (kezét nyújtva Borsynak) hogy a jó barát, szükség esetében, többet ér aranynál és ezüstnél!

BORSY. Én nem adhatok naplótokhoz semmit; hanem csengő, pengő előfizetési hirdetményt bocsátok ki rája; érdekes czikket igtatok valamellyik lapba, a ledneki eseményről; csak még egy felvonásos vígjátékot ne irjak róla!

(A függöny legördül.)

A RÉGI SZERELEM
nem avul el.

VÍGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

11

Személyek:

BÁTAY SÁNDOR, egykori kalap-gyáros.

VÁRDAY MÁLIKA, gyámleánya.

MIKOS BÉLA, barátja.

PENTELEY EUPHROSINA, özvegy Szakolczay Gáspárné.

LISZKAY LAURA, hajadon.

BOGRÁCS JANCSI, Bátay inasa.

Szinhely: Pest.

Első jelenet.

BOGRÁCS JANCSI (kis kézi seprővel tisztogat)

No Bogrács János barátom! valahára födél alá jutottál! Megbecsüld magad, azt megmondom! Eleget hányt vetett a sors; minden voltál már, csak pénztőzsér és fenyűmadaras tót nem! Igaz, hogy egy híres orvos szolgálatjának nincs mása; annál az inas fél úr, ha nem egész. Bezzegi orvosnál volt drága életem! A beteg, mint szokott, alig várta, hogy szenvedésében az orvos elébe juthasson, én fontos komoly képet vágtam, alig értve meg a beteg kivánságát; bebocsáttatási meleg kérelmére, hidegen, kissé nyersen is feleltem: nem lehet! uram nincs itthon! vagy vendége van! feje, torka, foga fáj, s több efféléť. Hogy jobban megértsen a sürgető beteg: fölfelé fordított tenyeremmel ágáltam előtte. Ha megértett, és nyomott valamit tenyerembe, egyszerre otthon volt az orvos és nem volt semmi baja, sem vendége; ha meg nem értett, jöhetett másodszor, harmadszor, negyedszer, még meg nem unta. — No Bátay uramnál, illy hasábos forgácskák nem esnek ugyan számomra; de fizetésem busás és tartásom is megjárja. Maga pedig

Bátay uram olly nyájas és leereszkedő, mintha új gazdag sem volna; elbeszélget paraszt és magamszőrű szegény legénynyel is. Csak olly átkozott bolondja ne volna az a nagy csinosság! Csizmájának olly fényesnek kell lenni, hogy beretválkozni is lehessen belőle, s az egész ház minden szobáiban nem szabad annyi pornak megülepednie, mennyivel leírt úri nevét beporozhatná, vagy a mennyit a patikás a chininből egy váltó garasért adna, ha adna. Ezt a nagy csinosságot bizonyosan Hollandiában szokta meg, hol, a mint hallom, a gazda is mezítláb jár vendégszobáinak szőnyegein! No, a mennyi ország és ház, annyi szokás! Már e részben, Polozsik tudós tanárnál volt legjobb dolgom. Hogy könyveit, irásait ne bolygassam, hetenkint csak egyszer hagyta naggyából söpretni szobáját, ezért az egér, lyuka nélkül is elbújhatott szemetjében. — No Bogrács János barátom, most már eszeden járj! megbecsüld jó szolgálatodat! Numero primo: Bátay uramnak kedvébe járj, ha húzogatod is, de ne ránts rajta! szereti a jó asztali borocskát, tehát az ő palaczkját ne vegyitsd meg vizzel, csak a vendégét; viasz gyertya-falatkákból s egykét tégelyke csizmafeketitőnek árából álljanak minden oldal-keresetecskéid, tán jő hozzájok ollykor valami viseltes ruha is. Bátay uram ruháinak viseltességét ollykor siettedheted azzal, hogy olaj- vagy tinta-foltocskákat ejtesz rájok, s ő mint csinosság gavallérja neked ajándékozza azokat. Numero secundo: Málikának is kedvét keresd; nála ugyan csak

szép szó és nyájas mosoly minden rebakod; de ezek is szilárditják állásodat. És numero tertio: a morgadalmas szakácsnénak Erzsók asszonynak csapd a levet; mert noha savanyú az arcza és tekintete, hogy tejet lehetne sajtnak oltani be vele; de jó falatkákkal duggathat. Igy csak megélsz János barátom! — De hopp, az úr jő.

Második jelenet.

BÁTAY és BOGRÁCS.

BÁTAY. Készen vagy Jancsi a tánez-terem rendezésével?

BOGRÁCS. Teljesen tens uram! A csillárok, kettős gyertya-tartók felrakvák, a székek rendezvék; az oldalszobákat pedig Málika kisasszony rakta meg frissitőkkel.

BÁTAY. Jól van; bíztam ügyességedben, mellyet már akkor ismertem, mikor ez előtt tizenöt évvel tisztogatónk voltál.

BOGRÁCS. Hej, sok szép víz folyt le azóta a Dunán! A tens úr egyszerre csak eltünt, mint Argyrus királyban tündér Ilona, és ismét előtünt kincsekkel rakodtan, mint egy arany király; pedig itthon nem igen volt mit féltenie a rablóktól. — Ugyan ha szabad kérdezni tens uram, hol vette azt a szép gazdagságot? Tán valamellyik rokona méltóztatott rája halni?

BÁTAY. Kegyessége csak abból állott, Jancsi barátom, hogy Hollandiában, egy adóságokkal terhelt

kalap-gyárt hagyott rám. Én szorgalmam és takarékosságom által, kitisztáztam gyáramat, jó hírbe, hitelbe, forgalomba hoztam azt, s így jól felszedtem magamat.

BOGRÁCS. Szép, igen szép! Tán abban az országban két fejjel születtek az emberek, hogy olly nagy volt a kalap-fogyasztás?

BÁTAY. Csak egygyel biz ott, Jancsi barátom; de ez egy felér sok kettővel; mert mindig józan és számitó; a kalap nem áll rajta hetykén félrevágva; ezért nem varratja aranyát, ezüstjét cselédje ruháira, és lova szerszámaira, hanem erszényében hordja; e mellett a holandus azt tartja, nem kell ünnep- és vasárnapokon, miken semmit sem dolgoznak, még többet ennünk, innunk, mint dolgozó-napokon, hetenkint pedig többet kell bevennünk, mint kiadnunk.

BOGRÁCS. No itt vétettem én el a dolgot; azért nem juthattam én annyi pályán is zöld ágra, hogy vasárnapom rendesen elvitte a hat nap keresetét, néha a jövő hetit is. — Voltam tens uram zsemlyesütő-inas; de nem szerettem azt a bagoly-életet, mert éjjel kellett dolgoznunk. Egy tanárnál a tudós nagy csendet, mint többek tisztogatója pedig, a sok lótást, futást untam meg. Egy hires orvosnál igen jól ment dolgom, ugy hogy meg is házasodtam —

BÁTAY. Tehát házas is voltál? Bizonyosan régi szerelmeseddel keltél össze?

BOGRÁCS. Nem biz én, tens uram! estve megláttam feleségemet, egy negyed-óráig beszélgettem

vele, a következett vasárnap kihirdettek bennünket, és harmadik vasárnapon haza vittem nőmet.

BÁTAY. Olly ebfuttában? és volt aztán egyetértés köztetek?

BOGRÁCS. De millyen! épen a miatt czivódtunk néha össze, hogy igen is nagy volt köztünk az egyetértés!

BÁTAY. Hogy hogy?

BOGRÁCS. Csak úgy, tens uram, hogy egyértőleg nőm is szerette galuskán a töpörtűt, én is; ő is szerette a tej pilléjét, én is, s ha ezeket egyikünk leette másika elől, összekoczódtunk. Aztán egyértőleg mindketten inkább szerettünk költeni és jól élni, mint dolgozni

BÁTAY. No már így bajos is lett volna zöld ágra jutnod. Már másodszor, Janosi barátom, ne végy olly igen egyértő feleséget.

BOGRÁCS. Semillyet sem tens uram! elég egy sütésből egy lepény!

BÁTAY. Gondolnám: ki már egyszer átuszta a Dunát, könnyebben neki dől másodszor.

BOGRÁCS. Nem, tens uram, ez egyszer is majd belefultam. Az éhség nem oszlik meg azzal, hogy ketten éhezünk. — Míg az orvosnál voltam, csak tengődhettünk; de én növelni kivánván jövedelmemet, megkaparítottam egypár receptjét uramnak, és magam kezére kezdtem gyógyitgatni, borura, derűre a betegeket, s egypárnak közülök majdnem kiadtam

a passust a más világra. Uram megtudta doctorságomat, és kiadott rajtam!

BÁTAY. Ezt okosan tette.

BOGRÁCS. Ez után beütött nálam a hét sovány esztendő. Elővettem és forgattam az inaskodásnak minden nemeit és fajait; voltam bolt-inas, falragasztó, ujság-kihordó, és vendéglői inas; feleségem pedig tejet árult olly ügyességgel, hogy egy fejésből, hétféle tejet tudott előteremteni, s nyolczadik teje a szappan-gyökeres tejhab volt; majd kávé-kimérést nyitott, kávé-aljból és cicoriából, végre kofáskodott. Sehol sem boldogultunk, mert egyértőleg szerettünk jó napokat csinálni magunknak, megittuk a nyereség csésze kávékat; vagy borocskára változtattuk át; nőm kofáskodásából pedig senki sem akarta venni nyárban: a kásás dinnyéket és madár-cseresznyéket, télben a tökmagot, és pattogatott kukoriczát. Már bizony csehül kezdtünk lenni; de szerencsére egy komaságba voltunk kivatalosak, hol feleségem úgy megterhelte sovárgott gyomrát, hogy belehalt. Jól járt szegény, mert legalább jótól halt meg; különben éhen halt volna el.

BÁTAY. Nem sokat vesztett volna a cserében.

BOGRÁCS. De most már helyemen megpihenek ám! Meg is becsülöm, tens uram!

BÁTAY. Ugy is kell, Jancsi barátom! — Most már menj; tisztogass a folyosón; nemsokára érkeznek a vendégek! (Jancsi el.)

Harmadik jelenet.

BÁTAY és MÁLIKA.

MÁLIKA. (Vidoran szökel be) Ejnye, bácsi ugyan kicsípte magát! Letette azt a tisztes hollandus-kabátot; most úgy néz ki, hogy egyenesen lyánynézőbe mehetne.

BÁTAY. Mit gondolsz, harminczhat éves koromban!

MÁLIKA. No bizony, sok is az! Bácsi még számlálva mehetne el az ifjak közt. És nekem mindig jobban tetszett az ollyan férfi, kinek már benőtt a feje lágya, mint a szél-hajtó. A fiatalság, mint Miklós bácsi mondja, ollyan mint a champagnei bor; pattog, pezseg, de hamar elmegy a szesze. — De hadd igazitsam meg bácsi nyakravalóját; kissé ferdén áll! (igazítja) Igy, most már kész a vőlegény!

BÁTAY. Már ha így biztatgatsz, lehet, szót fogadok, és a mai farsangi tánczvigalmat, lyánnézésre használom fel.

MÁLIKA. Igen? de hát erre annyi nőszemélyt kelle-e meghívni?

BÁTAY. Sok közől nagyobb a választékosság.

MÁLIKA. (félre, búsongva) Tehát még csak most akar választani? (fenten) Szeretném tudni bácsi izlését!

BÁTAY. Megmondom. Nőm karcsu legyen; se nem elhizott, se nem szárcsa-soványságú.

MÁLIKA. (alattomban körülnézegeti magát; örömmel) No ez rám illik.

BÁTAY. Szeme kék legyen vagy fekete.

MÁLIKA. (félre) Jól megy! az enyém kék.

BÁTAY. Szája kicsi.

MÁLIKA. (hirtelen illesztgeti száját, félre) Ur isten! millyen az enyém? Meg kell majd néznem a tűkörben.

BÁTAY. Hangja csengő, kedves.

MÁLIKA. (félre) Hiszen én énekelek is, és ő szivesen hallgat.

BÁTAY. Kedélye vidor, eleven.

MÁLIKA. (félre) No már ezzel szolgálhatok, kivált ha még a kissé szelest is hozzátette volna. (fenten) Bácsinak, látom, jó ízlése van. Ne késsék a választással, mert majd nőtlenségben éri a harminczhetedik évet is.

BÁTAY. Nem is halasztom, ma meg kell esni választásomnak. — De gyere csak! (megölelve tartja és szeme közé néz) Te kedves Málikám, eddig egyedül vitted gazdasszonyságomat, és független házi asszony voltál házamnál; nem fog-e terhedre esni, ha majd idegen feleséget hozok a házhoz?

MÁLIKA. (ütközten) Idegent? (hallgat.)

BÁTAY. Nem felelsz Málika?

MÁLIKA. (búsan) Az idegen — fogja-e — bácsit — úgy megbecsülni, mint — kell, és betegségében ápolni?

BÁTAY. Mint te most esztendeje ápoltál, jó lélek! nem-e?

MÁLIKA. Nem erre czéloztam. Én — hálából is tevém, bácsi már atyámnak is barátja, jóltevője volt; nekem pedig kedves gyám-atyám!

BÁTAY. Hagyd ki háládat, Málikám! Atyád honfi-társam volt, s idegen földön, még egyszer olly forrón ragaszkodik ehhez a magyar. Aztán olly ügyes és hű ügynököm volt, millyet kapni ritkaság. Angyali jó szíved ápolt betegségemben, kedves lélek! — De még sem feleltél kérdésemre: nem fog-e nehezedre esni, ha idegen feleség jő a házhoz?

MÁLIKA. (könybe lábbadt szemmel) Nem, bácsi! én — kitérek utjából! én — én — majd — a klastromba megyek! (kendőjét szemére nyomja és hirtelen eltávozik.)

Negyedik jelenet.

BÁTAY (maga.)

Szegény lyánka! rég sejtem, hogy szíve enyém! És kapok-e régi szerelmeim közt hozzája hasonlót? De hiában, az életben gyakran hasítják egymást keresztül útaink! Szíveinknek nem parancsolhatunk, s ez nem jár mindig párhuzamosan a fővel! s az enyém már tizennégy év óta nem szabad.

Ötödik jelenet.

BÁTAY és MIKOS BÉLA.

MIKOS. Megjelentem híres bálodra, Sándor barátom, én is.

BÁTAY. Híresre? nem tudom: miért?

MIKOS. Hiszen tele van a két város vele. Mindenki találgatja: mi lehet annak czégére, ürügye? Egyik névnapodat, másik születésed napját adja alkalmául, irigyeid pedig azzal gyanusítgatnak, hogy új gazdagságodat akarod fitogtatni. Én azzal álltam elő, hogy megjöttöddel Hollandiából, régi barátságaidat kivánod felfrissitni és ujakat szerezni.

BÁTAY. Egy részben találtad az igazit, de nem egészen. Előtted, édes Bélám, nem titkolódzom. Hiszen gyermekségem barátja vagy, s a régi barátság és szerelem nem avulnak ki. Emlékezhetel, hogy elutazásom előtt, nyájas szerelmi viszonyom volt a szép Penteley Fruzsival, kit a fiatalság, „százszor szépnek“ nevezett volt. Ezen viszony a legvarázsabb bájakkal özönlötte el szívemet és napjaimat. A lyánkának, szíve hajlamánál fogva, már enyémnek kelle vala lennie, a mint Szakolczai Gáspár gazdag borkereskedő jelentkezett annak szüleinél, s a szegény Bátay Sándor kitérni kényszerült a gazdag borász elől. Nem untatlak veszteségem kínaival; elég hozzá, az idő enyhítette azokat, és árva szívemmel Pestnek egy másik szépségéhez, Liszkay Laurához, a kedvesen ábrándozó lyánkához téritett be. Néhány hét alatt, nyilatkozott szerelmesek lettünk, s az oltártól még csak az választott el bennünket, hogy részemről szilárd állásra vártam — a mint, miként tudod, Hollandiából özvegy öreg nagynéném levele érkezett hozzám, mellyben ez, súlyos betegsége miatt, Hollandiába utazásomat kivánta, hogy, mint örököse, vagyonát

és kalap-gyárát átvegyem, és ügyeit rendezzem. Ennek most épen tizennégy éve. Siettem, a szerelem szárnyain, Hollandiába, remélve, hogy pár hónap alatt végzendem dolgaimat, s vagyonkához jutván, Laurámnál élvezhetni fogom földi mennyemet. Csalatkoztam barátom! Nagynéném hosszasan és súlyosan betegeskedvén, mielőtt elhalt, őt elhagynom bűnös kegyletlenség fogott volna lenni. Halála után ügyeit, könyveit, a legnagyobb zavarban, a gyárt adóságokkal és csak bajlakodással behajtható követelésekkel terhelten találtam. Ezen rendbehozások és kitisztázások több évi munkámba kerültek, és más évekbe a gyárnak hitelre és forgalmi keletre emelése: mert vágytam is mint vagyonos térhetni vissza, Laurám teljesebb boldogítására. Nap telt el nap, év év után, s tizennégy teljes évig nem láthattam Laurámat, és szép hazámat, mellyhez a honvágy mindenkor olly erősen vonja a magyart. Azonban, miként jól mondják: „a régi szerelem nem avul el"; ezen hoszszú idő alatt is szívem érzelme és hűsége a régi maradt. Édes álmodozásaimban, hol Fruzsi bájos arczát, tüzes szerelemtől lángoló szemeit, sugár termetét, vidor élénk kedélyét, csengő hangját; majd Laura szelíd kék szemeit, ábrándozó arczát, olvadó tekintetét s angyali jóságát, láttam lebegni lelkem előtt. Hasztalan néztem szét Hollandia szépségei között, régi szerelmeim ki nem avulhattak! S megvallom, minden szorgalmam, minden fáradalmaim fő rugói ezen szerelmeim voltak, s különösen azon öröm elő-

érzete, mellyel Laurámat vagyonosságommal meglepni szándékoztam. Lehet, hogy valami szivárgott által belém a hollandus-jellemből is, melly nem könynyen tántorul el felfogott czéljától, s bámulandó kitűréssel, kitartással bír. Elég hozzá, Béla barátom, hogy én szint' azon lángoló szerelmemmel tértem hazámba vissza, mellyel azt elhagytam volt. És miután megtudtam, hogy Fruzsi pár év óta özvegy, Laura pedig irántami hűségből, még most is hajadon, és így mindkettő szabad, mai farsangi tánczvigalmamat, mellyre mindketten hivatalosok, rendeztem a végre, hogy kettőjök közől válaszszam ki, hajlam és tetszés után nőmet; mert szép vagyonkámat sem szeretném bitangban hagyni.

MIKOS. Ha, ha, ha! meg kell mosolygnom ezt az angol vagy hollandus, de semmi esetre sem magyar gondolatot!

BÁTAY (nehezteléssel) Nem látom: mi abban a megnevetni való? és mi benne a nem magyar?

MIKOS. A magyar, barátom, tüzes, a milly hirtelen lángol, olly hirtelen hűl, s nem szokott tizennégy éves szerelmen ámolyogni. Aztán láttad tizennégy év óta valamikor szerelmed tárgyait?

BÁTAY. Nem láttam biz én! de mit tesz az a dologra?

MIKOS. Sokat, Sándor barátom! tizennégy év alatt sokat változhatik alak, kedély, sőt jellem is!

BÁTAY. No s hát magam is nem változtam-e? az a fürge szél-kelep vagyok-e, ki huszonkét éves korom-

ban voltam? Lehet, hogy régi kedveseimben most érettebbek az arczvonások és kedély, mérsékeltebb a szemek tüze és tagok élénksége; de a régi báj és kedvesség teljesen nem enyészhetett el, nem az emlékezés varázsa. Hát ha egyike vagy másika nőmmé lett volna, ki fogta volna-e kerülhetni ama változásokat, s lenne-e e miatt okom az elhülésre?

MIKOS. Az egészen más, Sándor barátom! Nősültek közt naponkint észrevétlenül, fokonkint és kölcsönösen történnek a változások, mignem az első lángoló szerelem, szelid, nyájas barátsággá olvad le. Te pedig még mindig lángoló szerelmeidben, ma rögtön és egyszerre fogod látni az idő rombolásait. — És kedves Sándorom! mi szükség neked régi vadonokban kalandozni olly kincs után, mellynél sokkal becsesebbet bírsz saját házadnál? Mióta megjöttél, örömmel sejtettem, hogy a szép és angyali jóságú Málika, teljes szívből csügg rajtad. Mi okon mellőzöd e jó lelket? Illyen az ember! messze vágyakért, reményekért feláldozza néha, közelében eső legszebb valóját is; mihez könnyen jut, olcsó neki, ha kincs is! Vigyázz magadra Sándor! a gazdag nősülő férfi, olly kedves halászat a nőszemélyeknél, mint a dunai halászoknál, a több mázsás viza és tok.

BÁTAY. Mondogattam én ezeket, Béla barátom, magam is magamnak; de nem tehettem róla. Málikához én is jó vagyok; csinos lyánka, angyali kedélyű és szép vagyonkával is bír; szívesen is mulatok körében; de azt a varázszsal elözönlött

bájt, melly régi szerelmeimet körzi, s melly ellenállhatlanul vonz, nem találom fel társaságában. Hiában! bár mit mondjak, a régi szerelem nem avul el!

MIKOS. Jó; ám te lásd! Gyakran, kit egész gyógyszertár nem bír kigyógyítani, egy kis véletlen kigyógyít. Magam is kiváncsi vagyok: mi sül ki különczködői tervedből? Hogy bak-ütés nem, arról kezeskedik józan eszed. (kopogtatnak.)

BÁTAY. Szabad!

Hatodik jelenet.

ELŐBBIEK és PENTELEY EUPHROSINA, SZAKOLCZAYNÉ.

(Egy elhízott asszonyság ödöng be, gazdag nehézkes öltözetben, fején rózsákkal terhelt főkötőben.)

SZAKOLCZAYNÉ. Jó estét! jó estét, kedves Bátaym! idvezlem önt ismét közöttünk!

BÁTAY. Bocsánat! — nem tudom, kihez van szerencsém?

SZAKOLCZAYNÉ. Ne mondja, kérem! — Özvegy Szakolczayné, Penteley Fruzsi vagyok.

BÁTAY (hátrariad) Mit? Fru — (félre) Uram, légy velem!

SZAKOLCZ. Hajdani sugár termetem kissé felpendült, nem-e? Elmenetele óta testesedtem valamit —

MIKOS (félre) A világnak mind a négy része felé!

SZAKOLCZ. De azért még jól bírom magamat; ha kell, el is járom még a lengyelt és langaust. Lássák, édes Bátaym és Mikosom, ezt az áldásos test-

táplálást, a jó mód, jó étvágy, és az egri borocska eszközlék. Szegény jó uramat az az okos gondolat ütötte, hogy egy pesti házat hagyott rám, mellyből kényelmesen megélhetek; — s biz én nem is tagadok meg magamtól semmit. Nem is volna jó dolgom, ha ezt tenném, úgy-e kedves Bátaym? Aztán sütésben, főzésben páromat kell keresni, uraim! ezért meg is fordul asztalomon, mi jó és drága. Szegény férjem a palacsintát szerette; azon forrón kelle azt beadnom neki, a mint kisült, csak egyszerűen; de bizony, én már töltve szeretem a palacsintát; mert amúgy csak szattyán-bőr. Töltve dicső egy étel, ha jól csinálják. Megtanítom rá, kedves Bátaym, mert ebben mester vagyok. Jó tejfölt, sok tojást, kevés lisztet vesz hozzá az ember. A mint kisül a palacsinta, megtölti mandulával, malozsával, rétegenkint megönti tejföllel, meghinti czukorral, megpiritja kissé a sütőben, s kész a legdicsőbb comedentia! Aztán egy kis egri borocskát rája! Ó az egri felséges egy gyomornedv, megemészti a mándruoz-követ is!

BÁTAY (félre) Ugy-e? innen datálja tehát rezes orrocskája magát!

MIKOS. Hány pohárka a kellő adag? ha merném kérdeni, tens asszonyom?

SZAKOLCZ. Nekem négy-öt elég; a mértéket nem jó áthágni. Jó férjem bor-kereskedéséből, háromszáz akócska maradt rám a pinczében. Biz én nem adom él; elköltöm jó embereimmel. Szabad kedveskednem néhány palaczkkal, kedves Bátaym?

BÁTAY. Ó köszönet! én vékony bor-ivó vagyok.

SZAKOLCZ. Elég rossz! ezért is ollyan madárhusú. A bor testet táplál, szívet vidámit. Csakhogy bánni kell tudni a borral. Már ebben férjem minta volt a házában. Ő előtte badarul azt hitték, hogy a természet képezi a bort, tehát úgy kell hagyni, a mint megterem. Férjem pedig úgy okoskodott: a káposztát sem úgy eszszük, a mint megterem; a sertéshúst is idomitjuk, összevágjuk, bélbe töltjük, megfűszerezzük, és kolbász-alakban sokkal izesebben költjük el, mint egyszerű, természeti valóságában. Hát a sör magában csorog-e az árpából? a kenyér egyenesen sül-e a búzaszemekből? Nem! a mesterség és tudomány, sehol és semmiben sem fölösleges, tehát a borban sem! Igy okoskodott boldogult férjem; kapta magát: keverte, szépítette, orvosolgatta, füszerezgette, szeszezgette borait, egy termésből öt-hat borfajt állitott elő; használta boraihoz a czukrot, malozsát, aprószőlőt, fahéjt, szegfű-borsot, cognakot s más effélét; jó borokkal látta el vevőit, kik nem is sejték, hogy különböző czímek alatt, csak egy termést isznak, s jól fölszedte magát. Azóta, uraim, nem is sok bort kaphatnak önök hazánkban, a maga természeti valóságában!

MIKOS. Már ez igaz, nagy előnyeire a fő-fájásoknak!

BÁTAY (Mikoshoz, félre) Uram fia! az a hajdani szép száciska milly fecsegő most!

MIKOS. (Bátayhoz, félre) És nagy, mint Budán a bécsi kapu!

SZAKOLCZ. Hja uraim, az én boldogult férjem, egyetlen volt a maga nemében! Tiszteltük, szerettük is egymást, úgy éltünk együtt, mint pár galamb!

MIKOS. Pedig én úgy tudom, hogy közel egy évig külön éltek.

SZAKOLCZ. No — igen! — Egy kis félreértés okozta. Férjem kissé féltékeny volt. — No tudja, édes Mikosom, a férfiaknak szoktak illyes gyöngéik lenni!

BÁTAY. S a nők okokat adni rájok!

SZAKOLCZ. De összebékéltünk ismét, és szépen éldegéltünk, szinte jó férjem haláláig. Ah, édes Bátaym, az keserű pohár volt nekem! Épen karácson hetében betegedett meg a jámbor, s a borbély gyógyszerére mindig rosszabbul kezdett lenni. Összetett kézzel kértem: Gáspár! Gáspár! egyetlen Szakolczay Gáspárom! ne vedd be a részeges borbély orvosságát. — Mindig jó borivó vendégem volt Kattang Gerson borbély! felelé ő; sok jó boromat itta meg ő; én viszont rosz orvosságát iszom meg. — Megitta az isten adta! és néhány óra mulva — örökre behúnyta szemét; s engemet szomorú árvaságra juttatott! (sír, és kendőjével törölgeti szemét.)

BÁTAY. (Mikoshoz, félre) Barátom, a veríték ver!

MIKOS. (Bátayhoz, félre) Töröld le jó fiú, régi szerelmeddel együtt! (fenten) Tudom: illy angyal pala-

csintás és bor-kezelő férj után, nem is könnyen adná magát tens asszonyságod, ujabb házassági frigyre?

SZAKOLCZ. No mint isten akarja, édes Mikosom! Tudja a szegény özvegynek szánadalmas sorsát! Őt az ág is huzza! Itt csalják, amott szólják, nappal maga van öl-ebével, madaraival, estve és éjjel pedig ezek nélkül még inkább maga, mint egy remete. Aztán vannak az embernek érzelmei, vágyai, visszaemlékezései, miktől nem menekülhet. Ah, édes Bátaym, ha ezelőtt tizennégy évvel izlelt boldog óráimra gondolok — pedig gondolok gyakran — mert a régi szerelem nem avul el.

BÁTAY (félre) Nem, de megívik, mint a rosz körte!

SZAKOLCZ. Úgy összeszorúl kebelem, lélekzetem, hogy közel vagyok az ájuláshoz.

MIKOS. Ollyankor meg kell ereszteni, főkép töltött palacsinta után a szoros befűzést.

BÁTAY. De közel már a táncz kezdete. Ha merném kérni tens asszonyságodat: méltóztassék addig gyámleányomhoz fordulni be; ő fogadja vendégeimet. (karját nyújtja Szakolczaynénak.)

SZAKOLCZ. A mint tetszik! (elfogadja karját) Ó be régen nem csüggtem jó Sándorom karján.

MIKOS (félre) Kárpótlásul meg is nyomja most őket! (Bátay bevezeti és visszatér.)

Hetedik jelenet.

BÁTAY és MIKOS.

MIKOS. No, ez magával hozta gyógyszeredet!

BÁTAY. Boldog egek! tizennégy év óta milly változás! Volt karcsú termete, most nagyszombati hordó; volt igéző arcza, most réz-bánya; egykori csengő hangja, most kásás a kövérségtől; és fecsegése —

MIKOS. Már badar fecsegése, barátom, most is csak a régi; hanem a szép szácskától nem eszméltél rája. — Ugyan illett karodra; szinte gyönyörködtem bennetek!

BÁTAY. Karomat — isten neki! udvariasságból nyujtom neki; de kezemet ugyan nem fogja birni soha! (kopogtatnak) Szabad!

Nyolczadik jelenet.

ELŐBBIEK és LISZKAY LAURA.

(Egy sovány, bágyadt alak, görnyedezve lép be.)

LAURA. Széket! — egy széket kedves urak, kérem — a nagy öröm — sebes jövésem a lépcsőkön — elővettek görcseim!

BÁTAY. (széket tesz alája) Ha jól sejtek — uram fia! — ha nem csalatkozom —

LAURA. Nem csalatkozik, édes Bátaym, én vagyok Liszkay Laura —

BÁTAY (félre) Ég hatalmas ura! No ennek is ugyan befizetett a tizennégy esztendő!

LAURA. Liszkay Laura! és önnek martyrnéja!

BÁTAY. Martyrném? hogy értsem ezt, kisasszony?

LAURA. Úgy van! martyrnéja! A mint ön eltünt Pestről, én egyedűl maradtam bánatommal, melly özönére és mélységére nézve tenger volt. Szív-epedezve vártam napokat, heteket, hónapokat, hosszú éveket, s ki nem tért karjaimba vissza, az — Bátay Sándor volt! A bánat mindig mélyebben ette be szívembe magát; álmatlan éjjeleim, étvágyatlan nappalaim, elsanyarták testemet, gyöngéd érzelmeim lázongásba jöttenek; s — görcsök lettek jutalmai hű szerelmemnek, kinzó gyötrelmek önért-epedésemnek! A könyzáporok, mellyek szemeimből éjjel nappal ömlöttek, csaknem egészen tönkre tették hajdan, ön által annyira imádott szemeimet.

BÁTAY (Mikoshoz, félre) Valóban, már hamvadó mécsecskék azok!

LAURA. Igy lettem én, ki csak önért vágytam élni, önnek kínteljes martyrnéja! — Ha Kabay orvos nem tartaná bennem a lelket.

MIKOS. (Bátayhoz, félre) Ez mostani udvarlója, a szegény tatár!

LAURA. Rég elölt volna a bánat.

MIKOS. (Bátayhoz, félre) Ezekért, Sándor, kárpótlással tartozol! (fenten) No, mégis millyen rosz a világ, drága kisasszonykám! Azt hiresztelte, hogy néhány hétre barátom elutazása után, bizonyos Engey Kálmán fiatal kereskedővel —

LAURA. Ah ne említse, kedves Mikos úr! igazán rosz világ. Annyi igaz a dologban, hogy járt egy da-

rabig hozzánk, és patience-ozott a nagynénémmel — ebből állott az egész viszony.

MIKOS (Bátayhoz, félre) Pedig gyöngéd levelét is olvastam Engey barátomhoz! (fenten) Aztán Karvasy cancellista — Lombos a színész —

LAURA (felindulva) No mi bohóságokat nem hoz még elő?!

MIKOS. Hja kisasszonykám, én is a rosz világhoz tartozom, s annak hiuz-szemei vannak!

LAURA. Hiszen néma nem vagyok; szólnom csak kelle valakihez. De hű szívemet, Sándoromon kivül, nem bírta senki. A mint megtudtam visszaérkezését, felsikoltottam, és a végtelen öröm miatt, elővettek görcseim. Itt van ő, a tizennégy év óta epedve várt kedves! Sipegém a szelíd fényben ragyogott holdnak! itt van ő! sugám vidoran csevegő kanárimnak! Nemsokára enyészni fognak bánatim! Szólék magamhoz, örvendező kebellel, ő enyhítni fogja testi szenvedéseimet —

BÁTAY (félre) Beteg-ápoló legyek? köszönöm szépen!

LAURA. Régi jogomnál fogva, elenyészti lelkí kínaimat —

BÁTAY (félre) Hogy a magaméi kezdődjenek!

LAURA. Lecsókolja szemeimről a keserű könyeket —

BÁTAY (félre) Keserű kis mulatság lenne biz az!

LAURA. És életén át boldogítni fogja, az értte annyit szenvedett leánykát —

BÁTAY (félre) Ne úgy legyen! amen!

LAURA. Mert higyje el, kedves Mikos úr! a régi szerelem nem avul el soha!

MIKOS. Világos.

BÁTAY (félre) De nálam el is avult már, mint a tizennégy év előtti kalendáriom! (megzendül benn a teremben a zene) De együtt vannak már vendégeim; kezdődik a tánczvigalom! Ha úgy tetszik kisasszonyom! (karját nyújtja.)

LAURA. Szivesen! Hála az égnek! önnek közelében enyhülnek görcseim! számot tartok egypár tánczra! (bemennek.)

Kilenczedik jelenet.

MIKOS (maga.)

No Sándor barátom! előtted a tizennégy éves szerelmek! Gondolom; azt mondod: lom-tárba, antiquárhoz velök! Csak jobb tanitó maga az élet, mint minden elvek és theoriák! — Betekintek a tánczterembe magam is; hadd gyönyörködjem kissé, aggszerelmű barátom zavarain és izzadásain, a házassági candidáták között! (bemegy.)

Tizedik jelenet.

MÁLIKA (jő ki egyedül.)

Idegen nőt akar hozni a házhoz? de kit? nem sejthetem. Van ugyan egypár csinos lyánka termünk-

ben ; de bácsi, egyformán közönyösnek látszik mind-egyike irányában; sőt rám, a mint bevezette a sápadt kisasszonyt, még édesebben pillantott, mint máskor szokott. — No szem-fül leszek! majd kiüti magát, bál folytában, a szeg a zsákból! — Istenem! be szorult a kebelem! — Mi szükség is házasodnia bácsinak? S épen idegent vennie el?

Tizenegyedik jelenet.

BÁTAY (jő ki); MÁLIKA.

MÁLIKA. Ah bácsika! be megizzadt! (kendőjével törölgeti arczát.)

BÁTAY. A szent Gellért-hegyet forgattam, Málikám! azt az elhízott Szakolczaynét. Inkább görgettem volna férjének legnagyobb tele hordaját.

MÁLIKA. Hát velem egyet sem fog tánczolni, bácsi?

BÁTAY. Tán sokat is, Málika; többet, mint mindnyájával öszvesen.

MÁLIKA. Igazán? Ó be jó dolgom lesz!

BÁTAY (félre) Kedves gyermek! s ennek majd elejébe tettem amaz agg szelenczéket!

Tizenkettedik jelenet.

(SZAKOLCZAYNÉ egy pohár puncscsal, LAURA egy pohár mandula-tejjel kezeikben, kizajlanak a teremből, MIKOS utánok jő), és az ELŐBBIEK.

SZAKOLCZ. Nézze el az ember! a házi gazda künn

laterizál! Mikos meg nem akar tánczolni, azzal mentvén magát, hogy szoritja a csizma. Micsoda dolog ez?

BÁTAY. Hiszen hölgyeim! van a teremben fiatal tánczos elég; nem szorultak a tánczosnék ránk.

MIKOS. Aztán gondolnám, a hölgyek szivesebben tánczolnak fiatalokkal, mint illy éltesekkel. Mert ha a szerelem nem is, de a lábak csakugyan kiavulnak idővel.

LAURA. Csak kifogás! már én a régi mellett maradok. Mihelyt mandula-tejemet megiszom, velem kell tánczolnia, kedves Bátaym.

SZAKOLCZ. Aztán velem!

BÁTAY. Már engedjenek meg tisztelt hölgyeim! előbb a menyasszonyommal fogok egyet tánczolni; vele még nem tánczoltam.

SZAKOLCZAYNÉ és LAURA (csodálkozva) Menyasszonyával? Hát már volna?

BÁTAY (megfogja Málika kezét) Igen; itt van! gyámleányom az én kedves menyasszonyom!

MÁLIKA (öröm és kétkedés közt) Bácsi! kedves bácsi! nem farsangi tréfa ez?

BÁTAY. A legkomolyabb valóság, Málikám!

MIKOS. Mellyet én szivemből idvezlek!

MÁLIKA. Istenem! be végtelenül boldog vagyok!

LAURA (leteszi poharát) Ah ismét görcseim!

SZAKOLCZ. (szintén leteszi poharát) Elveszett minden szomjam és étvágyam! Menyasszonya? hiszen olly hitvány persona, hogy nincs is mit ölelni rajta.

BÁTAY. No menjünk be, tisztelt hölgyeim! me-

gyek én is új szerelmemmel (karjára veszi Málikát) Mert hiában! dohányban, borban, parmezán-sajtban, jó lehet a régi, de szerelemben, tapasztalásom után, az újhoz szegődöm. (bemennek.)

Tizenharmadik jelenet.

BOGRÁCS JANCSI (jő, és szétnéz a szobában.)

BOGRÁCS. (megpillantja a poharakat) Puncs és mandula-tej? Ezt inasi rebakul felejtették itt. Le vele! (megiszsza mind a két poharat) Hadd pereljenek a gyomorban egymással! — A lépcsőkön égnek ugyan a lámpák; de én mégis inasi udvariasságból, égő gyertyával fogom lekisérgetni majd az oszló vendégeket; így lesz ismét valahára módom, mint az orvosnál, fölfelé fordítgatnom a tenyeremet. Hja, az okos molnár minden vizecskét malmára hajt!

(A függöny legördül.)

A

MŰVÉSZ ÉS BARÁTAI.

(BESZÉLY.)

A szép tavaszi napra, szép est alkonyodott. Rubens letevé ecsetét, mellyel nappal halhatatlanságának élt, s most házi szép boldogságának áldozva, kedvenczével, legkisebb lyánykájával, a folyosón enyelgett, s mint báb-sebész, annak tört lábú bábját kötözgette. Neje a bájos Helena, kilépett a folyosóra, s annak küszöbén megállva, elégedés mosolyával szemlélte a foglalatos atyát, s az annak térdére fölfölkapaszkodó gyermeket.

A báb-sebészi műtét után, Rubens nyájasan inté magához nejét.

— Kedves Helenám, szóla lassu nyugodt hangon hozzája; a mi Tónink, mint tudod, holnap művészi utjára indul Velenczébe, s onnan Olaszhon belsejébe. A művészt hányja veti sorsa s lelkének istene, s vagy látjuk többé a lelkes fiút az életben, vagy soha sem. Mi hálával tartozunk neki. Az utóbbi időkben, nekem inkább segédem volt, mint tanítványom; (csalfa mosolylyal) tégedet pedig olly igéző alakban vett le.—

Kedves Palim! szóla közbe lángoló arczczal He-

lena; te is tudod, hogy az ifjút e dolgozásánál tilos érzelem ihlette. —

RUBENS (megfogja neje kezét) Tudom, Helenám, s én nyugodt voltam és vagyok; mert nőcském szívét legmélyebb rejtekéig ismerem. A művész százszor szerencsés, ha keble művészi lángját, még szellemi szerelem is fútatja; akkor teremt aztán, teljes földfeletti íhletéssel halhatatlan remekeket. Vandykunk is, valljuk meg, arczod, alakod festésében meghaladta korát, meg önmagát; s egész fénysugárzatban dicsőitette meg szépségedet, millyenben csak menyekződ napja hajnalán tűnhettél elő nekem. Ládd: én régóta vágytam a magam ecsetével eszközölni bájaid halhatatlanítását; de nem mertem hozzá fogni, mert nagyszerű, de nyersebb hatások előidézéseihez szokott ecsetemnek, nem sajátja a lágyság, és a színek gyöngéd olvasztása. Mint mondám, Dyk Tóninknak mindketten hálával tartozunk; én szürke paripámmal ajándékoztam meg őt; te talán azon keresztes nyaklánczot adhatnád örök emlékűl neki, mellyet a mult évben hozék Velenczéből számodra.

HELENA. Ha ellenedre nincs, szívesen, kedves Palim.

RUBENS. Tedd azt, Helenám! Jó, ha a művész, sok viszontagságai, írigység és rágalom tusái közt, valami lelket-edző és kedélyt nyugtató talismánnal bír, melly őt egykori varázsbájú napjaira, s imádott tárgyára emlékeztetve, kibékíti a fanyarabb világ-

gal. Tóninknak, fogadom, e lesz koporsója zártáig legbecsesb kincse.

Nyájasan és sok szerencsekivánással nyujtotta át szép Helena a lánczot, a szerelemtől égő ifjunak, ki azt forrón szorította ajkához és szívéhez, s nem adta volna oda kincsét egy herczegségért.

Nehéz szivvel vált meg Vandyk azon háztól, melly olly húzamosan volt kedves tanyája, s mellyben őt szerelem és kettős barátság, a korosabb Rubensé és az egyvivású Nannié, olly nyájasan élteték; bánatos ábrándokba merülve ült, ajándék szürke paripájára, és áldásoktól kisértetve, indult művészi útjára.

Még nem volt dél, midőn Savelehem falujába ért, alig pár mértföldnyire Brüsseltől. Utczáján haladtában, vidor zene- és táncz-robaj zajgott feléje, s tudakoztára, a ház nyitott ablakából kikönyöklött gazda értesíté, hogy leánya lakodalmát tartja, s őt is szivesen látja egy pohár sörre.

Vandykban egyszerre éber lőn a művész. A vígság mámorában, így szóla magában, jöhetnek elő jelenetek, jellem-vonások, indulat-kitörések és kéjpillanatok, ecsetelésre méltók; s az efféle tanulmányok csak javamra szolgálhatnak.

Beköté lovát a falu fogadójába, s maga a lakodalmas ház felé tartott, hol az, úgy látszék, vagyonos paraszt-gazda, őt czikornyátlan szívességgel fogadta.

A felvillanyozott kedélyek, a félmámoros indulatok, szenvedélyek zajos, bár vétketlen kitörései, a tréfásan ügyetlen és keresetlenül ügyes, természet-

szülte mozdulatok, helyzetek, paraszti nyers nyájasságok és nyájas nyerseségek, miket Hogarth és Holbein olly remekűl fogtak fel eseteik alá, kedvesen foglalatoskodtatta egy ideig a szemfül Vandykot is; de csakhamar döbbenve akadt fen szeme egy tánczos páron, melly a jó tágas szoba tulsó oldalán lejtett. Sugár termetű barnás ifjú, nem épen parasztos ügyetlenséggel, járta tánczát egy lyánkával, ki olly bájos fordulatokkal, test-tartással és illemmel lejtette azt, hogy a korosabb nézők szemeit, egészen magára csüggesztve tartá.

Vandyknak is tapadva voltak tekintetei a lyánka minden mozdulatára; elhagyva egypár tisztesebb vendég szomszédságát, mellyre őt a gazda szívessége méltatta, a túl oldalra lopódzott által, mellyen a lyánka tánczolt, s annak szemléletébe merülve, hagyta magát lökdöstetni a nézők és tánczolók sűrű csoportjai által.

Darabig nem tudta megfejteni magának azon érdeket, mellyet a lyánka lénye gerjesztett szivében; végre nyitjára akadt annak. A lyánka csinos csomóba font buja szőke haja, (Vandyk nagy barátja volt a szép hajnak) ibolyakék szemei, termete, sőt arczainak mosolygása is a bájos gödröcskékkel, sokban hasonlítottak Rubens nejéhez, a bájos Helenához, kinek imádott alakja, varázs igézetben élt szíve fenekén; csakhogy Helena már kinyílt rózsa volt, Háni ellenben nyiló bimbó; s ez a gyúlékony ifjúnál, nem kis előnye volt a lyánkának.

Tánoz után melléje ült a festész, s bókokat sugdosott neki tánczára és bájaira, s meg volt lepetve, tapasztalván, hogy a lyánka paraszti felfogás fölött ügyesnek látszék, mind megértésében, mind elfogadásában a bókoknak. Egypár tánczot megkisérte vele Vandyk is, ki abban nem vala ügyetlen; s már hajnal felé lágy pillántásokkal, gyöngéd kézszorításokkal annyira közeledének egymáshoz, hogy szíveik hajlamáról egyike sem kétkedheték többé, s a művész megigéré látogatását a lyánkának, ki azt örömmel fogadá. Azonban Vandykot nem kevéssé nyugtalanította az, hogy a Hani sugár termetű előbbi tánczosa is szívesen látszott foglalatoskodni a lyánka körül.

Tudakozódására, a szíves gazda értesíté Vandykot, hogy Hani egy volt hajó-kormányosnak leánya, kinek szülei, testvérei elhaltak, s csak nagyanyja él még, kivel meglehetősen nyomasztó körülmények közt lakik. Nagyanyja nemes születés, s ettől nyert némi nevelést a lyánka. Életmódjuk aprómarha-nevelés és tömés, mellyet időnkint a városba hord be Hani, egy kertészszel közös fuvarokon, ki szintén kert-terményeit szállítja be azokon.

— Méltatlan sors! gondolá magában Vandyk; illy bájos teremtést az aprómarha-tömés legprózaibb foglalatosságára kárhoztatni! Most már megtudta magának fejteni, a lyánkának elfogulatlan s némi könnyűségű társalgását, kinek nagyanyja nevelésén

kívűl, a városbani gyakori megfordulás látszott megadni ezen tulajdont.

A táncz közötti szüneteket, rendesen Vandyk mellett ülve tölté Hani, s örvendve tapasztalá az ifju, hogy a szünetek beálltával, mintegy keresni látszék őt szemeivel a lyánka.

Illy szüneti alkalommal: — kicsoda az a lyánka, ama drága selyemben, corallokkal nyakán? — kérdé Vandyk.

— Önnek is szemébe tűnt már a büszke? kérdé viszont némi élességgel Hani.

— Csak mint művésznek, felelé az ifju; a lyánka alabást fehérsége, deli termete s hollószín hajzata, kitünő szépséggé alkotják őt. Kár, hogy arczvonásai hidegek, s egész alakján, minden mozdulatján eltaszító feszesség terül el.

A művész ezen utóbbi megjegyzését kedvesen látszott fogadni Hani. — Barheik Róza az, monda nyájasan, jegyzőnk leánya, ki a noblesshez szereti magát számítgatni.

Másnap megtevé Vandyk látogatását Haninál. Egy hajdan csinosnak nevezhetett ház, de melly most esdekleni látszék a régóta nélkülözött tatarozást, két szobával bírt: egy nagyobbal, mellyben az öreg nagymámi, néhány aprómarha sarjadékkal lakozott, s ezért gyakori füstölést követelt; s a konyhán túl egy kisebbel, mellyben Hani varrogatással, csipkekötéssel, tollúfosztással, ifju szívecskéje pedig ábrándozással töltötte idejét.

A látogatás első fél órájában, egészen az öreganyó foglalta el a vendéget. Ömledezve örvendett a ritka szerencsének, melly őt a nagyságos Rubens hires festész úr, kit hiréről és fényas háztartásáról ő is szerencsés ismerni, kétségen kivűl szintén nagyra menendő tanitványának ismeretségébe juttatja; áradozott egykori jobb napjairól, nem épen homályos születéséről, nem épen fénytelen társalgásáról, s nem épen megvetendő vagyonkájáról; de egyszersmind mostoha viszontagságairól is, mellyek családját régi fényéből leszállíták, s a t. Háni, hol nagymamáját commentizálgatá ollykor, hol a vendég szemébe mosolygott; s ez illy áron, békésen hallgatja vala ki az öreget, ha az özönviz előtti hosszas esőzésekről beszélt volna is. Egyébiránt úgy látszék, Haninak szabad keze, szava, tevése volt a háznál.

Hani az unalmas félóra elteltével, a vendéget maga szobájába vezeté, mellyben már látszatos volt a hollandi csín és rend. A kevés bútor ugyan ebben is régi jobb idők ízékeiből állott, de csinosan rendezve, kivéve, hogy egy magas fonott kasban, fosztatlan tollú állt egy szegletben, a nyoszolya pedig, felhalmozott vánkosokban, fosztottal duzzadozott.

Itt már élénkebben folyt a társalgás. Tárgyul a tegnapi menyekző mulatozása szolgált, és Hani olly találólag jellemzett néhány egyént a társaságból, olly pajzán elménczséggel emelt ki eseménykéiből néhány tréfásabbat, hogy az ifjút egészen csapongó kedve körébe rántotta; s a badarságokat is

feledtették vele a szép fogsorok és csiga-szácska, mik feléje mosolyogtak, s csak akkor vonultak kissé élesre, midőn Rózáról volt a szó; miből Vandyk gyanítá, hogy a két savelhemi szépség, nem a legjóakaratosabb vetélytárs egymás ellenében.

A nyájas, enyelgő és beszédes lyánka, igen tudta kezére adni Vandyknak a társalgást; előzékeny és hálás volt a szórt bókok iránt, s így egypár óra alatt, olly könnyedén közeledének érzelmeikkel és nyilatkozataikkal egymáshoz, hogy elváláskor biztosan mondhatá vala a rájok figyelő: értik egymást.

Vandyk el volt varázsolva. Minden gondolatja a lányka körül lebegett; szívének csak az volt vágya, hogy minél tovább élvezhesse szerelmi boldogságát. Ezért, miként minden rosz dolognak van jó oldala is, hiven jegyezte meg magának, a nagymámi bőséges szavai közt azon értesítést, hogy a jókora nagyságú falunak temploma csak imént készült el, jókora bővitéssel és ékitéssel, s annak számára két oltárlap szükségeltetik.

Kapott Vandyk az alkalmon, sietett értekezni az egyházi elöljárókkal, kik szívesen fogadván a Rubens ajánlásaival ellátott, s cartonaiból, albumaiból ügyességét bizonyított fiatal művészt, miután ez elég jutányosra szabta munkáját, csakhamar megköték vele az alkut.

Vandyk a faluban alkalmas és öblös szobát bérlett, behelyezte magát és munkához látott. Azonban, ki azt gondolná, hogy a szerelemtől hevült ifju keze

alatt égett a munka, nagyon csalatkoznék. Ő neki érdekében, vágyában, szándékában állt, időt engedni a munkának; s úgy intézé azt, hogy hetek, hónapok multával is, alig mutatkozott abban haladás.

A nap számos óráit tölték együtt a szerelmesek; Antal tamburázással, Hani egyszerű dalokkal, enyelgéssel adtak szárnyakat az időnek; s a napot hetenkint legalább háromszor, Hani szobájában tartott kis házi vidor lakoma rekesztette be.

Vandyknak Rubensnél kevés költsége volt, így volt keresményét, művészi útjára, nagy részben gyűjtheté meg, nemkülönben anyjának, ki nevezetes szőnyeg-himzőné volt, gyakori küldeményeit is; miknélfogva szép összeggel jött Savelhembe. De itt szárnyai nőttek aranykáinak; egypár bútor a maga, több a nagymámi kényelmére, Hanika öltönyei, piperéi, többszöri kirándulások a közelfekvő lakkeni királyi mulatókertbe, s az estvéli lakomák, mellyek mind Antal rovására mentek, néhány hónap alatt úgy kiförösztették őt pénzéből, hogy a jó anya már-már belefáradt a küldésbe, s már nemcsak a Rubens-ajándékozta szürke paripa lóárusi kézre került, hanem az oltárlapi munkára előlegezett két részletet is elvitte a lidércz. —

A nagymámi és Hani verték a vasat, mig tüzes volt. Mindketten apadhatlan bányának hitték a művészt, mint volt mesterét, Rubenst; aggodalmatlanul öldösték le egymás után, az estveli lakomákra, tömött szárnyasaikat, s később felhagytak az egész apró-

marhai művészettel, melly a nagymáminak, Dyktől ajándékba nyert öltönyéhez, és Hanikának szintazon forrásból rendezett garderobjához, úgy sem igen fogott volna már illeni.

Különösen Hanit igen elemébe látszott hozni Vandyk bőkezűsége. Neki a városi öreg és fiatal uracskák, kiknek a tőrűl metszett fris falusi lyánka tetszett, már egy idő óta meglehetősen megzavarták fejecskéjét; előtte mindinkább méltatlannak, illetéktelennek kezdett tetszeni foglalkozása; mindinkább vágyott, kétlábú sovány szárnyasok helyett, ugyanannyi lábú, de kissé kövér erszényű szárnyatlanokkal kötni szövetségeket; s e vágyat még inkább táplálgatta benne hiúsága, miszerint ünnep- és vasárnapokon sajnosan, s nem épen epemozgás nélkűl kénytelenítteték tapasztalni, hogy a jobbmódú és büszke Róza őt divatszerűbb és módosabb öltözékeivel elhomályosítja. Most megfordult a koczka. Hani Vandyk érkezte óta úgy öltözködék, hogy számlálva is elmehet vala Brüssel delnői közt, s tagadni nem lehete, hogy az utolsó divatok, súgár termetén igézőn álltak; s miután úrnapján, Vandyk legközelebbi ajándékát a Helenától nyert aranylánczot is hófehér nyakára illeszté, Róza szépsége uralmának diadalmasan adá meg a végdöfést. Igaz, hogy a falu népe jobbra-balra sugdosott, s Róza szácskája is fél gúnyra, fél rágalomra járt; de a nagymámi nem gondolt mindezekkel, hanem mint a nagy és kis anyácskák illy alkalommal szoktak, gazdag vőről álmodozott;

Hani pedig diadala mámorában, hagyta szólni, mint nevezé, a rosz irígy nyelveket.

De a jó Vandyknak gyakran kezde most fájni feje. A pénzforrások jóformán kezdtek nála apadozni; s már azon jártatá elméjét, hogy, miután az egyik oltárlapot mégis szerencsésen bevégzé, kölcsönt vegyen fel még benn levő bérére. E végre épen a kölcsön kiválasztandó emberén zaklatta, fejét kezére támasztva, eszét, a mint erős kopogást hall ajtaján, s egy tág nyitással, testi lelki barátja, Nanni, kiterjesztett karokkal állt előtte.

Antal megvolt lepetve; s a viszontlátás öröme, de egyszersmind a bűntudat döbbenése is, villant keresztül lelkén. Ismerte barátja szigorát, ki őt már Brüsselben is nem egyszer kurholá, viaszlágyságú szíve miatt a szépnem irányában.

Nanni huzamos és komor tekintetet vetett barátjára, ki azt kiállni nem bírván, lesüté szemeit.

Tóni barátom! szóla Nanni halkan; e rosz faluban akarod-e végkép eltemetni sokat igérő művészetedet, hírnevedet, magadat?

VANDYK. Barátom, csalatkozol. Miként láthatod, munkát vállaltam itt, s egyikével már kész is vagyok.

NANNI. Kész, örök idő alatt, egy halhatatlanság elébe menendő művészre nézve! Tudunk, barátom, Rubenssel mindent; a szürke paripa Brüsselbe került vissza, s ez nyomodba igazított bennünket.

VANDYK (megütközve) Rubenst is?

NANNI. Őt is! — Barátom Tóni! egy libatömö falusi pipacs —

VANDYK (hevesen) A leányt ne bántsd, Feri barátom. Az disze fogna lenni brüsseli üvegházi delnőiteknek is. S ki tudja: nem válik-e még Vandykné belőle?

NANNI (keserün mosolyogva) S hányadik elpárolgott szerelmed már ez barátom?

VANDYK. Ez nem elparologtatni való, Feri barátom!

NANNI. Szokásunk, mámorban, örökkévalóságot igérni érzelmeinknek. Mondhatom, szép kárpótlást fognál nyerni egy falusi pipacsban, művészi halhatatlanságodért!

VANDYK. Nézettől függ, barátom. Az élet czélja, bár mit mondjunk, boldogság; s ne kárhoztassunk senkit, ha ezt más úton keresi, mint magunk. És végre is, mi egyéb a halhatatlanság, mint üres hang, melly sirunkba nem hat, éltünkben pedig irigységet és rágalmat költögetve, megkeseríti napjainkat?

Hosszas, s közben-közben heves lett a vita a két barát közt, s pár óra mulva meggyőződék Nanni, hogy falra hányt borsót barátjánál, s ez olly körülhálózva ül a lyánka szövedékében, mint légy a pók fonadékai között.

A leányt kisértem meg! gondolá magában Nanni; egy leányban, ki így le birá bilincselni barátomat, csak kell egypár pipacs arczon felül, egy kis szellemiségnek is lenni!

Elfordult Hanihoz. Nem kevéssé lepte meg őt a leánynak nem mindennapi szépsége, módos rátartása és társalgási könnyűsége, miket ő Antal barátja idomításainak tulajdonita. Előadta, hogy ő Vandyknak barátja, és szintén a nagy Rubensnek tanítványa; hogy ő ezen tekinteteknél fogva, kötelezettnek érzi magát, figyelmeztetni a kisasszonyt, (czímezni kivánt, hogy nyerjen), milly csorba ejtetik a honi művészet dicsőségén az által, hogy annak egyik legritkább tehetségű jelöltje, sőt már is felkentje, Vandyk, hozzája viseltető szerelme mámorában, egy jelentéktelen faluban vesztegel, s magát, művészetét, hírnevét benne eltemeti. Ennélfogva a lyánka nemes lelkéhez, szellemiségéhez és honleányi érzelméhez fordul, esdekelvén előtte, eresztné a nagyreményű ifjat, szíve fogságából szabadon; melly nemes tette őt egykor a művészszel együtt, halhatatlanítni fogná, s a t.

Hani szemlesütve, s váltogatott arczszínekkel hallgatta Nanni szavait. Ezek végeztével: Uram! szóla halkkal, én ön barátját nem lépezgettem, önkényt fogatta meg magát. Tőlem szabadulhat, a mikor neki tetszik, ha bár vesztett időmért kárpótolatlan maradnék is.

NANNI. Remélhetem kisasszony jóságáról, hogy felmondand neki?

HANI. Nem uram, azt nem teszem! ez annyi lenne, mint elismerni, hogy illetéktelen vagyok hozzája. Én tisztelem, becsülöm a művészt, kit nem szü-

letés, hanem tehetségek tüntetnek ki; de magamról is legyen szabad olly itélettel lennem, hogy egy művésznek tán nem fognék válni becstelenségére.

— Erről szó sem lehet kisasszony, mond Nanni, nem kevéssé lepetve meg a leány épen nem lelketlen szavai által. — De ha a kisasszony javát, dicsőségét óhajtja barátomnak, folytatá Nanni, miben kétkedni nincs okom, vannak hatalmában eszközök, mikkel, felmondás nélkül is czélt érhet. Például: legyen iránta hideg, közönyös, és — hogy is fejezzem ki magamat? — kevésbé bájos előtte. Szép haját, mire Vandyk olly sokat tart, takarja most épen divatos konty alá, szép termetére öltsön bő köntöst, a fekete vagy égszin ruha helyett, hordjon sárgát, melly Vandyk előtt kellemetlen szín. —

— Ez annyit tesz, szóla gunymosollyal közbe Hani, tegyem ki magamat a falu gunyjának, nevetségének, és készítsek fölöttem diadalokat elő más falusi libácskának. Kevéssé látszik ön ismerni nemünket, hogy efféle öntagadásokat bír követelni tőle. Egyébiránt biztosíthatom önt, hogy öntagadásom is keveset fogna használni barátjánál, ki, mint hallom, már a jegyző büszke Rózáját is levevé albumába, s ki alkalmasint ezt fogná fölcserélni velem.

Nanni folytatá még egy ideig ostromát, de minden siker nélkűl. Mindinkább meggyőződék a felől, hogy a leány hiusága, s különösen Rózávali vetélye, legyőzhetlen gátok előtte.

„A mi Vandykunk, irá Rubensnek, veszve van!

Nyavalyáján csak élet-halálra ható szer segíthet. Egyik oltárlapjával már kész, s azt a jövő szombaton felállítani szándékozik; a másikban én is segélyére vagyok, s egypár hét alatt készek leszünk ezzel is."

A mint Nanni, barátja szállására tért, ezt az ágyban lázrohamban találta. Egy szolga, ki tisztogatni járt hozzája, ápolódott körülte. Nanni átvette az ápolást, s közben-közben dolgozott az oltár-lapon, s beszélgetéssel enyhítgette barátja szenvedését.

— Beteg, nem beteg, nem tartozik rám! dörgé egyszerre egy durva hang az előszobában, mellyben a szolga ruhát tisztogatott, s egy ölnyi, száraz sovány férfiú szakítá fel az ajtót. Kezében egy aranyos-gombos nádpálcza volt, fején háromszögű kis kalap, mellyet beléptekor kissé megbillentett ugyan, de le nem vett. A kerületi albiró volt ez, kit átalánosan ismert gorombaságáért, Pokrócz Jankónak nevezték, igaz neve, Dorlem János helyett.

— Én Vandyk Antalt keresem! szóla, egyet koppantva a padozaton pálczájával.

— Vandyk Antal úr amott fekszik az ágyban, felelt kissé élesen Nanni.

— Úr, nem úr, nem tartozik rám! mond durván Pokrócz Jankó, s közelebb lépe az ágyhoz.

JANKÓ (Vandykhoz) Ismeri ön ezt az arany lánczot, keresztet?

Vandyk halálsáppadt lett, majd eltüzesedett arcza; mert a szeme eleibe tartott lánez, a Helenától kapott volt, mellyen hogy méltatlanúl túladott, ha

barátjának tudomására jutna, halálra fogná szégyenleni.

— Nem ismerem, uram; rebegé zavarában; talán — nem emlékezem —

JANKÓ. Zavar — színváltogatás — tanúkat állitsak szembe?

Vandyk összeszedte magát, s látván, hogy tagadással még nagy gyanút, bajt hárithat magára, határozottan felelé: — Igen, uram, ismerem az ereklyét — sajátom volt.

JANKÓ. S hol vette azt ön?

VANDYK. Egykori mester-asszonyomnak, Rubens nagyságának emlékajándoka az.

JANKÓ. Mivel bizonyithatja be azt ön?

VANDYK. Ime itt ezen urral, ki tanítványtársam volt Rubens urnál. — Nanni tanúságot tett a dolog valósága mellett.

JANKÓ. S eladta ön az ereklyét, vagy mi?

VANDYK. Nem, uram; itt a faluban egy lyánykának ajándékoztam.

JANKÓ. Neve a lyánnak?

VANDYK. Harböck Hani.

JANKÓ. Az aprómarhás paraszt-leány? Szép gazdálkodás! Vandyk úr, és nem úr, a nagyságos emléket csirkés leánynak ajándékozza el? Ej; ej!

Vandyk a föld alá sülyedt volna, barátja előtti szégyenletében. Érzé, hogy Pokrócz Jankónak igaza volt, s ő megbocsáthatlanul botlott ezen bántalmas kedveskedéssel. — Uram! szóla, mentséget keresve,

határozottan: ezt én tehetém; mert a lyánka, úgy szólván, mátkám.

JANKÓ. Mátkája? önnek mátkája, úr, művész úr? Ha, ha, ha! Pokrócz Jankót e szavakra olly kaczagás vette elő, melly röhögésnek is megjárta volna, s melly közben nagyokat koppantott pálczájával a szoba padlóján.

VANDYK. Nem tudom felfogni uram, szóla nehezteléssel az ifjú; mi van ebben kaczagni való?

JANKÓ. Megmondom én. Ön a leánynak, mátkájának adta a lánczot, ez pedig viszont a maga mátkájának, Kertész Miskának, kivel, mint az egész falu tudja, már másfél év óta jár jegyben, s kivel, ön közbejötte nélkül, már rég férj és feleség lettek volna.

Jankót Vandyknak csodálkozása, meresztett szemei és veríték-törlései annyira mulattatták, hogy ismét rákezdé kopogós röhögéseit.

JANKÓ. Úgy van, uram! Kertész Miska Harlembe készűlt, jó birtokú, de fösvény nagybátyjához, kinek, mint mondják, örököse leend; de pénze nem volt sem neki, sem a leánynak; tehát a láncz lőn úti költségre szánva. Miska egy ékszerárúshoz vitte a lánczot, ez pedig megütközvén abban, hogy a parasztlegény kezénél találkozik olly becsű ékszer, tolvajlást gyanitva, feladta a dolgot.

VANDYK. Nem tagadhatom, albiró úr! megvagyok lepetve; de meg fog engedni, hogy teljes hitelt nem adhatok előadásának. A lyánka —

JANKÓ. Volt már garassal, uram, a vásáron! Tessék olvasni a legény vallomását, s a leánynyal történt szembesítését.

Kinos szégyeni érzelmek közt olvasá Vandyk az átnyújtott oklevelet, s némán nyújtotta azt az albirónak vissza.

— Igy hát minden rendében volna, mondá gúnyosan Pokrócz; igaz: tolvajlás ki nem sült ugyan, hanem az ki, hogy a művész urak szivesen futosnak kötők után.

— Uram! tüzesen pattant fel e szavakra Nanni, s ledobá kezében tartott ecsetét — én is művész vagyok, ki számon szoktam kérni a goromba szavakat!

Jankó végigméré szemével Nannit. — No, no, nekem már itt többé semmi dolgom! szóla, megbillenté háromszögét, s egy kurta adieuvel távozék.

Vandyk egészen le volt verve, szétzúzva szívében; porig sülyedtnek érzé magát barátja szemében. Az emlék olly méltatlan elajándékozása, Hani orron hurczolása, személyének, művészetének lealacsonyítása, pénzének meggondolatlan kiszórása, mind nyomasztólag nehézkedtek szívére. Szorongva várta barátjának méltó kurholásait. De ez bevárva a keserű gyógyszer munkálását, minek szívéből örvendett, józan számítással és nagylelkűséggel hallgatott; folytatta festészi munkáját, s közönyös beszélgetést kezdett barátjával.

Másnap fölkelhetett, noha bágyadtan Vandyk;

s harmadnappal az oltárlap felállitása előtt, véletlenül nyitotta meg a művészek ajtaját Rubens és szép Helenája. Örömvillanat mellett, új tőr vala megjelenésök Antal szívének. Szorongva csókolt kezet Helenánál; szorongva rohant Rubens ölelő karjai közé. — Még egyszer kivántalak látni az életben, öcsém! szólt Rubens, s látni: méltó vagy-e mesteredre és nagy reményire felőled? Vandyk nem felelt; de Nannira vetett esdeklő pillantása mutatta, milly szorongások közt szenved.

Rubens szemle alá vette a kész oltárlapot, s meg volt lepetve azon művészi erő, szinezet és öszszeállítás által, melly Vandykban a nagy művészt már ekkor elárulá. Egypár jelentéktelen ecsetvonással igazított még a művön, s megigéré Antalnak, hogy gyöngélkedése miatt az oltár felállításában segélyére leend.

Rubens a helység fogadójában volt szállva, hol szokott gazdag étkezéssel vendégelte a két művészt is. Semmi említés sem történt a társalgásban, Vandyk Savelhemi viszonyairól; egyedűl nyájas szivesség és vidor kedv szerepelt abban. Vandyk előkészületeket tett a felállításhoz, Rubens pedig elkérte mulatozásul és szemléül Vandyk albumát. — Látni óhajtom, öcsém, úgymond: mit haladtál távoztod óta?

Az oltárlap felállítása napján, Rubens fényes lakomát rendezett, a falu előljáróinak és mindkét nemen lévő noblessének, s Vandyk tudtán kivűl meghívá arra Rózát is atyjával, és Hanit is nagyanyjá-

val. Míg a három művész a templomban késő délig a felállitással foglalatoskodott, Helena addig fogadta és mulattatta vendégeit. Asztalkán hevervén Vandyk albuma, Helena lapoztatta azt vendégeivel, kik különféle megjegyzéseket s tetszés-nyilvánitásokat tettek az egyes darabokra, helyén találva a dolgot, és szarva közt keresve a tölgyét. Egy vendégnő, kis gyár-tulajdonos neje a faluban, egyszerre Róza arczképére fordított, megmutatta a bájolón talált festvényt a társaságnak, s Rózának is, kinek arczát azonnal diadal pirja futá el; mert a kép alatt e szavakat olvasá: „Róza, Belgium legszebb hölgye," s fején a szépség koszorúja díszlett. Haninak a látásra és olvasásra, hol elhalaványult arcza, hol kigyúladt, s szája körül boszús gúny lebegett.

De a mi Haninak minden vérét jéggé fagylalá, minden tagját eldermeszté, az a harmadik lap volt, mellyen az ő híven talált egész alakja állott, azon öltözetben, melyben Vandyk a lakodalomban látta őt; kezében egypár cső tengerit tartva, s tömött és tömésre váró aprómarhától környezve. A festvény alatt e szavak valának olvashatók: „Hani, a szép falusi leány."

Hani egy szekrényhez támaszkodott, hogy le ne rogyjék szégyenében. Ekként zúzatni meg hiuságában, egész társaság, de főkép büszke vetélytársa előtt! Egy Rózára vetett pillantás, ki diadal büszkeségével tekintett maga körül, egészen tetőpontra emelte kínos helyezetét.

A lakoma felett Hani szótlan, halvány és borús volt, s egy falatot sem evett. Végeztével azonnal távozott nagyanyjával, s Vandyk másnap e sorokat vevé tőle: „A falusi leány nem akar útjában állni Belgium legszebb hölgyének; azért kéri önt, kimélje meg őt további látogatásaitól.“

Vandyk már Velenczében értesült arról, hogy Hani, ki alattomban soha sem szakitá meg, Kertész Miskával szőtt szerelmét és kötött frigyét, nemsokára Vandyk távozta után, annak neje lett; tehát őt Vandykhoz nem szerelem, de nem is épen haszonvágy; hanem egyedűl azon hiúság kötötte volt, miszerint hizelgett könnyelműségének egy jeles művész udvarlása, melly egyszersmind őt módba helyezé, diadalt arathatni büszke vetélytársa fölött.

Szintén már csak Velenczébe érve, fejtheté meg magának Hani levélkéjének s rajta kiadásának talányát, a midőn egykor forgatván albumát, ráakadt a két festvény hamisításaira, s azok aláirásaiban Rubens kézvonásait ismeré meg. — Jól tevéd, nagy mesterem! ármányod üdvösen sikerült! kiálta hálás örvendezéssel; mert érzé, hogy kigyógyulva van, s mentve a művész és nevének halhatatlansága.

Rekettyési Borgay Kálmán
UTAZÁSA,
A VILÁG EGYIK FÉLOLDALÁN.

Borgay Kálmán, mióta a balaton-füredi fürdőből hazatért, nem találta helyét kényelmes kastélyában, nem lelte örömét rekettyési szép birtoka kies vidékében. Majd ruganyos pamlagára vetette magát, s fejét kezére támasztva, merűlt gondolataiba; majd nyitott ablakában kalandoztatván szét tekinteteit, merengett ábrándjaiban; majd angol kertje hűs fasorai közt keresett enyhűlést, s nem talált; sőt megszokott társalgásait is kerűlni látszott; barátai kérdéseire egytagúlag vagy szórakozva felelt; egyszóval: egészen ki volt forgatva sodrából.

Aggódom, szólt aggodalmasan rázva fejét Szálas Péter, a helybeli lelkész, hogy jó komámat valami betegség környezi.

Én inkább attól félek, felelt némi szorongással Kucska Gáspár, mezei exbiztos a megyénél, hogy Kálmán barátunkat Füreden a szerelem lepte meg.

SZÁLAS. Az még nem volna baj. A szerelem pitvara a nősülésnek, és erre Kálmánunknak olly szüksége van, mint a falat-kenyérre. Elhalt neje, angyali szelid teremtés volt, kivel nemcsak békes napokat élt, hanem ki őt szinte az elkényeztetésig árasztotta el minden házi és családi kényelemmel. Az özvegy, ha elhalt neje jeles volt, másodikban hasonlót, ha rosz volt, újabb nősülésben kárpótlást remény]het.

KUCSKA. És keservesen csalódhatik, jó atyus! Hiszen jó volna az a nősülés, ha a nőcskék legkellemesebb oldalaikat, rendesen leánykoraikban nem hagynák hátra, s helyettök a tüskéskéket nem vinnék a nős életbe által. Én a házast különben is csak fél embernek tartom; mert felét akaratának és önállásának, nejének adta által. Mondja meg atyus: mit nyert házasságával egyebet, mint örökös ciliciumot ümege alá? Folytonos lármában, zörejben él, mint a szeg-kovács! Atyus hymen sebzett katonája, és mégis mellette toborz. Jobb lett volna magának is, Hippel német költővel tartana, ki mindig magasztalgatta a nős életet, és nőtlenül halt el; vagy emblematicus házasságot kötne, mint a velenczei doge hajdan az ádriai tengerrel? Igy örökös vesződséget szerzett magának; mert a rosz asszonyt, és rosz taposó-zsákot hasztalanul fóltozgatjuk!

SZÁLAS. Szegény nőm, barátom, clavus hystericussal vesződik; s aztán a res angusta domi is, sok bajt szerez köztünk. De Kálmán barátunknak más a helyzete. Neki a szentmihály lova arany nyerget

hozott házához; gazdag rokon halt rája; tehát szükségtől mint én, nem félhet; neje egésségi állapotát pedig nézze meg jól, mint a görög pap szokta, ki csak egyszer házasodhatik, s ezért nem igen vesz nyavigát. Aztán, barátom, van jó oldala a rosz házasságnak is. Praeservativum az az ellen, hogy igen bele ne szeressünk e mulandó életbe, az örökkévalónak rovására; és oskolája a keresztyéni szép béketűrésnek. Higyje meg barátom; Socrates sem olly jeles férfiú, ha Xantippéje nincs.

KUCSKA. Jó! legyen kinek-kinek az ő hite szerint! De Kálmánra nézve csak azt tartom, hogy, a ki kényelmes széken ül, ne változtassa ülését; mert ruganyos pamlag helyett, mellyre vágyott, könnyen zsámoly-székecskére roggyanhat alá. Aztán Borgay barátunk már egy nőt nyűtt el, pofa-szakálla innettova tarkúlni fog; pedig kit későn vesz elő a szerelem, rendesen vas karikát kap az vele az orrára, mellyel vezethetni kény szerint, mint a medvét.

Azonban a két házi barát közől, egyik sem találta el Borgay Kálmán baját. Nem volt az sem betegség, sem szerelem, sem búbánat; hanem bizonyos neme a nyugtalanságnak és önelégületlenségnek, mit egy közbejött véletlen idézett nála elő.

Sajátságosabb három egyéniséget, alig vethetett volna egy faluban a véletlen össze, mint Borgay Kálmán, Kucska Gáspár és Szálas Péter valának; mindhárman tanuló-társak egykoron, s azóta egymást megértő és kiegészítő barátok.

Borgay Kálmán, java éveiben álló, deli, phlegmatico-cholericus vérmérséklettel bíró férfiú; ki társaságos köreiben nem igen indított, mozdított valamit, de a készet szivesen kaczagta meg; háznál és azon kivűl, sok egykedvűséggel és megszokási rögzöttséggel birt, s nem igen tért ki naponkénti kerékvágásaiból, hagyván menni a világot, mellyben különben is jól van dolga, a mint mennie neki tetszik. A bőség szarva, mellyet kezében tartott, és házasságában áldott neje, olly apathiás kényelembe és tétlenségbe fulasztották őt, és nem épen alacson fokú tehetségeit, hogy évek alatt alig hagyta el faluját, s reggeli, ebéd, uzsonna, vacsora és álom tölték be monotón élte napjait; a közbeeső hézagokat pipaszó, olvasgatás, különösebben pedig vitás beszélgetések töltögetvén ki. Borgay mindig munka előtt pihent, mert nem volt mi után pihennie. Még tisztjei számadásainak áttekintését is, barátinak egyikére, leginkább Kucskára bízta. Egyszóval: Borgay, kinek különben szíve jó és erkölcse fedhetlen volt, azon emberek közé tartozott, kikről a magyar azt szokta mondogatni, hogy a légynek sem vétnek. Tétlenségi hajlamában nagyrésze volt korán elhúnyt nejének, ki nemcsak kényelmeiről aggodalmasan gondoskodott, hanem a legapróbb házi gondokat is elfogdosta előle. Azonban csalatkoznék, ki Borgayt müveletlennek, vagy világtól elmaradottnak gondolná. Ő az oskolákban, mikben Szálas Péter barátságának sokat köszönhete, egyike volt a legjobb tanulóknak, s az-

óta is részint olvasgatással, részint vitás beszélgetésekkel, folyvást nevelte ismereteit.

Szálas Péter uram ellentéte volt nevének; mert kisded gömbölyeg embercse vala, körűlbelűl mint a nagy D-betű, kinél már nem sok látszott hiányzani abból, hogy görögjön, mint a görög dinnye. Nehezen bútt volna ugyan át a tű fokán; de ólmot sem kelle rakni zsebébe, hogy el ne fújja a szél. Ő optimista volt, ki mindennek a jobb oldalát tekintette, s azt találta legjobbnak, a mi létezett, vagy megtörtént; s ezért fogott olly szépen rajta az isten áldása. Hagyta házánál morogni, pattogni, csatázni éles természetü feleségét, s maga korán szűk muzeumába vonúlt a zivatar elől, s kulcs-lyukon leste annak lecsendesedtét. Ekkor derűlt képpel lépett elő, nem is kérdezve: mi verte össze a fellegeket? Szűk jövedelmecskéje, mibe őt káplánságából Borgay közbenjárása segitette, csak éhenhalás elleni óvszer vala, s épen nem tevé fölöslegessé patrónusi barátjának ollykori segélyzéseit. Egyébiránt Szálas jóval mélyebb tudományú volt két barátjánál, s tudománya nem szorította ki a józan eszet helyéből. Ezért Borgay sokat tartott nézeteire, tanácsaira, ha nem mindenkor is. Erkölcse fedhetlen volt, kit a falu népe mint atyját tisztelt, becsült.

Kucska Gáspár, harmadik levél, a társaság fűheréjében, szikár kis alak, policinellói hegyes orr, epigrammi száj, eleven csóka-szem, szőke csepű-haj, ritka bajusz és szakáll, valódi csokolád-zurboló volt

abban. Elménczségeivel, bohós ötleteivel, csipkedéseivel, fel-felvillanyozta úgy Borgay apathiáját, mint Szálas hidegvérűségét. Tudománya nem volt mély, de azt természeti virgoncz eszével, élénk vitatkozó tehetségével, s az élet sokoldalú helyes felfogásával, jóformán pótolta és kiterjesztette. Erény példánya sem volt Kucska Gáspár, s némi önzés csakugyan fóltja volt jellemének; ezért a világ ollyformán emlékezett mezei biztosságáról, hogy a széna- és ló-portiókat, jóval nagyobb adagokban zsarolta ki, mint a millyenekben kiadta, s az elütésekből egy kis tőkécskét, bár nem nagyot, vert össze magának. Azonban semmiben kicsapongó nem volt, sem szivtelen. Annyi bizonyos, hogy Borgayhoz, ki őt gondtalan tartással látta el házánál, s ki őt, különösebben mulattató vidor kedélyeért kedvelte, s mintegy családi tagúl fogadta, mindenkor hű ragaszkodással volt, annak erélytelen gazdaságát őr-szemmel tartotta, abban számos visszaélésnek vette elejét; miért is tisztek és cselédek inkább tartottak tőle mint uruktól. De mi által társalgását Borgay előtt nélkülözhetlenné tevé, az vidor, élénk elménczsége vala, mellyet, ha őt kedve faggatá, el nem birt nyomni, ha az kissé nyersen ütött is ki. Ezen nyerseségeit csak kivételesen rótták meg barátai; mert meg valának győződve, hogy ez neki olly természeti hangja, mint rigónak a fütty, melly füttyével sem a művész fülemilét, sem a csörgő szarkát nem szándékozik megszégyeníteni. Kucska egyike volt a legjobb mulatta-

tóknak; szavakban meg nem fogyatkozott soha, mindenre tudott mondani valamit, ha nem épen okosat és talpraesettet is, de alkalmast arra, hogy a beszélgetés fonala meg ne szakadjon. A vitatkozás mezején erős bajnok volt Kucska Gáspár. Elménczségeivel, csípősségeivel, gúnyaival, ritkán értek fel ellenfelei. Fogása volt, ha sarokba szoríttatott, kétes mosolylyal mondogatni: „sokat lehetne erről szólani,“ s ezzel döntetlen hagyni a tárgyat. Tulajdonságaihoz tartozott az, hogy a jó falatokat szeretvén, szivesen vegyült a szakács és gazdasszony gyakori boszúságaikra, a főzés és főzetés dolgaiba, hibákat fedezgetett fel ezekben, fitogatván műértését a gastronomiához. Az ez által okozott nehezteléseket, apró vásárfiákkal engesztelgeté. Étvágyát azon syllogismussal támogatta, hogy a ki él, annak táplálnia kell magát, tehát jó ízüen ennie, mert a jó ízűn-evés táplál; s ezt tevé is naponkint legalább négyszer. Szintúgy a gastronomiát azon syllogismusnál fogva becsülte, hogy csak ízes étel ad jó chylust, és jó chylus jó vért; ezért legtöbbször rosz főzés az oka, a világban olly gyakori rosz gyomroknak és mogorva véreknek.

Borgay olly kedvetlen hangulatban jött fel kertjéből, mint lement volt, borúsan vetette magát pamlagára; Szálas, aggály-teljesen töltött lassú motozással pipára; Kucska pedig egy fog-vájón metszegetett. . . .

Jó darabig tartott néma csend után, Kucska

nálok az öt lábnak is híja volt. Ezért virasztnál-e mécsnél éjeken át? ezért ölnéd magadat, böjtölve és megtagadva bőséged daczára magadtól örömeket és élvezéseket? Élve csak húzhatnál egy kis mézes madzagot szádon keresztül; de ez is minden! Hidd el barátom, a legvilágdicsőítettebb halott zenész újjainál is többet ér egy főtt sunka, s azon holt koponyánál, mellyben egykor világra szólt lángész honolt, többre becsülök egy fricasszirozott borjú-fejet!

BORGAY. Beszélhetsz inyencz! tégedet kielégít az anyagiasság is, engemet nem! Te végre is egyensúly-vesztésben halsz el, mint némelly kötél-tánczos. Testednek sok tápot nyújtasz, lelkednek semmit! Nálam Füreden csapott lángba azon önelégületlenség, melly már régen lappangott keblemben. Éreztem, hogy dicstelen mindennapiságomban elszibbasztottam lelki erőmet; mert a legnagyobb lángész is rozsdát kap a tétlenségben, miként sarkvasa olly ajtónak, mellyet nem nyitogatnak.

SZÁLAS. Méltatlan vágy magad iránt, komám! Te nagylelküleg adományozol hazai közczélokra, szegénység fölsegélésére; hírlapokat, folyó-iratokat hordatsz, magyar könyveket vásárlasz, s igy elősegíted irodalmunkat. Ezelőtt ollykor meg is jelentél a közgyülésekben —

BORGAY. Mikben rendesen nagypénteki harang voltam. Adakozásaimat pedig még megszokott kényelmeimtől sem szükség elvonnom, annál kevésbbé szükségeimtől; s igy nem nagy érdemek magokban.

KUCSKA. Jó; te hír-névre vágyol, tehát tarts rája hajtó-vadászatot. Te gazdag vagy; kezedben az eszköz. Szerezz jó barátokat. Én elmondom hétfőn hírlapokban, hogy jeles vagy; másik kedden, hogy ritka ember vagy; harmadik szerdán, hogy nagy férfiú vagy; negyedik csötörtökön, hogy bámulandó; ötödik pénteken, hogy költő- vagy művész-király; és végre hatodik szombaton, hogy isteni vagy; s már vasárnap reggel, mint dicsőitett nagy ember kelsz ki ágyadból. He, he, he!

BORGAY. Gazsi! te tagadó szellem! nyelved torma-reszelő!

KUCSKA. Mindenki használható valamire. — Te literátor kivántál lenni; eszmélsz-e arra, hogy ez kissé későn jut eszedbe? nem ugyan, mint a hattyúnak, melly halála óráján kezdi meg végdalát, de mégis jóval túl a leveli békán, melly három éves korában szólal meg. Te már derekán állsz életednek; véred, képzelő erőd tüze hűlt; ha csak tűz nélkül nem akasz lángolni, mi különben nem újság!

BORGAY. No már ebben némileg igazad lehet. Azonban én nem a szépirodalomba szándékozom belekontárkodni. Félek a criticától, mint a tűztől.

KUCSKA. Nem is ok nélkül, barátom; a mérges criticus gyújtó üveg, egy pontba gyűjti a sugarakat, hogy égessen. Aztán, miként sovány embernek jobban fáj az ütleg, úgy a sovány irónak is a pacsmagos critica. He, he, he!

SZÁLAS. No, de a józan criticának hagyjunk bé-

két, barátom uram! jótékony szelelő-gépe az az irodalmaknak; s hévére a nemes vetélynek, miként az anyagi világban is dörzsölés csalja elő a berzs-szikrákat. Ha egyes criticus ollyasmit tesz a lenyomó serpenyőbe, mi nem bele-való, nem a critica bűne. A jó munka mindenesetre kiállja a criticát, miként valódi drágakövek a reszelőt.

KUCSKA. No, no! nekem recensens urakkal, hála az égnek, semmi bajom. — Tehát tudományos író akarsz lenni? ekkor magad leszesz nagyrésze közönségednek. Már én, édes Kálmánom, ha a te szép vagyonoddal birnék, nem sokat törődném az irói dicsőséggel. Mennyi sok ezer kötetű könyvtárt láttam már én, mellyben a könyvek halmazai, pornak, molynak, s a mindent megemésztő időnek engedve át veszteglenek; s azoknak szerzőik fölött is rég összecsapódtak a feledés örvényei! S az újabb írók mit is bírnának már írni újat? hiszen a régiek kimeritettek már mindent. Ezért csak a régi lisztből sütnek új lepényt. Bizony, ha a régi írók feltámadván, mind reclamálnák az újabbaktól azt, mit tőlök vevegettek át — sok könyvtárt egypár talyigai teherrel lehetne más helyre átszállitani!

BORGAY. Sok pelyvád közt, Gazsi barátom, van ollykor egypár buza-szemecske is. De hiszen az író maga korának ir, s ha annak eleget tett, érdeme örök.

KUCSKA. Ó barátom, én magam is tisztelője vagyok a derék könyvirónak, inkább mint a köpülésinek, mert, látod, ők fej emberei; a fej pedig előbb

búván be a világba, mint más tagok, övé a jus primogeniturae; tehát én, mint gyomor embere, egész respectussal vagyok iránta. De azért nem lennék könyvíró, ha tudósabb volnék is Verulámi Baconál, és több koszorút reménylhetnék is magamnak, mint egy csinos primadonna.

SZÁLAS. Annyi igaz a dologban, komám, hogy bár mi neméhez is az irodalomnak, előkészület és gyakorlat szükségesek; s ezek megszokott kényelmeidnél fogva, nem épen könnyű feladatok. Az író, kellő előkészület nélkül, úgy van a világgal, élettel és irodalommal, mint szakácsné kevés pénzzel a rakott piaczon; megveszi az olcsót, s elkészíti otthon fűszer és tejföl nélkül. — Azonban én azt hiszem: ezt az irói tücsköt nálad, leginkább az unatkozás és tétlen nyugalom idézték elő. Szökjél félre előlük, s házasodjál meg!

BORGAY. Ó hó! s nyakamat szegjem, nem-e? Rosszabb gyógyszert javasolsz magánál a nyavalyánál, komám! A házasság leczövekelt szellős sátor; vagy is harang; unalmas, ha egy hangon szól, vészes, ha félre verik.

Helyesen szólsz, Kálmán barátom! kiáltá Kucska, ki kényelmes helyzetét a háznál, aggodalmasan félté minden változástól, s különösen egy abba lépendő úr-asszonytól, kitől nem tudhatá: mit várhat? — helyesen! A házassággal, mint a tűzzel, játszani nem tanácsos; könnyen tűzvész kerekedhetik belőle. Te gazdag s jeles család ivadéka vagy, s

szemre-főre is mutatsz valamit. Ezek nem csekély ingerek a nőnél elhorgázásodra. A nő legkellemesebb oldalait forgatja feléd — mert hiszen a szentjános bogara is párzáskor fénylik legszebben — s oltár után jő a hadd-el hadd! Akkor hülsz el, hogy nőcskédben csak franczia aranyat kaptál, mellynek csak egy negyede arany, a többi vegyíték!

BORGAY. Az agg nőtlen gúnyolódik megint!

KUCSKA. Tapasztalásból szólok, barátom. Magam is közel jártam egykor a nősüléshez. Egy lyánkát szerettem, s ő is elhitette velem, hogy szeret. Azonban egyszerre sejteni kezdtem, hogy kutya jár a kertben. Szemre fogtam a leányt; esküdt, sírt, törte kezét; és még ekkor kezdtem igazán nem hinni neki. Nem is csalatkoztam; gazdagabbhoz szegődött; ő engem hagyott el, én meg az egész nő-nemet.

BORGAY. Nem is neked való lett volna a házasság!

SZÁLAS. Már barátim, bár mit mondjatok: a nőtlenűl maradt férfi, még legjobb esetben is csak félig töltötte be rendeltetését. Azonban, komám, ha fázol tőle, mondok még egyet: utazzál!

Borgay e szavakra szemet meresztett, mint kit valami véletlenűl lep meg; egyszerre felugrott ültéből, Szálasnak rohant, és hevesen szoritotta őt kebléhez: találtad komám, találtad! kiáltott fel; ez az igazi! Utazom, utazásomat leirom, kiadom, s csakugyan iróvá avatom fel magamat. Ehhez *nem kell*

lly készület, mint a többihez; csak ép szem, fül, lábjárás, s egy kis toll-ügyesség.

S merre? meddig veszed sátor-fádat? kérdé, gúnyos mosolyra vonva el száját, Kucska.

A két pólusig! kiálta nekimelegedve Borgay. Hazánkon keresztül haladva, iszunk Jászberényben Lehel kürtjéből, megtekintjük a körmöczi pávákat, az aggtelki és sziliczei barlangokat, a lomniczi csúcsot, majd Olmüczben a nagy harangot, Párisban a notredámi tornyot, Londonban a tunnelt, Velenczében szent Márk templomát; aztán a Vesúvot, Aetnát, Niagara víz-esését, átmenetünkkor a linéán, megkereszteltetjük a matrózokkal magunkat; átrándulunk Grönlandba és Nova-Zemblába, s meglátogatjuk Australiában ellenlábúinkat is.

KUCSKA. Takaros egy marsch-route, mondhatom!

BORGAY. És tégedet magammal viszlek, Gazsi barátom! Három évig vissza sem térünk.

KUCSKA. Isten hirével! én, tudod, mindenütt otthon vagyok, mint a légy. De ha nekem is mennem kell, kérlek: ki ne feledd útunkból Stiriát, hol kövér kappant akarok enni, és Nürnberget, melly hires pástétomáról nevezetes; úgy is majd koplalunk máshol eleget!

BORGAY. Te csupa gyomor! nem bánom, útunkba ejtjük mind a kettőt.

KUCSKA. Jó; de eszmélsz-e arra, Kálmán barátom, hogy vizen: vihar és tengeri betegség, szára-

zon: harmattán- és szamum-szelek, contumácz- és quarantain-házak veszélyesek? Stambulban a kutya esz meg, Angliában a rosz viz öl-el, Arábiában a rekkenő hőség olvaszt el, Nova-Zemblában a hideg egy egész lábbal fog összébb zsugorítni bennünket, a sok, fa-savanynyal füstölt hústól scorbútot kapunk, s több effélére?

BORGAY. Már sanyarokra készen kell lennünk, barátom; de utazási naplónkkal használunk ám a hazának, csak jót, hasznost, hozván meg a külföldről annak.

KUCSKA. Hiszen kedvedért, szivesen felcsapok magam is literátor-collegádnak; és hazám gastronómiája számára, utazásunkban megírom az összes nemzetek szakács-könyvét. Csakhogy úgy ne járjunk a sok becsempészett idegenszerűvel, mint lovaikkal a normandiaiak, kik addig nemesítgették idegen fajokkal lovaikat, mig az eredeti faj egészen satnyává fajult el! —

És te akarsz a pólusokig utazni, folytatá Kucska, te, ki, ha egy izetlen falatot nyelsz le, gyomor-fájást, ha pár órával kevesebbet alszol, fej-fájást kapsz?

Szálas Péter is, ki barátját, komáját szivéből szerette, s noha szórakozási útját óhajtotta, de hosszas távollétét igen fájlalta volna, mindent elkövetett, hogy Borgayt széles utazási tervéről leverje; de Borgaynál, ki felfogott eszméjébe mindinkább beleszerelmesedett, siket fülekre talált, s minden okaival csak annyit birt lealkudni a széles tervből,

hogy Borgay, első kirándulásában, nem az egész világot, hanem annak csak egyik féloldalát utazandja be; második kirándulására hagyván a másik féloldal beutazását.

Borgay most éjjel nappal utazókat olvasott, fél napokon át görnyedezett föld-abroszai felett, utazási terveket készitett, irány-pontokat jelölt ki, s a t., s annyira belemerült kedvencz eszméjébe, hogy egyébről sem beszélt, s kényelmi hajlama és megszokása daczára, majdnem feledé álmát, étkezését is. Szálas komájának igéretet tőn, hogy számára egy török Alkoránt és persa Zendavestát hoz; gazdasszonyának, Sára asszonynak azt igéré, hogy Egyptomból és Chinából meghozza neki a mesterséges csirke-költés titkát, s hazatértével egy csirke-költő kemenczét készittet számára; kertészének magot igért azon fától, melly egyetlen példány Braziliában, néhány gesztenyét Aetna di centi-cavalli nevű hires gesztenye-fájáról, s a chinai legfinomabb thea magjából.

Borgay lelkesülése ragályosan hatott a többire is. Szálas segített az úti tervezésekben is, s pro memoriákat tett papirra. Kucska azt igérte a szakácsnak, hogy visszatértével megtanítja őt az eredeti angol pudding és beefsteak készitésére. Kabócza pedig, az inas, borosgatván Erzsi szobaleány mellett, azon regényes fogadást tevé ennek, hogy, miként tudja, a világ végén, épen a hajláson áll egy iszonyatos nagyságú hársfa, azon fészkel a ritka és fajában

egyetlen phönix-madár; ezt, minthogy a zenêt bódulásig szereti, Kabócza elbájolja tilinkójával, s hiszi: nyerend tőle, csoda-szépségű tollából egy szálat, azt meghozza kedves Erzsijének azon kalapja mellé, mellyet Kobayné tens asszonytól kapott prezentben.

Bohó Jancsi! kaczagott erre kedvtelve Erzsi; hiszen ha három évig lesztek oda, az alatt vége lesz kalapomnak, melly most sem új már; vagy egészen kimegy a divatból!

KABÓCZA. Nem tesz, cziczám, semmit; hozok én neked egy szép kalapot is Lorenczből, hol, mint urunk mondja, a legszebb szalma-kalapok készülnek az egész világon.

ERZSI. Jó lesz biz az! Csak úgy ne járjatok Jancsikám, mint az egyszeri drótos tót, ki úgy belemélyedt vándorlásában a világba, hogy haza nem talált többé!

Most Borgay fő gondját megirandó úti naplójára fordította. A szomszéd városka könyvkötőjével néhány koncz finom velin-papirt köttetett be, aranyozott széllel, két vaskos kötetben, piros maroquinba; a kötetek hátaira aranyos betűkkel nyomatta e szavakat: Borgay utazása. A ritka megrendelésű kötések, valódi remekei válának a városka egyetlen könyvkötőjének, ki meghaladva magamagát, tört azokkal bebizonyitani, hogy nemcsak a fővárosban tudnak diszesen kötni. Haza kapván a köteteket Borgay, azok egyikének első lapjára felirta czímül: Rekettyési Borgay Kálmán utazása, a vi-

lág egyik féloldalán. Ezen czím élénk vitára adott alkalmat a három barát közt.

Szálas azt jegyzé meg, hogy a világ-szó széles nevezet, s az egész mindenséget foglalja magában, helyette Borgaynak földgömböt kellè vala tennie; továbbá: földgömbünk gömbölyű, legalább tojásdad lévén, annak több oldala van, azt hosszában és keresztben is vághatni ketté; tehát meg kelle vala határoznia: mellyik oldalán esik az utazás?

Kucska azt vitatá, hogy ezen kitétel: „egyik féloldalán" azt teszi fel, miként utazásunkkal földgömbünket kétfelé fogjuk metszeni; de földgömbünket korán sem lehet úgy metszeni fel két egyenlő részre, mint a sárgadinnyét; tehát czélszerűbb és szerényebb fogott volna lenni ezenczím: „Utazás földgömbünk egy részében."

A vita nagy buzgósággal, tűzzel, s ollykori élességgel is folyt; és Borgay czimét egyedül azon körülmény mentette meg, hogy azt Borgay, calligráphiai egész tehetségével, csínnal és díszszel pingálta fel az első lapra, s azt kitörleni átallotta.

Ezután irói tollat, vagy inkább tollakat fogott, s megirta „előszavát az olvasóhoz"; tollakat, mert megirása alatt néhány tollat rágott össze, nem lévén gyakorlott nyelvben, eszméi központositásában és föltevésében. Ezért, okúlva a czím sorsán is, óvakodott előszavát közleni barátival. — Legyen naplóm egyedül saját művem, érdemem! gondolá magában;

hiszen hibát lelhetni mindenben, mit ember ír, vagy tesz.

Az előszó a második lapon így állott:

Előszó az olvasóhoz.

Utazás az ember élete borúban és derűben, bánat és öröm közt, egy lat örömet számítva egy font bánatra. És ezen utazás sok részben hasonlít az enyémhez. Mert az ember tudja, hogy a bölcsőből indúl ki s útazik a koporsóig, a földbe térvén vissza, honnan eredetét vette: úgy én is tudom, hogy Rekettyéstől indúlok ki, és Rekettyésre térek vissza. Így az ember nem tudja: merre, és mi viszontagságok közt fog utazni az élet tengerén? miként én sem tudom: mi vár több évig tartó utazásomban rám? nem a czethalas Jónás sorsa-e, vagy Cook kapitányé, kit vad sziget lakosai öltek el, vagy a Mungo Párké?

A mint isten ő Felsége rendeli!

De utazásom leirása sokban fog különbözni a szokott út- és élet-leirásoktól. Ugyan is ezekben a biographus borúra, derűre magasztalja emberét, rovására fillent, tóld, kihagy, csempész, s a t.; én pedig, mint igaz magyarhoz illik, a legszigorúbb igazsághoz szegődtem, lemondva még azon bájos gyönyörükről is az utazóknak, hogy hazatértemmel, érdek-nyerés végett, tetszésem szerint nagyíthassam a kiállott veszélyeket, nem tarthatván ellenőrködésektől; kedvem szerint bonyolíthassam úti viszontagságaimat,

sanyaraimat; szőhessem szivhez szóló episódjaimat, és nyitott szájjal csodáltassam látott és hallott dolgaimat, s regényes kalandjaimat. Csak azon egyet tartottam fenn magamnak, utazóink szokott modorából, hogy én is minden alkalommal fejéhez verhessem a magyarnak, mindenbeni elmaradását; ez kissé kényelmesebb munka lévén, mint segítni azokon.

Az angol pénz-kimélésből utazik. Ebben én nem követtem őt; mert pénzetlen hazám pénzéből, utazásomban szerencsésen nyakára hágtam néhány ezer forintnak. A francia, szórakozásból utazik, és azért, hogy otthon ne legyen. Már ebben mása voltam; valamint követtem Európa azon utazóit is, kik kényelmesen utazván egyik fővárosból a másikba, hotelekben szállnak meg, jól esznek, jól isznak azokban, egypár úri assemblée-ban, soirée-ben, vagy magasabb körökben, mikhez ajánltattak, megjelennek, a köznépet csak hintaikból kikandikálva látják — és a nemzet jellemét, életét olly híven irják meg, hogy a benszülöttnek borsódzik a háta belé. E részben, reménylem, kegyes elnézéssel leszesz irántam, jámbor olvasó; mert ha bár utazásomban három évet töltöttöm is el; de a világ nagy, s minden apróságra kiterjeszkednem, nem jutott időm. Hiszem; azt sem veszed hizelgésnek tőlem, hogy utazók szokása szerint, égig magasztalom azokat, kik szivesen láttak és megvendégeltek. — Hogy egyelőre három évnél többet nem szántam utazásomra, oka az, hogy a magyarnak szokott nyavalyája, a honvágy vont egy

időre haza; de ha engemet ezen első utazásomban érdekkel kisérendesz Vezúv és Aetna borzadalmas torkolatáig, fel a Csimborasszo csúcsáig és onnan le, miattam remegő csodálással követsz a viharokkal küzdött tengerek vad hullámai között: bejárom és épülésedre leirom később, a világ másik féloldalát is. Addig élj szerencsésen!

Rekettyési Borgay Kálmán.

Most a málházáshoz fogtak. Borgay azokból, mik szükségeire és megszokott kényelmeire tartoztak, szép lomot málháztatott össze; a többit, mint a ruha-nemek egyrészét, föld-abroszokat, úti kalauzkönyveket, Pestre hagyta, hol néhány napi mulatást határozott. Pénzt is ott készült kezéhez venni; minthogy egyik, egy fő úrnál lévő tőkepénzének határnapja, épen a napokban telt el. Kucska ruha-neműn és úti tokos étszerén kivűl, séta-botját és sárga burnótját vevé magához; Kabócza pedig, tilinkóján kivűl, debreczeni veres pipáját s néhány tekercs verpeléti dohányát. Ő ugyan, mint mindenre kiterjedő gondosságú férfiú, a jó fehér kenyérből, szalonnából, sajtból is akart egy átalvetőt vetni fel a bakra; de Borgay, azzal az eszméltetéssel tételé azt vele a kamrába vissza, hogy fölöslegessel nem kell a lomot szaporitni; mert pénzért mindenütt kaphatni mindent, az egy idvességet kivéve.

Erős Sámson napja, 28-dik julius — az évszámot a kéziratban tenta futván el, a szedő ki nem vehette — volt azon korszakos nap, mellynek földerűl-

tével az utazó caraván, Szálas és a cselédség áldás-kivánásaitól kisértetve, a rekettyési udvarból, a világ egyik oldalának széles határaiba kirobogott. Borgay a mintegy két állomásra fekvő városkáig, maga délczeg hintós fogatával utazott; azontúl nyert előfogati rendeletét kivánván használni a hazában, mellyben akkoron illy rendelethez mindenki könnyen juthatott, ki az illető tisztviselőségnek jóakaratát birta. A ködös, párás reggel, hő, vagy minthogy néhány nap óta változó idő járt, talán esős napra mutatott. Az utazók, sejtelmeiben, reményeiben és várásaiban azon látásoknak, hallásoknak és esendőségeknek, mik a kitűzött óriási úton elejökbe jövendők valának, eléggé derült kedélylyel indultak annak. Borgay a hintó egyik szögletébe vonulván, izlelte havannai szivarját, Kucska másikban cardinál-burnótját, Kabócza debreczeni kéményszerű pipájából verpeléti dohányát, és Pista kocsis, pléhhel bélelt fapipából kapadohányát, mellynek orrboszantó füstje szellő fuvalmával be-becsapott a hintóba, s a nem dohányos Kucskát ollykori morgásra fakasztotta. A beszélgetést inkábbára Kucska vitte, Kabóczával ingerkedett, útjok iszonyaival, emberhússal élő vademberekkel, botokkal ostromló orangutangokkal, oroszlánokkál, tigrisekkel rémítgetvén őt. Kabócza előbb hüledezett, s istennek ajánlá lelkét; de később azzal emberelgette magát, hogy urai is ott lesznek a hol ő; s ha azok nem féltik drágább bőrüket, mért féltse ő a maga olcsóbbját.

Azonban alig haladtak pár órát, komorodni kezdett a láthatár. Keleten felhők tornyosodtak, melylyek mindig sűrűbbekké verődtek össze s terültek az utasok felé; egymást érték a villámlások, s nehézkesen dörgött az ég, miként vasrudakkal terhelt szekér döbörg a termés-köves kövezeten. Nem sokára öreg eső cseppek verték Borgay és Kucska orraikat, s hűsülni kezdő szellő jelentgeté a vihar közeledtét. Szerencsére közelében valának már a Kutyatejes csárdának. — Hajts be, Pista! kiáltá Borgay, ki mint nem épen járatlan a természettanban, ismerte az égi háborúbani utazás veszélyét; hajts be! megvárjuk a vihar elvonultát. A kocsis annál szivesebben engedett a parancsnak, hogy csak egy szál dolmánykában indult volt meg; s e mellett, mint a sok sárból, pocsolyából következteté, erre felé jóval több eső járt, mint Rekettyésen — s behajtatott a Kutyatejes rongyos csárdának tatarozásért esdeklő fészere alá.

A dél nincs messze s a vihar is eltarthat egy óráig; tán falatoznánk a csárdában egyet! indítványozá az ét-gyönyörös Kucska.

Nem bánom! felelé Borgay; és minthogy a mogorva kocsmárosné épen teregeté ház udvarára a vihar elől fiatal pókáit: kocsmárosné! kiálta neki; no csak szaporán öljön le azokból a pókafiakból számunkra egy párt!

Az asszony végig jártatá kegytelen szemeit a parancsolón: épen az úrnak neveltem fel őket! felelé félvállról.

No, mi ez? kérdé ütközten Borgay, ki azt hivé, hogy kocsmárosnénak alig kedveskedhetik valamivel inkább, mint alkalommal pénzszerzésre, és ürügygyel a vendég meghúzására — hiszen pénzünkért kivánjuk a pókafiakat, asszonyom! mondá.

KOCSM. Nem vágok le, uram, száz forintért is belőlök egyet!

Tehát maga pecsenyézi fel őket? kérdé Kucska, bámulva a magáéhoz hasonló ritka gastronómián.

KOCSM. Nem uram; a városba viszem be eladni.

Ezt a számolást még kevésbbé birta Kucska megfejteni magának. Ha fiatal lett volna a nő, gyanúba vette volna, hogy rendez-vous lappang a dolog alatt; de a nő már jó koros volt.

Ez az asszony, szóla Borgayhoz, egészen kiütött fajunkból. A magyar, ha nem szolgálhat vendégeinek, legalább nyájassággal engeszteli megtagadását, vagy mentegeti szegénységét.

BORGAY. Ennek, barátom, úgy látom, nem kell a pénz, de még ember sem.

Már barátom, én azt tartom, szólt Kucska, tűzbe hozván őt korgó gyomra; hogy miután kocsmárosnénak kötelessége ellátni vendégét azzal a mije van, s ezt mi jó pénzünkért kivánjuk, e mellett négy férfiak vagyunk egy hitvány nő ellenében: jogosan kényszeríthetjük őt pókái levágására, vagy ha vonakodnék, eselédünkkeli leüttetésére.

BORGAY. Már ezt nem teszszük, Gazsi barátom, ha negyven napos böjtöt kellene is tartanunk. Min-

denkinek kizáró joga van a maga tulajdonához; s ha ezen kocsmárosné pretium affectionist köt pókái becséhez, csak azt teszi, mit akármellyikünk tesz akkor, mikor önmaga becsét latolgatja; szintén hozzá billent egy kis pretium affectionist is.

Kucskát nem igen elégíté ki ezen törvénytani okoskodás; utána ment a nőnek, sarkalni őt. Megkisérté nála még egyszer a pókák veszedelmét; de azokra nézve vesztett pöre volt. — Száz forintért sem vágok le belőlök egyet! ismétlé a nő.

KUCSKA. De hát mije van?

KOCSM. Kenyerem és borom.

KUCSKA. Hát egyebe?

KOCSM. Egy kis szalonnám; de biz az avas, már kissé szagos is, nem uraknak való! — Hanem, ha tetszik az uraknak, öntök egy kis jó salátát, ráteszem még, öregre főzve, egy pár megmaradt tojásomat.

KUCSKA. Salátát együnk sült nélkül? — Hm, hm! no üsse a patvar! öntse meg tehát!

Kucska visszatérve Kálmánhoz, kitörő méreggel adá tudtára ennek: mi pompás ebéd vár rájok. Szabad folyást engedett boszújának, s atta, ette végzetű szavakkal illette még azt is, ki a csárdát, azt a bagoly-fészket útba tétette, és azt a bábát, ki a kocsmárosnét legelőször megmosta.

BORGAY. Hagyd el Gazsi! borzaszt az a magyar káromkodás! úgy pattog, ropog, mint a rakéta, ha nem gyújt is. Hajlóbb vagyok az angol szitkait fo-

gadni el, ki ha megharagszik, így kiált fel: szent Pál hüvelyke! vagy: isten húsa!

KUCSKA. No már ezek ugyancsak kegyes szitkok! he, he, he! Egyébiránt azt tartom: a szitok szelelő-lyuka a haragnak és boszúnak, s ez azon adja ki mérgét. Ezért van meg a legtöbb nemzet szitkaiban az r-betű, mellyel mintegy megrágva emészti fel boszúját; s a melly nemzet szitkában nincs az meg, gyanítom, hogy annak boszúja nem áll meg a szavaknál, hanem tettekbe megy által.

Az alatt a vihar mindinkább közeledett, az eső előbb sűrűn permetézni, majd szakadni kezdett, a villámok czikáztak s vakították az ember szeme fényét, a fül megcsattant, a föld rengett a folytonos menydörgés harsogása és villámcsapások alatt. Pista elhelyezé a roskadozó és szemetes ólban, mint lehetett lovait, Kabócza őrképen ült meg a kocsi elején, és vakarta bánatjában fejét, hogy ura a kenyeres, szalonnás és sajtos általvetőt letétette vele; az urak pedig mogorva kedélylyel vonultak be a csárda szobájába. Jó tágas, padozatlan szoba vala az, egy kis oldalkamrával, mellyet a kocsmáros családja, szükség esetében hálásul is használt, különben sem igen foglalván azt el a család szűk elemosynája. A nagy lak- és ivó-szoba egyszersmind kevés bútorral dicsekedett; hosszú asztal állt a két ablak közt, körülte fa-lóczák, fölötte néhány por- és légyszennylepte mázos kancsó, s a másik szögletben egy kopott színű nyoszolya, pár tarka vánkossal, s előtte két faszék.

A szobában a kocsmárosnak hat éves fia pattogott kis ostorával, s hogy ennek egyébb hasznát is vegye, rá-rávágott vele egy bozontos ebre, melly előle az asztal alá retirált, s az esős időre, épen a rekettyési útazók lábainál sűrüen vakaródzott.

Hát a gazda hol van? kérdé Borgay a kocsmárosnét, ki épen az öntött salátával lépett be.

Vásáron, uram! felelé az; ma várom haza, ha az eső el nem fogja.

Kucska gyanúval vegyes savanyú tekintetet vetett az öntött salátára, mint valami bűntett corpus delictijére; majd a korom-fekete kenyéren jártatá meg szemeit, mellyet a gazdasszony, egy veres szegélyű, jó vaskos abrosz alól vont ki. Sajnálattal emlékezett szegény gyomrára Kucska, látva, hogy a roszúl dagasztott és sületlenűl hagyott kenyér, jó szalonnás belet mutogatott.

Egy itcze bort melléje, gazdasszony! kiálta kétségbe esve; s az asszony csakhamar kilépett vele a kamrából.

Színe ugyan a bornak nem sokat igért; mert igen ollyforma színt mutatott, mint ha ausztrigára czitromot facsarnak; de íze jó lehet, gondolá magában Kucska, s megkóstolá

Ó bor? kérdé a kocsmárosnét Borgay.

Ó bor! barátom, in vocativo; felelé elvont szájjal Kucska; és a jó asszony, úgy látom, kettős alakban használja borát; salátájára is ebből öntött.

KOCSM. Az uraság méreti, uraim!

KUCSKA. No túrja ki tövét a vadkan!

A tojás csakhamar lefogyott a salátáról; de a fölött darabig tanakodának az urak: hogy megkisértsék-e a salátát is? s végre is a cselédség boszantására vándorolt az ki a szobából. Kabócza nem békélt ki vele; még Kucska azon vigasztalására sem, hogy Nabugodonozor egykor salátát legelt volt.

Azonban az idő végkép elkomorodott; a láthatárt mindenfelé bevonták a fellegek, nem hagyva rajta derű-foltocskát sehol, és noha villámlás, dörgés megszűntek, az eső folyvást úgy szakadt, mintha újra özönviz készülne kiöblíteni a világot. Az utazók tűkön ültek, nyugtalan várással a szobában, kiki merengtek tekinteteikkel a csárda ablakain, mellyeknek egyike az udvarra, másika egy miniatur kertecskére szolgált, mellyben a vad-sáfrányon és magzó hagymán kivűl, a többi tért azon ízes saláta foglalá el, mellyel utazóink olly dicsően vendégeltettek meg. Végtelenség volt az uraknak az idő, melly még a mézes-hetes házasok türelmét is megpróbálta volna; Kucska sűrűen koppantgatott unalmában burnótszelenczéjére, Kálmánnak pedig ki nem szakadt szájából a szivar. Tetézte még a csapást a szobában a legyek legio-sokasága, mellynek morajos zúgása még a szakadó eső locsogását is megszégyenítette, s azt okozta, hogy az utazó urak, szájaikat kinyitni, vagy ásítni — mire különben az unalom sok szép alkalmat nyújtott — nem merészeltek, nehogy a salátára légyhúst pecsenyézni kényteleníttessenek. Azonban ama

nyugtalan állatocskák mégis némi foglalkozást szereztek az uraknak; mert kezeiket örök mozgásban tartották, űzésökre, ütésökre és fogdosásukra, miként jött. Borgay csak mentebb maradt barátságuktól, mert a szivarfüst mégis némileg zabolázta őket; de a pipátlan Kucska a folytonos hadakozástól alig ért egy-két burnót-szippantatot vinni orrához, s önpofozásoktól már piroslani kezdtek pofái, mintha czéklával festette volna be azokat. Egyre pattogtak szájából a szitkok, még pedig nem a kegyes ángolok, minden szemtelen állatok ellen, miknek, megjegyzése szerint, a legyek csak kis részét teszik.

Kiindulásra gondolni sem lehetett; szakadt az eső egész alkonyatig, a midőn lassúdni kezdett az s végre elállt. Kapott az alkalmon Borgay, kinek Kucskával, már-már gomba nőtt fején, s azonnal fogni parancsolt kocsisának.

A mint parancsolja nagysága! szólt Pista; mi cselédek is szeretnénk, minélelőbb menekülni ebből a megátkozott csárdából; de az idő már alkonyatra jár, pár óra mulva gyeplősöm fejét sem fogom láthatni; Bogárfalva még jó két mértföld ide, s odáig még egy hídnélküli folyó-éren, és a békási mocsáron kell átgázolnunk; ki tudja: nem árasztotta-e meg ezeket a sok esőzés? Jobb volna, nagyságos uram, fordulnánk vissza, mig jobb időben indulhatna ki nagysága a világi nagy útra.

Kucska és Kabócza, kit Erzsi is húzott vissza, pártolták a kocsis indítványát, és Borgay is átlátta

annak alaposságát; de részint pironságtól tartott, ha mindjárt a küszöbnél megbotlik, és már csekély akadály is eltántorítja nagyszerű vállalatától, mellyben rája mesékkel határos viszontagságok és veszélyek valának várandók; részint a nagy Columb példája jutott eszébe, kit nemcsak szóval, hanem morgással, sőt összeesküvéssel is törtek kislelkű matrózai leverni korszakos útjáról, s a visszatérésre birni őt; és minthogy viszketegünk van közeledni és hasonlítni akarni a nagy férfiakhoz, kiket csodálunk, ha egyébben nem is, mint abban, hogy mi is, mint ők, balkezünkkel viszszük szánkhoz a falatot — megemberlé magát Borgay, s hősies elszántsággal parancsola sietést kocsisának. — Nem, fiam Pista! szóla, isten hírével menjünk előre, ha Missisippi folyó és a pontini nagy mocsárok feküdnének is útunkban!

Pista, kinek nem vala szerencséje ismerni az említett folyót és mocsárt; de annál jobban ismeré azokat, miket ő maga említett, vállat vonított és fogott. — Isten neki, gondolá magában; negyed magammal veszek el, s a drága lovak nem enyémek!

Azonban az átalkodott időjárás segített Pista aggodalmán. Az eső csak bocskorát kötözte volt s megeredt újra, olly hatalommal, mintha rövid szünetét utánpótolni tört volna. — Már csak fogj ki Pista ismét! kiálta kétségbeesés hangjával az úr.

Kabócza mérgében a kerék-agyhoz vágta sipkáját- — Itt veszünk poshadt salátára! kiálta s morogva segíte kifogni a kocsisnak.

Ki a küszöbben botlik meg, az egész szobán keresztűl sántikál! szólt boszúsan szippantva burnótjából Kucska. Az urak ujra bevonulának a csárda szobájába, ollyforma kedélylyel, millyennel a rab vezettetik börtönébe vissza.

Borúsan merengtek ki az ablakon, a mint egyszerre kétfogatú kocsit látnak bepocsogni az udvarra, és szivök felvidámulására, a madasi borbélyt, Kürtösyt, ki chyrurgusnak czímezteté magát, szállni le róla. Megörültek az ismerős fogoly-társnak, miként csirkék, ha ujabb csirkéket zárnak hozzájok a ketreczbe, és szivesen idvezlék, a kacsaként fürösztötten belépő aesculápi napszámost.

Isten hozta, domine chyrurge! idvezlé őt Kucska.

KÜRTÖSY. A feketék, uram, a feketék! eláztam mint a spongia! átkozott idő ez! de jobbat reménylve megindultam; mert otthon két foghúzás és egy érvágás várnak rám.

KUCSKA. Van-e sok beteg, domine perillustris?

KÜRTÖSY. Meg vagyok elégedve; ez a változó idő sok betegséget szűl.

KUCSKA. S mi járatban volt most?

KÜRTÖSY. Bogárfalván, kocsmai verekedésben egy juhászt ütöttek agyon, s a megye chyrurgusa távollétében, visum repertumot kelle róla tennem.

BORGAY. S meghalt a juhász?

KÜRTÖSY. Totaliter, mint a csapdában összelapított egér, úgy hogy feltámadásához többé semmi remény!

KUCSKA. Requiescat in pace!

Kürtösy levervén köntöséről a leverhető eső-cseppeket, s majd kifacsarván azt, mennyire lehetett, valami ennivaló követeléséhez látott; s elsavanyodott arcza, a mint a kocsmárosné mentségeit, utasinknak saját példáikkal támogattatni hallá. — Pedig még ma, mondá, egy árva korty pálinkánál s pár falat kenyérnél egyéb nem volt számban!

Azonban a borbély még könnyen vigasztalhatá magát. Mint barátja a jó borocskának, kizsarolt volt a visum repertumos háztól egy jó öblös kulacscsal magának. Ezt maga elébe tette az asztalra, vágott borágyul, egy szeletecskét, a szalonnás bélü kocsmai kenyérből, s minden kenyér-falatra, csúsztatóúl, két-két pohár bort eresztett le gégéjén. Udvariasságból megkinálta egyszer utas-collegáit is, kik egy-egy pohárkával megelégelték szivességét, látván, hogy a kulacs emberére talált a borszivacsos borbélyban.

Épen kellemetlenűl illatozó mécsét gyujtá meg a kocsmárosné a szobában, a mint egy Trencsin-megyei szálas sáfrányos tót lépett be a szobába, öles fejér botjával, széles kettős zsákban hozván vállán be két fa-dobozt, mikben szokott árúczikkei, kendők, szalagok, varró-neműk, fűszerek, s különösen osztrák sáfrány valának berakva. Jó est-kivánás és kalapbicczentés után, kivonván tetemes dobozait a zsákból, gondos megtörölgetések után lehelyezé azokat a szoba szögletébe, s magát eltörődötten veté melléjök. Egy messzely bort parancsolván magának, kurta

kenyerezés mellett lenyelé azt; aztán feledve minden világi nyomort, csakhamar olly erős horkolásnak eredt, hogy a mécs-világra föléledett legyek zúgását, szakadó eső zuhogását, sőt a vendég-urak hangos beszélgetését is túlharsányozta.

A borbély, cseperedő jó kedvében, kártyát rántott elő zsebéből, s unalom-űzésűl megkinálta a rekettyésieket labéttal vagy preferance-al tetszésök szerint.

Nem bánom, mondá Borgay; unalmat, unalommal űzni, homoeopathica cura.

Én sem ellenzem! szólt Kucska; a latin csalja vagy morzsolja az időt, a franczia öli, a német kergeti mint a legyet, a magyar pedig tölti, mint valami üreget. Tehát töltsük időnket kártyával, melly gyakran szintén jó üreget csinál az erszényben.

Ez estve nem nagy üreget hagyott a kártya az urak tárczájában. Csak néhány forintig rántotta meg őket, a sokkal ügyesebb kártyás borbély.

Még kártyáztak, a mint a kocsmáros, egy ország szélén született és szolgált hajtsár, a vásárból hazatért vagyis inkább hazatántorgott; mert ingatag léptei és gagyogása mutatták, hogy nem száraz torokkal járta meg a vásárt. Félvállról köszönté a vendégeket, aztán tört magyarsággal durván követelt levest, vagy valami más meleg ételt a feleségétől. — Hiszen semmink sincs a háznál, mentőzék az asszony.

Omlott e szóra az exhajtsár szájából a szitok, két-három nyelven, s úgy látszott, hogy a ma-

gyar nyelvben, a szitkoknak leginkább volt birtokában.

Eladtá kend a tehenet? kérdé az asszony.

KOCSMÁROS. El; hát mivel tartsam?

KOCSMÁROSNÉ. Volt hát pénz kendnél, étkezhetett volna kend belőle.

KOCSMÁROS. Semmi gonded rá! jó napot csináltam magamnak.

A nő morgott, a férj mindig gorombább lett, s csak az úri vendégek zabléja tartóztatta, hogy kissé sajnosabban nem tapintgatá meg feleségét; melly állati magnetismus, úgy látszott, szokott gyógymód vala a háznál.

Barátom! súgá Borgaynak Kucska; ezeknél Asmódi, a házasság ördöge működik. Már nem csodálom, hogy a kocsmárosné kiferdült fajunkból szegény. Ez a hajtsár, göbölynek nézi a feleségét is!

Ugy van barátom! súgá vissza sajnálkodva Borgay; a tőke is vágásokat kap, ha fát vágnak rajta!

Pár órai játék után, Borgay egy, Kucska más felé terültek el a lóczákon, megkinálván álommal szemeiket. A szerencséjével elégűlt borbély, áldomásúl nem hagyott fel kulacsával, míg az teljesen ki nem ürűlt.

A rekettyési két utasnak nem igen akart része lenni a jótékony álom mákjában. Kucska mégis csak bakkantott egyet-kettőt; de az elkényeztetett Borgay oldalát kellemetlenűl nyomta a kemény lócza; orrát boszantá a mécs-bűz, fülét a legyek zúgása és a sáfrá-

nyos horkolása, s az exhajtsár-kocsmárosnak, előbb nejéveli pörlése, majd monológos dörmögése. E mellett olly hőség volt a rekedt szobában, hogy vajat lehetett volna kiolvasztani benne. Egész éjjel hányta vetette magát, ha egyik oldala megfájult, a másikra fordult, majd hanyatt feküdt, majd felült, kendőjével szoritotta be szemét, reménylve, hogy ekként előbb feledkezik meg az éber világról. Mind hiában! Csak hajnal felé szunnyadt volna el kissé, de ekkor is egy kedvetlen intermezzo riasztá fel szunnyadtából.

A borbély, kit a kiürített kulacs jóformán töltött meg, rövid szunnyadása után, félálmosan, félkotyogósan kifelé indult a szobából, tántorgásában megbotlott a hosszú sáfrányos kinyújtott lábaiban, s rajta keresztül két könyökével a dobozokra esvén, azoknak egyikét, izmos recsegéssel horpasztotta be. A fölriadt sáfrányos rossz magyarúl, jó tótúl elrikkantotta magát, a kialutt mécs helyébe másért kiáltozott, s behozván azt a kocsmárosné, azonnal boszúsan vizsgálgatta dobozaiban vallott kárát. Látva a horpadást, fennyen követelte kára megtérítését. Egyszerre talpon volt a két szoba minden élő lénye. A kártevő borbély majd a balesetet állítá maga helyébe kezesűl, majd a sáfrányos végtelen lábait okozá, s ki akara búni a kivánt kártérítés alól. Nem fogadtatván el mentségei, azt ajánlá a sáfrányosnak, hogy kárpótlásúl kész egy fogát kihúzni ingyen. Ettől, azon oknál fogva szabadkozott ez, hogy fogai mind épek, csak volna mit rágni velök.

Borgay, a kocsmáros, s különösen Kucska, ki kártyán vesztett pár forintját is sajnálá, pártjára keltek a szegény horgas trencsininek, s kierőtették a borbélytól a kivánt kárpótlási csekélységet.

Ismét pihenésre illesztgették magokat a vendégek, de nem sok áldással. A mámoros hajtsár-kocsmáros újabb zaj-jelenetet kezdett; elorozott pénzét követelte hol a sáfrányoson, hol feleségén — az urakat nem merte gyanújába befoglalni — amazok telhetően védték magokat, s nem épen piáno-hangokkal; a kocsmáros pedig olly zajt ütött, szitkozódott, zörgött, csattogott, hogy végre Borgayt kivette türelme sodrából, s ez pisztolyát ragadva fenyegette, hogy ha nyugton nem viseli magát, azonnal megkötözteti cselédeivel. A fegyver és fenyegetés meghökkentették a zajlakodót, elcsendesült; és miután kis fia, az ágyánál állt szék alól kivonta követelt két forintját, melly a tehén árából a jó nap-csináláson felűl még megmaradt, hunyászan feküll ágyába vissza, s vele a többi vendég is, nyughelyére.

De az elriasztgatott álom nem tért többé vissza, s álomtalanúl éré őket a virradat. Az eső folyvást zuhogott. Ennek daczára felkászolódott a sáfrányos, ki átallott az éji jelenet után találkozni a hajtsárral, s miután megroppantott dobozát, mennyire lehetett, bőrrel kitatarozgatta, felrakván lovára málháját, elindult. Csakhamar követte őt Kürtösy, s a rekettyésiek ismét egyedül maradtak, egy pár korty seprőpálinka és pár falat fekete kenyér-reggeli mellett.

Leirhatlan volt unalmok és türelmetlenségök. Majdnem dél lett, mikorra elállván az eső, a fogházas csárdából kiindulhatának.

A korcsmárosné, a milly egykedvű volt vendégei ellátásában, szintolly egykedvűnek mutatkozott a fizetés iránt is. Néhány garas volt egész követelése; de Borgay, megszánva az asszony inséges sorsát, megsokszorozta azt.

Az út szerfölött megnehezedett; kátyúk, pocsolyák váltogatták egymást, s az utasok csakhamar sárral voltak behányva és fecskendezve. A mint a folyó-érhez érték, borzadozva látták a megáradt vizet, és rajta a sebesen hempelygő habokat. A parádés lovak, mellyek nem kevésbbé valának elkényeztetve, mint urok, riadoztak nekimenni az ér vizének, vissza-visszahökkentek attól, s a mint Pista boszús közükbe-vágással kivánta őket neki-ugratni a folyónak, a két első ló ágaskodó szökéssel riadt s kanyarodott vissza, mire a kocsi rúdja, mint valami száraz nádszál, egyszerre kettépattant. A kocsis egy jó óráig vesződött, dörgő morgások közt, a rúd ideiglenes orvoslásával, s miután annyira — mennyire kész lett, Kabóczának gyűlt meg a baja. Le kelle vetkeznie, kantáron fognia és vezetnie a víznek az akaratos tátosokat, mi szintén nem történt meg mérges kifakadások nélkűl, út, ló, időjárás, és mindazok ellen, kik illy veszélyes érre hidat épiteni elmulasztottak.

A folyó közepén olly mély volt a víz, hogy át-

csapott a kocsi alján, ülésén és ülő-ládáin; sőt a sebes víz egyszerre lebegtetni kezdé a hintót.

Átkozom a lelkét! e már sok! kiált Kucska, megriadva szökvén fel ültéből, s felszökkenésében a hintó fedele szélébe ütvén kalapját, az leperdül fejéről, Kucska utána kap, de téveszteett kapásával még tovább üti, s a kalap a habok martaléka lesz. A rohanó habok olly sebesen utaztatták azt, hogy a leggyorsabb vasúti vagon robogása is, csak mászásnak vala vélhető tovauszása mellett. Szabadítására gondolni sem lehetett, és Kucska félkezét fölemelve, boszúval és keservvel nézett utána!

Kivánj jó utat neki, Gazsi barátom! szóla kaczagva Borgay.

Kálmán! felelt kifakadva Kucska; te indulásod előtt vagy vén boszorkányt, vagy szilfán varjút láttál; mert ezen útunkban a gonoszok mind ellenünk esküdtek!

Ne bántsd! mond Kálmán, ki álmatlan bádgyadozásának daczára, némi kedvét lelte az utazási hősködésekben; mind jó lesz ez naplómba utazási episódnak.

KUCSKA. Jó; de ha így foly útunk, sovány bőrünkbe is naplókat köttethetsz be!

Kiértek vesződséggel a partra. Kucska fedetlen fején segítni kellett, és Borgay a kocsi-ládába nyúlt, hogy számára egy háló-sipkát vegyen ki abból. Ez alkalommal búsan vette észre, hogy a ládában minden vizes, minden átázott. Búsulását enyhítette a há-

ló-sipkás Kucska nevetséges alakjának látása, ki fejére vonva a czukor-süveg-állású föveget, ollyforma alakot öltött, mint egy mephiszto, vagy annak tanítványa Fauszt, vagy a hirneves Cagliostro.

Est felé hanyatlott az idő, mikorra a békási mocsárhoz értek. A tó is áradt volt ugyan, de vize csekély. Azonban Pista tudta, hogy itt-ott gonosz helyei vannak; s azon aggódott leginkább, hogy a mocsáron keresztűl, magyar szokás szerint, a nemországos úton több csapás vezetett, s igy bajos volt megválasztani az igazit, vagy legalkalmasabbat.

Végre, tanakodás után, neki hajtottak gondolomra. A lovak megszokván már a vízgázlást, nem vonakodtak a nekieredéstől. De még felén sem valának a mocsárnak, a mint előbb a lovak kezdtek bukdosni, majd a hintó két első kereke bukant le a mocsár fenekén egy mély kátyúba, mellyben mintegy megfeneklett. Tovább félóránál vesződtek a hintó kivontatásával; pattogott az ostor, rikoltozott kocsis és Kabócza, hám szakadt, lovak ágaskodtak, kapálództak; de könnyű húzáshoz levén szokva, semmikép nem indítottak. Végre az így-úgy összeeszkábált kocsi-rúd vált el egymástól, s véget vetett minden menekülési további merénynek.

Mit tegyünk most? kérdé némi szorongással Borgay.

Itt veszünk! kiáltá fejét vakarva Kabócza; és ma még salátához sem juthatunk!

Ez is jó lesz episódnak! szóla gúny-mosolylyal Kucska.

Csupán Pista mutatott némi erélyt. Levetkőzött, s leszállítá Kabóczát is; megkisérték kiemelni egyik egyik, másik másik kerekét a hintónak; de hasztalan! a kerekek örök időre megfenekletteknek látszottak.

Itt már más mód nincs, nagyságos uram! mondá végre a kocsis; mint beküldeni a közel fekvő Bogárfalvára, és onnan vonó-ökröket, embereket rendelni ki. Különben itt vesztegelhetünk a pocsolya közepén itélet-napig!

Ez kétségbeeséssel határos javaslat vala; mert az idő már jóformán sötétedett; de nem levén menekülhetéshez más mód, elfogadtatott az, és Pista a nyerges lovon expediáltatott a falu felé.

A hátramaradtaknak végtelen volt az idő, unalmukban kalendáriomot csinálhattak volna, ha erre boszúságukban kellő kedély-nyugalommal birhattak volna. Borgay szivart szivarra, Kabócza pipát pipára gyújtott, Kucska pedig egyre ostromolta orrát burnótjával; de az unalom és türelmetlenség, miket a várás mindinkább fokozott, nem akartak foszlani.

Már barátom Kálmán! szólt Kucska; ha minden író olly keservesen jut munkájához, mint te naplódhoz, megköszönöm a literátorságot. A többi, úgy vélem, concoctióra, vagy kényént bor, sör és rántott csibe mellett irogat, legfölebb néhány tollat rág el az eszmék kiköltésében: mig te éhen, szomjan, ál-

matlanúl és vesződség közt kószálod be a félvilágot, egy kis ideiglenes halhatatlanságért!

BORGAY. Hja barátom! olcsó húsnak híg a leve. Nagy czélokhoz nagy eszközök kellenek. Én naplómmal nem csak mulattatásra, hanem olvasóm épülésére is czélzok. Jussanak csak eszedbe azon tudósok, kik pólusi expeditiókra indultak. —

KUCSKA. Azok is legalább tengeri medvét ettek, nem poshadt salátát.

Közel járt az idő éjfélhez, mikorra a falu emberei busás bér-alku mellett, vonó-marháikkal kiérkeztek; és haladta az éjfélt, mikorra ezek partra kisegítvén a hintót, annak rúdját nagyon ideiglenesen összetoldozták, s Pista a falu kocsmájának állásába behajtott. Az állásba újra Kabóczának kelle bevezetni a finnyás lovakat; mert mindjárt az állás kapujánál egy nyersbőrös kocsi állott, mellynek bűze egykori halál sejtelmivel borzasztotta, s horkolni készteté őket. Volt több kocsi is az állásban, és egy falka ürű, melly Pest szükségletére vala hajtandó.

Kabócza szobát nyittatni küldetett. Jó idő telt bele, mig visszatért; mert a már álomba merűlt izraelita kocsmárost, csak hosszas zörgetés után bírta fölverni. Szoba nem volt; mert a kocsma egyetlenét, egy Pestre utazó miskolczi család foglalá el. Ezen jóbi híradásra, újabb kitörést engedett fölgerjedtének Kucska, ropogtatta a szitkokat, s leszállván a kocsiból, az egész állást betöltötte zajlakodásával.

Átkozom a lelke! csak még egyszer haza ver-

gődhessem, szólt boszúsan Kálmánhoz, nem mozdulok ki kályhánktól félmértföldnyire soha! Itt megint egy új episód: álmatlan éj, éhen, szomjan töltve!

Borgayt, noha maga is már türelmének végfonalát nyujtogatta, mulattatá Kucskának tréfás ingerültsége.

Ne búsulj Gazsi! szóla mosolyogva; holnap Pesten hálunk, s fülig esünk minden jóba!

Köszönöm szépen; ma is nap van! dörmögé Kucska.

BORGAY. Hát valami ennivalót nem kértél, szolga?

KABÓCZA. De kértem, nagyságos uram! bort hoztam is két itczét; de ennivalója nincs Jebuzéusnak.

Szerencsére egy váczi fuvarosnál találtak egy fél kenyeret, megvették, négyfelé vágták azt, s két darabját, és az egyik itcze bort a cselédeknek adván át, az urak magok is falatoztak. A bor nem volt ugyan a javából való; de mégis a Kutyatejes csárdaihoz képest nectár.

Végezvén a cynicus vacsorát, álommal kinálták meg szemeiket. Ne hagyj isten! Annyi anti-narcoticum vette az utazó urakat körűl, hogy egy kis szunnyadáshoz is alig juthattak. Csengetyű a váczi fuvaros lován, két kolomp az ürű-falka kolomposain, minden másod perczben álom-űzőleg kondúltak meg; a lovak prüszköltek, dobogtak; az emberek motoztak, zörögtek, abrakolás közben lovaikra kiáltoztak! És ez még mind hagygyán! Azon kivűl, hogy a nyers

bőrök bűze, egész éjjel kellemetlenűl csapkodta orraikat; a nedves időnek kegyencze a szúnyog is, hol siralmas dalával, hol csípésével ostromlá az utazó urakat, kezeiket örök munkásságban tartá, s noha kocsiszögletekbe vonulva, hol az előbőr összegombolásával, hol betakarásokkal tevék magokat védő állapotba ellene, nem kerülhették ki, hogy másnap reggelre csípési hólyagokkal ne legyenek telve kezeik és arczaik, mintha csalán-cúrával éltek volna.

Ismét csaknem egészen álmatlanul töltötték az éjszakát.

Hajnal hasadtával a kocsi felé látván Kabócza, egyszerre rémülten csapá össze kezeit. — Oda vagyunk, nagyságos uram! kiálta; a bakról levágták a bőr-ládát!

Mi a tatár? rivallt Borgay, kiriadt a kocsiból. A bőr-ládának csakugyan hűlt helyét lelé a bakon!

No, e már gonosz egy episód, barátom Kálmán! morgott Kucska; oda minden ruha- és fejér-neműnk; sok egyebet nem is számítva!

Volt váltig szörnyűködés, fő-rázás, mentőzés és gyanúskodás a két cseléd közt. — Az alatt kellett történnie a kárnak, mig abrakoltam, mert különben messze nem hagytam a kocsit, mosá magát Pista.— Vagy mig én pipára gyújtottam a váczi fuvarosnál; mert különben nem tágítottam a kocsitól; ártatlankodék Kabócza. — Horkoltatok mind a ketten, semmirekellők! riadt rájok Kálmán. — Pedig a másik

éjjel is csak inkább alhattak, mint mi! jegyzé meg Kucska.

A kár megtörtént, s annak ura, oka nem igen szokott akadni. A gyanú egy tinnyei két lovas szekér két legényére esett, kik már hajnal előtt, alig egypártól észrevéve, telhető csenddel hajtottak ki az állásból.

Borgay, első gondolatjában, utánok akart hajtatni, reménylve, hogy derék fogatával utoléri őket; de Pista figyelmezteté, hogy a rablók bizonyosan útat fognakveszteni; aztán a kocsi tört rúdjával nem tanácsos kindulni a faluból is. Pár óra telt belé, mig a faluban rudat illesztettek a kocsiba. Az alatt az urak, egy-egy korty pálinkát, s hetes zsemlyéből pár falatot reggelizvén, megindúltak Pest felé, folytonos feszegetése mellett a vallott kárnak, és szidása közt a szemtelen rablóknak.

Kabócza most még dühösebb lett ezen utóbbiak ellen, miután észrevette, hogy jó dohánynyal keményre töltött sallangós zsacskóját is, mellyet a rekettyési szűcstől egy mellényért cserélt volt, örök emlékűl magokkal vitték a rablók, s most Pista kapadohányára volt kénytelen szorulni. A mint ebből meggyújtá pipáját: nagyságos uram! szólt Borgaihoz hátra: nem bántotta-e meg valamivel Bagó Jánosnét, a rekettyési vén bábát? nagy boszorkány ám az! akkor támászt égi háborút, mikor neki tetszik. Nem ő okozta-e utunkban ezt a sok galibát?

Hagyd el, Jancsi! felelt Borgay; Bagó Jánosné,

ha megházasodol, még kereszt-anyja lehet gyermekednek!

KABÓCZA. Nem nekem, nagyságos uram! a mennyire látom, messziről térek ki előle.

Már barátom! morgott Kucska is; ha úti naplódból annyi példány kelne is el, mint Angliában Moore almanachjából — mellyből évenkint négyszázezer példány nyomatott — még sem érdemlené meg ezt a sanyarú bevezetést, mellyet pár nap alatt megéltünk. — Pedig te magyarul írván meg majdan naplódat, legfölebb ugyanannyi száz — az ezereket kihagyva — elő- és utófizetőre, s ugyanannyi ingyenolvasóra számíthatsz.

BORGAY. De az író, barátom, számít az utó-ivadékokra is.

KUCSKA. Mellyek már fűszer-vagy sajt-takaróúl birandják jámbor munkádat!

BORGAY. Miért is ne? ne légy keserű! Minden kezdet nehéz; s mi már kiálltuk az úti sanyarok extractusát.

KUCSKA. Már barátom, ha a bevezetés vagy előszó rossz, nem sokat várok magától a munkától is.

További baj nélkűl értek be Pestre, kivéve, hogy Kucskának, az álmatlanságok miatt vérbe borulának szemei, Borgay pedig az éji hűs légben, csúzt kapott arcza felében — s megszállták a „magyar király“ fogadóban. Első gondja volt Borgaynak, az alispánynál tenni jelentést, bogárfalvi megraboltatása iránt; aztán kipihenésnek adta magát. Olly

törődöttnek érzé, sanyarokhoz nem szokott testét, hogy a megrendelt jó vacsorából is alig ízlelt valamit, s vesztett étvágyát inkábbára Kucska pótolgatá, kinek mohó étvágyát, Kálmán volt kénytelen figyelmeztetésekkel korlátolgatni.

Kálmánt korán ágyba vitték fáradt tagjai, s daczára a fogadói nem csekély zsibajnak, járók-kelők lábkopogásának, ajtók csattogásainak s a csengetyűk gyakori csengéseinek, meglehetősen alutt egész reggelig. De felköltével is még olly törődöttnek érzé magát, mintha egész testét összeverték volna.

A fürdő tán megfrissít, szóla Kucskához; én a császárfürdőbe megyek át; te az alatt légy szives elmenni gróf Hirsenfeldhez, tiszteld nevemmel, s mondd, hogy azon tízezer forint fölvétele végett jöttél, mellynek határnapja, egyezségünk szerint, a múlt héten járt le. Itt az egyezség, és levelem a grófhoz, mellyet még otthon irtam meg.

Borgay a császár-fürdőt, vendéggel tömöttnek találta. A fürdés szorgos volt, s ő is csak jó borravalójának köszönheté, hogy több váró vendég megelőztetésével fürdő-szobához juthatott. Már eresztették számára a vizet, a mint egy deli, sugár-termetű nő, ki nyugtalanul sétált fel s alá a folyosón, egy szintén nyugtalanul várakozó vendég-asszonynak panaszlá, hogy egy óránál régebben vár fürdőre s nem kaphat.

Kálmánt, kinek Budapesten az idő nem volt olly drága, egyszerre megszállta a lovagiasság. — Ha

szolgálhatok nagysádnak kész fürdő-szobámmal, szóla a nőhöz, udvariassággal hajtván meg magát; szerencsémnek fogom tartani.

Egy szives mosoly és meghajtás volt jutalma lovagiasságának, s a mosoly, Kálmán szive táját nyájasan járta meg. A női szépségek festéseiben annyira kimerűltek már a regényirók, hogy alkalmasint azokból csak a körmök maradtak ki. Ezen nőről tehát elég annyit mondani, hogy a chinai szépségből, egyedűl csak a kis lábakat birta; a többiekből pedig két nagy fekete szemet, kis csiga-szájat, és sugár deli termetet.

Uj borravaló, új fürdő-szobát nyitott Kálmánnak, s végezvén fürdését, kiment a dunapartra, bevárni az Ó-budáról érkezendő gőzöst.

Az előbbi nőt már a parton találta szobaleányával együtt. Nyájasan köszöntötték egymást, és Kálmán az ismeretlen nőhöz lépett. — Nagysád is tán gőzösre várakozik? kérdé.

NŐ. Igenis; Pesten vagyok a magyar királynál szállva.

KÁLMÁN. Véletlen szerencse! magam is ott szállottam meg.

Épen egy erősen terhelt hajót vontatott fölfelé egy falka ló. Borzadály volt szemlélni a szegény lovak kínlódását, főkép a két utolsó csaknem két rét görnyedezett az erős húzásban, s a kötél le-lerántotta őket a keskeny partról.

A nő borzadva fordúlt el a szomorú látványtól.

Szörnyűség így kínozni a szegény állatot! mondá; borzasztó zsarnok az ember!

KÁLMÁN. Valóban az, gyakran saját faja ellenében is!

NŐ. Az ember, ha tűrni kénytelen, vagy önvétke miatt, vagy gyávaságból szenved; de a szegény állatot nem védi zsarnokság ellen sem értelem, sem erély.

KÁLM. Hát a házassági zsarnokság tűrését, melylyik osztályba méltóztatik helyezni nagysád?

NŐ. Ha nem a gyávaságéba, bizonyosan az eszélytelenség osztályába. Mert ez utóbbi esetben a kedélyek és kedvtelések nem ütnek a házasoknál össze; s ha mindketten eszélyesek, kölcsönösen engednek egymásnak kedélyeikből és kedvteléseikből valamit. Ha csak az egyik eszélyes, kisértse meg a másiknál a térítést, és ha nem boldogúl, hagyja az eszélytelent a fa-képnél.

Szavait olly élénkséggel s egyszersmind nyájassággal ejté a nő, hogy a faképnél-hagyással egészen megbékélteté Kálmánt.

KÁLMÁN. Nagysád úgy méltóztatik szólani, mintha szavait áttapasztalta volna.

NŐ. Nem; mások példáiból vontam ki tanulságomat; mert boldogúlt férjemnél, rövid nős életünk alatt, zsarnokság ellen nem volt okom panaszkodni.

KÁLMÁN. Hogy is lehetett volna méltánytalan, nagysád kedveltető tulajdonai iránt!

NŐ. No, ezt a bókot nem egészen érdemlem

meg. Én gyakran tüzes, kifakadó, kissé hiú, s ezek mellett nyílt kedélyű vagyok, ki zárkozni gyakran ott sem tudok, hol kellene; csak az menthet némileg ezekben, hogy meggondolatlanságaimat csakhamar jóvátenni igyekszem. S ezért férjem is elnézte azokat.

KÁLMÁN. Az illy jólkötött házasság, úgy hiszem, nem fogja elfojtani a vágyat, egy hasonló második után?

NŐ. No illyesmiről bajos előre határozni. (mosolygva) Tetszik tudni, hogy az özvegy nőnek rendesen sok oka szokott lenni újabb férjülésre. Őt az ág is vonja.

KÁLMÁN. Magány, unalom, gazdasági vesződségek, pörös ügyek —

NŐ. S a többi, s a többi!

KÁLMÁN. Ezen nyiltság, mellyet nagysádban van szerencsém tapasztalni, annál kedvesebb tulajdon, mennél ritkább az. Nem tudom, ha kiterjed-e az a titkokra is?

NŐ. Magam titkaira bizonyosan; mert azokkal nem igen bírok; másokéra nézve, ha megbíznak, a bizalmat meg tudom becsülni.

Ezen szavait, sem dicsekvő, sem fecsegő, hanem inkább azon bizalmas hangon ejté a nő, mellyel magát azon férfiú irányában némileg kötelezettnek érzé, ki vele szivességet tőn.

A gőzösre együtt hágtak fel, egy padon foglaltak űlést, s folytatták beszélgetéseiket, érdekes és érdektelen tárgyakról, a mint jött. Hol a mulatók

érdeklik egymást, nem unalmas a mulatozás érdektelen tárgyakról is. Különösen Kálmánt annyira elfoglalták a nőnek élénk, könnyű, gyakran élczes és talált megjegyzései, hogy az utat, szokottnál rövidebbnek találta. Szó advány szót, megtudta, hogy a nő özvegy Vólayné, s csak másfél évig élt elhalt férjével.

Meddig lesz szerencséje Pestnek nagyságodhoz? kérdé.

NŐ. Csak ma mulatok Pesten, kedves úr! holnap reggel haza utazom.

Kálmánnak, ki a fogadói kellemes szomszédságtól, néhány jó órát remélt magának, zokon esett ezen korai elválás.

A pesti partra érve, Kálmán folytatni s befejezni kivánván lovagi szerepét, szállására kiséré hölgyét, ki csaknem szobája szomszédságában volt szállva, s olly szives köszönetet aratott érte, hogy csaknem bele melegült a szíve.

Kucska boszús arczczal várt rája. — No hogy végeztél a gróffal, Gazsi? kérdé Kálmán.

KUCSKA. Sehogy, barátom! Minden embernek van dolga, ollyan a micsodás; mondja Shakespeare. Elhiszem olly nagy tekintélynek; de egy nagy úr ezüst botos kapusának mi dolga lehet a kapuban? meg nem foghatom; és ha van, bizony csak ollyan a micsodás lehet az. Hirsenfeld kapusa, barátom, a mint kérdeztem tőle: itthon-e a gróf? végignézett rajtam, mint valami tiltott portékán; s viszont azt

kérdé tőlem: honnan? és mi végre keresem? — Rekettyésről! mondám. — A gróf nincs itthon! a grófnak ügynökével van dolga! illy válaszokkal kétszer utasított el a gaz ácsorgó. Szerencsére harmadszor Nánival találkoztam a kapuban, ki nálad szobalyánkodott, s most házmesternéje a grófnak. Ismered: milly pergő nyelvű! bementem szobájába vele, s csakhamar értesűltem általa, hogy Hirsenfeld dolgai nem legjobb lábon állanak; naponkint, óránkint ostromolják a hitelezők, s a kapusnak ollyan a micsodás dolga az, hogy a pénz-követelés gyanújába esőket élutasítsa. Náninak, ki még mindig szít hozzánk, tanácsára nem törődtem többé a medve-bőrös kapussal, hanem fölmentem a lépcsőn, s vártam a folyosón sétálva a gróf egyik alkuszára, ki, Náni szerint, nem sokára megjelenendő leend a grófnál. Meg is érkezett s háromszor kopogtatott az ajtón. Megnyilt ez, s én nyomában az alkusznak, betolakodtam rajta, s be ezzel együtt a gróf szobájába.

A gróf is, egy telegraphi magas alak és feudális arcz, végignézett rajtam, majd arczomon pihenteté meg vizsga szemeit, tán geneológiámat akarta kiolvasni belőle, vagy azt: mintegy mennyit birnék el gorombaságaiból? Tudod, hogy bogárfalvi kárunk után csak úti köntösöm vala rajtam, s így nem sokat nézhetett ki belőlem.

Mit akar ön? rivallt rám ő nagysága.

Én felelet helyett az alkuszra vetettem, mint fölösleges tanúra szemet.

Egyedűl óhajtnék egypár szót szólani nagyságoddal! mondám.

Alkalmasint kéregetőnek gondolt, vagy hitelező alkuszának.

GRÓF. Ki ön? mi állapotú ön?

ÉN. Tagja vagyok a közvéleménynek; kinek mint minden pontocskának a világban, megvan a maga zenithje.

GRÓF (gúny-mosolylyal). S nem egyéb ön? az épen nem olly czím, melly alatt szobámba tolakodni lehessen.

ÉN. Hja, nagyságos uram! a közvélemény behat a kulcslyukon is!

GRÓF. És kilöketik, mint tolakodó.

E szavait hangosabban ejté a gróf, és mozdulatot tőn az ajtó felé, hihető: legénye által megkisérlendő a kilöketést.

ÉN. De van még más czímem is, nagyságos uram. Én megyei exbiztos vagyok, és ezúttal rekettyési Borgay Kálmán úrnak küldöttje.

GRÓF. O hó! be tréfás ember a tekintetes úr! majd megjátszódtatott. Kérem: tessék széket foglalni. — Iczig! várj kissé az előszobában! (ez kifordult). — Ejnye, ejnye, ezerszer bocsánatot kérek! Mindenféle alkalmatlan emberek tolakodnak be naponkint hozzám, s kiveszik az embert türelméből. — Tehát Borgay úrtól méltóztatik jőni? Ó ezt az urat én igen tisztelem. Talpig becsületes és méltányos egy úri ember, ki mindenki iránt előző, és számba tudja

venni a körülményeket. — Folyt most a gróf szájából magasztalásod, az én „tekintetes“ czímeztetésem, bocsánat-kérései, annyira, hogy szóhoz sem juthattam.

Végre, sarkalásomra, szó-halmazzal adá elő: miként korán sem feledkezett meg köteleztetéséről, de nem folytak be várt pénzei, gyapjúja, ó buzája — miken Náni szerint rég túltett,— el nem keltek még, borát — miket, Náni szerint, hitelezők foglaltak le — senki sem keresi; ezeknél fogva sajnálattal kell kijelentenie, hogy ezúttal, szokott pontossága daczára, nem fizethet; de őszre, mikorra egyik jószágára auctióul ötvenezer forintot vár, a megbecsűlhetlen szivességű és derék Borgay úr lesz az első, kit kielégítni sietni fog. Egyszóval: a jó gróf Hirsenfeld, miként az echo, puszta hanggal fizetett!

BORGAY. Legalább felét kérhetted volna pénzemnek tőle.

KUCSKA. Később félre, majd harmadra, végre negyedre szálltam le, barátom; de az átalános felelet az volt: jelenleg nem lehet!

BORGAY. Hm, hm! (tanakodva járván fel s alá a szobában) Ez nagy törlés számvetésemen! Legalább egy részére ezen pénzemnek biztosan számoltam. — Már úgy, Gazsi barátom, engednünk kell utazási tervünkből. Ezúttal a félvilág beutazásáról szó sem lehet: szorítkozzunk csupán Európára.

Kucskának, a könnyű és kényelmes élet barátjának, nem volt épen ellenére ezen lealkuvás. — Okosan, Kálmán barátom! mondá; Európa csak bír al-

kalmas útakkal, fogadókkal, mikben mentek leszünk nagyrészétől az egyiptomi tíz csapásnak, mikben eddigi útunkban részesültünk. Első útunkban, majd nekiek törődünk a későbbi világkörülieknek.

BORGAY. Csak azt restellem barátom, hogy most már változtatnom kell, nemcsak czímén naplómnak, hanem annak megírt előszaván is, mellyben a félvilágot igértem olvasóimnak.

KUCSKA. Ej mit, barátom? Azt hallottam én: egy sem jó iró az, ki törőlni nem tud. Nonum prematur in annum! mondja Horácz; ez azt teszi, hogy egy munkán, kilencz évig is törőlgessen, javítgasson az iró.

BORGAY. Megesnék! kilencz évre, már el is feledik most az iró munkáját! — Innen, Gazsi barátom, túl a Dunán Hangod felé utazunk, hol Hangody Tamás lelki s testi barátomnál, kit oskolai éveim óta nem láttam, nehány napot mulatunk; s aztán ki Bécsen keresztűl Drezdába, Berlinbe s onnan tovább!

Kucskának tetszett az ujabb marsch-route.

Borgaynak meghiúsulván a grófnál pénz-reménye, pesti ügyvédével értekezett: miként juthatna utjára más módon pénzhez?

Mi a grófnál levő tőkét illeti, mondá az ügyvéd; az aligha úgynevezett vas-tőke, azaz soha fel nem vehető capitális nem leend nála. Gróf Hirsenfeld, mint indigena, csupán anyja után bir az országban, szép vagyont ugyan, de melly a gróf bő költekezése által, mint hitelesen tudom, annyira meg van terhelve

adóssággal, hogy innettova a tartozást rajta, csak egy creditorja veheti meg — a halál; s minden órán csőd kiütésétől tarthatni; a csődperek pedig másai az isten béketűrésének! Tehát sietnünk kell, hogy ezen kiütés előtt juthassunk itélethez, és végrehajtáshoz.

Borgay átadta e végre ügyvédének az okmányokat.

BORGAY. De hát most pénzt, jó barátom uram, hol kapjunk?

ÜGYVÉD. Ez most, tens úr, Pesten, hol olly ritkák a duzzadt tárczák, és olly sűrüek a pénz-molyok, csaknem jutalomra kitűzhető kérdés. Azonban majd czirkálódom.

Mindjárt az ügyvéd távozta után, kopogtattak a szoba ajtaján, s egy kisded, csinos öltözetű, finom udvarias embercse, otthonias fesztelenséggel lépett be azon, s pergő nyelvvel ajánlgatá, egypár pappony-tokban hordott szereit: fog-pásztát, gyomorcseppeket, szem-vizet, tyúkszem-kenőcsöt stb.

Az urak szabadkoztak: semmire sincs szükségünk! mondták; de az embercse nem tágított. — Vegyenek valamit, nagyságos uraim! szólt búsra vont arczczal; feleségem és öt éhező gyermekem otthon!

Észrevevén Kucska véres szemeit, azonnal elővette szem-vizét, s tiszta rongygyal csepegtetett belőle, a félig akaró, félig vonakodó Kucska szemeibe.

Tessék kissé hunyva tartani szemeit! javaslá Kucskának; a víz egy darabig csípte ennek szemeit;

de később úgy érezte, mintha csakugyan enyhűlt volna azoknak tüzessége. Borgay csúzára, fog-pásztáját ajánlá; s végre a jó urak, könyörűletből is, vettek szem-vizéből, fog-pásztájából, sőt még tyúkszem-kenőcséből is.

Fizetés után az embercse, mint mondá, rendeltetése levén, sietve összepakolá az asztalra kirakott szereit, s udvariasan meghajtván magát, távozék.

Ez az ember ügyes volna ajánlgatásaival nyakára tolni a vevőnek, corall helyett, a vad csipke-termést is! szólt Kucska.

Szemesnek áll a világ! mosolygott Kálmán.

Nekem még egy óra-kulcsot kell vennem, szólt Kucska; igen eltágult a mostani.

Az asztalhoz ment, fölvenni óráját, mellyet arra tett volt le. De ezüst verő órájának csak hűlt helye volt az asztalon!

Átkozom a lelke! kiálta hüledezve; a szemvizes, pásztás gazember elpakolta órámat!

Rögtön kapta kalapját, botját Kucska, s utána rohant a szeresnek; de boszúsan tért vissza. Sem szeres, sem óra!

Már barátom, szólt kitörő méreggel, a kaczagó Kálmánhoz; ha Bagó Jánosné ártatlan is e megátkozott utunkra nézve; de csakugyan gonosz lelkek lidérczkednek velünk. Mindnyája leszabadúlt kínzásunkra a lánczról. Tőlök már könyörületes sem lehet az ember!

De lehet, Gazsi barátom! szólt kaczagva Kálmán;

ha meggondolod, hogy öt éhező gyermek apjának becsesebb az idő, mint neked; tehát az idő kellő felosztása végett, nagyobb szüksége van órára, mint neked, kit ebédre tányér-csörgés, álomra, laposakat pislogató szemeid figyelmeztetnek.

Az ügyvéd nem sokkal biztatá Borgayt. — A tens úr birtokai, úgymond távol feküsznek Pesttől, azokat és személyét nem igen ismerik itt, s igy hitelére nem sokat számithat. Azonban fedeztem fel egy Kocher nevű pénzes mellesztőt, ki busás uzsorákra szokott kölcsönözni. Megkisérthetjük.

Már benne vagyok! szólt magát elszánva Borgay; mintegy négyezer forintra volna elkerülhetlen szükségem! csak nem nyúz meg ezért Kocher uram egészen!

Elmenének az uzsoráshoz mind a hárman. Egy száraz, magas alak nyita nekik ajtót; hideg arcza némileg derülni látszott, a mint az ügyvédre ismert, ki hihetőleg több juhocskát is hajtott be már hozzája, nyírés és nyúzás végett.

Leülteté a vendégeket, s hideg kézmosással tudakozá: mivel szolgálhatok?

Négyezer forinttal, Kocher úr, miket ezen tens Borgay úr kivánna öntől felvenni kölcsön.

Négyezer forint — négyezer forint — szólt Kocher vontatott fontolgatással; nagy fát mozgatnak önök! Az most nehéz feladat, uraim! az idők mostohák, a pénz szűk, a hitel ingatag; s tessék el-

hinni: úgy szétszedték e napokban pénzecskémet, hogy alig akad még nálam egy-két árva forint!

Ezen szavait Kocher, erőtetett erélyességű hanggal, tekintetéit ide-oda forgatva, és könyökeit szorosan oldalaihoz szorítva ejtett kézmozgásokkal követé.

Bizony — bizony nem tudom: hogyan szolgálhatok? folytatá szabadkozásait.

Az ügyvéd már ismerni látszott emberét, s a megszokott szólás-formákat, s nem tágított. Kocher, sarkalás után, egy napi köz-időt határozott, melly alatt számot vethessen financziájával, noha, miként az ügyvéd az urak előtt állítá, mind ezzel, mind Borgay vagyonosságának jó lábon állásával rég tisztában vala.

Távozásuk után, a kedvetlenkedő Borgayt azzal biztatá az ügyvéd, miként az megszokott fogásuk az illy uzsoráskodóknak, hogy nyírendő, nyúzandó bárányaikat, előbb kevés időre siralom-házba teszik ki, hogy ezzel a kölcsön-adás nehézségeit, s kedvükért magok megerőtetését tüntessék elő. De a pénz, mondá az ügyvéd, annyi mint bizonyos!

Az ügyvéd nem csalódott. Ötveniért száztól, készen volt a négyezer forint, és miután Borgay, visszatértével útjából, egy átalag négy puttonos mádi aszúbort is igért Kochernek, lealkudták a kölcsönt negyven száztólira. Természetes, hogy a közbenjárt ügyvéd fáradságát sem kivánhatta Borgay ingyen.

Még egypár nap időztek az urak Pesten, melly alatt úti kalauz-könyveket, térképeket, úti köntösö-

ket, egy jeles Útzschneider-féle távosövet stb. vásároltak be; és miután pénzéből Borgay háromezret, egy kereskedőháznál olly rendeléssel tett le, hogy ez pár hónap múlva, Párisba küldessék utána, kiindultak a városból Budán keresztűl Hangod felé. Lovait haza küldvén Borgay, most már előfogattal utazott.

A mint Budából kiértek; egy derék három lovas könnyű kocsi robogott el mellettök, mellyen két csinosan öltözött úr ült. A kocsis kalapot billentett az uraknak, s jónapot Janosi! kiáltott Kabóczára. — Servus Ferkó! kiáltott ez vissza, s az urakat értesité, hogy a kocsis ura mérnök, ki Várkövy gróf egy pusztájának fölmérésére utazik. Ferkó kocsissal, ugymond, a kocsmában, egypár pohár bor mellett ismerkedtem meg. Derék víg czimbora! nem sajnál jó embertől egy ital bort.

Az állomáson, hol fogatot váltandók valának, már a falu szélén állott fogadóban találták kocsijával a mérnököt, ki egész udvariassággal köszönté Borgayt és Kucskát. A mérnök már megétetett, s kocsija befogva állott az udvaron. Későn indulván ki az urak Pestről, már elhaladt a dél, a mint az állomásra értek. Borgay azonnal fogat megrendelése végett küldé Kabóczát a falu birájához, Kucska az alatt podgyász őrzésére maradt a kocsinál; Borgay pedig bement a fogadóba, ebédet rendelt meg; s különszobát nyittatván, épen némelly úti jegyzéseket irogatott tárczájába, a mint kopogtatás után,

sebtében a mérnök lépett be szobájába. Borgay felállott ültéből, és székkel kinálta meg őt.

MÉRNÖK. Sietek, uram! tehát csak dologra! — Ön Kochernél négyezer forintot vett fel; ezt ágenseimtől tudom; nem-e?

Igen, uram! felelt Borgay váró csodálkozással; nem tudom — mi okra —

MÉRNÖK. Nem lenne szives ön, átadni nekem azt a pénzt?

BORGAY. Uram! —

MÉRNÖK. Ha szépen kérném önt? — Erre a quasi mérnök egy dupla csővű felvont pisztolyt vont ki oldalzsebéből, s Borgay mellének szegezte azt. — Itt nincs uram, sem veszteni való idő, sem menekülés; sajnálnék illy derék férfiút, kényszerülve örökre elnémítani. Tehát ide a négyezer forinttal!

Borgay látta, hogy rablóval van dolga. Nem tartozott ugyan a gyávák közé; de fegyvertelen lévén, miután majd az ajtó, majd az ablak felé tekintgetett, de segélyt sehonnan sem reménylhetett, azon vakmerő gondolat villant meg agyában, hogy a rablót tárczája átnyujtásakor, véletlen szökéssel rohanván meg, kifacsarja kezéből a pisztolyt, mihez, bízván ritka jó erejében, lehetett is volna reménye; de a rabló sejtette Borgay cselét; miért is a tárcza átnyujtásakor, még egy lépéssel hátrálván vissza: csak tessék önnek a tárczát, az asztal innenső végére letenni! mondá.

BORGAY. Uram! csak nem lesz ön olly lovagiatlan, hogy engem úton minden költség nélkül hagyjon?

Nem, kedves úr! Holnap délben Hangodon van ön, hova barátjához utazik, onnan vissza Rekettyésre, három napi útja lesz. Tessék a tárczából, úti költségre, száz forintot venni ki.

Borgay habozott, motozott, késett, minden módon időt ohajtván nyerni, s reménylve, hogy valaki vetődik a szoba felé. Végre a rabló elszánva rivallt rája, s dörgő esküvel nyilvánítá, hogy két percz késedelem után süti pisztolyát.

Mit volt mit tenni? Borgay kivett tárczájából, nem szorosan számitva, néhány tizes bankjegyet, s egypár irományát, s átdobta az asztal szélére a többi tartalmú tárczát.

Most jó utat, kedves úr! kiáltott az álmérnök, felkapta sietve a tárczát, kirohant az ajtón, maga után kulcsolván azt, felszökött szekerére társa mellé, ki a jelenet alatt, úgy látszott, őr-szerepet vitt, s jeles lovaival és könnyű szekerével inkább repült, mint robogott, vagy vágtatott Pest felé vissza.

Mikorra Borgay, veritékes homlokkal kiáltozva ki az ablakon, segélyt hivhatott össze, s a rázárt ajtón kimenekülhetett, a rabló már túl járt tüskén és bokron!

Borgay, vallott kárát még azzal toldta meg, hogy segély-kiáltozására, Kucska is hozzá riadván a podgyásztól, az alatt elhalt neje munkáját s kedves

ajándékát, egy csinosan hímzett sipkát kikaptak a kocsiból!

A rablót nem ismerte senki, s Borgay gyanította, hogy álbajuszt, szakállt s tán hajat is viselt, és szeme fölébe, jókora ángol-flastrom volt ragasztva.

Az elrablott pénz, azzal együtt, mit Borgay otthonról hozott volt el magával, közel háromezerre rugott. Szerencsére Pesten, egypár százat átadott volt Kucskának; és igy ketten még mintegy negyedfélszáz forintnak maradtak birtokában.

Később Kabócza szavaiból kiderült, hogy Ferkó, a rabló kocsisa, csak azért kötött pajtásságot Kabóczával, csak azért vendégelte őt borával, hogy az urak merre utazását kivehesse belőle.

Ez naplódban, Kálmán barátom, keserű kis episód fog lenni! szólt Kucska félkomolyan, félgúnyosan.

Tüzes villám! kiáltott Borgay, kissé kiferdülve szokott egykedvűségéből, csak azt szégyenlem, hogy olvasóim még gyávának fognak tartani, mivel egyes silány ficzkótól ki hagytam raboltatni magamat.

Nem egyes ficzkótól, barátom, vigasztalá Kucska; hanem kettős csővű szerdéktől, mellyel épen nem tanácsos pörbe szállani akkor, mikor egy ujjbicczentés decidál.

BORGAY. No, kaphattam volna csak két markom közé, tudom: nem rabolt volna többé a gaz!

Borgayt még inkább bántotta védetlen kiraboltatása, mint pénzének vesztése; mert ritka testi ere-

jéről, és bátor hidegvérűségéről ismeretes volt vidékében.

Most már, Gazsi barátom! mondá Kucskának, megjöttünk az európai útból is. Ezúttal csak Párisig megyünk, s onnan visszatérünk. Hangodról megírom kereskedőmnek, hogy nála letett háromezer forintomat azonnal küldje utánam Párisba; addig tán csak beérjük pénz-készletünkkel.

Kucskának épen nem volt ellenére, ezen újabb utazási lealkuvás is.

Némán megvonúlva, kedvetlenűl ült Borgay a kocsiban; borúsan jártatá meg elméjét, az elindulása óta rajta átment viszontagságokon, mikből egyedűl az özvegy Volayné nyájas alakja, rövid társalgása mutatott némi derűlt foltocskát elfanyarodott kedélyének.

Baj nélkül érték másnap délfelé Hangodra. Hangody Tamás öröm-rivallgással fogadta rég nem látott barátját, s bemutatá neki csinos és nyájas nejét, és öt éves deli fiacskáját. Borgay szivesen hajtá meg magát a háziasszony előtt.

Nem addig van az! kiáltá zajos kedvvel Hangody; csókoljátok meg egymást! egyitök sem szakadt ragályos vidékről elő!

BORGAY. Ha felszabadítasz, Tamásom, részemről szivesen! — s a nőnek nyájasan nyujtott arczára, szives csókot nyomott.

Kedvesen folyt el tőlök egypár óra nyájas beszélgetéssel, mellyben kölcsönösen ismerteték meg

egymást, az elválásuk óta rajtok átment eseményekkel, s különösen Borgay a maga utóbbi úti viszontagságaival.

Mi a guta? kiáltá szokott őszinteségével Hangody: te külföldre utazol? Mi czélból? tudós, művész nem vagy, felejteni való búd nincs, tapasztalásszerzéshez, már velem együtt kissé elkéstél; így nem látom át: mi végre utaznál, ha csak bankóval tömött tárczád nem esik terhedre?

Ó azon már eddig is jókora érvágás esett! jegyzé meg Kucska.

Maradj hazádban jó fiú! folytatá Hangody; sok szépet, jót láthatsz külföldön; de Magyarországot nem leled fel sehol. Én is utaztam, most két éve, Berlinig; de csak azért, hogy itthon jobbnak, szebbnek találjak mindent.

Borgay, maga sem tudta: miért? átallotta Hangody előtt, kinek hímezetlen egyenességét ismerte, bevallani literátori hiúságát, mintha maga is érezte volna, hogy nem sok igénye lehet annak dicsőségéhez.

Egyszerre kocsi robogott a ház lépcsője elé. — A húgom jött meg a majorból, mondá Tamás; jer bemutatlak annak is!

Kimenének az előterembe; s ki irhatja le Borgay csodálkozását s bájos meglepetését, midőn a megérkezett húgban, özvegy Volaynét ismerte fel. Nyájas pirulással idvezlé őt a nő. — Milly kéjteljes szerencse ez, nagyságos asszonyom, rám nézve, hogy újra találkozunk! szólt Kálmán.

Úgy-e? tehát te voltál Máli húgom császárfürdői lovagja? kiáltá vidor enyelgéssel Tamás: mondhatom, barátom, forgottál szóban eleget, tele magasztalásokkal, s minden széppel, jóval.

Volayné arczai lángba borúltak a bátya enyelgésére.

Ej, ej bácsi! szóla engesztelve.

No semmi baj húgom! Kálmán csínos helyre egy gavallér, mint magad is megjegyzéd.

Mindig jobban, Tamás bácsi! mondá zavarodva Máli.

Borgay, ki első nejét inkább illemből, mint hajlamból vette el, szokatlan kéjt érzett, barátja pajzánkodására. Meleg szavakkal tolmácsolta Málikának, azon szerencséjét, hogy róla megemlékezni méltóztatott.

Tehát hugod ő nagysága? kérdé Borgay.

Testvér-húgom, kedves Kálmánom, ez az eleven özvegyke, ki a tűzön sem égne meg! felelé Tamás és kaczagva szorítá szivéhez hugát, ki mellére borulva takará el arcza pirulását.

Hangody vidor derültséggel vezeté be az étterembe a társaságot, s az ebédnél Kálmánnak, az özvegy mellett mutatá ki helyét.

Az egész társaság derült hangulata, Hangody pajzán ingerkedése, Volaynénak könnyű, élénk társalgása, Hangodynénak szelid nyájassága, s Kucskának, ki csakhamar otthonias lett a fesztelen háznál, áradozó elménczsége, már az első ebédnél megkezd-

ték képezni azon bájos mulatozást, melly a rekettyésieknek, egész hangodi mulatozásuk alatt, a legkéjesebb órákat szerzé.

Tamás, különben is igyekezett minél kellemeebbé tenni barátjának a hangodi mulatást. Majd vadászatot, agarászatot rendezett a férfiaknak; majd a nők társaságában, mulatozást a szabadban, halászatot a nagy tóban, apró nép-ünnepet, esti táncz-mulatságokat, s mindezekre meghívá a szomszéd uraságokat is. Ezen egymást váltogató mulatozások annyira elfoglalták Borgayt, hogy egészen megfeledkezett további útjáról, noha Kucska, ki sejteni kezdte Borgay nyiladozó hajlamát az özvegy iránt, s kinek számvetésébe épen nem illett amannak nősülése, gyakran emlékezteté őt arra.

Málika minden mulatozásnál, mikben fő részt vett, más-más, s Borgay előtt mindig bájosabb alakban és szeretetre-méltóságban tűnt elő. Majd mint pásztor-leány, majd mint vendéglősné, majd halászné öltözetében, látta el a szabadban vendégeit, mindig igéző kedvességgel. Otthon is naponkinti tanúja volt Kálmán azon gazdasszonyi rendnek, pontosságnak, mellynek az özvegy volt fő rugója; azon tiszteletnek és engedelmességnek, mellyel irányában, minden szigorúsága sőt ollykori élessége mellett is, a cselédség viseltetett, azon becsülésnek és tisztelésnek, mellyel a vidék tiszta erényeit és nemes lelkületét jutalmazá; s kénytelen volt bevállani, hogy

ha elhalt neje áldott egy teremtés volt is, ezt inkább szülte számára a természet.

Kálmánnak, miként utazási viszketege, úgy házasságtóli iszonya is, naponkint mindinkább foszlott. A csinos özvegykével naponkint nyájasabban foglalatoskodtak gondolatjai és érzeményei. Kedveért most gondosabban öltözködék, miben özvegysége alatt, kényelmesen hanyag volt, rendben tartá hajfürtjeit, sőt minden órán reménylve vőlegénységét, lemetszett túlhajtott bajuszából is, nehogy az alkalmatlan szőr, majdan anticipálja a mátka-csók gyönyörét.

Lehetlen volt Kálmánnak nem sejtenie, hogy Málika sem közönyös iránta, mit hatalmasan segítettek elő bátyjának enyelgő czélzásai. Azonban Borgayt, több évi, nőktől elszokott társalgása, olly tartózkodóvá s önbizalmatlanná tevé, hogy a vallomás, mellyet több ízben erősen tett fel magában, mindannyiszor elhalt ajkain

Már a negyedik hetet töltötték a rekettyésiek Hangodon, s még sem került kitörésre Kálmán határozása.

Egy estve ez Tamással sétálgatott a kert fa-sórai között, mig Kucska egy padon ülve, Hangody vizslájával, enyelgett. Beszélgetés-közben kérdé Tamás:

S még sem mondtál le utazásodról, Kálmán barátom?

KÁLMÁN. Megvallom: igen elvetted, Tamásom kedvemet tőle.

TAMÁS. Én-e Kálmán? én jobbat gondoltam. Máli húgomat vettem gyanúba.

Kálmán kétkedve pillantott Tamásra, s azt csalfán mosolyogni látván: találtad barátom! mondá; angyali húgod az, ki visszatérített sikeretlen útamból; az ő bájai —

Épen hozzádvalók, lelkem Kálmánom! kiáltá megölelve barátját Hangody. Két illy lelkes barátból, ollyan két sógor válik, mint a pinty! — Én, tudod, nem vagyok barátja a sok czikornyának; van-e kedved Málihoz?

KÁLMÁN. Ó lelkem Tamásom, ez lelkemnek legforróbb óhajtása! csak húgodról tudnók —

TAMÁS. Az az én gondom! annál jó rendben áll szénád!

Épen most nyitott be a kertbe Málika, uzsonnára hívni meg a vendégeket. A hevenyes Hangody azonnal kézen ragadá Kálmánt, s berántá őt egy kerti mulatóba. Máli a férfiak hangja után szintén a mulató felé tartott.

Kedves Málim! szólt a belépőhöz Tamás; Kálmán barátom épen rabló-szándékát jelenté előttem; tégedet Hangodról Rekettyésre akar elragadni. Mit mondasz rá: erőt használjon-e, vagy önkényt követed?

Ó bácsi, ne enyelegjen! szólt irúlva, pirúlva Máli.

Kálmán, kit szintén meglepett barátjának hevenye, nem akarván elhalasztani, a tartózkodásán se-

gitő alkalmat, megragadá az özvegy kezét, s ajkához nyomván azt: várom itéletemet, kedves nagysád! szólt esdekelve.

MÁLI. De hiszen úgy meg vagyok lepve, hogy magam sem tudom: komoly-e a dolog, vagy csak tréfa?

TAMÁS. A legkomolyabb valóság, Málikám!

MÁLI. De olly hevenyen! bácsi, ajtót beszakítva rohan a szobába!

TAMÁS. Majd én még kertből folyosóra, onnan pitvarra kerülök, hogy bemenjek a szoba ajtaján! mikor látom, hogy hetekig csak jártok a forró kása körűl, s egyitök sem mer nyúlni hozzá! — Ezeket olly kedves enyelgő kedélylyel ejté Tamás, hogy buzgóságos erőtetését nem vehette rossz neven húga; Kálmán pedig magán kivűl volt örömében, hogy végre hozzá jutott a forró kásához.

Tamás összeölelé, csókolá húgát, kit Kálmán is folyvást ostromlott esdekléseivel; s addig ki sem eresztè karjai közől, mig az „igent" Kálmán égi kéjére, hallhatólag ki nem rebegé.

Most már menjünk uzsonnázni! kiáltá vidoran Tamás; vőlegény és menyasszony vagytok kedvesim! s a jövő héten, ha isten akarja, mihelyt a kihirdetési engedélyt megkapjuk, férj és feleség.

Mentek befelé, Málika kissé duzzogva bátyjának olly nyugtalan hevenye ellen, Kálmán pedig egészen megkönnyebbült s kéjjel tölt szívvel.

Egy óra múlva, Tamás széles jó kedvéből, tudta a mátkaságot nem csak az egész udvar, de a fél falu is.

Gazsi barátom! szólt Borgay lefekvés előtt, a vendégszobában Kucskához; megjöttünk már Párisból is; egy tapodtat se megyünk tovább; mert hallhattad, hogy megházasodtam.

Bögréből cseberbe estél, jó fiú! jegyzé meg ez; nősülésed még hosszabb és veszélyesebb út, mintha a világ egyik vagy mindkét oldalát beutaztad volna is. De hiszen a házasságról, nem előtte, hanem utána szoktunk fontolgatni; miként csak ebéd után vesszük észre, hogy megterheltük gyomrunkat.

A boldog Borgay csak mosolyogta a bizalmatlan nőtlenkedőt.

Már az összekelés határnapja ellen, mellyet Hangody olly rövidre tűzött ki, nem annyira az özvegynek, mint magának Borgaynak volt kifogása. Az özvegy szép birtokán, háza, háztartása, rendezett s mindennel ellátott volt, mi egy kiházasitáshoz szükséges. Ellenben Borgaynak már első neje, a szelid kedélyű nő, nem tartozott a tüzes gazdasszonyok közé; maga pedig Borgay, amannak halála után, igen nőtlenszerű gazdasszonyságot folytatott, vagyis inkább folytattatott Sára asszony által házánál, ki a szobaleány által nagyjából kiseprette, letöröltette szobáiban a port; a gazdasági tiszt által betétette az élés-kamrába a kifogyott czikkeket; s fő gazdasszonyi gondja leginkább abban határozódott, hogy a kamra kulcsát nem tette ki az utczára. Igy a bútorok, vagy

kiavúltak, vagy fénymázukat vesztették már; a vászonneműek elrongyollottak; egy szóval: az egész ház jelen állása, nem épen vala alkalmas, egy izléssel bíró ara elfogadására. E mellett Kálmán, czélzott nagy útjában, csak előfogatos úti kocsival érkezett Hangodra, mellyen haza szállítni, egy úri vagyonos házból eredt menyecskének kellemes terhét, nem tartható illőnek.

A vőlegény rendesen szorongó keblű és aggódó szokott lenni: nem riad-e kedves nőcskéje, már első bevezettetésénél vissza, a netán szegényűl vagy rendezetlenűl talált férji háztól? S ezen aggodalmában rendez, tataroz, bútoroz, kamrákat töltet, cselédséget öltöztet, s költ maga megerőtetésével is. Nem volt ment ezen aggodalomtól Kálmán is; minélfogva a hármas tanácsban előállott két fentebbi kifogásával.

Az elsőre nézve biztatólag mosolygott a vőlegény szemébe Málika: hagyja ezt kedves Borgay úr én gondomul! szólt nyájasan. Ház-rendezéshez, mi nők tudunk; s ez nem épen nehéz feladat ott, hol van: miből? Mi ön házánál egyelőre hiányzani fog, kitelik az enyémtől.

A második nehézségre nézve, Hangody, szokott csapongó kedvével nyugtatá meg őt. — Ne búsúlj jó fiú! szólt Borgayhoz kaczagva. Egy nő, az igaz, gyakran olly súlyos teher, hogy be is roskad a férj válla alatta; de Málit, kivált melletted, lepke-könnyűnek hiszem. Ezért négy feketémen haza röpítem én hozzád, ha az ország legszélsőbb falujában laknál is! Mi

férfiak követjük a nőket igás lovaimon és előfogatokkal·

Hangody szavát tartá. Következett héten, Kálmán és Máli, férj és feleség lettek; s még egy heti mulatás után, megindultak Rekettyés felé.

Borgay Pesten fölvevé letett háromezer forintját, és Bogárfalván elorozott bőr-ládáját, mellyet a mezei biztos visszakerített ugyan, de becsesebb tartalom nélkűl; csak átázott könyvei valának benne. Pénze rablójáról majdnem két év múlva vette azt a hírt, hogy mint ismeretes úti-rabló, lövést kapva, tömlöczében veszett el.

Festői jelenetet képeztek azon meresztett szemek és álmélkodások, miket a három éves utazók korai és véletlen hazatértök, s még inkább azon nem is álmodott esemény okozott Rekettyésen, hogy új háziasszonyt is hoztak magokkal. Legkellemesebben lepte meg ez Szálas Pétert, a tiszta keblű házi barátot. — Igy még jobb, kedves komám! kiáltott fel; az irói pálya, csak kevés választottnak nyújt halhatatlanságot; a házasság biztosabb neme annak, mert lánoz-szemet alkot késő ivadékok között; és ha jól választottunk, nőnk híd lesz nekünk, gyarló világunkból fel a mennyországba; ha rosszúl: no úgy nősülésünk praeservativánk lesz az ellen, hogy igen beleszeressünk e mulandó életbe, az örökkévalónak rovására.

A cselédeknek tett igéretek közől, egyedűl a kertész kapott egy kis izéket. Borgay Hangodról,

olly felséges dinnyék magvait hozá meg neki, mellyeket csak a török és persa fő urak esznek. Annál busásabban vesztett az urak utazásában az öreg Sára-asszony. Neki a mesterséges csirke-költés helyébe, új költésű gazdasszonyt hoztak a házhoz, kinek rendszerébe nem igen illett már az ő ódonszerű gazdaszszonykodása. Málika sajnálta az agg cselédet, átallotta elereszteni; s az éléskamrák gondja helyett, az apró-marha- és tej-majorság gondjával bízta meg őt, meghagyván volt nem csekély fizetését.

Legzsarolóbb volt Erzsi, a szobaleány; erősen zaklatta Jancsit, a megigért phőnix-tollért. Jancsi azzal menté magát, hogy a csoda-madár föltételül szabta neki: nősülését a világ-szélentúli királynénak egyik szobaleányával, s ő Erzsiért dobogó szivével, a föltételt hősileg vetette meg.

Azt jól tetted, Jancsikám! felelt Erzsi nyájasan; el lehetek én toll nélkül is.

Az új nő, új életet alkotott a háznál, rendest, pontosat, élénkebbet; azonban a réginek minden megszokott kényelmeivel. Benne szive örömére, Kucska is megcsalatkozott, tapasztalván, hogy a jeles, férjét becsülő, szerető nő, egyszersmind eléggé eszélyes is átlátni azt, hogy csendes egykedvűségre hajló férjének, óv- sőt gyógyszerűl szolgál Kucskának élénk, ollykor nyers elménczségű kedélye; s ezért gondosan ügyelt mindenre, mi annak kényelmes ellátására megkivántatott. Kucska maga is később, elégedetten veregeté meg Borgay vállát: igazad volt, Kálmán

barátom, szóla, hogy megházasodtál; ki a világban kitűnő szerepet nem játszhatik, üljön meg otthon, et faciat sibi bonos dies! — Uti kalandjából csak azon egy édes emlék maradt fen Kucskánál, mit gyakran is hordogatott fel, hogy Hangodynál olly ételekkel vendégelték, millyeket, mint mondá, csak a dapiferorum — és olly italokkal, millyeket csak a pincernarum regalium magister adhat fel királyi asztalokra.

Mi lett Borgay pompás kétkötetű naplójából? fogják tán a szives olvasók kérdeni. Ezekre nézve Kucska azt hozá javaslatba, hogy Kálmán irgalom nélkül vágja ki azok czímét és az előszót; s egyikét családi matriculának szánván, egy év múlva jegyezze fel belé: „isten kegyelmességéből született Kálmán fiacskánk, kit isten neveljen, maga dicsőségére!“ de Szálas Péter azt vitatván, hogy ezen tisztelet a házi biblia üres lapját illeti, Borgay viszontagságosan kezi dett s boldogul befejezett utazásának emlékeül meghagyta mind a kettőt; csupán az előszó után jegyzé ezen szavakat: „fentebbi előszavamban csak annyigaz maradt fenn, hogy néhány ezer forintnak szerencsésen a nyakára hágtam!“

Tedd hozzá barátom, mondá Kucska, bőr-ládád holmijét, órámat, és elutazott kalapomat is!

Hát az én sallangos zsacskómat, sohajtá búsan a szobában épen motozott Kabócza, nem említi meg nagyságos uram? Én nem adtam volna egy esztendős malaczért!

Az úti napló köteteinek egyike, juh- és sertés-nyáj s gulya szaporodási és fogyasztási jegyző-könyvévé; a másik pedig conventiós könyvvé metamorphizáltatott; s Borgay Kálmán számára az a dicsőség jutott, hogy maroquin-kötésű, finom velin-papirú s aranyos szélű két könyvénél, pompásabb jegyző- és conventiós-könyv, a két házában nem létezett.

A SZÈP KATINKA.

VAGY:

A SZÍVNEK TÉVELYEI.

(BESZÉLY.)

Lovárd falujának közepén, agg gesztenyefák árnyékában, egy három százados vén kastély állott, kormos falakkal, szárnyas ajtókkal, a falu felé két bástyatoronynyal, s ezeken változatosan festett karikáju ablakokkal. Mint a kastély kül-alakjához, úgy annak belsejéhez sem fért, a birtokos szeszélyéből vagy elhanyagolásából, a kor szelleme; az agg bútorok multszázadok gyermekei valának, görbe hajlásu lábakkal és faragványokkal, miken azonban a kessedező bársony- és atlasz-kelme és itt-ott pazar aranyozásnak, foltonkint még mutatkozó maradványai, egykori gazdag birtokosokról tettek tanuságot. Az arabeszk czifrázatokkal elhalmozott, vaskos fejér mázas kályhákat réz lábak tarták; a szobák falait arabeszkes keretekben, chinai és americai buja növényzetek festményei disziték; a tágas termeknek pedig — miket az ősök egykor nem csak lovagi lakomákra, hanem vészes időkben, gyülekezésekre és tanácskozásokra is használtak — falain, még rendezetten csüggtek az ősök arczképeik, fegyvereik, a kardok, buzogányok, csákányok, török kések, hanzsárok, dárdák, kopják, szakállosoknak és más lő-fegyvereknek mindenféle nemeik; továbbá: régi lószerszámok, nyergek, csótárok, bogláros kantárok, és vastagon ezüstözött kengyelek, mellyek óriási szarvas-szarvak bogaira valának aggatva. A nagy terem egyik szögle-

tében, egy erdő-faló öblös veres márvány kandalló tátongott, melly fölött szintén márvány táblára vésve állott: a Ladislaus Ödönfy név és 1549 évszám. Ezen magyar Nábób korában még rengeteg erdőségek borítván hazánkat, az efféle kandalló számára, nem hasgatták hasábokra az erdő szálfáit, hanem csak fa-derekakra szaggatták azokat; s egy-egy fa-dereкat teljes gömbölyüségében, nyersen; héjastul s mohostul gördítettek be annak tűzhelyére; miért is hálából a kandalló villogtatott a sütkérező gazda és vendég test-elejére, némi meleget, de ötléből a test hátulsó részére nem igen adott ki belőle valamit; azonban annál több füsttel szolgált a teremnek. – A kandallóhoz támasztva állott a czifra nyelű páva-tollas nagy legyező, mellyel az ebéd felett, egy csatlós legyezte hajdan a főurat és vendégeit; s a kandalló öblében nyugalomra téve, két kirakott művü, fogantyús tál-tábla; miken más csatlósok, a tál-étkeket hordták volt fel a konyhából az uri asztalra. Lehetlen volt, hogy a vendéget, ki az agg sólyomfészket meglátogatta, borongó merengés ne fogja el, az izmos, erélyes múlt, s a pulya jelen fölött.

A kastély, Lovarddal, más két szomszéd faluval, és egy pusztával együtt, hajdan az Ödönfyek tulajdona volt, később a Hegyváry grófoknak, s az utólsó Hegyvárynak, Bertalannak leányával, a Radnay bároknak jutott birtokába. — Radnay Ödön báró, Hegyváry Máriának férje, egy erély és tevékenység nélküli férfiú, özvegyűl maradván s Lovárd-

tól negyedik megyében lakván, mint különben is terjedelmes birtokú úr, nem sokat gondolt a Hegyváry családi birtokkal, és annak székes kastélyával. Nemgondolásból inkább, mint kegyeletből, bántatlanul hagyta annak minden aggságait. Egy szomszéd faluban, Bogláron székelő kasznár, vitt ódonszerű gazdaságot a jószágban; beadta a jövedelmet mit lerovogatni nem birt; a kastélyban pedig, a Hegyváry-családnak egy nyugalmazott szakácsa kongott felügyelőül, ki minden negyed-évben kiporozta vagy poroztotta az agg bútorokat, kitataroztatta vagy meg is támogattatta a kettős udvarban a düledékenységeket; a nagyszerű romokban heverő s pusztúlásban sinlő roppant udvari kertben pedig, maga számára termesztett, mint birta, zöldséget, szedte meg korhadozó vagy száradó-félben álló fákról a gyümölcs-izéket.

A falu két fő házsorát, egy keskeny folyó választotta el egymástól, mellyen a falu derekán, karfás fa-hid állott.

Lovárdot, mely az öreg Hegyváry halála, tehát évek óta nem látott falai közt egyént a birtokos családból, egészen felvillanyozta, Radnay Ernő fiatal bárónak, ki épen most végzé oskoláit, Gyurka szakácshoz irt levele, mellyben ezt tudósitá, hogy a nyár vég szakát Lovárdon fogja tölteni, Gyurka azonnal nyakra-főre tisztogatott, tatarozgatott a kastélyban és udvarban; értekezett kellő fogadtatás iránt a kasznárral, ki nem ismerve a fiatal bárót, s nem tudva: mit várhat tőle? némi szorongással szerelte fel min-

den jóval a szakácos élés-kamráját, s tele volt tevékenységgel, a báró kellő fogadtatása és mulattatása iránt.

A huszonegyedik évét töltő bárót, korántsem gazdasági szenvedély, vagy szemesség vonta Lovárdra; hanem vadászati kedvtelés, tudva, hogy Lovárd és a szomszéd falvak vidékei rengeteg vadas erdőkkel birnak; s jó lövő lévén, Kartaly Lajos barátjának társaságában, sok gyönyörteljes kirándulásokkal, és vidor napokkal kecsegtette magát.

Megérkezett Lovárdon Radnay Ernő báró, Miska inasával együtt, s a kasznár, szakács, s amannak figyelméből a három falu birái által, némi ünnepélyességgel fogadtatott. A kasznár elég eszélyes volt, kémlésből, a gazdaság ajánlatosabb állási oldalait forgatni a báró felé; de ez kevés ügyelettel lévén azokra, s inkább vadászati állomások, vad-nemek és puskások után tudakozódván, a kasznár örvendve távozott, tapasztalván, hogy az ifjú báró, gazdasági érdektelenség dolgában, fájától nem messze esett alma, s egy húron pendűl atyjával, az öreg báróval. Fő gondját tehát, a báró szenvedélyére fordítá. Naponkint már hajnalban, a kastély előtt állott a kirendelt kocsi, melly vadászatra kivigye és behozza a fiatal Nimródot; czórkázva álltak, puskás ember felügyelete alatt, a kasznár és vidék legjobb kopói; vagy az állomásokon vártak az urakra a hajtók, s zajosan folyt Lovárdon és környékében a vadászat, megszakitás nélkül, egy nap úgy mint másnap.

Kartaly Lajos, egykori megyei alszolgabirónak

fia, egy ritka becsületességű és szilárd jellemű, Ernőnél csak pár évvel korosabb ifjú, egy fedél alatt tartott volt szállást a báróval a városban. Ismeretségök csakhamar barátsággá vált; mert Ernő becsülte a higgadt, nyugalmas vérű, és tudományos ifjat. Lajos pedig megkedvelte a báró nyájas kedélyét, noha szenvedélyeik nem igen egyeztek; a báró inkább hajolván a zajosabb kedvtelésekhez. Azonban Lajos gyakran enyhítette, sőt korlátolta is a tüzesebb vérű Ernő zajlakodásait. Lajos mint szegény legény, tudván, hogy tudománya után kell egykor megélnie, szorgalommal, sőt egész ráfekvéssel készűlt mérnöki pályájára, s másfél év előtt bevégezvén tanfolyamát, szerencsés volt elnyerhetni, a szomszéd uradalom mérnöki hivatalát, melly összefogva Lajosnak, elhalt atyjáról örökölt, pár száz holdnyi legenyei birtokocskájával, már tisztességesen tartható el emberét. Lajos csak egy órányira lakván Lovárdtól, Ernő lovárdi mulatása alatt, nagyrészét töltötte üres idejének barátjával, s noha ennek a vadászat nem volt épen szenvedélye, amannak kedveért gyakran vett részt a vadászati kirándulásokban.

Egy nyári estén, sürgetős levelet kapván Lajos a vadászaton, korábban tértek abból haza. Lajos nem lévén tartóztatható Lovárdon, Ernő kikisérte őt kapujáig, hol unalom-üzésből, szép faragású tajtékpipájából bodor füstöt eregetve, állt meg, szerte kalandoztatván tekinteteit a falu sor-házain, és jövőmenő lakóin. Egyszerre egy feléje közeledő női alak

szegezte magára figyelmét. Egy mintegy 16 éves serdülő leányka, paraszt nő kiséretében lebegett el könnyű szellői léptekkel előtte, nyájas fej-bókintással köszönté őt, s ő is, kikapva szájából a pipát, illemmel viszonzá a köszöntést. Ernőnek eláll szeme csodáltában; ily igéző női alakot nem látott soha. Fiatal őzi sugár termet, bájjal elömlött nem parasztos pirosságú, de nem is úri bádgyatt halvány fejérségű arcz, rajta igéző mosoly, ég derült azúrjával vetélkedő pár szem, fesztelen könnyű járás, izletes, bár szegényes öltözet — összevéve oly tündéres jelenések valának előtte, mik képzeletét, kedélyét egészen áthatották.

Bemenvén a kastélyba: Gyurka! szólt a szakácshoz; imént egy szép fiatal lyánka ment el kapunk előtt, ki az? falunkbeli?

Szőke? ibolya-szemű, nagyságos uram? szép mint egy kis angyal?

Igen, igen!

Ó az a szép Katinka lesz. Atyja ispán volt nagyságos Hegyváry gróf ungvári jószágában; most atyja halála után, falunkban lakik a hid irányában, nagyatyjával az öreg Kaposyval, ki szintén a grófnál volt, több mint negyven évig kasznár. A gróf neki hű szolgálatjáért, egy házhelyet ajándékozott, mellyet most örökös joggal bir. Meg is érdemlette a jámbor; mert nem olly urasági tiszt volt, mint — a radnai kasznár, akart szavával kipattanni Gyurka, de jókor beharapta a szót, nehogy bakot üssön — mint a többi! veté utána.

ERNŐ. A lyánka, mint vettem észre, nem épen parasztos modorú.

GYURKA. Úgy van, nagyságos uram; mert ezelőtt pár évvel elhalván nagynénje, kit igen szeretett, szórakozás végett, a bús lyánkát nagyatyja, a városba egy rokonához küldte volt, kinél egy évet töltött, és ott kissé világot látott. Mindenkinek megakad szeme a' deli lyánkán; az egész vidék csak szép Katinkának nevezi; a mellett angyali jóságú, kinek az epéje sem keserű. Nincs ház a faluban, mellyel szivességet ne tett volna; a gyászolót vigasztalja, a beteget látogatja, sőt tehetsége szerint ápolja is, noha házuknál nem sok rágnivaló csontocskát találna a házi eb; a gyermeknek is köszön, és mindenki iránt csupa jóakarat. Még azt a férfit is megáldja mind a három isten, kinek Katinka jut egykor feleségűl.

Gyurka, vevén észre, hogy szivesen hallgattatik, kifogyhatlan volt a lyánka magasztalásából.

Másnap Ernő Kaposyék ablaka alatt ment ki vadászatra. Megpillantván az ablak virág-cserepeivel motozó Katinkát, udvariasan emelve kalapot, köszönté őt, s a lyánka nyájas mosolylyal viszonzá a köszöntést. Ábrándokba merűlve ment ki a báró a hegyekbe, nem birt egész nap menekűlni a lyánka bájos alakjától, s ma először volt vadászaton hosszú a nap neki és óhajtott a boruló est. Éjéből is pár órát lopott el Katinka nyájas alakja.

Másnap vadászati szünetet tartván, türelmetlen

vágyában föltette magában, hogy látogatást tesz az öreg Kaposynal; mi czélból? mi szándékkal? maga sem tudta, legalább nem volt tisztában magával; miként ritkán szokott még romlatlan ifjú lenni, midőn lyánkával első ismeretségét köti. Úgy látszik, őt leginkább egy regényes kaland zamatja, ingere és rejtélye voná a lyánka felé; ritka tüneménynek tetszvén fel előtte az, hogy egy falucska elvonúlt magányában, olly drága kincs lappangjon, mellyet a műértőnek fölfedeznie és kiemelnie, mintegy érdekében feküdjék. Ennek és újság vágynak ingerei tételék vele az első látogatást.

Délután átsétált az öreg Kaposihoz. Ennek zsindelyezett és kitatarozott laka, egykor urasági szakácslak, nyájas alakkal tünt ki a parasztházak közől. Nagyobb és sötétkékre festett táblájú ablakait, szőlővesszők fonák körűl, mikről gazdag fürtök csüggöttek alá, az ablakokban virág-cserepek álltak, s ablakok alatt, a falu felé, rácsos kis kertecske nyúlt ki, válogatott virágokkal beültetve, miknek illatjaik kellemesen terűltek a közeledő felé. Az útczára, az udvar szélességében, három terepély eperfa állott, s ugyan azon nemű fák álltak az udvaron is. Mind a kis kertecskében, mind az udvar keskeny folyosóján, a falak végtől végig madár-kalitkákkal voltak beaggatva; miknek madárkáik csevegéseitől alig lehete szót érteni. Nevelte ezek zaját az udvaron, repdeső galambok szárny-csattogása és turbékolása, mellyek olly szelídek valának, hogy csaknem

léphetést gátolának. A ház mentében, egy holdnyi kert terűlt el, gondosan ápolva, inkább haszonra számitással mint gyönyörre; maga a szegletben álló szölö-lugos és terjedelmes virág-tábla is benne, nem tisztán gyönyörködésre lévén szánva.

Az öreg Kaposy, háza előtt egy fa-padon ülve, egy madár-háló kiigazgatásával motozott, s a mint a báró udvarának kis kapuján belépett, meglepetve kelt fel ültéből s lekapva fejéről sipkáját, elfogúlt hajlongásokkal idvezlé úri vendégét. Ernő megpillantván a közel nyolczvan éves aggnak, tisztes, lengő ősz hajszálait, szíves erőtetéssel tételé föl vele fövegét, s magát bemutatva, hizelgő szavakkal nyilvánította, miként hála-kötelességének ismeré, családjának olly régi hű szolgáját meglátogatni. Az öreg meghatva, készteté be vendégét a szobába, hol Ernő kevés értékes bútort és házi szert, de annál több csint és rendet talált. A szobában minden az anyagi életre vonatkozott; egyedűl egy szeglet-asztalkán néhány könyv — mint később értesűlt, többnyire vallásos könyvek — és az egyik ágyon guitarre, mutattak némi szellemi élvezetre.

Folyt a beszélgetés gazda és vendég közt, Lovárd vidékéről, idő-járásról, s más érdektelen tárgyakról, melly alatt a báró, nyájas leereszkedése által bátorodva, mindinkább foszlott az öregnek első elfogúltsága, s csakhamar belejött, úgy látszott, megszokott bő szó-áradatába, s öregek modorában felhozván a régi időket, elsorolta Ernőnek minden

anyja utáni őseit, lelkesűlten magasztalta az öreg Hegyváry Bertalannak ritka jóságát, s maga iránti fogyhatlan kegyét; megemlitette annak nejét, Ernő nagyanyját Margit grófnét is, de tartozó kímélettel, csak tüzesnek, kissé indulatosnak nevezvén őt, és ovakodva azon kifejezéstől, hogy valóságos hárpya volt; majd Ernő édes anyjára kerülvén a sor, előadta, milly kedves gyermek volt, hányszor tartotta karján csecsemő korában; egyszóval: Ernőnek alkalma volt most megtanúlni családja egész leszármazását, s ha szavak latolgatásához ért, tanulmányozni annak jellemzéseit is. Az öreg a maga visszaemlékezéseiben, mintegy ifjodni látszék.

Az öreg szó-áradatja, miként Tisza árja, nem vólt korlátolható. Ernő, a kinek türelmi fonala, már-már szakadó-félben volt, nem lévén a házi ohajtott galambocskának se híre se pora, jónak látta a beszélgetést feléje teregetni.

S Kaposy úr csak egyedűl lakja e házat? kérdé az öregtől.

Nem, nagyságos báró! Nekem két gyermekem volt: Judith leányom, kit az isten ezelőttharmadfél évvel szólitott ki az árnyék-világból, és ki egy esés következtében lábára elnyomorodván, nem ment férjhez soha; és Ferencz nevű fiam, Hegyváry grófoknak ungvár-megyei ispánja, ki ezelőtt tíz évvel halt el. Ferencz fiamtól szintén két gyermek maradt hátra: Sándor, ki zászlótartó a huszárok közt, derék katona, kissé fejes, de talpig becsületes egy ifjú; és Katinka

kis unokám, ki a jövő hónapban lesz tizenhat éves, szelid jó gyermek, öregségem gyönyöre és gyámola.

S most Katinka tán a szomszéd városba ment?

Nem, nagyságos uram! a kertben munkálkodik. Ezt ugy méltóztassék megérteni, hogy azon házhely, mellyet a boldogúlt gróf kegyéből nyertem, — nem panaszképen mondom — kissé szűken adván ki családom szükségeit, már Judith leányom gondoskodott életében, apró mellékes jövedelmecskékről. Én a kertek alatt, az erdőség szélében elnyúló völgyecskében, igen alkalmas madarász-helyen, madárkákat hálóztam vagy lépeztem s ritkább fajú galambokat tenyésztettem, nagyságtok kertjének agg fáiról nemes gyümölcsöket oltogattam, és ezekkel is szerezgettem pár garast a házhoz, mig szemeim végkép el nem gyengűltek. Leányom pedig szenvedélyes virág-termesztő lévén, s értvén a hímporos virág-terhesitéshez is, ritka virág-fajokat, s főkép rózsákban és szegfüvekben egészen új fajokat is tenyésztett, mik hirrekapvan, a környék uraságaitól és tehetősebbjeitől, becsületes áron vétettek meg. Ezek mellett betanitván néhány paraszt gyermeket a fogásokra, évenkint pár font selymet is állitott elő s ebből is cseppent valami ruhára-való. Mindezekre szegény Judith leányom betanította és gyakorolta Katinka unokámat is, kit halálban szeretett; most már ő űzi hagyományos keresetecskéinket.

A virágoknak magam is nagy kedvelője va-

gyok, mondá Ernő czéljához közeledve, s óhajtását nyilvánítá láthatni a kis kertészné virág-gyermekeit.

Ha nem lesz terhére nagyságodnak, lemehetünk hozzája a kertbe, szólt az öreg. — Örömmel fogadá. Ernő ez ajánlást s lemenének.

Ernő azt hivé, hogy véletlen látogatása munka közepett, meg fogja lepni a magányhoz szokott lyánkát, majd átallni fogja dolgozó pongyoláját, mentőzni, pirúlni fog jobbra balra, és — csalatkozott. Katinka, atyjának bemutatására, nyájasan bókintott fejével, jelentvén, hogy már volt szerencséje látni a bárót, s tovább folytatta virágai körűl munkálkodásait, élénk vidorsággal szólva közbe a férfiak beszélgetéseibe.

Ernő el volt bűvölve a lyánka bájaitól, mik a munka forgásaiban, sürgéseiben, még teljesebben fejlettek ki előtte. Könnyedén öltözve, felgyűrt gömbölyű karokkal, élénk tevékenységgel, mint szellő lebegett ide s tova, mintha Flórának kegyencz nemtője járdalna virágai között. A munka heve kissé elevenebb pírt hajtott fel arczára s tüzet szemeibe, s ha szólva, vagy figyelve, kissé megállapodott Ernő előtt, nem győzte ez csodálni a lyánka elragadó szépségét, s meggyőződött a felől, hogy a vidék köz elnevezése, nem alaptalanul jelöli őt szép Katinkának.

Ernő akasztó gamóul, kedvtelési hajlamát nyilvánitá a szegfüvekhez és rózsákhoz. Katinka azonnal nyájas hevenynyel fogta kezén őt, s kedves szívességgel mutogatá meg neki, ritkább angol pi-

cot-, bizárd- és pattany-szegfüveit.. — Ezen pattanyokat, úgy mond, nem igen kedvellem; mert dagályaiktól nem férvén borékjaikba, kártya-karikákkal kell őket korlátozgatnom. Azután egy jó szálas centifoliájához s nehány ritka thea-rózsa fajához vezeté a bárót, szenvedélyes készséggel fejtegetvén előtte virágainak tulajdonságait.

Még egypár szegfűvem van megkötni való, mondá; azonnal kész leszek. Ezekhez szökellve, pár percz alatt kész lett. — Mára elég! szólt élénken, egy szép szegfűvet és rózsát szakított Ernő számára, s könnyű meghajtással nyújtotta azokat neki által.

A társaság a szőlő-lugosban telepedvén le, Ernő Katinkának ártatlan kedvteléseit és foglalkozásait magasztalá. — Jó Judith nénémtől örököltem és tanúltam el azokat, ki néném s anyám is volt egyszersmind, mondá Katinka; de távolról sem vagyok olly ügyes azokban, mint ő volt. — S ekkor olly szép kegyelettel hordta fel szeretett nénjének ritka tulajdonait, hogy az öreg Kaposynak könybe lábadtak szemei, s a lyánka kedves arczaira is bánat fátyola kezde borúlni. Ezt sejtve Ernő, másra fordította a beszédet, és sikerűlt neki, főkép az életkedvű lyánkánál, visszaidézni ismét a vidorabb hangulatot.

Katinka városbani mulatására fordúlván a szó, arról s átalában a városi életről, nem legkedvezőbben nyilatkozott a lyánka. — Nekem mindig úgy tetszett a városban, mondá, mintha ott az emberek sok részben kiferdűltek volna a természet rendéből;

feszesek, czifrán czímezik egymást, nem úgy szólnak a mint éreznek, a helyett hogy meleg szívesek volnának, hideg udvariasak, s pénz és divat a bálványuk. És a mi nekem nem tetszik a városban, az, hogy a férfiak rendesen csak játszó-gyermekeknek tartják a nőket, leányokat, hízelgő szavakkal ámítgatják őket, és szembe magasztalják szépségöket ha nem szépek is: olly együgyüeknek tartván őket, mintha ezt készpénzűl venni képesek lennének.

Gondolom ebben ott is, és itthon is a vidékben, volt és van elég része Katinkának is, kérdé mosolyogva Ernő.

No igen, — ollykor-ollykor! pedig az bánt engem; gondolom: még gyermeknek néznek; ki kapok az efféle játszi hizelgéseken; pedig már innettova tizenhat éves leszek.

Elég ha el nem hiszed Katinkám ama balgaságokat! jegyzé meg az öreg Kaposy.

Nem is, nagy atyus! már annálfogva sem, hogy Judith néne sokszor intett volt, ne higyjek idővel a férfiaknak; noha nem látom által: miért féltett e részben? Én nem vétek a férfiaknak, sőt becsülöm őket; miért kivánnának tehát nekem ártani? — Hanem mégis van egy dolog, mit irígylek a városiaktól, ez a — szinház. Voltam két operában mit különösebben kedvellek. Az első énekesnő lelkes éneklése egészen elragadott, s azóta sem tudom feledni; mindig fülemben csengnek dalai — A lyán-

ka, szenvedély lelkesedésével és sok helyes tapintattal szólt ezen élvezetéről.

Minél tovább folyt a beszélgetés, mindinkább meggyőződött Ernő a felől, hogy Katinka, ha távol áll is a salóni miveltségtől, de talpra esett, s gyakran meglepő észrevételei, szép természetes ész-tehetségről és józan felfogásról, különösebben pedig a legártatlanabb, s romlatlanabb kedélyről tesznek bizonyságot. Az a zárkozni nem tudó nyiltszivűség; ismeretlenség az élet és társadalom árnyéklataival, az az elfogulatlan nyájas bizalom az emberiség iránt, mellyek a lyánka minden szavából kitűntek, olly kedves, új tünemények valának előtte, miknek varázsa egész lelkét áthatotta. Tapasztalván, hogy a lyánka lelkében, az emberi zajosabb szenvedélyek, még alig sejtelemben, az aljasabb indulatok pedig, teljes ismeretlenségben szunnyadnak: óvakodott, félve az elriasztástól, eszméltetni amazokat és felkölteni ezeket. És miután úgy nyilatkozott Katinka, hogy átallja a hízelgéseket, a világért sem jött volna ki ajkáról bók a lyánka szépségére. Némán élvezték szemei a lyánka ritka bájait, s gyönyörködött lelke annak ártatlanságában, és természet-szülte nyiltszivűségében, melly őt kevés perczek alatt olly testvéresen bizalmassá tevé irányában, mintha éveket töltöttek volna együtt, vagy egy család ölében növekedtek volna fel. Ernő jobbnak, magasztosabbnak érzette a lyánka körében magát, gyakran feledéseibe ringattatva a társadalmi feszítő viszonyoknak, s kö-

zelebb varázsoltatva a természethez, mellynek bájos kis tündér-leányát látta példányúl Katinkában.

Bemenőben a házba, nyájasan lepte meg Ernőt az udvaron egy idylli jelenet. A házi eb vidor szökdeléssel hizelgett, futkosott Katinka körűl; galambjai vetélkedve szálldostak fejére, vállaira s egyik kezére, másikkal hol egyikét hol másikát simogatván meg; a folyosón élénkebben repdestek csevegtek a kalitkás madárkák; egyszóval a háznál minden élő lény, mint nemtőjét szerette a kedves lyánkát. A szobában függött két kalitkából, egy csizikét és egy kanárit vett ki egymás után, karjára hagyta őket reppenni, hol nyájasan énekelgettek; minden remegés nélkül hagyták tőle simogattatni magokat, majd eledelt, czukrot csipkedtek a lyánka szájából; mindenfelől szeretetnek lége ölelte körűl ezt, miként földgömbünket a légkör.

Nem örömest engedett Ernő az illemnek, melly első látogatását, kelletinél hosszabbra nyujtani tiltá. Búcsuzás előtt, ismerve a család szűk körülményeit, ohajtását nyilvánitá megvásárolhatni Katinka szelid csizikéjét, ha nem esnék nehezére megválni tőle, s egypárt szelidebb galambjaiból s néhány cseréppel virágaiból, hogy úgymond, agg lakában, többed magával legyen az unalom ellenében. Katinka nyájas készséggel ajánlkozott ezekre.

Szives volt a búcsu-vétel. Ernő kezet nyújtott az öregnek és Katinkának, s kikisértetett általok a ház kapujáig; hol az öreg tisztelő hajlongásokkal, a

lyánka könnyű fej-köszönéssel váltak el a vendégtől.

Ernő keblében egész zavara zajgott az érzelmeknek. Ő azon emberek közé tartozott, kik jók és becsületesek, nem elvből vagy jellem szilárdságából, hanem kedély jámbor hajlamából, és kísértetek hiányából, melly szivét romlástól ovottnak hagyá. Ős nemzetségének szokásainál- és példányainál- fogva, épen nem volt ment azon gyöngéktől és előitéletektől, miket születés, neveltetés, és családi viszonyok, mintegy második természetté avattak nála. Ő rája is, mint mindenkire, kinél a jellem szilárdsága hiányzik, erős s gyakran elhatározó hatással valának a körülmények, a viszonyok hatalma, és legközelebbi környezet. Távolról sem villant meg ugyan agyában, kedélyében és képzeletében, gondolatja vagy nesze a csábitásnak; de az ős kevélység fészkelődései sem engedtek keblében komoly czélzást foganzani meg. Győződve volt ugyan a felől, hogy boldog halandónak fogja vallhatni magát, ki a bájos, angyali jóságú, tiszta ártatlanságú Katinka szivét és kezét birandja, sőt mélyen érezte, hogy őt is ha viszonyaik egyeznek vala, végtelenűl fogná a lyánka boldogitani; összehasonlítván képzeletében Katinkát, minden eddigi női ismeretségeivel, kénytelen volt megvallani, hogy Katinka felűl áll minden összehasonlításon; de másfelől, — noha beteges atyjánál, ki fiának, a Radnay báró-család vég-ivadékának, mielőbbi nősülését ohajtotta, s épen nem volt szilárd akaratú

ellenzéstől nem igen tarthatott — a születés és szerencse ajándékait nem tekintette olly csekélységeknek, miket szerelmi kalandjának áldozatúl olly könynyen odadobhasson. És mégis mit tegyen? félbe szakítsa-e a kezdett ismeretséget, melly annyi gyönyörrel kecsegteté? Erre nem volt elegendő szilárdsága, ellenállhatlan erővel érezvén vonzatni magát a bájos lyánka felé. Folytassa-e az ismeretséget? Ez ha veszélytelen is, de árthat a lyánka nevének, s ő maga vélt tekintélyének. Ernő tusakodva járt fel s alá szobájában, s már e habozás intheté vala őt, hogy válságos kereszt-úton áll, a jó és rosz között.

Ha józan ész, fontolás és jobb-magunk kelnek csatára keblünkben a szenvedélylyel, rendesen az utóbbi, kész búvó-ajtócskával segít magán, s győz amazokon. — Mit aggódom? mit remegek? szólt végre Ernő magában; bűn-e becsületes ifjúnak becsületes lyánkával ismerkednie? múlhatlanúl szükséges-e ez ismeretségből, vétkes szerelemnek vagy házasságnak erednie? S ki vétkelhet engem, hogy egy elvont falusi magányban, unalom-űzést, tisztességes lyányos háznál keresek, s találok? Folytatom ismeretségemet Kaposyéknál; de a lyánka tiszta ártatlansága és szerencséje, szentek maradjanak előttem! Föltevé egyszersmind magában, olly gyéren tenni látogatásait, mint csak lehet.

Gonosz szellemünk, ha szenvedély ösvényére tértünk, legtöbbször veszteget meg azon ámitással

bennünket, hogy elég erősöknek hazud, bármikor letérhetni róla!

Kétségei közől szerencsésen talált kilyukadása, egészen megnyugtatá Ernőt, szikla-szilárdságúnak képzelvén, minden kísértetek ellenében magát.

Másnap újra épen vadászatra készűlt ki Ernő, szórakoztatni hánykódó kedélyét, a mint Katinka, öregatyja és a szolgáló, a kedves csizzel, pár galambbal, s virág-cserepekkel átjöttek. Katinka elrendezte azokat Ernő szobáiban; Ernő pedig, ki atyjának kegyéből bőséges év-pénzzel volt ellátva, gazdag árt nyújtott értök az öregnek által. Ez vonakodott elfogadni a fizetést, a család iránti háláját hozván fel; de végre Ernő erőtetésére elfogadta annak egy részét, mennyit úgymond, legfölebb is, más vevőtől fogna követelhetni, s a többit visszanyújtá. Ernő Katinkát kísérté meg ezzel; de ez azzal utasitotta vissza az ajándékot, hogy mit jó atyja el nem fogadhatott, ő sem tarthatja elfogadhatónak. Ernő e részben meg nem törheté szilárdságukat.

Estére haza térve a vadászatról, Ernő egy nyulat s pár foglyot küldött át Kaposyékhoz, miket Katinka egy csinos virág-füzérkével viszonzott.

Másnap Ernő vadászati szünetet tartván, próbára tette maga szilárdságát, s nem ment Kaposyékhoz által; minélfogva hosszas unalomnak adta martalékúl magát. Könyvet fogott; de olvasáshoz nem volt kedve, járt, kelt szobáiban, megtekintette a majort, mit eddig nem tett volt; de sehol sem lelte he-

lyét. Végre eszébe jutott, hogy a kert közepén egy agg pavillon áll, mellynek egyik ablakából, kilátás szolgálhat Katinka kertjébe; oda ment ki, s áhitattal tekintgetett át a Kaposy-kert felé. Délután csakugyan szerencsés volt megpillanthatni a kertben munkálkodó lyánkát; de ez nem sejtve szemmel-tartatását, nem is pillantott a pavillon felé.

A következő nap borúlt s ollykor lanyháló lévén, még búsabb unalommal fenyegeté Ernőt. Nem birta tovább türelemmel, s délután átment. A mint a kis virág-kerthez ért, a házból guitarre-kiséret mellett, női énekhang ütötte meg fülét. — Ez ő! gondolá magában, s hallgatózva állt meg. Mint zeneértő, ki maga is ügyesen verte a zongorát, és szép baritont énekelt, — észrevette, hogy a lyánka gyönge ugyan a guitarre-játszásban, noha a kísérő accordokat elég helyesen találgatta el, mi mindenesetre jó zenészi hallásra mutatott; de maga a hang érczes, csengő és hajlékony volt, s az ének kifejezése bájosan szivre-ható. A mint Ernő a kis kaput megnyitotta, egyszerre elhallgatott az ének.

Csak tovább, tovább, Katinka! kiáltá belépve a szobába; bennem igen szenvedélyes és hálás hallgatóra talál.

Szivesen! szólt idvezlések után a lyánka; de báró úr, ne az operák énekesnői után itélje meg egyszerű énekemet.

A természet, minden mű-ágban szép, és eredeti nyomat, édes Katinkám! felele Ernő; s a való-

ban szép csengésű hangot, már az ablak alatt hallottam; biztosíthatom, hogy nincs oka tartani birálatomtól. Katinka nyájasan bókintott köszönetet fejével, s egypár magyar népdalt énekelt el, érzésteljes kifejezéssel, s minden elfogúltság nélkül.

Kedves dalodat, Katinkám; a honi dalt! szólt kérve unokájához az öreg!

Katinka megpengeté húrjait, biztosításúl, ha jól van-e hangszere hangolva, s igy éneklé honi dalát:

Négy folyam közt, dús hegyekkel szegve, bájban terűl el
Szép rónaság, mellyt istenünk megálda két kezével;
Dús kalász reng telkein,
Búja fű leng térein;
Ez Éden, a Magyarhon szült engem, s nevelt fel.

Hős nemzetem szilárd kőszirt, dúló vészben, viharban;
Ember-barát szerencsében, büszkén nemes sanyarban;
Keble tiszta tűkrü tó,
Fenekéig látható;
Nincs tettetés s álkodási szenny a magyarban!

Zúgó vihar a hős magyar levente harcz dühében;
Enyhe szellő, szép szerelmi láng lobogván szemében;
Jobbja hont véd s harczra kel,
Balja szép kedvest ölel;
Két tűz, honért és kedvesért, lángol szivében.

A magyar hölgy, ha szerelmi hajlást szemlesütve vall,
Honszerelme mellé tűzi ifját s hüsége nem csal;
Kedvesének a honért
Nyújt örök szerelmi bért;
Egyszer szeret csak a magyar leány, mig elhal!

Szép hon ölén hős nemzetem, fogytig derült eget láss!
Ős erőd ne dúlja vész, vagy ármány és meghasonlás!
Csak virúlni lássalak,
Fény-övedzve tudjalak,
Ám sújtson engem kebleden, a villám-csapás!

Ernőt egészen elragadta azon lelkesség, mely-lyel a lyányka e dalt éneklé. — Szép, dicső Katinka! kiáltá; de úgy hiszem — veté mosolyogva utána, a dalnak tán nem egészen van igaza, midőn azt mondja, hogy a magyar lyány csak egyszer szeret.,

Nem próbáltam, felelt futó arcz-pirral a lyányka vontatva; de úgy hiszem, a dalnak igaza van; mert ha kit szeretünk, szivünket egészen betölti, nem férhet ahhoz más.

Ezen felelet, mellyet Ernő nem vitatott tovább, s azon mély érzés, mellyel a lyányka a honnak s kedvesnek szerelmeit dallá, sejteni hagyák az ifjat, mint fogna az érezni egykor, ha szíve tárgyat lelne ébredő érzelmeinek.

Ernő, mint tanulmányozott zene-értő, némelly előnyére figyelmezteté Katinkát az éneklési modornak, hang-hajlitásnak, s más fogásoknak, mik még a

lyánykánál hiányzottak. — Sajnálom, mondá, hogy falunk zongorával nem birván, csak egyszerű hanggal tüntethetem elő figyelmeztetéseimet; s egypár operai darabot énekelt el a lyánka előtt.

Ez meglepetve, magán kívűl volt örömében, s zajos elragadtatásában esdeklett Ernőnek, lenne szives lovárdi mulatása alatt, ollykor zenészeti gyakorlatot tartani vele. Ernő örvendő készséggel ajánlkozott erre, s azonnal foganatba vette ajánlkozását, egész leczkét képezvén a gyakorlatból.

Ezentúl mindinkább sűrüek lőnek Ernő vadászati szünetei, és ritkábbak kirándulásai Lovárdból. A zenészet új érintkezési alkalmakat szült közte és a Kaposy-család közt; fél napokat töltöttek együtt, hol Kaposynál, hol a kastélyban, mellynek tágas és magas mennyezetű termeiben hatályosabban hangzott a zene. Ernő többször hívá meg ebédjére vagy vacsorájára a kis családot, majd Kaposyékhoz vitete uzsonnát vagy vacsorát, vagy az urasági szőlőbe, mellyben már a szőlő érni kezdett, rándúltak ki; s a családi kis körben mindig otthonosabbá válván valódi idylli örömeket élvezett. Eltanúlta csakhamar Katinka dalait, s az is viszont Ernőnek operai s más olasz zene-darabjait, s együtt zengedezték azokat.

Gondolhatni, hogy két fiatal, érzés-teljes kedélyre nézve, nem maradhatott hatás nélkül, ezen bizalmas viszony és naponkinti társalgás. Észrevétlenűl mindinkább biztosodott ez köztök, tekinteteik húzamosabban pihentek egymáson, elváláskor kéz-

szoritásaik mindig forróbbak lőnek, viszontlátásaik ohajtottabbak, sőt epedettebbek; ollykor nem eszmélve sohajtások kelének fel szorúlt kebleikből, vagy epedező búsongás ült szemeikben. Idegen figyelő könnyen sejtheté vala sziveikben a kelő szerelmet; csak ők magok nem sejték ezt, s még kevésbbé az öreg Kaposy.

A jámbor öreget, egyfelől az élet prózai folyama, mellyet rendes kerék vágásából kiferdülni nem tapasztalt soha, s a társadalmi viszonyok uralása, miket, mint nagy urak egykori szolgája, megtörhet leneknek ismert és szokott meg; másfelől erős hite Katinka tiszta erkölcse, s Ernő becsületessége iránt annyira biztosíták aggtalanságában, hogy gyanakodásnak, vagy veszélytől-tartásnak még csak nesze sem ébredhetett keblében. Ernő, úgy hivé az öreg, fényes család ivadéka, és gazdag, Katinka pedig urasági tisztnek, s épen ama család szolgájának szegény leánya; tehát köztök a házasság teljesen lehetetlen; s Ernő sokkal eszélyesebb és becsületesebb, Katinka sokkal ártatlanabb bárányka, mintsem szerelemről álmodozhatnának is; igy, ám mulassanak, Ernő lovárdi rövid tartózkodása alatt a gyermekek egymással; azontúl majd eltér maga útjára mindegyike; s kis családomnak az a nyereménye lesz e rövid ismeretségből, hogy szükség esetére, idővel egy hatalmas pártfogóra számolhat.

És e pártfogást a jó öreg korábban volt kénytelen igénybe venni, mint vélte. Sándor-unokájának

a huszár-zászlótartónak levelét vette, mellyben jelenté hogy hadnagynak neveztetett ki, s tiszti fölszerelésére pénzért esedezék öregatyjánál. Kaposy rakosgatott ugyan véletlen szükségre évek óta félre apró fölöslegeket; de öszvesen csak alig adák ki két harmadát is a megkivántató fölszerelési összegnek, s a hiányzó harmad bús aggályt szült a háznál. Az öreg hasztalan nyitogatta mindenfelé csekély pénzforráskáit; Katinka is hiába ajánlgatta, sajnosan ugyan, de kész szivvel, a maga rubintos gyűrűcskéjét és vékony arany lánczocskáját, Judith nénjétől maradt kedves ereklyéit, s egyetlen kincseit; mindezek csekély becsüek, és faluhelyen nem könnyen pénzzé tehetők valának; valamint kölcsönhöz sem mutatkozott remény. Ernő hamar észrevette a család aggályát, melly szokott derűltségétől elütött, és sarkalásai után kitudá annak okát. Az ifju szinte neheztelt, hogy a család több bizalmat nem tanusít irányában, s azonnal kipótolta a fölszerelési hiányt. Kaposy, minden ajándéki rátolás daczára, csak úgy fogadta azt el, mint visszatéritendő kölcsönt, s Ernő kénytelen volt elfogadni kötvényét az öregnek.

Ernő, ezen mentő szivességével, még inkább köté le maga irányában a családot. Aggályon kivűl, s naponkint szivélyesebb társalgásban múlt el tőlök néhány hét, s Ernő, ki csak pár hetet szánt volt lovárdi mulatására, hónapok múltával sem gondolt távozásra. Sem ezen halogatása, sem nyugtalan vonzódásai a Kaposy-ház felé, sem a lyánka mindin-

kább növekedő bensősége, nem riasztták őt fel könynyelmű nyugalmából; miként az öreget sem Ernőnek sűrű foglalkozásai Katinka körűl, aggtalan biztosságából.

Azonban egy véletlen esemény, búsan riasztotta fel a jámbor öreget biztos szunnyadásából.

Gróf Endrey, kinek két felserdűlt leánya volt, s ki a gazdag Radnay bárót, szivesen ohajtotta volna házához vőül, megtudván Ernőnek lovárdi mulatását, s ismerve annak szenvedélyét, nagyszerű vadászatra hívta meg őt, szomszédban feküdt makkosi jószágára, és másnap lovászától paripát küldött alája. Déloczeg egy állat volt a gróf fakója, melly azonban csak imént hányta el csikó-fogait, s még nyereg alatt keveset szolgált.

Ernő örült a lovaglás egy idő-óta ritkább élvezetének, s minthogy jó és szép lovas volt, büszkén vetette magát a paripa hátára. Némi kis hiúságból, vágyván lóháton mutatni be magát Katinkánál, leszállt a ház előtt paripájáról, s átadván azt a lovásznak, befordult Kaposyékhoz, egypár napra búcsút venni a családtól. Búcsu-vétel után, öreg és lyánya kikísérék őt kapujokba, s Ernő újra paripájára szökelvén, büszkén tánczoltatta azt Katinka előtt a hid felé. Azonban a hídhoz érve, egy szemközt jött szekér lovainak dobogásától a fahidon, és a folyamban mosó nők sulyok-csattanásaitól, megbokrosodott fiatal paripája, vissza-vissza hökkent a híd padlójától, s nem volt arra birható, hogy rája lépjen.

Ernő több izben rohantatta neki a lovat, majd a lovászt küldé szokottabb lovával előre, reménylve, hogy utána könnyebben fog eredni paripája. Mind hiában! a fakó horkolni, ágaskodni, majd ülőjét hányni kezdte. Ernő, szégyenében, és boszújában, sarkantyúba vette a lovat, s neki szöktette a hídnak; mire a ló ágaskodó szökéssel fordúlt meg, s horkolva és riadva állt meg. Épen ekkor ért, riadt sikoltással Katinka hozzája, s bősz ijedtében megfeledkezve mindenről, kantáron ragadá a fakót. — Ernő! istenre kérem szálljon le! kiáltá. Ernő, ki attól tartott, hogy a megszilajodott ló, maga alá vágja a lyánkát, réműlten riadt le lováról, s karjára fogván a lyánkát, nyugtatgatva vezeté őt lakába vissza. — Istenért! ne üljön többé a fakóra! én meghalnék — esdeklett az ifjúnak; de elfojtotta további szavait, látván atyjának aggodalmas arczát. Ernő meghatva a lyánkának kitüntetett forró részvéte által, gyöngéd foglalkozással nyugtatgatá őt; de teljesen csak azzal birta megnyugtatni, hogy esdeklésére megigéré: miként a lovászszal lovat cserél, s e végre azonnal meg is tételé az átnyergelést, s előre átvezetteté a hidon a lovakat. A lyánka élénken kötve Ernő szivére a vigyázatot, az öreg pedig szótlanúlereszték az ifjat útjára.

Ezen esemény nagy zajt ütött a faluban. Sugdosni, jobbra-balra jósolgatni kezdének a lakosok; de senkire sem hatott az olly leverőleg és aggasztólag, mint az öreg Kaposyra. A báró távozta után búsan

hajtotta kezére fejét, s bánatba merűlve ült agg karos székében. Katinka aggódva állt meg előtte: mi bajod, kedves nagy atyus? tán rosszúl vagy? kérdé.

Rosszúl! igen rosszúl! felelt reszkető hanggal az öreg! s fölemelvén unokájára eső szemeit, ez ijedten látott könyeket rezgeni azokban.

KATINKA. Atyám! az istenért, mi bajod? tán ijedtség. —

KAPOSY. Igen ijedtség! — (meröen szegezve a lyánkára szemét, mintha keresztül akarna látni szivén) Katinka! te szereted a bárót?

Katinkának e nem vélt kérdésre, pír futotta meg arczait; majd eszmélődve hallgatott el, s nem felelt

KAPOSY. Feleletet várok Katinka! te szereted a bárót?

KATINKA. Lehet, jó atyám; de nem tudom. Annyi igaz, hogy nekem a báró, minden férfiak közt, kiket láttam, legjobban tetszik.

KAPOSY. Értem! — Előbbi ijedtséged — tulságos aggályod a báró veszélye iránt — bizodalmas megszólitásod, ki eddig báró úrnak szólitád őt — elárulták előttem — bár ne későn — érzelmedet. De tudod-e leány, hogy a szerelem csak ott nem vétkes, hol házasságra lehet kilátás? És ez köztetek lehetetlen, teljesen lehetetlen.

KATINKA. Miért lenne lehetetlen, atyám, ha Ernő akarja? Nekem Ernő tetszik, nem rangja, gazdagsága; s miért ne tetszhetném viszont én neki, s

szegény és tekintélytelen születésű Katinka? — Emlékezel-e atyám, hogy a múlt évben a czigánynő, fényes jövendőt jósolt nekem?

KAPOSY (indulatosan). Bohóság! csalás! mondom leány, közted és a báró közt, a házasság teljesen lehetlen! és annak még csak gondolatját is verd ki fejedből, ha engemet sírba taszítni, magadat pedig veszélybe és gyalázatba dönteni nem akarod!

E szavakat olly szokatlan hévvel és indulatossággal ejté az öreg, hogy a lyánka egészen összerezzent azokra.

Leányom! szólt enyhültebben az öreg, légy nyiltszivű ősz atyád előtt, kinek egyedüli öröme, mindene vagy, és szólj: ejtett-e a báró előtted valaha szerelmi szavakat, nyilatkozásokat, vagy czélzásokat egykor lehető egybekeléstökre?

Katinka derült szemeket vetett az öregre, és szivére tevén kezét: nem atyám, soha! felelé; ezt földi és mennyei boldogságomra mondom!

Úgy még van idő, Katinkám! szólt vidorodva az öreg, s felfogadtatá a lyánkával, hogy a báróvali társalgásában ovatosabb leend, abban minden szív-ömlengésnek, szerelmi nyilatkozatnak kitérend, s minden házassági reményt hiú ábrándnak tekintend. A lyánka, szeretett öreg atyja aggályaitól áthatva, szivéből tevé ezen fogadását; tehetne-e az árva róla, ha ugyan ezen szíve csalná meg egykor őt?

Az esemény egészen megváltoztatta a két csa-

lád társalgási viszonyát. Ernő szivét, képzeletét nyájasan foglalatoskodtatá, Katinkának kitört zajos részvéte, aggálya, az őt környező veszélyben. — Tehát szeret, tehát enyém az az angyali ártatlan lény, gondolá kéjtelve magában; kit boldogitásra szült a természet! bár mi jőjön, értem dobogó szive, hálára kötelez!

Mit kivánt Ernő ezen hála alatt érteni? még maga sem látszott tisztában lenni magával, s nem is volt hajló tisztába hozni agyában és szivében ezt; mert az Endrey grófi háznál ejtett, nem minden gúny nélküli czélzások, kissé megbokrosíták az ifjat, s meghűték melegebb vágyát, a Katinka iránti komolyabb viszonynak; noha másfelől tetemesen nyert előtte a lyánka, az Endrey kisasszonyokkali összehasonlításokban. Igy ha bár határozatlan kebellel is; de eddiginél sokkal melegebb, nyiltabb kedélylyel tért Makkosról Katinkához vissza, gyöngédebb, szivélyesebb, figyelmesebb lőn irányában; s bár szavakkal nem nyilatkozott, rajta epedéssel csüggő szemei, elárulták szivének forróbb lángolását.

Ellenben Katinka sokkal zártabb, elfogúltabb, tartózkodóbb lett Ernő irányában, s Ernőnek melegebb szavaira, több izben nem titkolhatá zavarát. Ha ama lovaglási veszélyről és Katinka kitört részvétéről esett szó, az öreg bő szavakkal adta értésére Ernőnek, hogy Katinka szive hőn ver minden szerencsétlen iránt, és sejteté vele, hogy a lyánka, veszély esetében, másért is hasonló részvétet tanu-

sít vala. Egyszóval: a társalgás idylli zamata egészen elfoszlott, helyébe szivek és érzelmek feszessége, a nyiltság helyébe, mindenfelőli elfogúltság állt be. Az öreg Kaposy is, nem a régi szivélyes és bizalmas lett Ernő irányában; annak hiányát most hideg és kimért udvariasság pótolgatá.

Ernő valami közbejött családi eseménynek tulajdonítá az első napokban e változást, s részvéttel tőn az öregnél kérdést ez iránt. Nyugtató feleletet nyervén attól, bántani kezdé őt, a család nem titkolható feszessége és hidegsége maga iránt. — Tehát csalatkoztam! gondolá némi keserűséggel szivében, a lyánka szivessége és ragaszkodása hozzám, nem szerelem, hanem csak társalgási ujdonság és némi hála nesze volt zenészi gyakorlataimért, és testvérének nyújtott segélyemért! Vagy tán unott lettem a háznál? Jól van! veté boszúsan utána; el lehetünk egymás nélkül!

Két nap a legtürelmetlenebb türelemmel, s helyét sehol sem találó sziv- és kedélynyugtalansággal, maradt el a Kaposy-háztól; s már maga e nyugtalanság kínzó férge megfoghatta volna őt győzni arról, hogy a kedves lyánkától elszakadnia több lelki erőt igényel, mint puszta határozatot. Ujra pavilloni leshelyére ment ki. Első napon még látta a lyánkát a szolgálóval motozni a kertben, de nem a régi vidor kedélylyel és könnyűséggel; gyakran látta őt meg-megállni munkájában és huzamosan merengni gondolatokba merűlve, majd, mint vélé

könyet törölni ki szeméből. Másnap hasztalan lesé őt.

Est felé a kastély kapujában állva, örvendve várá be, Kaposyéknak a kastély előtt elmenő szolgálóját. A már korosabb nő, mint gondolni lehet, lekötelezettje Ernőnek azon ajándékokért, miket tőle sűrűen kapott, s egyszersmind félbiztosa Katinkának is, és meghittje a háznak, nem volt fösvény híreivel. Ernő, tudakozásai, s a nőnek készséges feleletei után, elszámitván ennek áradozásaiból a szokott cselédi nagyitásokat és tulzásokat, csakhamar kitudta a dolog valódi állását a Kaposy-háznál; és annyi felhordott jelenségből bizonyosodott meg a lyánka forró szerelme felől, hogy lelke soha nem érzett kéjbe merült azokra.

Illy kéjteli szivvel ment másnap Kaposyékhoz által. A lyánka arczát, homályos gyönge bánat fátyolától bevontan találta, melly azt még bájolóbbá, varázslóbbá tevé, a szépség mellé több lelkességet is kölcsönözvén annak. — Báró úr tán nem volt a múlt párnap Lovárdon? kérdé Ernőt.

De igen! felelt ez.

KATINKA. Tehát jól mulatta magát, hogy nem volt szerencsénk. Ezt mosollyal akará ejteni; de a mosoly elhalt szegénynek ajkain!

Dolgaim valának; mentőzék Ernő.

A beszélgetés az Endrey-grófi házra került, mellyet a szomszédságban jól ismert Kaposy. Kiemelte a báró előtt a családnak fényét, vagyoni jó

állását, magasztalta hír után az öreg, a nagyobbik grófkisasszonyt, s csaknem rákötőleg ajánlgatta Ernőnek nőül.

Katinka mélyebben borúlt munkájára.

A contesse jeles egy hölgy, semmi kifogásom ellene, nyilatkozék Ernő; csak azon egy, hogy nincs vonzalmam hozzája. A szív pedig akaratos, megkivánja a magáét; sőt nősülésnél, gondolnám, ő a fő tényező.

Igen! szólt az öreg; de csak akkor szerencsés tényező, ha elismeri a társadalmi viszonyok hatalmát is, s nem veti meg, magát ámítva, azokat.

ERNŐ. A társadalmi viszonyok és szerencse adományi, kedves Kaposy úr, kivülöttünk feküsznek, s nem töltik be azon hézagot soha, mellyet rokonszenv és szerelem hiányai a szívben hagynak!

A öreg nem vitatta tovább a beszélgetést, melly épen nem volt alkalmas aggályát enyhíteni. De Katinka arczára némi derületet vontak Ernő szavai; mert noha azokból, atyjának tett fogadásánál fogva, reményt meríteni nem akart; de a gyarló szív, akaratlanúl is, minden kis fű-szálhoz, szivesen raggatja jogait.

Ernő zenészetre szólítá fel a lyánkát, s ez, először a lovaglási esemény után, szivesen engedett a felszólitásnak; Ernőnek meglehetősen sikerült, elfogúlatlansága és saját derültsége által, mit a lyánkának szerelme iránti biztossága szült benne, földeríteni Katinkát és öreg atyját, s elégedettebben vál-

tak meg késő estve egymástól; és a lyánka, maga feledtében, szivélyesebben szoritotta meg Ernő kezét.

Otthon lefekvés előtt, nagy léptekkel járva szobájában fel s alá, szive, esze, egész tömkelegében bolyongott az érzelmeknek és határozatoknak. Hogy a lyánka szereti, forrón szereti, abban nem kételkedék többé, valamint abban sem, hogy a lyánka ismeretlenségében a világgal és társadalmi viszonyok hatalmával, óhajt, sejtelmet, vagy tán épen reményt is ápol keblében házassági szövetséghez; bizonyos volt abban is, hogy az öreg, viszont nem ismerve a szenvedélyek hatalmát, de annál jobban a társadalmi viszonyokét, aggálylyal sejti a kebleikben keletkező szerelmet; önmagával vetve számot pedig érzé, hogy az angyali lyánkával kötendő komolyabb viszonyra gondolva, egyszerre előomlanak keblében, az aristocratiai büszkeség, születés, neveltetés és megszokás minden nehézségei, előitéletei, rémei, mik szerelmét túlsúlyozzák abban. — Mit tegyen? viszszalépjen-e még jókor? vagy folytassa társalgását? Amaz sértő lovagiatlanságnak, ez nem épen veszélytelennek látszék előtte: noha, mint gyakran szokta ámítni magát a szenvedély, saját lelki erejében, szilárdságában, épen nem volt bizodalmatlan. Illy tanakodó habozás közt, nyugtalanul tölté éjét; s végre, miként megesni szokott, ha válságos dolgokban, zajló szenvedély közt a hidegen fontolgató észszel, egy álkodó fogással egyezteté ki keblében a kettőt. — Folytatom, úgymond, társalgásomat a

családdal; de ovakodom s nem adok igényt komolyabb viszonyhoz; majd meglátom: miként fejlik ki a dolog? A lyánka még félgyermek; várhatok; s ha két év múlva is sajátom marad szíve, úgy jöhet — nőmmé teszem!

Látható, hogy Ernő ezen határozása, ha nem épen szándékos csalás, bizonyosan önámítás volt s csak ürügye keble habozásainak; mert miként követelhetett a lyánkától éveken át hűséget, ha ő maga nyilatkozni, s komolyabb viszonyra kilátást nyújtani nem akart? Ó a szenvedélyes sziv sokszor ámíttatik ugyan, de még többször ámul és ámítja önmagát!

Folyt tehát a naponkinti társalgás a két család közt, és miután az öreg, ki szorosan ügyelt arra, hogy a fiatalokat magokra ne hagyja, és szenvedélyesebb nyilatkozatokra alkalmat ne nyújtson, további aggályra okot nem látott, azonban az őszi napok beállása is, a bárónak nem sokára történendő távozását reménylteté: meglehetősen visszatért a társalgás, régi fesztelen és nyilt kerékvágásába; de a fiatalok szívei is naponkint forróbban dobogának egymásért, s ha ajkaik hallgattak is, annál hangosabban beszéltek tekinteteik, s elváláskor kézszorításaik.

Azonban e nyomasztó viszonyban, pár nap múlva új fordulatot okozott egy különös esemény. Kartaly Lajos mérnök, bevégezvén egyik sürgetősebb uradalmi mérését, újra sokat időzött Ernőnél

Lovárdon. Ünnepi nap következvén, Ernő ebédre hivta meg a Kaposy-családot is, különösebben némi kis hiúsági neszből is, hogy a szép Katinkát, Lajosnak, ki őt még nem látta, bemutassa, s maga szerelmi boldogságát vele irigyeltesse; melly szeszélye a hiúságnak, nem épen szokatlan a szerelmeseknél.

A lyánkának szépsége, tiszta ártatlansága, derült felhőtlen kedélye, fesztelen nyájassága, és ezek mellett természeti nyilt esze, egészen elbájolták az ifjat. Tisztelő figyelemmel volt foglalatos körülte, különösen a báró kastélya nagy termének ősi agg tartalmait, a régi fegyverzeteket, szereket, bútorokat, s más régiségeket szemlélgetvén a társaság, Lajos nyájas készséggel és sok történelmi s régiség-buvárlati ismerettel, fejtegetéssel ismertette meg, a tudni-vágyó lyánkával azokat; majd az ősök képcsarnokánál, sok szivességgel és jártassággal pótolgatá ki azon hézagokat, miket az öreg Kaposy tolmácslatai, a történelem mezején hagytak. Ebéd fölött nyájas mulattatója s vidor földerítője volt a lyánkának; s ebéd után zenészeti mulatozásra menvén a nagy terembe át a társaság, Lajos kifogyhatlan volt Katinka hangjának, lelkes kifejezésének és előhaladtának magasztalásaiban.

Ernő ütközten vette észre, hogy a lyánka még nyájasabbnak, fesztelenebbnek mutatkozik Lajos, mint ő irányában — mit, gondolhatni, annak érzete szült, hogy Lajosra nézve nem nyomasztá szivét szenvedély, sem öreg atyjának aggálya — nem ke-

rülhette ki figyelmét az is, hogy az öreg Kaposy — ki Lajost, unokájához illőbb s ennélfogva ohajtott párnak tekintette, s örömest is fogadta volna őt villám-hárítónak, a báró szenvedély-viharai ellenében — kitüntetőleg nyájas, figyelmes és tisztelő volt a mérnök irányában, és becsülését bókokkal is nyilvánította. Ernő keblében féltés kezdett borongani, melylyet még inkább fokozott az, hogy az öreg egész szivélyességgel kérte ki Lajos látogatását házához; s ez nemcsak megigérkezett, de másnap maga sarkalta Ernőt az átmenetelre. Kaposy annyira szives gazda volt irányában, hogy szinte feledni, legalább mellőzni látszott a bárót, s Katinka egész bizalmassággal mutogatá meg neki, még nyíló virágait, galambjait és madárkáit; sőt ohajára Lajosnak, készséggel énekelte el honi dalát is. Egy szóval: a Kaposy-család alig volt egyszer-egyszer derültebb, elégedettebb, mint e látogatásnál. Búcsuzáskor szives örömmel igért Lajos új látogatásokat, és Ernő szúró tövissel keblében, tért haza.

Lajos távozta után, boszúsan borongott kedélye. Az öreggel csak ki birt békülni, miután annak irányában méltó aggályát ismervén, rosz neven nem vehette, ha a Katinka állásához és viszonyaihoz illőbb mérnök felé hajlott; de Katinka ellen annál inkább zajgott keblében az ingerültség. — Ő is olylyan, kiálta fel boszús méreggel, mint a többi! ledér lépező, állhatatlan! szivet nyit minden férfinak, ki fáradságot vesz magának körülte! Im az első közbe-

jött udvarló, képes engem kiütni nyergemből! El tőle! mintha nem láttam volna őt soha!

Hősies volt ezen elhatározása; de a gyarló szív ismét önmagát ámítgatta. Most érezteté vele igazában a féltés: mennyire szivéhez van már tapadva a lyánka, kinek bájai, miután más becsülőjök is akadt azoknak, még egyszer olly becsesek lőnek előtte; milly elviselhetlen kint fogna érezni, ha őt elvesztenie kellene. S ezen vesztés mindinkább valószínű lett előtte, minél többet jártatta elméjét Lajos szép tulajdonain, s minél inkább volt kénytelen megvallani magában, hogy az ifjú mérnök, elszámítva rangot és vagyont, mindenben, mi embert emberré, kedvessé és tiszteletessé tehet, fölötte áll.

Borongó kedélylyel ment másnap által, s csaknem egészen elborúlt az, hallva a lyánkától és atyjától Lajos áradozó magasztalásait. Katinka elfogúlatlanul tevé ezt, mert becsülte az ifjat; az öreg pedig tán némi ohajból, hogy Ernőt is némi közbenjárói szerepre birja az ifjúnál, kit örömest lát vala vejének. Ernő kedvetlen, szeszélyes, hideg s csaknem éles volt most Katinka iránt, s a szegény lyánka arczát újra ború vonta be. Ernő búcsu-vétele olly hideg volt, hogy még kezét sem nyújtotta, mint szokta, a lyánkának.

Másnap vadászatra ment, szórakozást is keresve, de boszúját is folytatni kivánva, hogy könynyen ellehetni láttassék a lyánka nélkül. Illy csodás érzelem a féltés; gyötrődik és gyötör!

Estvére, haza-tértében, mégis beszólott Kaposyékhoz; de tőlök új szálkát vitt szívében haza. Az öreg, elégedéssel emlegette előtte, hogy Lajos, mindjárt délután átjött hozzájok, s csak óra-negyed előtt távozott tőlök. Ernő keblében egész dühöngéssel lázadt fel ezen hírre a féltés; mert Lajost szintén meghívta volt mai vadászatára, s ez dolgaival mentőzött, s mégis távollétében átjött, hogy tanu nélkül mulathasson a lyánkával. Fagylaló hidegséggel hajtá meg magát a családnak, s csaknem eszméletlenül rohant át kastélyába.

Ki birná leirni a proteus-alakú féltés marczangoló kinait! Ernő szemeire egész éjjel nem jött álom ezek miatt; de nem a szegény lyánkáéra is, az epekedő bánat miatt!

Másnap reggel a kasznár kopogtatott be Ernő ajtaján, s a jövő napra, szüretre hívta meg a bárót, tudtára adván ennek, hogy Kaposyékat is meghívni szándékozik.

Következett napon a kasznár két kocsit küldvén által, Ernő átment azokkal Kaposyakért. Ezek házánál volt már a helybeli kántor is, ki szintén hivatalos volt a szüretre. Katinka nyájas mosolylyal, melly hasonló volt a borúlat közől kitörő nap-sugárhoz, s a nap együtt-élvezésének előérzetével fogadta Ernőt, s az öreg is derűltnek látszott; de most, a mint felülni készültek, darabig nem birtak eligazodni magok felosztásán. A báró a kissé pálinkaszagú kántorral, nem örömest vágyott szomszédság

ban ülni, a lyánkát is szánták számüzni hozzája; Katinkát pedig a báróval ültetni össze, az öreg Kaposynak nem volt inyére. Előülés nem lévén készítve a kocsikban, végre is meg kelle az öreg Kaposynak nyugodnia abban, hogy Katinka essék Ernővel egy kocsira. Ernő örült az alkalomnak, melly őt most először hozta a lyánkával, tanu nélkül össze. Rövid lévén a teendő út, sietett szive aggályos tárgya ügyére használni fel azt.

ERNŐ. Szabad kérdeznem, Katinka, mi lábon áll már Kartaly Lajossal?

KAT. Szives hozzánk, mi is azok vagyunk hozzá. Ő ritka jelességű ifjú; én becsülöm őt.

ERNŐ. Tán szereti is? nem-e?

Katinka csodáló szemeket vetett Ernőre. — Nem, édes báróm! Nem is tudom: miként jöhetett ezen gondolatra, melly egészen új előttem.

ERNŐ. Lajos hajlamát alig ha nem sejtem; de tán Katinkának szívét már más foglalta el?

KAT. Ó nem! — én nem szeretek — senkit! Ezt fojtott hangon vontatva rebegé a lyánka

ERNŐ. Senkit? valóban senkit, Katinka?

KAT. Senkit, édes Ernőm — nem szabad.

ERNŐ. Ki korlátolhatja, Katinkám, a természet törvényeit és a szív jogait?

KAT. Részemről senki! szólt szivélyes kitöréssel a lyánka — de —

Részemről is senki és semmi; nyilatkozott

szenvedély lángjával Ernő, s dobogó szívéhez szorítá a lyánkának, kezében tartott kezét.

Most dűlős helyre jutván a kocsi, az uraság hajdú kocsit tartani ugrott le üléséből, s félbeszakasztá a további kéjes ömlengéseket.

Kartaly Lajost, már az urasági borháznál találák, számos vendégek körében. A szüretet, tán hogy vég átvéte az év áldásának, tán hogy a még gyermek-korú bor, előre sejteti velünk a fölserdülendő szív-vidámítót és bú-enyhítőt — egyikének rendelte a természet, s alkalmasint minden népeknél a szokás, a legnyájasabb foglalkozásoknak. Fél munka, fél mulatság az, s a mindenfelé czikázó sürgés-forgás, élénk zaj, enyelgés, dévajkodás, s némi társalgási ünnepélyesség a szüretnél, földerítőleg hatnak a kedélyekre.

Derűlt volt a társaság itt is; különösen Katinkát Ernő végszavai, s a kirándulás ujdonsága és ritka élvezete, a legnyájasabb kedvre villanyozták. Örömmel csüggött a deli élénk lyánkán minden vendégnek szeme; különösen Lajos nem tágított oldalától; a szüreti jelenetek és foglalkozások, folytonos alkalmat és ingert nyújtván mulattatásainak; egészen elfoglalta azokkal a lyánykát, s újra ollykori borongását voná Ernő arczára, a féltésnek.

A vidor szüreti ebédnél, a hajnal-piros arczú kántor, egy öblös henger szerednyei mellé esvén, csakhamar széles jó kedvre derült, s egyre itta az áldomásokat. Legelőbb is a báróért ivott hosszas,

annyival is inkább zürt-zavart szónoklattal, mellyben minden megvolt mi fölösleges, csak a verbum regens hiányzott. Azután Katinkát vette czélba, hízelegve nyilatkoztatván, hogy virágai közt ő a legszebbben virító centifólia, s kivánná, hogy egy szomszéd kertecskébe ültettetvén által, ott tövis nélkül viritson — in infinitum! Majd Kartaly Lajosra kerülvén a sor, már közelébbi vaskosabb czélzással fejezé ki azon ohaját, hogy bár minélelőbb cserélné fel az uradalmi mérnök, mérnöki vas lánczát, a szerelem rózsa-lánczával, azzal Lovárdot kötvén Legenyével össze!

A társaság éljenzett és kaczagott; az illetők hajlongták, Katinka pedig irult-pirult, és Ernő — a kasznárnéhoz tett érdektelen kérdést, hogy keble kelő keserńyét elpalástolhassa. De nem sok vigaszt nyert a kasznárnétól is; mert ez a kántor rózsa-lánczára nézve, maga is ohajtottnak és igen összeillőnek lelé a Lovárdból és Legenyéből kikerülendő párt.

A megrendelt czigány-zene megzendült, s fokozta a jó kedvet.

Ebéd után a báró tiszteségeért, egy óráig tánczolni engedé a kasznár a szedőket; azontúl a vendégek mulatták tánczczal magokat. Ernő és Lajos, mint kitünő tánczosok, s a vendégség ifjai, egyre hordták a szép Katinkát, ki nem sok mesterséggel ugyan, de annál több természetes bájjal és könnyüséggel tánczolt.

Egy fris magyart lejtve, Ernő karján tartá a

lyánkát; s miután egy előrobogott vendég-kocsi némileg elvoná a társaság figyelmét, alkalmat nyert pár szót váltani vele.

ERNŐ. Katinkám, a mint látom, jól mulatja magát?

KAT. Igen jól; de önnek kedélyét borongni sejtem.

ERNŐ. Gyöngélkedő atyám levelét vettem Katinka, s négy nap-múlva indúlnom kell haza felé.

KAT. Istenem! milly pusztaság lesz azontúl Lovárd?

ERNŐ. Pusztaság, Katinka?

KAT. Sivatag pusztaság!

ERNŐ. Imént a kántor egy vigasztalót fedezett fel a szomszédságban —

KAT. Bohóság! — engem — nem fog vigasztalni — semmi!

ERNŐ. Úgy a tavaszszal magam jövök vígasztalóul ismét.

KAT. Valóban, Ernő? Úgy odáig éltetni fog a remény.

Ernő e szavakra, miket szerelem epedésével tölt tekintettel kisért a lyánka, észrevétlenűl szorította őt kebléhez. —

Lajos hazakisérte Ernőt Lovárdra, s nála hált.

Ernőt éjjel is nyájasan foglalatoskodtatá Katinkának zárkozni nem tudó nyilt kedélye, s maga iránti ki-kitörő szenvedélyes szerelme.

Te, mint Katinkától értettem, haza utazni szándékozol? kérdé őt másnap reggel Lajos.

ERNŐ. Négy nap múlva, barátom.

LAJOS. Ugy még holnapután átjövök hozzád; valami fontos közleni-valóm van veled.

Ernőt sejtelem rezzentette e szavakra össze.

Mi lehet az a fontos közleni-való? tünődék Lajos távozta után, magában; mi egyéb, mint Katinkával való viszonya? — Keble megszorult e gondolatra.

Átment Kaposyékhoz, s az öreget gyöngélkedő állapotban találta. Mint mondá, a szüreti ebédnél alkalmasint megterhelé gyomrát, s tán hazajövet át is fázott az esti hűs légben. De Katinkánál, annál forróbb s megadóbb szivességet tapasztalt maga iránt Ernő. Szerelemtől telt volt ennek egész lénye, mit a kölcsönös szerelem felőli bizonyosság okozott; s Ernő közelgő elválása, de egyszersmind megigért tavaszi visszatérének reménye fokozott keblében, s idézett fel nyájasan epedező szemeibe s minden mozdulatába. Búcsuzáskor, a mint Katinka, atyjának gyöngélkedése miatt, csak egyedül kiséré ki az ifjat, ez kéjtől telve szoritá kebléhez a lyánkát, ki nem vonakodva borúlt arra, s az első csókot nyeré és adá.

Enyém ő! kiálta fel, szobájába érve Ernő; s nincs hatalom, melly elszakíthasson tőle!

Szorongó kebellel várta ő Lajosnak érkeztét. Sejtelme nem csalta meg. — Barátom! szólt Lajos némi elszorúltsággal hozzája; tán sejtheted is már,

hogy nekem Katinka tetszik; tulajdonait, nyilt ártatlan kedélyét, sorsát, olly magamhoz illőknek találom, miszerint teljes győződéssel vagyok, hogy vele, és csak egyedűl vele lehetek boldog. Állásom ollyan, hogy aggtalan, sőt sorsunkhoz képest, kényelmes háztartást ajánlhatok neki; s ezért — mert a szülék előtt ritkán nem ez a fő tekintet — úgy is veszem észre, az öreg Kaposy nem igen tagadja meg tőlem unokája kezét; de a lyánka érzelmét — noha őt irányomban elég nyájasnak tapasztalám — ki nem tapogathatván, tégedet, ki a család bizalmát, tiszteletét bírod, kérnélek meg azon baráti közbenjárásra, hogy a lyánka szivét, hajlamát és határozatát irányomban, kitudni sziveskednél. Én, tudja isten, túlszerény, járatlan, vagy tán épen ügyetlen is vagyok az érzelmek tolmácslásaiban!

Lajos szavait és kérelmét, Ernő lehajolva, pipazsinórjával motozva hallá meg, nehogy elárulja arczának szín-változásait, s nem mert Lajos szemébe tekinteni. Akadozva, habozva igérte meg neki közbenjárását, nem minden szégyene nélkűl baráti álkodásának, hogy nem volt szive nyiltan vallani be Lajos előtt azonnal, a lyánkával kötött viszonyát, hogy a lyánka szive már nem szabad, az már sajátja.

Nyugtalan Lajos sürgetésére átment Kaposyékhoz Ernő, s amaz szorongó kebellel várt visszaérkeztére.

Dobogó szivvel ment által Ernő. Érzette, hogy az elválasztó percz jelen van; vagy komoly szándé-

kát szükség a lyánka előtt nyilvánítania, vagy végkép lemondania róla. Amarra még nem volt határozottan elkészülve; a vesztés gondolatjára pedig szivére rohantak annak minden kínjai. Illy kebelhánykódásban ért a kis kerthez.

Az öreg Kaposyt súlyosabb baj környezte, mint eleinte vélte. Izzadás végett ágyban feküdt, s épen szunnyadt; Katinka pedig aggódva ült az ablakban, s a mint Ernő jöttét észrevette, lábhegyen suhant ki az ajtón, értesité az ifjat, atyjának állapota felől, s a kert szőlő-lugosába vezeté őt.

Tán már búcsuzni jött édes Ernőm? kérdé, bánatba merült tekintettel.

ERNŐ. Ez úttal még nem Katinkám! fontos követségben járok.

A lyánka váró tekintetet vetett Ernőre.

ERNŐ. Kartaly Lajos barátom, szivét ajánlja általam Katinkának, s ha elfogadtatnék, kezét is. Mi választ vigyek neki, Katinka?

S ön készséggel fogadá el e követséget? kérdé a lyánka, s köny gördült ki szeméből.

ERNŐ. Igen Katinka; mert tudtam, hogy ön, természet leánya, ki érzelmeivel rejtőzni nem tud, s angyali nyiltsága, a válságos pontnál meg fog győzni arról, mit eddig csak sejtenem lehetett. — Mi választ vigyek barátomnak Katinka?

A lyánka, egy virág levelkéit tépdelve hallgatott; majd fel sem emelve tekintetét, mintegy esz-

méletlenűl, lassú fojtott hangon mondá: „egyszer szeret csak, a magyar leány, mig elhal!“

ERNŐ. És ezen „egyszer“ él már keblében, kedves Katinkám?

A lyánka alig hallhatólag mondott igent.

ERNŐ. Szabad-e hinnem, angyali Katinka, hogy én vagyok a boldog?

KAT. Miért tagadjam, édes Ernőm, a mivel zárkózni nincs erőm; bár ezt tán tennem illenék. Szivem öné, bár jó atyám mondja, s magam is átlátom már, hogy az lehetlen —

ERNŐ. Lehetlen? miért Katinka? hitvány viszonyok foszszanak-e meg engem földi mennyemtől? Nem, angyal! kiálta Ernő lángoló szenvedély zajával; te enyém vagy a szív legszentebb jogánál fogva, s nincs erő, melly elszakaszszon tőled!

Zajosan szorítá keblėhez a lyánkát, s ez magát feledve fűzé Ernő vállaira ölelő karjait. Kéjes ömlengések közt vona Ernő, egy drága brillant gyűrűt Katinka ujjára. — Jegyesem vagy, mondá, s tavaszra kedves nőm, Katinka! s ez mintegy eszmélődve: ha nem álom-e, mi vele történik? nézegeté a csillogó gyűrűt.

Csak olly becses ne lenne ez a jegy-gyűrű! szólt lassú sohajjal a lyánka; félek, hogy mindig sorsunk különbözésére fog emlékeztetni!

Hagyd az aggályt! nyugtatá őt Ernő; e gyűrű a jövendő bárónét megilleti.

Isten hírével! kiáltott fel viduló elhatározással

Katinka; jőjön a minek jőnie kell! én öné vagyok Ernő, s leszek a sírig! — Ezzel levoná maga ujjáról, Judith néne kedves emlékét, rubintos gyűrűjét s Ernő ujjára voná azt. — Nem olly drága ez Ernő, mint öné; de ne feledje a távolban is, hogy tiszta hű szerelemnek záloga az!

Boldog kéjben úsztak mindkettőjök keblei. Ernő olly erősnek, szilárdnak érzette magát, hogy vívásra lett volna kész felszólitni szerelme ellen, magokat az elemeket is; Katinka pedig, a soha nem csalt, nem csalatott szende lyánka, miként birt volna kétkedni azon ifjú szilárd jellemében, kit olly lángolón szeretett, s ki tökély ideálja volt lelke előtt?

A szerelmesek elhatározák, hogy mátkaságukat az öreg előtt még titokban tartsák, nehogy hasztalan aggályai csak nyavalyáját súlyosítsák.

Ernő, a szenvedélynek még zajló lelkesedésével menvén haza, eléggé tökélt volt, nyiltan értesítni Lajost, a lyánka válasza, s vele kötött mátkasága felől.

Lajost csodálat lepte el e nyilatkozatra; majd merően szegezé Ernőre tekintetét. Ernő barátom! szólt nyomott hanggal; én kész, noha vérző szívvel vonulok vissza, a lyánka fényes szerencséje előtt. De szigorúan vetettél-e számot magaddal? A születés és szerencse ajándékit, áldozatul dobni oda, csak szilárd lelkek tulajdona, s levívhatni a viszonyok hatalmát csak erős lelkek sajátja. Nekem a lyánka, boldogító mennyem fogott volna lenni; Katinka szive pedig kristály-tiszta s átlátszó, mint kavicsokon át csergő

patak, de érzelme mély, sejtem, mint tenger! csalatás őt végtelenűl boldogtalanná fogná tenni!

Barátom! felelt nyugodt mosolylyal Ernő; én átküzdtem már az aggályokat és előitéleteket. Katinka nőm leend, ha az egész világ ellenem zúdul is!

Lajos, szintén titok-tartást fogadva, búsan távozott; Ernő pedig készületeket tett elutazásához.

A búcsu Kaposyéktól, inkább szivélyes, mint bánatos vala. Az öregnek ohajtott volt Ernő elutazása; a lyánkát pedig éleszté a tavasznak reménye; és annak hiedelme, hogy Ernőt, újabb viszonyához teendő előkészületek is szólítják haza. Az öreg még az ágyat nyomván, az ifjat Katinka kiséré ki. Ujabb fogadásai közt szerelemnek és hűségnek, váltak meg egymástól.

Ernő valóban minden álkodás, s eshetőségek kifogásai nélkül volt eltökélve lelkében, nejévé tenni a lyánkát. E részben, a hajlékony szivű s őt szerető atyjának ellenzésétől nem igen tarthatott: de annál inkább remegett atyja nő-vérének, az öreg özvegy Zágoray grófnénak ismeretes szigorától, rang-büszkeségétől és parancsos tekintélyétől. Ennek elhalt férje, zászlós úr és titkos tanácsos, és egyike a hon leggazdagabb mágnásainak, nagy befolyással birt éltében, nem csak a hazai, hanem családi ügyekben is. Neje pedig egy éles eszű, zajos kedélyű és parancsos modorú asszonyság, még nagyobb, még befolyásosabb tekintélyt gyakorolt; mert hol érdeke forgott fenn, férje ritkán akart s akarhatott mást, mint ő

egyengette el akaratját. Férje halála után is, állása, roppant vagyona, túlnyomó elmebeli tehetségei és megszokás, megtartaták vele gyakorlott tekintélyét; mellyet az által is nevelt, hogy télen városban lakván, háza gyűlhelye volt a legelőkelőbb családoknak, s pompás estélyei keresettek valának; mert Zágorayné, egykori bécsi laktában saloni jártasságot nyervén társalgására nézve, némikép mintául, példányul szolgált a hon fővárosában, mind azokban, mik a rangos izléshez és illemhez tartoztak. Ezen tekintélyét elbizakodottságból, némellyekben szinte a túlságig fokozta: legközelebbi rokonaitól is követelte a „nagyméltóságú“ czimeztetést; igazság-kimondás őrve alatt ollykori élességeket is engedett meg magának; a fiatalságnak pedig épen pörölye volt, s ennek irányában, rangjához még kora tekintélyét is vetvén a latba, szigorúan rótta meg annak legkisebb illem-sértését is.

Ernő, atyját gyöngélkedve találá, s ez azonnal átadá neki jószágai gondját és kormányát. Ezek, és az elfogadott s adott látogatások, az első hetekben egészen elfoglalák őt. Azonban ezek közt is Katinka volt lelkének minden éleménye. Csak azt fájlalta, hogy a vele lehető levelezésről le kelle mondania, nehogy viszonyuk az öreg Kaposy előtt fölfedeztessék.

Télre a fővárosba költöztek, részint több évi megszokásból, részint, mert az öreg bárónak nyavalygása, gondosabb és közelebbi orvosi ápolást kivánt. Szállást a báró egy födél alatt tartott testvé-

révvel, Zágoraynéval, kinek pompás laka, fényes termekkel és drága bútorokkal volt ellátva.

A főváros zajgása, a főbb aristocrátia körei, bálok, színházi előadások, különösen pedig Zágoray grófné sűrüen adott müvészeti, társalgási és táncz-estélyei, csakhamar örvényeikbe sodorták, az élvezetektől nem idegenkedő és hevesebb vérű Ernőt. Nem feledte ugyan szerelmét; sőt a felsőbb körökben tett összehasonlításaiban, előnyösen tűnt gyakran lelkének elő Katinka; de mégis a folytonos zajlás, gyakran kezdé háttérbe szorítni képzeletében a lyánka képét, s majd bádgyasztani azt.

Egy feltűnt esemény, egész lázadásba hozta Ernő érzeményeit. Tászláry báróné estélyére valának hivatalosak Zágorayné s vele Ernő is, ki részint ép fiatal deliségénél, részint vagyonánál és összeköttetéseinél fogva, ohajtott tárgy volt, minden hajadon lyánkákkal biró anyák előtt. Tászlárynénak is leánya volt, kit azonban semmi tulajdon sem tűntetett ki a többi közől.

Táncz után, a theánál szóba jött Tászlárynénak hosszas távolléte a fővárostól, s ez ki nem birt fogyni panaszaiból, a falusi lakás unalmai ellen, mellyeket a mult tavaszon és nyáron, férjének gazdálkodási szenvedélye miatt, végig kelle szenvednie. Estek másoktól is élénk gúnyok, a falusi életnek költők által magasztaltatni szokott dicső unalmaira, s mikre a társaság nem kaczagott, azokat maga a gúnyolódó kaczagta meg. Ernő hideg mosolylyal hallgatá a si-

lányságokat, miknek némellyike a szép természet rovására hozatott fel.

Gondolnám, jegyzé meg egy éles rikácsoló hang a társaságban, melly hang Keszléry septemvirné szájából jöve ki, Radnay Ernő báró úr, nincs e részben egy értelemben önökkel asszonyaim! Lehet-e szebb idylli élvezet egy regényes és ábrándos Thyrsisre nézve, mintha falu csendes elvonultságában, Daphnéja galambocskákat, madarkákat étet, virágokat öntözget, s közbe-közbe furulya-kiséret mellett, vagy a nélkül, egy-egy pásztori dalocskát hangicsál? Nem-e báró úr?

Ernő arczát elhagyá e szavakra a vér; mert egyszerre eszébe villanván, hogy Keszléryné, testvére Endrey grófnénak, s ettől ered a csacskaság, érzé a sértő gúnyt, s a társaság is sejtvén a szavak alatt valamit, vizsgaszemeket vetett Ernőre.

Én megvallom, asszonyom, szólt Ernő, fojtott méreg és boszú égvén keblében; a mult nyár végével örömemet lelém amaz idylli foglalkozásiban Daphnénak; kivált midőn vevém észre, hogy a galamb- és madár-étetést, a szomszédságból, két falusi liba irígyelve nézi..

Keszlérynének arcza lángba borult, feszengve ülésében, ide-oda hányta fejét, keresve de nem találva viszonttorlásra szavakat. Érzette az Endrey-lyányokra pattantott nyilat, s bántotta őt a puszta „asszonyom" czimezés is. Tászláryné sejtve a kitörni készülő fergeteget, szerencsés volt rögtön más irányt

adni a társalgásnak. De Keszlérynében dúlt a boszúvágy, s Ernő keblében égetett a fulánk.

A társaság észrevevén mind Ernőnek, mind Keszlérynének felzajlott ingerültségeiket, sejtett ugyan valamit, de nem birta teljesen megfejteni magának a talányt. Azonban a lángoló Keszléryné nem mulasztá el jobbra-balra suttogni, s csakhamar fele a társaságnak tudta Ernőnek Katinkávali viszonyát; csak az iránt nem volt tisztában: komoly-e a viszony? vagy csak arszláni szokott csapongás az? noha számosan az elsőt hajlottak hinni, eszmélvén, hogy Ernő a magasabb körökben, egy lyánka iránt sem mutatott kitüntető figyelmet.

E szerint nem esheték meg, hogy Zágorayné fülébe is ne hasson egy része a kellemetlen sutto gásnak. Ez azonnal kocsiját parancsolá elő, s lángoló kebellel hajtatott haza.

Ernő nyugtalan és zajgó kebel-hánykódások közt tölté éjét, s másnap Zágorayné parancsára szorúlt szívvel és kedélylyel nyitá be a szigorú asszonyság ajtaját. Némán csókolt kezet, s megszokva a nő parancs-osztásait, várta szavát. Zágorayné mogorva s átnyilazó tekintetet vetett az ifjúra.

Ernő! tudod-e, ekként szóla, hogy hat század óta tisztán őrzé meg az agg Radnay-nemzetség minden szennytől, balságtól, aljasságtól a maga fényét? hogy hadban és békében kitűnt jeles és tiszteletes férfiak emelék azt, a haza első rangosai közé? összeköttetései, terjedelmes birtokai, szép tekintélyét

mindeddig fényesen tarták fenn a házában? S te szemétbe akarod dobni mindezeket, szégyenbe, gyalázatba dönteni nemzetségedet és szerető rokonaidat? porból emelni fel magadhoz egy sehonnai leányt, ki szerencséjének fogná venni, valamellyik ispányod kezét is?

Ernőnek, szégyenből-e, vagy nénje iránti megszokott alárendeltségből, nem volt bátorsága igazat vallani. — Kegyelmes asszonyom! szóla, az egész hír Keszléryné rágalma, melly testvérének, Endrey grófnénak azon nehezteléséből ered, hogy leányát, miként tán ohajtotta volna, közelebbi figyelemre nem méltatám.

ZÁGORAYNÉ. Lehet Ernő; de lehet máskép is a dolog. Ezért még most megkiméllek téged érhető átkomtól, és minden rokonságomból lehető kitagadásomtól; de ne feledd fiú, hogy falusi pór leány, nem mindjárt él-hal érted, ha szemedbe vigyorog, vagy megadólag epedez körülted, minthogy gazdag bárónéságot villogtattál szemeibe; jusson eszedbe, hogy születés, rang, vagyon, ha bár bölcselkedő semmiháziak mást mondogattak is, nem érdemek ugyan, de mindenesetre előkelő földi javak, előnyök és hévérek az életben, miket könnyelműleg eldobni esztelenség; annyival is inkább, hogy a szerelem szenvedélyének lángolása rendesen pár évig tart az ábrándos szívben, s azontúl a megbánás áll elő korbácsló kigyóival. Ha józan eszedet Lovárdon nem hagytad Ernő, most azzal törsz befojtani Keszléryné és a sut-

togó társaság száját, hogy viszonyaidhoz illő lyánkával kötsz mielőbb komoly ismeretséget, mit jó atyád is ohajt, s tőled, a család végivadékától, nemzetséged fénye és fentartása is követel. — Most elmehetsz!

Ernő keble, csata-tére lett a legdúlóbb indulatoknak. Védelmére kelt szivében az érzelem, a méltatlanúl gyanúsított lyánkának, ki iránt már-már bádgyadozott szerelme, azon jogosságból is, mellynél fogva önmaga nyújtott igényt szivéhez, kezéhez, Katinkának, új erővel éledt fel. — Zágorayné nem ismeri Katinkát, gondolá magában; neki igaza lehet száz, tán ezer más szegény sorsú leánynál; de Katinkánál, a természet igénytelen gyermekénél, csalatkozik. Neki jeles férfiú ajánlt kezet s független állást, s ő engem választott!

De másfelől nem tagadhatá Ernő, sőt most inkább mint valaha, kezdé érzeni, hogy a szerencse adományi olly javak, miket csak sajgó kebellel lehet feláldozni. Nevelte Ernő keble hánykódását, homályos borongása a szégyennek is, mellyet a társaság és Keszléryné, egész és félgúnyos tekinteteik, suttogásaik és Zágorayné szavai ébresztettek keblében; s nem minden szorongás nélkül nézett azon jelenetnek elébe, mellyben az alacsony származású és sorsú lyánkát, az átokkal fenyegető Zágoraynénak bemutatandja mint nejét, s azt a magasabb körök mellőzéseinek, vagy épen gúnyjainak tárgyul teendi ki. Büszkeségének elviselhetleneknek tűntek fel ezen elképzelt jelenetek, mik elől falusi csendes és elégült magányba

vonulni kedvesével, sem érzett kedvet és hősies elszánást magában. — Ha szégyenleni kezdjük szerelmünket, már sírja szélén állunk annak!

Azonban Zágorayné nem állott meg Ernőre nézve, a száraz leczkézésnél. Ő éles eszű, tapasztalt és tevékeny asszonyság lévén, ki ifjúsága éveiből jóformán ismerte a szenvedélyes szerelem hatalmát és fiatal szívek gyarlóságát, miután a bogléri kasznártól vett bővebb tudósítások, gyanúját és aggályát nevelék, szilárdul tökélé el magában, sietős gyógyszerrel látni Ernő balga szerelmi sebéhez. Ő eleitőlfogva, nem csak beszóló, hanem rendesen döntő szavazattal birt, családja, különösebben Ernő atyja dolgaiban, és ez csaknem gyám-fiú gyanánt függött tőle.

Első gondja volt a kegyelmes asszonynak, miután tapasztalá, hogy az eddigi körökben nem igen akad Ernő szivének horog, új ismeretségű lyánkával hozni őt viszonyba, ki méltó legyen családjához, s egy mivelt, érző keblű ifjú igényeihez. E végre gróf Bátonyinénak, kinek férje cancellári fényes hivatalt viselt volt Bécsben, Julia leányát szemelte ki. A családnak különben szép vagyonát, a bécsi lakás, s a cancellár fényűzési hajlama, kissé megrongálták volt; de az özvegy falusi félrevonulással s házvitele józan összeszorításával, már is jóformán helyreállítgatta vagyonosságát. Bátonyiné ifjusági barátnéja levén Zágoraynénak, ez levele által tudatta amazzal tervét, és a fővárosba hívta be őt. Bátonyiné ohajtottnak lelvén leányához a gazdag Radnay bárót, kit hirből

jeles ifjúnak is ismert, továbbá ismervén Zágorayné-nak is mindenható tevékenységét és hatalmas befolyását, az öröm és remény szárnyain sietett beköltözni a fővárosba.

Bátonyi Julia grófi hajadon, valóban igen alkalmas volt arra, hogy egy ifjúval régi szerelmet feledtessen; sőt lánczra fűzze a legmakacsabb férfi-szivet is. Deli termet, igen érdekes arczvonások, élénk tüzes nagy szemek mellett, minden csillogó tulajdonival birt a miveltségnek és társalgásnak, miknek megszerzésére neki a bécsi lakás bő alkalmakat nyújtott volt. A lyánka több nyelvet beszélt, müvészileg zongorázott, játszását gyakorlott énekkel kisérte, s bájolólag tánczolt. Ezek mellé, későbbi falusi magányában olvasgatással nevelte ismereteit és miveltségét. Jelleme szilárd, erkölcse feddhetlen s öntudatosan tiszta, kedélye élénk és víg, noha nem épen ment egy kis hiúságtól, sőt tetszelgéstől is, s társalgása szives, előzékeny s fesztelenűl vidor, azonban mindenkor az illem és nőiség megsértései nélkül. Egyszóval a lyánka arra volt alkotva, hogy a társalgási köröknek szempontja, az ifjaknak pedig bálványa legyen. A minthogy első megjelenése óta hemzsegett körűlte a fiatalság, s a város első szépségének, bájának magasztalgatá őt.

Ernő figyelmét nem kerülték ki a lyánkának ritka tulajdonai és ünnepeltsége, s hizelgett hiúságának némi viszont figyelme a lyánkának és szüleinek maga iránt. Ernő már első látásra megtetszett Juli-

ának, s vonzalma hozzája naponkint növekedett; miért is szivesen hagyta magát betaníttatni szerepébe.

Zágorayné munkás volt az érintkezési alkalmak megszerzésében. Estélyek, körök adattak, mikben a lyánka alkalmakat nyert maga és csillogó tulajdonai kitűntetésére. Egypárszor Ernővel négy kézre zongorázott, majd kettős dalokat énekeltek együtt; melly alkalommal kénytelen volt Ernő megvallani, hogy ha Julia nem bir is teljesen Katinka ércz-csengésű hangjával, de gyakorlottságával bőven kipótolja e hiányt, s éneke valóban bájosan hat fülre és szívre.

Később jótékony czélra hang-versenyt, majd színi előadást rendezett Zágorayné, mikben a fiatal pár is működött; s mindezen érintkezésekkel sikerült neki közelebb hozni azt egymáshoz, kölesönös hajlamaikkal. A lyánka, imádóktól környeztetve, úgy ejté Ernő iránti apró figyelmeit és kitűntetéseit, hogy azokat Ernő előzgetéseknek nem veheté, s csak becsülés jelenségeinek tekintheté; kiváltképen azt, hogy ő vele szivélyesebb és komolyabb beszélgetésbe is eredt, mig a többi ifjakkal csak enyelgett, s bókjaikat élczekkel játszogatta ki; vele órákig érzelgett falusi örömei s a természet bájai felett, vagy apró házi és családi eseményeit, érzés-teljesen festegette előtte. A leány naponkint közelebb simult szivéhez, s már-már annak bájos alakja, lelkes lénye lejtegetett képzelete előtt, s mind inkább bádgyadozott abban a szegény Katinka alakja és szerelme. Kénytelen volt az összehasonlítgatásban megvallani, hogy

ha bájlóbb is Katinka szépsége és gyermeteg kedélye; de Juliának lelkessége, miveltség és társalgás által kiképzett kellemei, állandóbban képesek lelánczolni a szivet, s boldogítni egy magasrangú ifjat.

Ehhez járultak Zágoraynénak javallása, ollykori czélzásai, s mindkét részről a szülék kitetsző ohaja. Ernő régibb ingadozó szerelmét, már csak adott szava tartotta fenn; noha azt már gyakran elhamarkodottnak kárhoztatta magában.

Igy folyt el a tél. Az orvosok Ernő atyjának a szliácsi fürdőt rendelték. Zágorayné úgy keverte a kártyát, hogy Bátonyiné is szükségét látta a fürdő használásának; Zágorayné pedig nem akarta magára hagyni beteges testvérét; s igy mind a három család, újra Szliácson jött össze. Julia valóban szerette a természetet, s vidor élénk kedélyén, ki-kifogott egy kis andalgó érzelgés, mi neki újabb bájt kölcsönözött. Szliácson ő és Ernő együtt élvezték a természet bájait, együtt érzelegtek, s Ernő újra ízlelte azon idylli zamatot, melly neki olly bájos volt Lovárdon. Ez, s más mulatozások, szórakozások, olly bizalmas viszonyt alkottak kölcsönös hajlamaikban, hogy már-már csak a vallomás hiányzott abban; mit azonban ajakra venni, tiltá Ernőnek jobb szelleme, melly Katinkának adott szavával, a kétségbe eső lyánka szenvedő alakja előtűntetésével, s önhitszegése furdalásaival, riasztotta keblébe vissza a vallomást.

E vég akadályon is segített Zágorayné ármánya.

Már jól behaladt nyárba a tavasz, a mint Boglárról, melly az öreg báró jószágai közt, legközelebb fekütt Szliácshoz, a kasznár pénzzel és eleséggel Szliácsra érkezett. Döbbent szívvel látta őt Ernő, s első kérdése hozzája, az öreg Kaposy és leánya volt.

Az öreg, felelt a kasznár, nem sokára nagyságod hazautazása után elhalt; leánya pedig, bérbe adván lovárdi kis birtokocskáját, a városba azon rokonához költözött be, kinél már előbb tartózkodott volt. Harmad nappal eljövetelem előtt, hallottam Kartaly mérnök úrtól, ki a városban járt, hogy Katinka Zubogyi orvos úrral jegyben jár.

Ernő, csodás vegyületével az érzelemnek vette e hírt, melly, a lyánka lelkületét és kedélyét ismerve, egy felől hihetetlennek tetszék előtte, de mellynek más felől sok valószinűséget kölcsönözött az, hogy a tavasz, mellyre Lovárdra visszatérni igérkezett, elmult, s a lyánkát bizonytalanság és gyámoltalan árva sorsa, könnyen kényszeríthették ama lépésre. Ármányt nem sejtett lappangni a dologban; noha azon körülmény nyujthatott volna neki némi gyanításra okot, hogy Kartaly, tudván Katinkávali viszonyát, őt nem tudósította annak mátkaságáról.

Azonban a vett tudósitás, bár mint igyekezett önmaga előtt titkolni azt, nem volt kellemetlen neki, kinek szivét már Julia birta, s kinek most már nyugodt kebellel teheté vallomását.

A kasznár visszautazása után, az eszélyes Zágorayné jónak látta verni a va ⸗⸗ t, mig tüzes. Beteges

atyjához szólittatá be Ernőt, kinek az öreg érzékeny szavakkal és könyes szemekkel adta elő egyetlen ohaját már e világon, mellyet nemsokára elhagyand, azt, hogy egyetlen fia, örököse,. nemzetségének vég ivadéka, őt nősülésével vigasztalja meg ; Zágorayné minden szónoki tehetségével támogatá az öreg kérelmét, s Ernő — megadta magát.

Másnap megülék a jegyváltást, s haza utazva, Bátonyiné jószágán a menyekzőt.

Ernő boldogúl töltött falusi elvonúltságában, két évet a szerelem karjain. Hosszas betegeskedése következtében szélütött atyja elhalván, Ernő átvette az ősi terjedelmes birtokokat, s azokat rendezendő, beutazni szándékozott. Birtokai közé tartozván, Erdélyben Kolosvár szomszédságában, Ligetfalva faluja, oda utazott csak egyedül, nem mervén várandó hitvesét, oly hosszú útra vinni magával.

Dolgát végezvén falujában, Kolosvárra ment be, ott egypár napot töltendő. A városban szinész-társaság időzött, mely váltogatva tartott drámai és operai előadásokat, s etvére, egy rokonos család társaságában, megjelent a páholyban Ernő is. A sevillai borbélyt adák. Rozina szerepében egy deli alak lépett ki, s Ernő megrezzenve lelkében, ismert Katinkára benne, lovárdi kedvesére. Szerencsére, nők levén vele, illemből azoknak engedé által az első üléseket, s igy maga háttérbe vonúlván, nem vétethetett Katinka által észre. Lázadt keblét álmélat fogá el, hallván a lyánka ismeretes csengő hangját, mely el-

válásuk óta, erőben, hajlékonyságban és kifejezésben bámulatosan nyert s haladt elő. Biztos coloratúrával, trillákkal és megható kifejezéssel éneklé bravour-áriáját, melynek végeztével szünni nem akaró tapsvihar özönlött feléje. A mint a darabban zongoraleczkéjét vevé Rozina, közkivánatra, a közönség előtt ismeretes „honi dalát" éneklé Katinka, oly lelkesedéssel, hogy Ernő szivében megrezdültek régi szerelmének minden húrjai. A lyánka koszorúval tiszteltették meg, s a lelkesült ifjúság, rögtönzött fáklyamenettel kiséré őt szállására.

Leirhatlan zaja az érzelmeknek viharzott Ernő keblében, mik őt hol marczangolák, hol elfásiták.

Másnap szorongó vágygyal kopogtatott be Katinka ajtaján. A mint a lyánka őt bejönni látta, riadtan szökött fel pamlagáról, de reszketve rogyott arra vissza.

Ön itt báró úr? kérdé fojtott hangon.

Igen Katinka! egyik jószágom rendezése hozott ide. De ön, miként jött Kolosvárra, s mostani pályájához?

A lyánka felelni akart, a mint a szinigazgató belépett. Ezzel tartott néhány percznyi értekezése, némileg lecsendesítette Katinka keblének zaját; s a szinigazgotó távoztával, némi nyugalommal kinálá meg üléssel Ernőt, maga mellé a pamlagon.

KAT. Én miként lettem szinésznő? kérdé ön. Jó atyám még azon télen, melly előtt elváltunk, elhalván, én városi rokonomhoz költöztem be, meghagy-

ván házunk egy jóakarójának, hogy majdan engemet, báró úr Lovárdra érkezése felől tudósítson. Szívszakadva vártam a tavaszt, báró úr nem jött, s nyár végével értesültem, hogy, — nősült! Nem untatom szenvedett kínaim felhordásával. Sokáig inkább gépszerű sinlődés, mint öntudatos élet volt életem, mignem fiatal erőm annyira magamhoz birt osúdtatni, hogy zenészeti szenvedélyemet, vigaszúl ujra föléleszteite bennem. Jó rokonom, szórakozás végett, több izben vitt el magával a szinházba, s miután egypár házi barát, már előbb kedvezőleg itélt énekemről, kedvet kaptam a szinpadi pályához, mellyre szorúlva is voltam. Önnek drága jegygyűrűjét, melly különben is csak balga könnyenhivőségemre, s mindenkor kinosan emlékeztetett — pénzzé tevém, s annak árát, zenészeti és szinpadi kiképeztetésemre forditottam. Egypár próba-föllépésem jól sikerülvén, midinkább megkedveltem ezen művészi pályát, melly egyszersmind, érzém, szórakozást, sőt némi enyhülést is nyújtott, sebem fájdalmainak. A gyöngék közt csakhamar primadonna lettem, ollykori apró diadalaim által. Ekként kerültem vándor társaságommal Kolosvárra.

ERNŐ. S innen hová Katinka?

KAT. Kolosváratt bevárom Sándor bátyámat, a főhadnagyot, ki dolgai elintézésére szabadságot nyervén, most Lovárdra utazott, pénzzé tenni ottani kis birtokocskánkat. Azután Nagyváradon, Debreczenen át Pestre szándékozunk.

ERNŐ. És férje szintén a társasággal van?

Férjem? kérdé gyönge gúny-mosolylyal Katinka. Nem tudom : miként jő báró úr e kérdéshez és föltevéshez? Én hajadon vagyok, s maradok! Emlékezik még báró úr honi dalomra? „Egyszer szeret csak a magyar leány."

ERNŐ. Katinka, az istenért! ön nem lett neje Zubogyi orvosnak?

Ezen urat csak nevéről ismerem, felelt mosolygva a lyánka. Igaz, hogy Kartaly úr még egyszer ajánlá nekem, báró úr nősülése után, kezét; de én ujra visszautasitám ajánlatát; mert a derék férfiúhoz átallottam oly szivet vinni, melly másé levén, őt nem boldogíthatja.

Ernő, tisztán átlátva most Zágorayné ármányát, zajos ingerültséggel adta Katinkának elő megcsalatását; azonban nem épen menten a szinészkedéstől, mintha egyedül ezen csalatása s kétségbe-esése idézte volna elő, Bátonyi grófkisasszonynyal kötött házasságát.

Katinkánnak arczát, Ernő szavaira, egyszerre nyájas derű boritotta el. — Tehát nem hűtlenség, nem hitszegés, nem csekélységem megvetése, szakítottak el bennünket, édes Ernőm? kiáltá örvendezve; hanem ármány és gaz csalás! s ez nyugtat, ez kibékít sorsommal! ez hatalmas ír vesztési sebemre!

Egyszerre a régi szivélyes lett Ernő iránt, vidor, örvendező, sőt enyelgő. Felhordogatta a lovárdi kedves jeleneteket, s azokkal, egykori boldog napjaiba varázsolta vissza Ernőt; tűrte ennek, karcsu

derekán átöltött karját; s pár órai szivélyes mulatozás után, búcsuzáskor, minden vonakodás nélkül viszonozta annak csókját.

Ernő keblében előomlottak most, régi szerelmének minden bájos visszaemlékezései. A lyánkának most kifejlésben álló ritka bájai, ünnepeltsége, melly minden szájról hangzott a városban, miveltségi és kiképzési haladása, melly csak emelte társalgási kedveltségét, a nélkül, hogy a hajdani kedély szendeséget kitolta volna helyéből — mind ujabb varázslattal ragadák meg szivét.

Naponkintiak lőnek látogatásai Katinkánál, otthon és azon szini előadásokban, mikben mindenkor diadallal lépett fel a szinpadon. Napról napra halogatta elutazását Kolosvárról, s feledve otthoni viszonyát, remegett végkép megválni régi szerelmétől. Katinka előtt megvallá, hogy neje ugyan szép és lelkes, de szivét, melly egyedül régi szerelmeért dobog, nem birta ő s nem fogja birhatni soha! Katinka pedig nem titkolhatá Ernő előtt, hogy őt még most is olly forrón szereti, mint hajdan. A szenvedély veszélyes ösvényén tévedeztek mindketten!

Egy délután nyájas ömlengések közt ültek egymás mellett a pamlagon, s Ernő szokása szerint, átölelve tartá Katinka derekát, a mint egyszerre felpattant az ajtó, s Sándor a főhadnagy lépett be azon. Idegen férfiút látván bizalmas helyzetben ülni nővére mellett, megállott a szoba közepén, s elsötétült arcza.

Radnay báró úr! szólt bemutatólag, zavarodás hangjával Katinka.

Ugy-e? szólt borúsan és szilárd nyomott hangon a tiszt; az asztalhoz lépett, s kivevén kebléből egy tömött tárczát, s pénzt számolván ki az asztalra: Báró úr! itt van kamatostul azon összeg, mondá, mellyet tiszti fölszerelésemre öregatyámnak kölcsönözött volt. Ezzel ki van köztünk egyenlítve minden viszony, kivévén, hogy ezentúl ön marad adósunk, mert szegény nővérem elég drágán, élte nyugalmával fizetgeti önnek meggondolatlan ismeretségét. Nővéremnnk még csak becsülete, tiszta erkölcse, feddhetlen erénye maradt fenn, ön pedig házas; tehát mint becsületes férfiú, tudni és érezni fogja köteleztetését, s reménylem ez leend utolsó látogatása és tálálkozása nővéremmel!

Ernő halvány arczczal hallá végig Sándor szavait, mellyek alatt csaknem kitörésig zajgott keblében a sértett hiúság föléledése. De lehetlen volt eltitkolnia maga előtt azt, hogy Sándornak teljesen igaza van, s mint becsületes férfiúnak, el kell maradnia a háztól, ha a lyánka jó hirét, czégérre kitenni, s maga saját köteleztetésein hitszegőleg gázolni nem kiván.

Magát megemberelve, komolyan nyújtá kezét Sándornak. — Önnek főhadnagy úr! szólt szilárd hangon, igaza van; nekem el kell maradnom a háztól, mert Katinka jó hire neve szent előttem; s becsületemre fogadom: ez leend utólsó találkozásom vele.

Sándor megelégedett ezen lovagias nyilatkozattal, s átnyújtotta Ernőnek a leszámlált pénzt.

Miután azt mind Ernő elfogadni, mind Sándor megtartani vonakodtak, Ernő azon kéréssel nyújtotta a pénzt a fásúlt dermedezésben merengő Katinkának által, hogy azt társasága szegényebbjei közt elosztani sziveskedjék.

Sándor jellemében, még gyermek-korának maradványából borongott egy keserű vonás. Ő az öreg Hegyváry gróf kegyéből, együtt nevelkedett annak fiával, Ernő anyja testvérével, ki már serdülő korában halt el. Nem volt ugyan Sándor inasi nevezet alatt a grófi háznál; de az indulatos és büszke grófné, annyira érezteté minden alkalommal vele, a kegyelem-kenyér és ős-kevélység nyomasztásait, hogy az inas sorsát még irigyelhetőnek tartható a magáéhoz képest. A szenvedett számos méltatlanságok és aláztatások, mélyebben edzették szivébe, az őskevélység, a rang és születés fennkövetelései sőt előnyei iránti keserűséget is; s ennek nem csekély része volt, Ernő irányábani komoly föllépténék. E mellett nem lévén titok előtte Ernő szószegése Katinkánál, tűrhetlen aristocratiai elbizakodásnak tekintette, annak folytatott játék-űzéseit a lyánka jó hirével, és tolakodó udvarolgatásait megcsalatott nővére körül, kinek szerencséjét ő tevé semmivé.

Komoly búcsu után, nehéz szivvel tért Ernő szállására vissza; s rendeléseket tett, harmadik napon leendő haza-utazására. Azonban keble, mint ár-

bocz-vesztett hajó a viharban, iszonyú hánykódásban volt. Szerelmi kinjaihoz, most a szánakozás is szövetkezett. Elképzelte magában a lyánkának, miután Sándor az ezredhez volt visszamenendő, árva elhagyatott sorsát, bizonytalan s könnyen szomorúvá fordúlható jövendőjét, hangja, egészsége csökkenésével bekövetkezhető inséges állapotját; elgondolta, hogy a magyar szinészetnek még akkoron gyámoltalan állása, nem nyújt művészeinek, művésznőinek, mindezek ellen elegendő biztositékot — s elszorúlt e gondolatokra szive.

A lyánka sors-csajkája, igy kiálta fel tünődéseiben, miattam, egyedül miattam dobatott ki illy kétes síktengerre, mellyen biztos kikötő alig mutatkozik; hihetőleg miattam fogja ezentúl is eltolni magától a férfiúi gyámolitó kezeket; s én, kit az ég dúlásig látott el kényelemmel, bőséggel, behunyt szemmel engedjem-e ádáz sorsának martalékul a lyánkát, kinek minden vétke az, hogy engemet, egyedül engemet szeretett és szeret?

Egyszerre erős lett lelkében a határozat, hogy a lyánka jövőjét biztosítsa. Tollat fogott, s Katinka számára utalványt tett fel, a bécsi banknál részére letett húszezer forintról.

Megirván s hitelesitvén az utalványt, azon tanakodott, miként juttassa azt Katinka kezébe? Hir és tapasztalás után ismerve Sándor hajthatlan fejességét, tőle nem reménylhette annak elfogadását, sőt Katinkánál is, csak szerelménél, s maga rábeszélésé-

nél fogva reménylhetett sikert. E szerint az utalványnak, idegen kéz általi kézbesitését is haszontalan kisérletnek tartván, egy levelkében arra kérte meg, szerelme és hűsége szentségére Katinkát, hogy egy-pár fontos szóra, jelenjen meg pontban délutáni négy órára, a Haller-kertben. A levelkét biztos kéz által nyújtatta át, a próbára siető Katinkának.

Katinka szorongó kebellel jelent meg a rendelt órára a kertben, hol őt már Ernő várta volt.

Katinka! szólt fájdalom hangján hozzája ez; elválásom kinjai közt legelviselhetlenebb annak érzete, hogy önt kétes s tán egykor inséges jövendőnek hagyom martalékul! Engedjen engem tehetni önért valamit. Im utalványom húszezer forintról; ez ön sorsát némileg biztositja, s engemet is egy részben nyugtatni fog.

A lyánkának arczán könyek peregtek alá. — Nem, édes Ernő! szólt lassú szaggatott hangon; az utalványt s más baráti segélyt öntől elfogadnom, teljes lehetetlen; az csak nőiségem, önérzetem sérelmével történhetnék meg. Szerelmemet fizettessem-e meg? vagy veszteségem kárpótlásaúl szolgáljon az? vagy épen szeplőtlen nevem rovására rovassék, család- és mások előtt, annak elfogadása? Nem! az teljesen lehetlen! Köszönöm ezen szép jelenségét jó szivének és irántami szerelmének; de az utalványt nem fogadhatom el! — S ezzel a kezében tartott utalványt nyugalmasan szakitá ketté.

Az istenért Katinka! kiáltott fel aggodalommal tölt kebellel Ernő; de ha még inség érné egykor.

Művészetem, s legrosszabb esetben kézi munkám, eltartnak Ernő. És ha mégis vég inségre jutnék, akkor —

ERNŐ. Akkor — Katinka?

KAT. Fogadom: önt keresem fel.

Elérkezett a vég percz. A szerelmesek zajosan borúltak egymásra; egy hosszu ölelésben, egy bánatos csókban fojták elválási kinjokat; s Ernő bősz fájdalommal ragadván ki magát a lyánka karjai közől, magán kivül rohant kifelé a kertből.

A mint a fa-sor kanyarodásánál befordúlt, egyszerre Sándor főhadnagy robbant elébe, s állta el útját.

Csak azért jelentem meg, báró úr! szólt ez hideg sértő hanggal; hogy megmondjam önnek, miként ön egy becstelen csábító.

Istenemre! riadt fel e szóra, lángoló szemekkel, s még a felzajgott indulat hevével Ernő; vonja viszsza szavát főhadnagy úr, vagy —

SÁND. Visszavonom báró úr, s azt teszem helyébe, hogy ön gazfi, ki elég aljas, maga legszentebb viszonyain, s egy feddhetlen lyánkának nem kevésbbé szent jó nevén, hirén, szemtelenül gázolni! — Elég ennyi?

ERNŐ. Elég főhadnagy úr arra, hogy egyikünk elvérezzék!

A dühnek és bosszúvágynak bősz és vak rohama, nem engedett időt és eléggé hideg vért a két férfinak,

egymás értesitésére. Pár percz alatt elhatározák magok közt, hogy pontban hat órára újra megjelennek segédeikkel a kertben, s pisztolyokkal vivnak meg.

Megjelentek; Ernő egy rokonát, Sándor egy nyugalmazott tisztet hozván segédekül magokkal. Ernő rokona kisérletet tett kibékitni a bőszülteket. De Sándor, mindjárt a kisérlet kezdetével, újabb sértésekkel fokozván ingerültségét, Ernőnek pedig különben is jelen feldúltságában, sivatagnak, unott tehernek tetszvén az élet, dologhoz láttak, s Ernő hidegvérrel mérte ki a harmincz lépést, mellyről egymás felé közeledve, röpitendők valának golyóikat egymásra

Kiálltak. A tüzesebb vérü s bosszútól lángoló Ernő sütötte el előbb pisztolyát, s a golyó a főhadnagynak csákóját korholta. A főhadnagy még pár lépést tevén előre, hidegebb vérrel irányzott, lőtt, s pisztolya pattanására, Ernő — halva rogyott össze!

A párbajnak, s annak szomorú eredményének hire, egyszerre elterjedt a városban, s eljutott Katinkához is. Éles sikóltással rogyott a szerencsétlen lyánka össze; majd forró láz rohanta meg, s végre csendes tébolyodásban merengett. Miként virág, mellynek gyökerét féreg rágta meg, sínlett azontúl, sorvadozott, mignem néhány hónap multával, Ernője után, jobb világba költözött!

Ernő nejét, férje halálának borzasztó hire, egyik ájulásból másikba döntötte. Idétlenül szülte el magzatát; s az egykor fényes Radnay báró család — kihalt!

PEST. 1861.

Nyom. [illegible]